

การเล่าเรื่องในลิลิตนิทราชาคริตและนิทราชาคริตฉบับการ์ตูน
A STORYTELLING IN LILIT NITHRA CHAKHRIT
AND NITHRA CHAKHRIT CARTOON VERSION

จารุวัฒน์ ทองใส

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

2563

การเล่าเรื่องในลิลิตนิทราชาคริตและนิทราชาคริตฉบับการ์ตูน

ปริญญานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย

คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ปีการศึกษา 2563

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

A STORYTELLING IN LILIT NITHRA CHAKHRIT
AND NITHRA CHAKHRIT CARTOON VERSION

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of MASTER OF ARTS
(Thai)

Faculty of Humanities, Srinakharinwirot University

2020

Copyright of Srinakharinwirot University

ปริญญาานิพนธ์
เรื่อง
การเล่าเรื่องในลิลิตนิทราชาคริตและนิทราชาคริตฉบับการ์ตูน
ของ
จารุวัฒน์ ทองใส

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

(รองศาสตราจารย์ นายแพทย์ฉัตรชัย เอกปัญญาสกุล)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการสอบปากเปล่าปริญญาานิพนธ์

..... ที่ปรึกษาหลัก ประธาน
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นิธิอร พรอำไพสกุล) (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พิสิทธ์ กอบบุญ)
..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุภัค มหาวรากร)

ชื่อเรื่อง	การเล่าเรื่องในลิลิตนิทราชาคริตและนิทราชาคริตฉบับการ์ตูน
ผู้วิจัย	จารุวัฒน์ ทองใส
ปริญญา	ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
ปีการศึกษา	2563
อาจารย์ที่ปรึกษา	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นิธิอร พรอำไพสกุล

ปฏิญานิพนธ์ฉบับนี้มุ่งศึกษาการเล่าเรื่องในลิลิตนิทราชาคริตและนิทราชาคริตฉบับการ์ตูน เพื่อให้เห็นถึงกลวิธีการเล่าเรื่องและความสำคัญของการเล่าเรื่องในนิทราชาคริตทั้ง 2 ส่วนวน ผลการศึกษาพบว่า นิทราชาคริตทั้ง 2 ส่วนวนมีวิธีการเล่าเรื่องร่วมกัน 4 ประการ ได้แก่ การเล่าเรื่องโดยใช้คู่ตรงข้าม การเล่าเรื่องโดยใช้ฉากสัญลักษณ์ การเล่าเรื่องโดยใช้ขนบวรรณคดี และการเล่าเรื่องโดยให้ความรู้ การเล่าเรื่องดังกล่าวทำหน้าที่ถ่ายทอดเรื่องราวในแต่ละส่วนของเรื่องอย่างเป็นระบบ ทำให้เรื่องดำเนินไปอย่างประสานสอดคล้อง เป็นเอกภาพ และมีความหมาย ผ่านการให้ความรู้ และการแฝงคติสอนใจไว้ภายใต้เนื้อหาที่มีความสนุกสนาน การเล่าเรื่องทั้ง 4 ประการจึงแสดงให้เห็นความเชื่อมโยงของนิทราชาคริตทั้ง 2 ส่วนวนที่มีการเล่าเรื่องเป็นแกนหลักในการถ่ายทอดลักษณะเด่นของนิทราชาคริต ทำให้เรื่องเล่านิทราชาคริตมีความน่าสนใจและน่าติดตาม ด้านความสำคัญของการเล่าเรื่องในนิทราชาคริตมี 5 ประการ ได้แก่ ความสำคัญของการเล่าเรื่องในลิลิตนิทราชาคริต และนิทราชาคริตฉบับการ์ตูน การให้ความรู้เกี่ยวกับความเชื่อ วัฒนธรรม และประเพณี สาระคำสอน แนวคิดทางศาสนา และการเล่าเรื่องแบบวรรณคดีนิทาน การเล่าเรื่องในนิทราชาคริตทั้ง 2 ส่วนวนจึงแสดงให้เห็นความสำคัญ และคุณค่าของเรื่องเล่านิทราชาคริต แม้ว่านิทราชาคริตทั้ง 2 ส่วนวนจะเป็นเรื่องเล่าที่เกิดขึ้นต่างยุคสมัย ผ่านการสร้างสรรคปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับกาลเวลา และกลุ่มเป้าหมาย แต่เรื่องเล่านิทราชาคริตทั้ง 2 ส่วนวนยังคงความสำคัญในฐานะเป็นนิทานที่ให้ความสนุกสนาน และแฝงด้วยสาระธรรม

คำสำคัญ : การเล่าเรื่อง, ลิลิตนิทราชาคริต, นิทราชาคริตฉบับการ์ตูน

Title	A STORYTELLING IN LILIT NITHRA CHAKHRIT AND NITHRA CHAKHRIT CARTOON VERSION
Author	JARUVAT THONGSAI
Degree	MASTER OF ARTS
Academic Year	2020
Thesis Advisor	Assistant Professor Dr. Niton Pornumpaisakul

This thesis research study aimed to investigate a storytelling in LiLit Nithra Chakhrit and the Nithra Chakhrit cartoon version, which reveal a storytelling strategy and the importance of storytelling for both versions of Nithra Chakhrit. The results of the study showed that both versions of Nithra Chakhrit shared the same four storytelling strategies. These four strategies consisted of the following: storytelling by comparing and contrasting both versions, using symbolic scenes or settings, the use of literary conventions and imparting knowledge. Such strategies aimed to impact each section of the story systematically. The story proceeded consistently and was unified with meaningful messages to impart knowledge, with the inclusion of mottoes and wise sayings which were infused to empower the plot of the story to make it more entertaining. The four storytelling strategies showed the connections between both versions with the main focus on imparting the distinctive features or characteristics of Nithra Chakhrit, so that both versions were interesting and attracted the audience to become loyal consumers. The importance of a storytelling in Nithra Chakhrit and Nithra Chakhrit cartoon were as follows: (1) to impart knowledge about belief, culture, and tradition; (2) to teach religious precepts; and (3) the story was narrated literary conventions. The elements of storytelling in Nithra Chakhrit in both versions showed the importance and value of storytelling. Although both versions were written in different periods of time, and experienced creativity and adaptation to suit the time and different target groups, However, the narration of both versions of Nithra Chakhrit is still important because they are stories that entertain audiences or readers. Besides, the stories in both versions impart religious teaching.

Keyword : Storytelling, Lilit Nithra Chakhrit, Nithra Chakhrit Cartoon version

กิตติกรรมประกาศ

ปริญญาานิพนธ์ฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์ด้วยความกรุณาจากบุคคลหลายฝ่าย ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นิธิอร พรอำไพสกุล อาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาานิพนธ์ อาจารย์ได้สละเวลาอันมีค่าอย่างยิ่ง เพื่อให้คำแนะนำปรึกษา ข้อคิดเห็น ตรวจสอบ และเสนอแนะแนวทางอันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการทำปริญญาานิพนธ์ ตลอดจนสอบถามความก้าวหน้าของงานวิจัยให้กำลังใจด้วยความเมตตาและเอาใจใส่อย่างใกล้ชิด จนผู้วิจัยสามารถบรรลุความสำเร็จในการจัดทำปริญญาานิพนธ์

ขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุภัค มหาวรรการ อาจารย์ได้เมตตาในการเป็นกรรมการสอบปากเปล่าปริญญาานิพนธ์ ทั้งยังกรุณาให้ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะต่าง ๆ อันเป็นประโยชน์ในการปรับปรุงแก้ไขงานปริญญาานิพนธ์ให้พัฒนาไปในทางที่ดี ทั้งยังมีความห่วงใยสอบถามความก้าวหน้าของงานวิจัย และให้กำลังใจแก่ผู้วิจัยอยู่เสมอ

ขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พิสิทธิ์ กอบบุญ อาจารย์ได้กรุณาสละเวลามาสอบหัวข้อปริญญาานิพนธ์ และเป็นประธานในการสอบปากเปล่า ตลอดจนให้ข้อคิดเห็นคำแนะนำในการปรับปรุงแก้ไขปริญญาานิพนธ์ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์หลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒที่ได้กรุณาให้คำแนะนำในการปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมงานวิจัยนี้ด้วยความเมตตาอย่างยิ่ง เพื่อให้งานวิจัยนี้มีความเรียบร้อยสมบูรณ์ ขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ครุบาอาจารย์ทุกท่านที่ได้ถ่ายทอดวิชาความรู้ให้เป็นผลึกแห่งปัญญาแก่ผู้วิจัยตั้งแต่วัยวัยกระทั่งกาลปัจจุบัน

ขอกราบขอบพระคุณบริษัทสกายบุ๊กส์ จำกัด ที่อนุญาตให้ใช้ต้นฉบับหนังสือนิทราชาคริต (ฉบับการ์ตูน)

ขอบคุณเพื่อนนิสิต สาขาวิชาภาษาไทย ที่มีน้ำใจ ช่วยเหลือ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ แบ่งปันข้อมูลอันเป็นประโยชน์ในการทำปริญญาานิพนธ์ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา

ขอบคุณกำลังใจจากทุก ๆ ฝ่าย ทั้ง เพื่อน พี่น้อง เพื่อนร่วมงาน ครูบาอาจารย์ทุกท่าน และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง บิดาและมารดาผู้เป็นครูคนแรกของผู้วิจัย เป็นแบบอย่างแรงบันดาลใจ และกำลังใจให้ผู้วิจัยมีแรงผลักดันเพื่่อมุ่งสู่หนทางแห่งความสำเร็จ

ประโยชน์ผลและคุณค่าอันเกิดจากปริญญาานิพนธ์นี้ ขอยกเป็นกตัญญูตเวทิตาแต่บิดา มารดา ครูอาจารย์ และผู้มีพระคุณทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ไว้เป็นรากฐานแห่งชีวิต ทำให้ผู้วิจัยประสบความสำเร็จจนทุกวันนี้

จารุวัฒน์ ทองใส

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง.....	ฎ
สารบัญรูปภาพ	ฏ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ภูมิหลัง	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	5
ความสำคัญของการวิจัย	5
ขอบเขตของการวิจัย	5
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	5
วิธีดำเนินการวิจัย.....	6
การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีดำเนินการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Content Analysis) โดยมีขั้นตอนการวิเคราะห์ดังนี้.....	6
บทที่ 2 ความเป็นมาของเรื่องนิทราชาคริต และแนวคิดการเล่าเรื่อง	7
1. ความเป็นมาของเรื่องนิทราชาคริต	7
1.1 ความเป็นมาของเรื่องนิทราชาคริต.....	7
1.2 ความสำคัญและความดีเด่นของเรื่องนิทราชาคริต	11
1.3 ความแพร่หลายของวรรณกรรมเรื่องนิทราชาคริต	15
1.3.1 บทร้องละครเรื่องนิทราชาคริต	15

1.3.2	เสภาเรื่องอาบุญหะชั้น.....	18
1.3.3	บทละครจำเรื่องอาบุญหะชั้น.....	19
1.3.4	นิทราชาคริตในรูปแบบต่าง ๆ.....	20
1.4	การ์ตูนกับการสืบทอดวรรณกรรม.....	21
1.4.1	ความหมายและความเป็นมาของการ์ตูน	22
1.4.2	การ์ตูนกับวรรณคดีไทย	24
1.4.3	การ์ตูนเรื่องนิทราชาคริต.....	27
1.4.4	ลักษณะเฉพาะของการเล่าเรื่องในนิทราชาคริตฉบับการ์ตูน	30
2.	แนวคิดการเล่าเรื่องในวรรณกรรม	38
2.1	ความหมายและความสำคัญของการเล่าเรื่อง	38
2.2	องค์ประกอบของเรื่องเล่า.....	41
2.3	การศึกษากลวิธีการเล่าเรื่องในวรรณกรรม	45
บทที่ 3	ลักษณะร่วมของการเล่าเรื่องในนิทราชาคริต.....	49
1.	การเล่าเรื่องโดยใช้คู่ตรงข้าม.....	50
1.1	การตั้งชื่อเรื่อง	51
1.2	การสร้างตัวละครคู่ตรงข้ามในเชิงสัญลักษณ์.....	53
1.2.1	การขัดแย้งสถานภาพกับพฤติกรรมของตัวละคร	53
2.	การเล่าเรื่องโดยใช้ฉากสัญลักษณ์.....	68
2.1	ประตู : การเปลี่ยนผ่านสถานภาพ	69
2.2	สะพาน : การบรรจบของสองฟากฝั่ง.....	71
2.3	สุรา : หยดน้ำแห่งความสิ้นสติ.....	73
2.4	กลางคืน - กลางวัน : ความไม่แน่นอนของชีวิต	75
3.	การเล่าเรื่องโดยใช้ชนบววรรณคดี	79

3.1 การใช้ชนบววรรณคดี	79
3.1.1 บทประณามพจน์.....	80
3.1.2. บทการสรรเสริญพระมหากษัตริย์.....	81
3.1.3 บทชมความงาม.....	85
3.1.4 ปัจฉิมพจน์	90
3.2 การอ้างอิงตัวบทจากวรรณคดี.....	97
4. การเล่าเรื่องโดยให้ความรู้.....	102
บทที่ 4 ความสำคัญของการเล่าเรื่องในนิทราชาคริต	110
1. ความสำคัญของการเล่าเรื่องในลิลิตนิทราชาคริต และนิทราชาคริตฉบับการ์ตูน	111
2. การให้ความรู้เกี่ยวกับความเชื่อ วัฒนธรรม และประเพณี	121
2.1 ความรู้เกี่ยวกับความเชื่อ วัฒนธรรม และประเพณีไทย	121
2.1.1 หลักธรรมของผู้ปกครอง	121
2.1.2 คุณวุฒิสี่ประการของผู้เป็นขุนนาง.....	124
2.2 ความรู้เกี่ยวกับความเชื่อ วัฒนธรรม และประเพณีอาหรับ	126
2.2.1 ความเชื่อในพระเจ้าและศาสนาอิสลาม	127
2.2.2 การห้ามดื่มสุราในตอนกลางวัน	132
2.2.3 การลงโทษด้วยการขว้างลูกประจาน	133
2.3 ความรู้สองวัฒนธรรม	137
2.3.1 พิธีวิวาห์.....	138
2.3.2 พิธีศพ	141
3. สาระคำสอน.....	143
3.1 ความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์	143
3.3 ความเพียรพยายาม.....	146

3.4 การมีสติ	147
3.5 ความกตัญญู	148
3.6 ความมีน้ำใจ	149
4. การนำเสนอแนวคิดทางศาสนา.....	151
4.1 แนวคิดเรื่องไตรลักษณ์ในศาสนาพุทธ.....	151
4.2 แนวคิดเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับพระเจ้าในศาสนาอิสลาม	154
5. การเล่าเรื่องแบบวรรณคดีนิทาน	157
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	164
1. ลักษณะร่วมของการเล่าเรื่องในนิิทราชาคริต.....	164
1.1 การเล่าเรื่องโดยใช้คู่ตรงข้าม	164
1.2 การเล่าเรื่องโดยใช้ฉากสัญลักษณ์	165
1.3 การเล่าเรื่องโดยใช้ชนบววรรณคดี	166
1.4 การเล่าเรื่องโดยให้ความรู้.....	166
2. ความสำคัญของการเล่าเรื่องในนิิทราชาคริต.....	167
2.1 ความสำคัญของการเล่าเรื่องในลิลิตนิิทราชาคริต และนิิทราชาคริตฉบับการ์ตูน	167
2.2 การให้ความรู้เกี่ยวกับความเชื่อ วัฒนธรรม และประเพณี.....	168
2.3 สาระคำสอน	168
2.4 แนวคิดทางศาสนา	169
2.5 การเล่าเรื่องแบบวรรณคดีนิทาน.....	170
อภิปรายผล	171
ข้อเสนอแนะ	173
บรรณานุกรม	175
ประวัติผู้เขียน.....	183

สารบัญตาราง

	หน้า
ตาราง 1 ความเพียบพร้อมของกาหลิบในนิทราชาคริต.....	54
ตาราง 2 อำนาจในการให้โทษของกาหลิบ.....	55
ตาราง 3 อำนาจในการให้คุณของกาหลิบ	56
ตาราง 4 การเปลี่ยนสถานภาพของกาหลิบฮารุนอาลราชะจิต	56
ตาราง 5 กาหลิบฮารุนอาลราชะจิตทดสอบอาบู่หะซัน และคิดจะให้ครองเมือง	58
ตาราง 6 สถานภาพของอาบู่หะซันในฐานะพ่อค้า.....	59
ตาราง 7 อาบู่หะซันสิ้นทรัพย์ และถูกเพื่อนทอดทิ้ง	60
ตาราง 8 อาบู่หะซันต่อว่า และทำร้ายมารดาของตน.....	61
ตาราง 9 อาบู่หะซันสำนึกผิด และกล่าวขอโทษมารดา	62
ตาราง 10 อาบู่หะซันดีใจจนขาดสติล้มตัว.....	62
ตาราง 11 อาบู่หะซันได้รับความทุกข์จากการถูกจองจำ	64
ตาราง 12 ความล้มเล่ห์สนของอาบู่หะซัน.....	64
ตาราง 13 แสดงประเด็นตรงข้ามของอีแมนซ์กับศิษย์ทั้งสี่	66
ตาราง 14 พฤติกรรมของอีแมนซ์และศิษย์ทั้งสี่	66
ตาราง 15 สะพานสัญลักษณ์การเชื่อมโยงของอาบู่หะซันและกาหลิบฮารุนอาลราชะจิต	72
ตาราง 16 อาบู่หะซันสิ้นสติเพราะดื่มสุรา ครั้งที่ 1.....	73
ตาราง 17 อาบู่หะซันสิ้นสติเพราะดื่มสุรา ครั้งที่ 2.....	74
ตาราง 18 อาบู่หะซันสิ้นสติเพราะดื่มสุรา ครั้งที่ 3.....	74
ตาราง 19 อาบู่หะซันตื่นขึ้น และพบว่าตัวเองเป็นกาหลิบในตอนเช้า	76
ตาราง 20 อาบู่หะซันดื่มสุราผสมยานอนหลับตอนกลางคืน และตื่นขึ้นมาที่บ้านของตนในตอน กลางวัน.....	77

ตาราง 21 บทประณามพจน์ในนิทราชาคริต	80
ตาราง 22 บทสรรเสริญพระมหากษัตริย์ในนิทราชาคริต	82
ตาราง 23 การสรรเสริญพระมหากษัตริย์โดยตัวละครในนิทราชาคริต	84
ตาราง 24 บทชมความงามของบ้านเมือง	86
ตาราง 25 การนำเสนอตัวบทจากลิลิตนิทราชาคริต (ต่อ)	101
ตาราง 26 พระราชนิพนธ์คู่เรื่องในลิลิตนิทราชาคริต.....	103

สารบัญรูปภาพ

	หน้า
ภาพประกอบ 1 รูปแบบปกหนังสือ และการแนะนำตัวละคร.....	28
ภาพประกอบ 2 ตอนเริ่มเรื่องและตอนท้ายเรื่องนิทราชาคริต ฉบับการ์ตูน	29
ภาพประกอบ 3 ภาพสำหรับฝึกหัดระบายสีจากนิทราชาคริต ฉบับการ์ตูน	29
ภาพประกอบ 4 แนะนำตัวละครอาบุญะชั้น	31
ภาพประกอบ 5 แนะนำตัวละครพระเจ้าฮารุนอาลราชจิต	32
ภาพประกอบ 6 ภาพปกหน้าหนังสือนิทราชาคริตฉบับการ์ตูน	33
ภาพประกอบ 7 ภาพปกหลังหนังสือนิทราชาคริตฉบับการ์ตูน	35
ภาพประกอบ 8 ภาพประกอบเนื้อเรื่องตอนต้นของนิทราชาคริตฉบับการ์ตูน เป็นภาพของพระเจ้าฮารุนอาลราชจิต กาลิพย์ผู้ครองนครแบกแดดกับพระนางไซบีเดผู้เป็นพระมเหสี.....	36
ภาพประกอบ 9 ตอนอาบุญะชั้นต้องโทษจำคุก	36
ภาพประกอบ 10 ภาพประกอบเนื้อเรื่องหน้าสุดท้าย.....	37

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ต้นเค้าของ **ลิลิตนิทราชาคริต** มาจากนิทานอาหรับราตรี ซึ่งเป็นหนังสือรวมนิทานของอาหรับ สันนิษฐานว่ามาจากเรื่องเล่ามุขปาฐะของชนชาวอาหรับ “สำหรับกำเนิดของเรื่องอาหรับราตรีมีผู้กล่าวไว้ 2 ทาง ทางหนึ่งคือกำเนิดขึ้นจากวรรณกรรมมุขปาฐะของชนเผ่าอาหรับตั้งแต่ก่อนที่อิสลามจะเดินทางมาจากดินแดนของเปอร์เซีย”¹ **อาหรับราตรี** ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายจนนำไปสู่การแปลเป็นภาษาต่าง ๆ โดยเริ่มแปลเป็นภาษาฝรั่งเศสก่อน แล้วจึงแปลจากภาษาอาหรับเป็นภาษาอังกฤษโดยให้ชื่อว่า *The Arabian Nights' Entertainment*

ลิลิตนิทราชาคริต เป็นบทพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเก็บความมาจากนิทานท้ายเรื่อง ใน *Arabian Nights' Entertainment* เรื่อง *The Sleeper Awaken* ฉบับแปลภาษาอังกฤษ แล้วนำมาพระราชนิพนธ์เพื่อพระราชทานแด่พระบรมวงศานุวงศ์ในวันขึ้นปีใหม่ ทรงเริ่มพระราชนิพนธ์ในวันศุกร์ ขึ้น 6 ค่ำ เดือน 7 ปีชวด สัมฤทธิศก ใช้เวลาพระราชนิพนธ์ **ลิลิตนิทราชาคริต** 29 วัน ใช้รูปแบบคำประพันธ์ประเภทลิลิตคือร้อยประกอบโคลง ซึ่งเป็นคำประพันธ์ที่เหมาะสมสำหรับการใช้เล่านิทาน ดังที่ ชลดา เรื่องรักษ์ลิขิตให้ข้อคิดเห็นว่า “พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเลือกลักษณะคำประพันธ์ประเภทลิลิตซึ่งเป็นคำประพันธ์ที่เหมาะสมแก่การใช้เล่าเรื่องนิทานทั้งหลาย ดังที่กวีโบราณเคยใช้มาแล้วในการแต่งลิลิตพระอลอ ลิลิตเพชรมงกุฎ และลิลิตศรีวิชัยชาติก”²

ลิลิตนิทราชาคริต พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้รับความนิยมแพร่หลายเนื่องจากมีความดีเด่นหลายประการ เช่น ความไพเราะ ลักษณะข้อบังคับชั้นทลักษณ์ถูกต้อง การสอดแทรกความรู้ในเรื่องต่าง ๆ ความดีเด่นของพระราชนิพนธ์เรื่องนี้ปรากฏในบันทึกสมาคมนครคดีว่า

มีลักษณะคำประพันธ์ที่ดีที่สุด 5 ประการ กล่าวคือ แต่งถูกต้องตามข้อบังคับโดยเคร่งครัด ความดีเด่น สัมผัสดี ความไพเราะ และไม่แต่งอย่างที่ว่ากลอนพาไป แต่ที่นับว่า

¹ ชลดา เรื่องรักษ์ลิขิต. (2546). ความเป็นเอกภาพของพระราชนิพนธ์เรื่องลิลิตนิทราชาคริต. ใน *เอกสารการประชุมวิชาการ เรื่องนิทราชาคริต*. หน้า 65.

² ชลดา เรื่องรักษ์ลิขิต. (2546). ขนบวรรณคดีไทยในพระราชนิพนธ์เรื่องกาพย์เห่เรือ นิทราชาคริต และเงาะป่า. ใน *ปียราชกวินทร์*. หน้า 53.

ดีเลิศก็เพราะมีความดีเด่น คนทุกชั้นอ่านเข้าใจแม้เป็นเรื่องแขก ถึงตอนเพราะก็เพราะอย่างมีรสชาติ พูดถึงลักษณะละเอียดก็ดีเลิศ ตรงไหนที่เป็นความรู้ก็ทรงพระราชนิพนธ์แทรกเข้าไว้ เช่น สีของวัน ขนบธรรมเนียมของราชสำนักอาหรับโบราณ และภาคีตตอนขบขันก็ทรงพระราชนิพนธ์ใช้ถ้อยคำเหมาะแก่กาลเทศะและบุคคล ใครอ่านได้ทั้งความรู้และความบันเทิงทั้งนั้น ตอนไพเราะก็ไพเราะอย่างจับใจ¹

ลิลิตนิทราชาคริต มีคุณค่าในด้านการให้ข้อคิด คติสอนใจหลายประการ ทั้งยังให้ความรู้เกี่ยวกับ ประเพณี วัฒนธรรมของอิสลาม และแทรกความเชื่อในธรรมเนียมไทยเอาไว้ ดังที่ รื่นฤทัย สัจจพันธุ์ ได้กล่าวไว้สรุปได้ว่า

นิทราชาคริตแสดงให้เห็นว่ามีคติสอนใจหลายประการ เช่น เรื่องการคบเพื่อน การเข้ารับราชการ ความรักของแม่ที่มีต่อลูก ฯลฯ ทั้งยังแสดงให้เห็นวัฒนธรรมและประเพณีของอิสลามอีกหลายประการ เช่น การนมาศ ประเพณีแต่งงาน ประเพณีงานศพ ฯลฯ แต่ในขณะเดียวกันก็มีการแทรกลักษณะแบบธรรมเนียมไทยลงไป เช่น การเปรียบเทียบความงามของสถานที่กับสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ หรือการพรรณนาบทเกี่ยวพาราสิบทชมโฉม ซึ่งเป็นลักษณะแบบแผนวรรณคดีไทยทั้งสิ้น²

การใช้คำประพันธ์ที่มีลักษณะของการสืบทอดรูปแบบและขนบมาจากวรรณคดีโบราณ ทำให้ **ลิลิตนิทราชาคริต** ปรากฏลักษณะความเป็นไทยอยู่มากแม้จะรับมาจากต่างประเทศ ดังที่ ชลดดา เรื่องรักษลิขิต ได้ให้ข้อคิดเห็นว่า “นิทราชาคริตแม้เรื่องเดิมจะเป็นอาหรับ แต่มีกลิ่นอาหรับไม่รุนแรงนัก คือนำเพียงเนื้อเรื่องมาแล้วแต่งให้เป็นเรื่องอาหรับแบบวรรณคดีไทย จึงมีลักษณะขนบของวรรณคดีไทยอยู่มาก”³

ด้วยเนื้อหาของ **ลิลิตนิทราชาคริต** ที่มีความน่าสนใจสนุกสนานจึงทำให้มีการนำลิลิตนิทราชาคริตไปสร้างสรรคเป็นวรรณคดีและการแสดงอีกหลายสำนวน ได้แก่ บทร้องละคร เรื่องนิทราชาคริต เสภาเรื่องอาบูหะซัน บทละครรำเรื่องอาบูหะซัน บทดาโบลิวังต์ดับอีแมน วรรณคดีทรงเครื่องเรื่องนิทราชาคริต ละครเวทีเรื่องนิทราชาคริต และบทเพลงอาบูหะซัน

¹ ยูพร แสงทักษิณ. (2553). พระราชประวัติพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. ใน **ลิลิตนิทราชาคริต**. หน้า 235-236.

² รื่นฤทัย สัจจพันธุ์. (2550). **อิทธิพลวรรณกรรมต่างประเทศที่มีต่อวรรณกรรมไทย**. หน้า 154-158.

³ ชลดดา เรื่องรักษลิขิต. (2546). ขนบวรรณคดีไทยในพระราชนิพนธ์เรื่องกาพย์เห่เรือ นิทราชาคริต และเงาะป่า. ใน **ปียราชกวินทร์**. หน้า 67.

ด้วยความดีเด่นหลายประการของ **ลิลิตนิทราชาคริต** กระทรวงศึกษาธิการจึงได้คัดเลือกบทพระราชนิพนธ์ **ลิลิตนิทราชาคริต** ให้เป็นแบบเรียนกวีนิพนธ์สำหรับนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษา

ปัจจุบัน **ลิลิตนิทราชาคริต** ยังได้รับความสนใจและถูกนำมาสร้างสรรค์ใหม่ในรูปแบบของการ์ตูน โดยสำนักพิมพ์สกายบุ๊กส์ ใช้รูปแบบการประพันธ์ประเภทร้อยแก้ว มีภาพประกอบการ์ตูน ซึ่งนำเค้าโครงมาจากลิลิตนิทราชาคริตและในบางตอนก็นำคำประพันธ์จากลิลิตนิทราชาคริตมาแทรกไว้ แสดงให้เห็นถึงความตั้งใจในการอนุรักษ์ สืบสาน และเผยแพร่วรรณคดีให้เป็นที่รู้จัก โดยเฉพาะสำหรับกลุ่มเยาวชน ที่จะสามารถเข้าใจและเข้าถึงวรรณคดีได้ง่ายยิ่งขึ้น ดังในคำนำสำนักพิมพ์ถึงวัตถุประสงค์ในการสร้างหนังสือการ์ตูนว่า

ผู้เขียนได้เก็บใจความเนื้อหาสาระอย่างครบถ้วน ใช้ถ้อยคำสำนวนที่กระชับเข้าใจง่าย ภาพการ์ตูนประกอบสวยงาม สนุกสนาน เพื่อเป็นอีกแรงหนึ่งในการร่วมอนุรักษ์ ส่งเสริม และสืบสานมรดกทางวรรณกรรมของเราตามเจตนารมณ์ และวิสัยทัศน์สำคัญ ของสำนักพิมพ์สกายบุ๊กส์ นั่นคือ ผู้นำการผลิตหนังสือมาตรฐานให้ความรู้ เข้าใจง่าย สร้างสรรค์ เพื่อเยาวชนและสังคมไทย¹

ลิลิตนิทราชาคริตและนิทราชาคริตฉบับการ์ตูน แม้จะมีระยะห่างทางด้านเวลาในการประพันธ์ และมีรูปแบบในการประพันธ์ที่แตกต่างกัน แต่นิทราชาคริตทั้ง 2 สำนวน นับได้ว่าเป็นงานเขียนประเภทเรื่องเล่า ซึ่งมีลักษณะเป็นเรื่องราวหรือเหตุการณ์ที่อ้างอิงจากเรื่องที่เกิดขึ้นจริง หรือเป็นเรื่องที่แต่งขึ้นจากจินตนาการ แล้วนำมาถ่ายทอดด้วยวิธีการต่าง ๆ ดังความหมายของคำ narrative หรือ เรื่องเล่าว่า “เรื่องเล่า เป็นงานเขียนที่มีเนื้อหาเป็นเรื่องราวหรือเหตุการณ์ อาจแต่งเป็นร้อยแก้ว หรือบทร้อยกรอง เป็นเหตุการณ์จริงหรือเป็นเรื่องแต่ง หรือเป็นผลสืบเนื่องจากเหตุการณ์นั้น ๆ กล่าวอีกนัยหนึ่ง คือเหตุการณ์ประเภทใด ๆ ก็ได้ที่นำมาบรรยายให้ทราบ”² ซึ่งเรื่องเล่าไม่ว่าจะเป็นร้อยแก้วหรือร้อยกรองต้องอาศัยการเล่าเรื่องเพื่อถ่ายทอดเรื่องราวให้ผู้อื่นได้รับรู้ โดยมนุษย์ได้ใช้วิธีการเล่าเรื่องเพื่อสื่อสาร ถ่ายทอดเรื่องราว ประสบการณ์ต่าง ๆ ของตนให้แก่ผู้อื่นรับรู้ ดังที่ กาญจนา แก้วเทพ ได้กล่าวว่า “ในประวัติศาสตร์ของมนุษยชาติทุกหนทุกแห่ง จะพบการเล่าเรื่องเป็นส่วนเสี้ยวหนึ่งนับตั้งแต่มนุษย์ก่อร่างสร้างสังคมขึ้นมา ในสังคมตะวันตกมี

¹ ชลลดา ชะบางบอน. (2550). **นิทราชาคริต ฉบับการ์ตูน**. หน้า 3.

² ราชบัณฑิตยสถาน. (2545). **พจนานุกรมศัพท์วรรณกรรม อังกฤษ-ไทย**. หน้า 278.

เรื่องเล่าอาดัมกับอีฟซึ่งเป็นมนุษย์คู่แรกที่ถูกลงโทษได้มาจากสวนสวรรค์ เช่นเดียวกับเรื่องเล่าถึงต้นกำเนิดมนุษย์ที่ออกมาจากน้ำเต้าปุงของชนชาติไทย”¹

ผู้วิจัยพบว่า **ลิลิตนิทราชาคริต และนิทราชาคริตฉบับการ์ตูน** ใช้กลวิธีการเล่าเรื่องที่ น่าสนใจหลายประการ ดังตัวอย่าง การเล่าเรื่องโดยใช้คู่ตรงข้าม เช่น การตั้งชื่อเรื่องที่มีลักษณะ เป็นคู่ตรงข้าม คือ “นิทราชาคริต” โดยมีคำสองคำคือ “นิทรา” กับ “ชาคริต” ซึ่ง “นิทรา” มีความหมายว่า “หลับ” และ “ชาคริต” มีความหมายว่า “ตื่น” ซึ่งพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า เจ้าอยู่หัวทรงให้ความหมายของนิทราชาคริตในพระราชนิพนธ์ข้างท้ายความว่า

คำโคลง สุภาพเพียง	พวงประพาฬ
ลิลิต เก็บบรรสาร	สอดร้อย
นิทรา เรื่องหลับปาน	เคลิ้มจิต เขานา
ชาคริต กลับเคลื่อนคล้อย	สร้างเคลิ้มมัวหลง ²

การสร้างฉากตรงข้าม เช่น ความรวย-ความจน ความเป็น-ความตาย ความทุกข์- ความสุข กลางวัน- กลางคืน ดังเช่น ในตอนที่กาหลิบวางยานอนหลับอาบู่หะซัน และจะพาเข้าวัง เพื่อให้เป็นกาหลิบสมปรารถนา มีการบรรยายฉากตอนนี้ว่าเป็นช่วงเวลาดีก ดังความว่า

ภูมิกลับสำรวล	จวนเวลาดีกแล้ว
จะกลับคืนวังแก้ว	จึงเอื้อนพจมาน ส้งนา ³

และในตอนที่อาบู่หะซันรู้สึกตัวตื่นขึ้นในวังของกาหลิบ ได้บรรยายฉากของช่วงเวลาเข้า ดังความว่า

สุรียาเรื่องเรือพิน	อัมพร แฉ้วเฮย
หวิหู่หมู่ภมร	มั่วร้อง
เชยกลักลับเกสร	เสาวรส รวยนา
พรรคพิหคเห็นก้อง	เกริ่นร่าเสียงระงม ⁴

¹ กาญจนา แก้วเทพ. (2549). เอกสารการสอนชุดวิชา การสร้างสารในงานนิเทศศาสตร์. หน้า 161.

² จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. (2553). *ลิลิตนิทราชาคริต*. หน้า 186.

³ แหล่งเดิม. หน้า 22.

⁴ จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. (2553). *ลิลิตนิทราชาคริต*. หน้า 26.

กลวิธีการเล่าเรื่องเหล่านี้ทำหน้าที่สื่อสาร ถ่ายทอดเรื่องราวสู่ผู้อ่าน ทำให้ผู้อ่านเข้าใจ ความหมายของตัวบท รวมทั้งยังได้รับความสนุกสนาน เพลิดเพลิน ความประทับใจ ควบคู่ไปกับการได้รับสารประโยชน์จากการอ่าน

ด้วยเหตุที่นิเทศศาสตร์มีลักษณะเด่นในด้านการเล่าเรื่อง ที่ทำให้เรื่องมีความหมาย และสนุกสนานเพลิดเพลิน ทั้งยังมีคุณค่าในด้านต่าง ๆ จึงทำให้นิเทศศาสตร์ได้รับความนิยม แพร่หลาย มีการดัดแปลงสร้างสรรค์เป็นนิเทศศาสตร์อีกหลายสำนวน โดยเฉพาะในปัจจุบันได้มีการสร้างสรรค์นิเทศศาสตร์ฉบับการ์ตูนขึ้น จึงทำให้น่าสนใจศึกษากลวิธีการเล่าเรื่องในลิลิต นิเทศศาสตร์ และนิเทศศาสตร์ฉบับการ์ตูน เพื่อให้เห็นว่านิเทศศาสตร์ทั้ง 2 สำนวน มีลักษณะเด่น ในด้านกลวิธีการเล่าเรื่อง และแสดงให้เห็นความสำคัญ ของกลวิธีการเล่าเรื่อง ในวรรณกรรมเรื่องนิเทศศาสตร์ทั้ง 2 สำนวน

ความมุ่งหมายของการวิจัย

เพื่อศึกษากลวิธีการเล่าเรื่องในลิลิตนิเทศศาสตร์และนิเทศศาสตร์ฉบับการ์ตูน

ความสำคัญของการวิจัย

การศึกษากลวิธีการเล่าเรื่องในลิลิตนิเทศศาสตร์และนิเทศศาสตร์ฉบับการ์ตูน แสดงให้เห็น กลวิธี และความสำคัญของการเล่าเรื่องในนิเทศศาสตร์ทั้ง 2 สำนวน

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาวินิจฉัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะศึกษาวิเคราะห์การเล่าเรื่องในนิเทศศาสตร์ 2 สำนวน ได้แก่ ลิลิตนิเทศศาสตร์ บทพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และนิเทศศาสตร์ฉบับการ์ตูน ของสำนักพิมพ์สกายบุ๊กส์ ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 1 พ.ศ. 2550

นิยามศัพท์เฉพาะ

เรื่องเล่า หมายถึง ชุดเหตุการณ์ หรือเรื่องราวที่ถูกถ่ายทอดโดยผู้เล่าเรื่อง ลิลิตนิเทศศาสตร์และนิเทศศาสตร์ฉบับการ์ตูน

การเล่าเรื่อง หมายถึง วิธีการที่ผู้เล่าเรื่องใช้ในการถ่ายทอดเรื่องราวของวรรณกรรมเรื่อง ลิลิตนิเทศศาสตร์และนิเทศศาสตร์ฉบับการ์ตูน

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีดำเนินการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Content Analysis) โดยมีขั้นตอนการวิเคราะห์ดังนี้

1. ศึกษาตัวบทวรรณกรรมเรื่องลิลิตนิทราชาคริตและนิทราชาคริตฉบับการ์ตูน
2. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมเรื่องนิทราชาคริต
3. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกลวิธีการเล่าเรื่อง
4. วิเคราะห์กลวิธีการเล่าเรื่องในลิลิตนิทราชาคริตและนิทราชาคริตฉบับการ์ตูน
5. วิเคราะห์ความสำคัญของกลวิธีการเล่าเรื่องในลิลิตนิทราชาคริตและนิทราชาคริตฉบับ

การ์ตูน

6. เสนอผลการศึกษาโดยการพรรณนาวิเคราะห์

บทที่ 2

ความเป็นมาของเรื่องนิิทราชาคริต และแนวคิดการเล่าเรื่อง

นิิทราชาคริตเป็นบทพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่รู้จักและได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายจนนำไปสู่การสร้างสรรค**นิิทราชาคริต**ในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งในรูปแบบวรรณกรรมและการแสดง เพราะมีกลวิธีการเล่าเรื่องที่โดดเด่น ในบทนี้ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาประวัติความเป็นมา**นิิทราชาคริต**และแนวคิดการเล่าเรื่องในวรรณกรรม แบ่งประเด็นในการนำเสนอ ดังนี้

1. ความเป็นมาของเรื่องนิิทราชาคริต
2. แนวคิดการเล่าเรื่องในวรรณกรรม

1. ความเป็นมาของเรื่องนิิทราชาคริต

ผู้วิจัยรวบรวมเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับเรื่อง**นิิทราชาคริต** เพื่อแสดงให้เห็นประวัติความเป็นมาและความสำคัญของเรื่องโดยเรียบเรียงและนำเสนอเป็น 4 ประเด็น ได้แก่ ความเป็นมาของเรื่อง**นิิทราชาคริต** ความสำคัญและความดีเด่นของเรื่อง**นิิทราชาคริต** ความแพร่หลายของเรื่อง**นิิทราชาคริต** และการต้นกับการสืบทอดวรรณกรรม

1.1 ความเป็นมาของเรื่องนิิทราชาคริต

นิิทราชาคริต หรือนิทานเรื่องเดอะสลีปเปอร์อะเวคเคน (The Sleeper Awaken) เป็นนิทานทำนองของหนังสือ เดอะ อาราเบียนไนท์ เอนเตอร์เทนเมนต์ (The Arabian Nights' Entertainment)¹ หนังสือเรื่องนี้ไม่ทราบผู้แต่งและเวลาแต่งที่แน่ชัด มีเพียงข้อสันนิษฐานว่าน่าจะมาจากเรื่องเล่ามุขปาฐะของชาวอาหรับ หรือเป็นการนำเรื่องเล่าที่เกิดขึ้นในดินแดนใกล้เคียงมารวมเข้าไว้ด้วยกัน ดังที่ซลดา เรืองรักษ์ลิขิต ได้กล่าวถึงที่มาของนิทานอาหรับราตรีว่า

วรรณกรรมเรื่องอาหรับราตรีมีกำเนิดขึ้นจากวรรณกรรมมุขปาฐะของชนเผ่าอาหรับ ตั้งแต่สมัยก่อนที่จะเดินทางมาจากดินแดนของเปอร์เซีย อาจมาจากการแปลผลงานของอินเดียโบราณเป็นภาษาปะห์ลวี ก่อนจะถูกแปลเป็นภาษาอาหรับอีกทอดหนึ่ง จัดว่า

¹ สุรีเนตร จรัสจรวงเกียรติ. (2549, 29 กรกฎาคม). "ความเป็นไทย" ที่ปรากฏในวรรณกรรมร้อยกรองเรื่องลิลิตนิิทราชาคริต. *ลายไทย*. (ฉบับพิเศษวันภาษาไทยแห่งชาติ): 47.

เป็นงานสร้างสรรค์ที่มีการเติมแต่งเรื่องเพิ่มเติมขึ้นตามวิถีทางของวัฒนธรรมอาหรับ นับตั้งแต่จุดเริ่มต้นของความเจริญที่เมืองดามัสกัส และแบกแดด ไปจนถึงระยะเวลาสิ้นสุดของอำนาจการปกครองของชาวอาหรับในโลกมุสลิมที่กรุงไคโร ประเทศอียิปต์ ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ยุทธศาสตร์เศรษฐกิจสมบูรณ์ และมีการพิมพ์เป็นเล่ม ก่อนที่จะมีการรวบรวมเป็นลายลักษณ์อักษรอย่างจริงจังที่กรุงไคโรนั้น ได้มีการรวบรวมขึ้นที่เมืองแบกแดดก่อน และในช่วงกลางศตวรรษที่ 20 มีเรื่องอาหรับราตรีที่เป็นลายลักษณ์หลายรูปแบบ¹

เหตุที่เชื่อว่านิทานอาหรับราตรีมีที่มาจากแหล่งที่มาต่างกัน เนื่องจากนิทานย่อยในนิทานอาหรับราตรีมีลักษณะเด่นที่ปรากฏให้เห็นถึงที่มาหลากหลาย ทั้งในเรื่องของความงาม ความรัก เล่ห์กลมารยา ซึ่งน่าจะมีที่มาจากลักษณะเฉพาะของชนชาติที่มีอัตลักษณ์แตกต่างกันออกไปตั้งที่ รื่นฤทัย สัจจพันธุ์ ได้ให้ข้อสังเกตเกี่ยวกับลักษณะของนิทานอาหรับราตรีไว้ว่า “เห็นลักษณะ 3 อย่าง คือ กล่าวถึงความงามหรือสมบัติทรัพย์สินสูงค่าใด ๆ เหมือนสำนวนในอินเดีย ในด้าน ถ้อยคำที่กล่าวถึงน้ำใจความรัก ความอ่อนหวานซึ่งเป็นอาการของผู้หญิง เหมือนมาแต่สำนวนชาวเปอร์เซีย สำนวนถ้อยคำที่ว่าเรื่องกินอยู่ เล่ห์กลมารยา ไหวพริบต่าง ๆ ดูเหมือนเป็นสำนวนอาหรับ”² นิทานอาหรับราตรีส่วนหนึ่งจึงน่าจะมีที่มาจากอินเดียซึ่งเป็นดินแดนแห่งนักเล่าเรื่อง ลักษณะสำคัญของนิทานอาหรับราตรีคือ การใช้กลวิธีการเล่านิทานซ้อนนิทาน ซึ่งเป็นวิธีการเดียวกับการเล่าของอินเดียโบราณ เช่น นิทานเวตาล หรือเวตาลปัญญาจรัสสติ ดังที่ พระวรวงศ์เธอ กรมหมื่นพิทยลาภพฤฒิยากร ทรงตั้งข้อสันนิษฐานไว้ว่า “น่าเชื่อว่านิทานพันหนึ่งราตรีได้เค้ามูลมาจากอินเดีย พวกอาหรับได้ไปดัดแปลงแต่งเติมให้หน้าตาเป็นอาหรับ และจากอาหรับได้เลยไปทางตะวันตกจนถึงพวกกรีก ซึ่งแปรรูปไปเป็นนิทานอีสป เนื่องจากทางอินเดียโบราณมีวิธีเล่านิทานโดยตั้งนิทานใหญ่ขึ้นเป็นโครงภายนอกแล้วคนในนิทานจะเล่านิทานซ้อนลงไป และในนิทานซ้อนยังมีนิทานซ้อนกันต่อ ๆ ไปอีก”³

หนังสือ เดอะ อาราเบียน ไนท์ เอนเตอร์เทนเมนต์ (The Arabian Nights' Entertainment) ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย มีการนำไปแปลเป็นภาษาต่าง ๆ มากมาย โดยเริ่มแปลเป็นภาษาฝรั่งเศสก่อน แล้วจึงมีการแปลเป็นภาษาอังกฤษ ดังที่ รื่นฤทัย สัจจพันธุ์ ได้กล่าวว่า “หนังสือเล่มนี้ปรากฏครั้งแรกในยุโรป เมื่ออันตอญี กัลแลนด (Antony Galland) ชาวฝรั่งเศสได้แปลและตีพิมพ์หนังสือเล่มนี้ในปารีส ใช้เวลา 14 ปี จึงแล้วเสร็จ ให้ชื่อว่า พันหนึ่ง

¹ ชลดดา เรื่องรักษ์ลิขิต. (2546). ความเป็นเอกภาพของพระราชนิพนธ์เรื่องลิลิตนิทราชาคริต. ใน เอกสารการประชุมวิชาการ เรื่องนิทราชาคริต. หน้า 65.

² รื่นฤทัย สัจจพันธุ์. (2550). อิทธิพลวรรณกรรมต่างประเทศที่มีต่อวรรณกรรมไทย. หน้า 152.

³ พิทยลาภพฤฒิยากร. (2553). การเทียบเคียงหลักฐานที่มาของเรื่องพันหนึ่งราตรี. ใน ลิลิตนิทราชาคริต. หน้า 238.

ราตรีของอาหรับ (*Thousand and one nights Arabian Stories, translated into French*) ต่อมาก็มีผู้แปลเป็นภาษาอังกฤษ เช่น เมื่อ ค.ศ. 1839 William Lane แปลจากภาษาอาหรับ ให้ชื่อว่า *The Arabian Nights' Entertainment*¹

สำหรับนิเทศศาสตร์ฉบับภาษาไทย พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเก็บความจากนิทาน เรื่อง *The Sleeper Awaken* อันเป็นท้ายเรื่องใน *Arabian Nights' Entertainment* ฉบับแปลภาษาอังกฤษ ซึ่งท่านเล็กหรือสมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรมหมื่นภาณุพันธุ์วรเดชนำมาให้ทรงอ่าน ดังปรากฏในแจ้งความหนังสือเรื่องลิลิตนิเทศศาสตร์ว่า

หนังสือฉบับนี้ได้เก็บเนื้อความนิทานเรื่องหนึ่งของอาเรเบียในเอนเตอเตนเมนต์ (*Arabian Nights' Entertainment*) ซึ่งเรียกชื่อว่าสลิเปอ อะเวเกน (*Sleeper Awaken*) มาแต่ง แต่ต้นฉบับซึ่งอ่านแล้วแต่งโคลงครั้งนี้นั้น เป็นสมุดเล่มย่อมๆ ของท่านเล็ก เธอเอามาให้อ่าน จะเป็นผู้ใดแต่งก็ไม่รู้ ตีพิมพ์ที่ร้านกอลแอนด์อิงกลิส, 30 ปาเตอโนสเตอร์โร, ลอนดอน, 6 ยอชสตรีต, เอดินเบอระ (*Gall & Inglis, 30 Paternoster Row, London; 6 George Street, Edinburghs*) จะเป็นฉบับดีไม่ดียังไรก็ไม่ทราบ แต่เห็นว่าไม่ต้องการสำนวนไพเราะ จะเอาแต่เนื้อความมาแปลเป็นภาษาไทย แต่งก็ต้องนึกเอาเองบ้างตามสำนวนเราไทยๆ เรื่อง สลิเปออะเวเกนที่แต่งนี้ อยู่ข้างปลายของหนังสืออาเรเบียในเอนเตอเตนเมนต์ เห็นเป็นเรื่องข้นมาก ก็ลองเขียนเป็นกลอนร้อยดู²

จากความข้างต้นแสดงให้เห็นว่า พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเก็บความเรื่อง *The Sleeper Awaken* มาจากฉบับแปลภาษาอังกฤษ ไม่ได้นำมาจากภาษาอาหรับโดยตรงและไม่เป็นที่ทราบแน่ชัดว่าเป็นฉบับแปลของผู้ใด จากนั้นทรงนำเนื้อความมาพระราชทานนิพนธ์โดยใช้รูปแบบคำประพันธ์ประเภทลิลิต จำนวน 997 บท พระราชทานชื่อเรื่องตรงตามฉบับภาษาอังกฤษว่า "นิเทศศาสตร์" ซึ่งหมายถึง "การหลับและการตื่น" โดยทรงเริ่มพระราชทานนิพนธ์ในวันศุกร์ ขึ้น 6 ค่ำ เดือน 7 ปีชวด สัมฤทธิศก พุทธศักราช 2421 ใช้เวลาในการพระราชทานนิพนธ์ทั้งสิ้น 29 วัน³ เพื่อให้ทันพระราชทานแต่พระบรมวงศานุวงศ์ในวันขึ้นปีใหม่ ดังปรากฏในข้างท้ายพระราชทานนิพนธ์ความว่า

¹ รัตนทัช สัจพันธุ์. (2550). *อิทธิพลวรรณกรรมต่างประเทศที่มีต่อวรรณกรรมไทย*. หน้า 152.

² จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. (2553). แจ้งความ. ใน *ลิลิตนิเทศศาสตร์*. หน้า 243-245.

³ สุภาพ กันระกิจ. (2553. กรกฎาคม - สิงหาคม). ลิลิตนิเทศศาสตร์บทพระราชทานนิพนธ์ในรัชกาลที่ 5. *ศิลปากร*.

แทนของแจกให้แก่	พระวงศ์ ปวงเฮย
ซึ่งเสด็จทุกพระองค์	พริ้งพริ้อม
ในวันวิวิธมง-	คลเปลี่ยน ปี่แฮ
ทราบเรื่องยลรูปน้อม	จิตให้นินดี ¹

เมื่อพระองค์ทรงพระราชนิพนธ์แล้วเสร็จจึงรับสั่งให้พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงพิชิตปรีชากรตรวจแก้ตกแต่งถ้อยคำ และให้พระยาศรีสุนทรโวหารตรวจทานอีกครั้ง ดังปรากฏในบทพระราชนิพนธ์ท้ายเรื่อง ความว่า

กรมหมื่นพิชิตได้	ชวนชวาย
ตัดตงเติมคำขยาย	ออกบ้าง
เลือกคัดดัดแปลงปลาย	สัมผัส กลอนแฮ
ไพเราะเสนาะอ้าง	อรรถล้วนควรฟัง
ภายหลังจึงส่งให้	พระศรี
สุนทรโวหารมี	ชื่อน้อย
เทียบทานถ่องอีกที	หนึ่งเผื่อ พลั้งแฮ
สอบอักษรกลอนถ้อย	ถูกถ้วนบริบูรณ์ ²

นับแต่นั้นเป็นต้นมาจึงมีนิทราชาคริตฉบับภาษาไทยเกิดขึ้น และเป็นที่รู้จักกันเป็นอย่างดีแพร่หลาย จนทำให้เกิดนิทราชาคริตสำนวนต่าง ๆ ที่นำเค้าโครงจากลิลิตนิทราชาคริตมาสร้างสรรคือีกหลายสำนวน

งานวิจัยที่ศึกษาความเป็นมาของเรื่องลิลิตนิทราชาคริตมีทั้งลักษณะการเปรียบเทียบ ทั้งการศึกษาประวัติ ดังเช่น งานวิจัยของวัฒนา บุรกลีกร เรื่อง **ลิลิตนิทราชาคริตพระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ 5 เปรียบเทียบกับเรื่องอาบู่หะซันในนิยายอาหรับราตรีฉบับภาษาอังกฤษ**³ ซึ่งศึกษาลิลิตนิทราชาคริตในด้านประวัติวรรณคดี วรรณคดีเปรียบเทียบ และวรรณคดีวิจารณ์ ผลการศึกษาพบว่า **ลิลิตนิทราชาคริต**

¹ จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. (2553). **ลิลิตนิทราชาคริต**. หน้า 185.

² แหล่งเดิม. หน้า 186-187.

³ วัฒนา บุรกลีกร. (2513). **ลิลิตนิทราชาคริตพระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ 5 เปรียบเทียบกับเรื่องอาบู่หะซันในนิยายอาหรับราตรีฉบับภาษาอังกฤษ**. วิทยานิพนธ์ อ.ม. (ภาษาไทย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ 5 ทรงแปลจากฉบับภาษาอังกฤษตามเค้าเรื่อง *The sleeper awoken* ใน *The Arabian Nights' Entertainment* การศึกษาเปรียบเทียบทำให้ทราบว่าฉบับที่ใกล้เคียงกับลิลิตนิทราชาคริตของรัชกาลที่ 5 มากที่สุด คือ เรื่อง *The sleeper awoken* ใน *"The Arabian Nights' Entertainment"* ซึ่งไม่ทราบชื่อผู้แต่ง และไม่อาจจะสรุปได้ว่า เรื่อง *The sleeper awoken* เป็นฉบับเดียวกับที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงแปล จึงได้ขอสรุปเพียงว่าการศึกษาเปรียบเทียบจากฉบับภาษาอังกฤษช่วยให้เข้าใจความคิดในนิทานอาหรับเรื่องนี้ได้แจ่มแจ้งยิ่งขึ้น และทำให้เห็นถึงพระปรีชาสามารถของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวในการแปลลิลิตนิทราชาคริตพากย์ไทย

ประวัติความเป็นมาของวรรณคดีเรื่อง **นิทราชาคริต** ดังกล่าวมาข้างต้นแสดงให้เห็นว่าวรรณคดีเรื่องนี้ มีเค้าเรื่องเดิมมาจากนิทานของอาหรับ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเก็บความจากฉบับภาษาอังกฤษมาใช้ในการพระราชนิพนธ์ โดยฉบับที่ใกล้เคียงกับพระราชนิพนธ์มากที่สุดคือ เรื่อง *The sleeper awoken* ใน *"The Arabian Nights' Entertainment"* แต่ไม่ทราบผู้แต่ง ทรงพระราชนิพนธ์นิทราชาคริตเพื่อพระราชทานแด่พระบรมวงศานุวงศ์เนื่องในโอกาสวันขึ้นปีใหม่ โดยทรงเลือกรูปแบบคำประพันธ์ประเภทลิลิตในการพระราชนิพนธ์ และให้ชื่อว่า *"นิทราชาคริต"* ตามแบบชื่อเดิมในต้นฉบับภาษาอังกฤษ

1.2 ความสำคัญและความดีเด่นของเรื่องนิทราชาคริต

หนังสือบันทึกสมาคมวรรณคดี กล่าวถึงความดีเด่นนิทราชาคริตไว้ 5 ประการ คือความถูกต้องตามข้อบังคับ ความดีเด่น สัมผัสดี ความไพเราะ และไม่แต่งอย่างที่ว่ากลอนพาไป แต่สิ่งที่ทำให้นิทราชาคริตได้รับความนิยมและแพร่หลายเพราะมีเนื้อหาสนุกสนาน อ่านแล้วเพลิดเพลิน และอาจถือเป็นเรื่องที่มีเนื้อหาแปลกใหม่ ซึ่งไม่เคยมีปรากฏมาก่อนในวรรณคดีไทยนอกจากนี้ยังได้แทรกข้อคิด ปรัชญา คติสอนใจทั้งที่เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตและศาสนาไว้อย่างกลมกลืน ดังที่ สุจิตรา จงสถิตย์วัฒนา ได้กล่าวถึงข้อคิด คติสอนใจในลิลิตนิทราชาคริตไว้ ดังนี้

วรรณคดีเรื่องนิทราชาคริตมีทั้งความรู้และความบันเทิง แม้จะมีเนื้อหาเป็นเรื่องตลกขบขันชวนหัว แต่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงสอดแทรกคติสอนใจไว้หลายประการ เช่น เรื่องการคบเพื่อน การเข้ารับราชการ ความรักของแม่ที่มีต่อลูก ทั้งยังสื่อคำสอนเชิงปรัชญาที่ลึกซึ้ง คือ เรื่องความเป็นมาของชีวิตและการใช้เมตตากรุณาเพื่อดำรงชีวิตอันเป็นมาอย่างมีความสุข และหากพิจารณาองค์ประกอบของเรื่อง เช่น ชื่อเรื่องและการใช้ความขัดแย้งเป็นคู่ จะเห็นว่าเป็นการย้าสาระคำสอนอันเป็นกรอบ

ความคิดเชิงปรัชญาของศาสนาอิสลาม คือ มีความขัดแย้งที่ดำรงอยู่ด้วยกันอย่างกลมกลืน ทั้งการหลับและการตื่น ความจริงและความลวง ความเป็นและความตาย ซึ่งเป็นความขัดแย้งที่กลมกลืนกันเป็นคู่ จากนั้นของความขัดแย้งดังกล่าว อาจพิจารณาได้ว่า ลักษณะคำสอนในลิลิตนิทราชาคริตมีลักษณะที่สอดคล้องกับแนวคิดในศาสนาอิสลาม หรือในปรัชญา Sufism อย่างลึกซึ้ง¹

ประเพณีวัฒนธรรมอิสลามเป็นอีกส่วนหนึ่งที่ปรากฏให้เห็นในลิลิตนิทราชาคริต เช่น ความเชื่อเรื่องพระเจ้าหรือพระอัลเลาะห์ การทักทายด้วยการสะลาม การละหมาด การห้ามดื่ม น้ำเมา ซึ่งประเพณีวัฒนธรรมอิสลามที่ปรากฏสอดคล้องไปกับลักษณะธรรมเนียมความเชื่อแบบไทย เช่น การเปรียบเทียบความงามของสถานที่กับสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ หรือการบรรยายลักษณะการรำดูดยาย การใช้เครื่องดนตรีไทย แทนที่จะเป็นการระบำหรือใช้เครื่องดนตรีแบบอาหรับ

ลิลิตนิทราชาคริตแสดงให้เห็นวัฒนธรรมประเพณีอิสลามหลายประการ ได้แก่ การนมาศหรือการละหมาด การห้ามดื่ม น้ำเมาซึ่งเป็นข้อห้ามทางศาสนาอิสลาม การทักทายด้วยการสะลาม โดยใช้มือทั้งสองสัมผัสกันแล้วใช้ฝ่ามือแตะหน้าผากของตน เป็นต้น แต่ก็ได้สอดแทรกลักษณะธรรมเนียมไทยไว้หลายอย่างซึ่งขัดกับเรื่องเดิม เช่น อิสลามห้ามการสร้างเหมือนสิ่งมีชีวิต ไม่ว่าจะเป็นรูปคนหรือสัตว์ การเปรียบเทียบความสวยงามของวังกับสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ การรำดูดยาย และเครื่องดนตรีพิณพาทย์ซึ่งเป็นศิลปะของไทย²

ตัวละครเป็นลักษณะเด่นอีกประการหนึ่งในลิลิตนิทราชาคริต โดยเฉพาะตัวละครเอก คือ อาบู่หะซัน ที่แสดงให้เห็นถึงความเป็นมนุษย์ที่มีมิติสองด้านคือ ด้านบวกและด้านลบได้อย่างชัดเจน

หากพิจารณาอาบู่หะซันในฐานะตัวละคร อาบู่หะซันเป็นตัวแทนของบุคคลที่มีความเป็นปुरुชนอย่างแท้จริง คือ มีคุณสมบัติทั้งด้านดีและด้านบกพร่อง อาบู่หะซันเป็นคนที่ทำงานเก่งเฉลียวฉลาดและมีความมานะพยายาม ทั้งเป็นคนใจกว้างรักเพื่อนฝูง อาบู่หะซันไม่ใช่คนตลกแต่การกระทำเกิดจากสถานการณ์พาไป เรื่องลิลิตนิทราชาคริต

¹ สุจิตรา จงสถิตย์วัฒนา. (2546). การศึกษาพระราชนิพนธ์ในฐานะวรรณคดีคำสอน. ใน ปรัชญากรวิพนธ์. หน้า 31-39.

² รื่นฤทัย สัจจพันธุ์. (2550). อิทธิพลวรรณกรรมต่างประเทศที่มีต่อวรรณกรรมไทย. หน้า 155-157.

ซึ่งมีอาบู่หะซันเป็นตัวละครเอกจึงเป็นวรรณคดีที่สร้างความบันเทิงด้วยเหตุต่าง ๆ ไร้อย่าง
 แบายล¹

รื่นฤทัย สัจจพันธุ์ ให้ข้อคิดเห็นเพิ่มเติมว่า เรื่องนิทราชาคริตน่าจะเป็นแรงบันดาลใจพระทัย
 ในการเสด็จประพาสต้นของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เนื่องจากในปีพุทธศักราช
 2447 หลังการพระราชนิพนธ์ลิลิตนิทราชาคริต 25 ปี พระองค์ทรงเริ่มเสด็จประพาสต้นเพื่อ
 รับทราบทุกข์สุขของราษฎร ดังเช่นกาหลิบในเรื่องลิลิตนิทราชาคริต

ลิลิตนิทราชาคริตน่าจะเป็นแรงบันดาลใจให้พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า
 เจ้าอยู่หัวเสด็จประพาสต้นเพื่อทอดพระเนตรทุกข์สุขของประชาชน การเสด็จประพาสต้น
 เป็นพระราชจริยวัตรของพระมหากษัตริย์ผู้ทรงรักใคร่ห่วงใยประชาชน และทรงมุ่ง
 ทำนุบำรุงประชาชนของพระองค์ให้เป็นสุข เจกเช่นเดียวกับพระจริยวัตรของกาหลิบ
 ในลิลิตนิทราชาคริต²

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงใช้ลักษณะคำประพันธ์ประเภทลิลิต
 และนำถ้อยคำ สำนวน กลวิธีการต่างจากวรรณคดีเรื่องอื่น เช่น ลิลิตพระลอ ลิลิตโองการแข่ง
 น้ำ ลิลิตตะเลงพ่าย มาใช้เป็นต้นแบบในการพระราชนิพนธ์ลิลิตนิทราชาคริต ดังที่ ชลดา
 เรื่องรักษลิขิต ได้กล่าววว่า

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงใช้รูปแบบการประพันธ์ประเภทลิลิต
 มีการนำคำ สำนวน ความคิดและฉันทลักษณ์จากเรื่องลิลิตพระลอมาใช้ เห็นได้จาก
 ลักษณะคำประพันธ์ กลวิธีการแต่ง และการใช้สำนวนต่าง ๆ ลิลิตนิทราชาคริตแม้เรื่องเดิม
 จะเป็นอาหรับแต่กลืนอาหรับก็ไม่รุนแรงนัก เนื่องจากมีลักษณะของชนบววรรณคดีไทย
 อยู่มาก นอกจากลิลิตนิทราชาคริตจะได้ขนบมาจากลิลิตพระลอแล้ว ยังได้ขนบมาจาก
 วรรณคดีเรื่องอื่นคือ ลิลิตตะเลงพ่าย ลิลิตโองการแข่งน้ำ แสดงให้เห็นว่าการพระราช
 นิพนธ์ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวนั้น เป็นการคัดเอาวรรณคดีชั้นเลิศ
 ชั้นครูมาเป็นต้นแบบ โดยไม่ได้แต่เปลี่ยนแปลงถ้อยคำสำนวนฝรั่ง ทำให้ได้เรื่องใหม่
 คือ ลิลิตนิทราชาคริต ที่มีเงาของเรื่องเก่าคือวรรณคดีไทยฉายออกมาตลอดเวลา³

¹ รื่นฤทัย สัจจพันธุ์. (2558). *ข้ามชาติ ข้ามศาสตร์ ข้ามศิลป์*. หน้า 179-186

² แหล่งเดิม. หน้า 186-187

³ ชลดา เรื่องรักษลิขิต. (2546). *ชนบววรรณคดีไทยในพระราชนิพนธ์เรื่องกาพย์เห่เรือ นิทราชาคริต และเงาะป่า*.

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าพระองค์ทรงรับนิทราชาคริตมาจากสำนวนฉบับภาษาต่างประเทศ แต่ทรงนำมาพระราชานิพนธ์โดยใช้รูปแบบคำประพันธ์และกลวิธีการแต่งแบบไทย ทำให้ปรากฏลักษณะของความเป็นไทย “ความโดดเด่นของวรรณกรรมเรื่องนี้อยู่ที่มีการดัดแปลงรายละเอียดต่าง ๆ ทำให้ผู้อ่านเห็นความเป็นไทยที่ปรากฏอยู่ในเค้าโครงเรื่องใหญ่ที่เป็นอาหรับ”¹

พระราชานิพนธ์นิทราชาคริตทำให้เกิดวรรณคดีและการแสดงที่ได้เค้าโครงมาจากนิทราชาคริตฉบับพระราชานิพนธ์เป็นจำนวนมาก ดังที่ ประพจน์ อัครวิรุฬหการ ได้กล่าวว่า “สิ่งที่น่าแปลกและเป็นพิเศษเฉพาะลิลิตนิทราชาคริตคือ มีวรรณคดีการแสดงเกิดจากลิลิตนิทราชาคริตโดยตรงอยู่มากกว่าวรรณคดีเรื่องอื่น”² ซึ่งแสดงให้เห็นว่าพระราชานิพนธ์นิทราชาคริตเป็นที่นิยมอย่างมาก “เพราะเป็นเรื่องสนุกประการหนึ่งและเป็นพระราชานิพนธ์อีกประการหนึ่ง จึงทำให้มีการแต่งเรื่องนิทราชาคริตด้วยรูปแบบการแต่งและสำนวนอื่น ต่างกันไปอีกหลายฉบับ”³ ดังกล่าวมาข้างต้นแสดงให้เห็นถึงความนิยมและความแพร่หลายของวรรณคดีเรื่องนิทราชาคริต จนทำให้เกิดนิทราชาคริตสำนวนต่าง ๆ นอกจากนี้ลิลิตนิทราชาคริตยังได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกความทรงจำโลกจากยูเนสโก

ในปีพุทธศักราช 2505 กองสังคีต กรมศิลปากรได้นำบทพระราชานิพนธ์เรื่องนิทราชาคริตมาจัดแสดงเป็นวรรณคดีทรงเครื่อง แพร่ภาพออกอากาศทางไทยทีวีช่อง 4 บางขุนพรหม เมื่อวันที่ 24 กรกฎาคม เวลา 21.30 น. ต่อมาในปีพุทธศักราช 2552 ยูเนสโก (UNESCO) ได้ประกาศขึ้นทะเบียนเอกสารจดหมายเหตุในรัชกาลที่ 5 ในส่วนที่เก็บรักษาอยู่ที่สำนักหอสมุดแห่งชาติ ซึ่งเป็นเอกสารโบราณประเภทหนังสือสมุดไทยดำ สมุดไทยขาว รวมกับเอกสารจดหมายเหตุรัชกาลที่ 5 ประเภทลายลักษณ์เป็นมรดกความทรงจำโลก (Memory of The World) ดังนั้น “ลิลิตนิทราชาคริต” จึงได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกความทรงจำโลกด้วย⁴

¹ ธีรเนตร จรัสจุงเกียรติ. (2549, 29 กรกฎาคม). “ความเป็นไทย” ที่ปรากฏในวรรณกรรมร้อยกรองเรื่องลิลิตนิทราชาคริต. *ลายไทย*. (ฉบับพิเศษวันภาษาไทยแห่งชาติ): 48.

² ประพจน์ อัครวิรุฬหการ. (2546). *วรรณคดีและการแสดงนิทราชาคริต*. ใน *เอกสารการประชุมวิชาการเรื่องนิทราชาคริต*. หน้า 115.

³ รันฤทัย สัจจพันธุ์. (2550). *อิทธิพลวรรณกรรมต่างประเทศที่มีต่อวรรณกรรมไทย*. หน้า 158.

⁴ สุภาพ กัณธะกิจ. (2553. กรกฎาคม – สิงหาคม). ลิลิตนิทราชาคริตบทพระราชานิพนธ์ในรัชกาลที่ 5. *ศิลปากร*. 53(4): 21.

ด้วยความดีเด่นหลาย ประการของลิลิตนิทราชาคริตดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น กระทรวงศึกษาธิการจึงคัดเลือกบทพระราชนิพนธ์ลิลิตนิทราชาคริตเป็นแบบเรียนกวีนิพนธ์สำหรับนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษา ดังที่ปรากฏในประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง อนุญาตให้ใช้หนังสือในโรงเรียน ณ วันที่ 5 ตุลาคม 2526 ความว่า “เรื่องนิทราชาคริตนี้ เป็นวรรณคดีที่มีคุณค่าทั้งเนื้อเรื่องและการประพันธ์ จึงกำหนดให้เป็นหนังสืออ่านนอกเวลา สำหรับเลือกอ่านประกอบวิชาภาษาไทย และหนังสืออ่านเพิ่มเติมวิชาภาษาไทย ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 และอนุญาตให้ใช้หนังสือนี้ต่อไปได้”¹

ความสำคัญของวรรณคดีเรื่องนิทราชาคริตดังกล่าวมาข้างต้นแสดงให้เห็นว่าวรรณคดีเรื่องนิทราชาคริต พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวมีความดีเด่นหลายประการ ทั้งในส่วนของกาให้ข้อคิด คติเตือนใจ การให้ความรู้ การสืบทอดขนบการประพันธ์จากวรรณคดีโบราณ และยังแสดงให้เห็นความประสานกลมกลืนเป็นเอกภาพขององค์ประกอบต่าง ๆ ภายในเรื่อง

1.3 ความแพร่หลายของวรรณกรรมเรื่องนิทราชาคริต

นิทราชาคริต ทำให้เกิดการสร้างสรรค์วรรณกรรมและการแสดงเรื่อง **นิทราชาคริต** อีกรูปแบบต่าง ๆ มากมายจำนวน ผู้วิจัยแบ่งการนำเสนอออกเป็น 4 ประเด็น ได้แก่ **บทร้องละครเรื่องนิทราชาคริต** **เสภาเรื่องอาบุญหะซัน** **บทละครรำเรื่องอาบุญหะซัน** และ **นิทราชาคริต** ในรูปแบบต่าง ๆ

1.3.1 บทร้องละครเรื่องนิทราชาคริต

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าให้จัดงานรื่นเริงในงานปีใหม่ขึ้นเป็นประจำทุกปี เช่น การแต่งแฟนซีประกวด เล่นมายากลหรือเล่นตลก การแสดงละครพูด การสอยต้นกัลปพฤกษ์ ในวันขึ้นปีใหม่ พุทธศักราช 2422 พระองค์ได้ทรงแนะนำพระบรมวงศานุวงศ์และข้าราชการที่รวมตัวกันเป็นสมาคม รอยแยล แมจจิกเคิลไฮไฮเอที (Royal magical Society) โดยมีสมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรมหมื่นภาณุพันธุ์วงศ์วรเดชทรงเป็นประธานให้จัดการแสดงละครพูดเรื่อง **นิทราชาคริต**

เมื่อปีใหม่ ปีเถาะ เอกศก จุลศักราช 1241 ตรงกับพุทธศักราช 2422

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวพระราชดำริจะพิมพ์หนังสือลิลิตนิทราชาคริต

¹ กรมวิชาการ. (2536). หนังสืออ่านกวีนิพนธ์ เรื่องนิทราชาคริต. หน้า ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง อนุญาตให้ใช้หนังสือในโรงเรียน.

ที่พระองค์ทรงพระราชนิพนธ์ไว้เป็นของพระราชทานแต่พระบรมวงศานุวงศ์
จึงทรงแนะนำให้สมาคม รอยัล แมจจิกเคิล โซไซเอที เล่นละครพูดเรื่องนิทราชาคริต
ณ โรงละครชั่วคราวบริเวณศาลาด้านตะวันตกของพระที่นั่งพิมานรัตยา จัดที่เฉลียง
และที่ในพระที่นั่งพิมานรัตยาเป็นที่สำหรับดูการเล่น¹

ในการแสดงละครพูดครั้งนี้พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวพระ
ราชนิพนธ์บทร้องเพิ่มเติมเพื่อให้สอดรับเข้ากับทำนองปี่พาทย์ “ทรงพระดำริว่าเรื่องบางแห่งที่ใช้
เล่นละครควรจะเป็นการร้องเข้าปี่พาทย์ด้วยจึงจะดี จึงทรงพระราชนิพนธ์บทร้องเพิ่มเติมขึ้น
สำหรับให้เล่นละครเป็นกลอนแปดบ้าง ดัดแปลงโคลงในลิลิตพระราชนิพนธ์มาใช้เป็นบทร้องบ้าง”²
โดยพระองค์ทรงคัดเลือกพระเจ้าน้องยาเธอหลายพระองค์ให้เป็นผู้รับบทบาทตัวละครต่าง ๆ
และเสด็จไปทอดพระเนตรการซ้อมการแสดงอยู่สม่ำเสมอ “ครั้งแรกของการแสดงเรื่องนิทรา
ชาคริต มีผู้แสดงที่สำคัญเช่น พระเจ้าน้องยาเธอ พระองค์เจ้าเกษมศรีศุภโยค (กรมหมื่นทิวากรวงศ์
ประวัติ) ทรงแสดงเป็น อาบุญหะชัน พระเจ้าน้องยาเธอ พระองค์เจ้าจิตรเจริญ (กรมพระนริศรานุวัต
ติวงศ์) ทรงแสดงเป็น นางนอชาติอลอวัตต์ และนางบำเรอชื่อพวงไข่มุก³

ในพุทธศักราช 2435 ได้มีการจัดแสดงละครพูดเรื่องนิทราชาคริตขึ้นอีกครั้ง
ที่เกาะสีชังโดยสมาคมราชกุมารกตานุภรณ์ ตั้งแต่ตอนอาบุญหะชันแต่งงานไปจนจบเรื่อง
“ในพุทธศักราช 2435 สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิรุณหิศ สยามมกุฎราชกุมาร
และสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ พระเจ้าลูกยาเธอในรัชกาลที่ 5 ที่ทรงเล่าเรียนอยู่ในโรงเรียนราช
กุมาร ทรงรวมตัวกันเป็นสมาคมราชกุมารกตานุภรณ์ เล่นละครพูดเรื่องนิทราชาคริตถวายน
ณ เกาะสีชังจับตอนแต่งงานอาบุญหะชันกับนางนอชาติอลอวัตต์ไปจนจบเรื่อง⁴

การแสดงละครพูดเรื่องอาบุญหะชัน น่าจะเป็นละครพูดสลับลำ เนื่องจากมีการ
ใช้บทร้องประกอบกับบทพูด ดังที่ รินฤทัย สัจจพันธุ์ ได้ตั้งข้อสังเกตไว้ว่า “การแสดงละครพูดเรื่อง
อาบุญหะชัน น่าจะเป็นละครพูดสลับลำ เพราะมีบทร้องประกอบ มิใช่แต่บทพูดอย่างเดียว ส่วนบท
พูดนั้นไม่มี เนื่องจากนำวรรณคดีเก่ามาเล่น คนเล่นก็คิดเจรจาตามความเข้าใจเพราะเข้าใจ

¹ สุภาพ กันระกิจ. (2553. กรกฎาคม – สิงหาคม). ลิลิตนิทราชาคริตบทพระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ 5. ศิลปากร.
53(4): 22-23.

² รินฤทัย สัจจพันธุ์. (2550). อิทธิพลวรรณกรรมต่างประเทศที่มีต่อวรรณกรรมไทย. หน้า 159.

³ รินฤทัย สัจจพันธุ์. (2558). ข้ามชาติ ข้ามศาสตร์ ข้ามศิลป์. หน้า 177.

⁴ สุภาพ กันระกิจ. (2553. กรกฎาคม – สิงหาคม). ลิลิตนิทราชาคริตบทพระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ 5. ศิลปากร.
53(4): 23-24.

วรรณคดีนั้นอยู่แล้ว จึงทราบแต่เพียงในสมัยรัชกาลที่ 5 ว่ามีการเล่นละครพูดและพระราชนิพนธ์
บทร้องละครเรื่องนี้อยู่เท่านั้น¹

บทร้องละครเรื่องนิทรราชาคริต ประกอบด้วยคำประพันธ์จำนวน 31 บท²
ดังนี้

1. บทอาบู่หะชันร้อง ตอนสิ้นทรัพย์ครั้งแรก
2. บทอาบู่หะชันร้อง ตอนเมื่อไปเที่ยวล่องใจเพื่อน
3. ไม่ปรากฏชื่อบท
4. บทย่นุกร้องถวายพระพรกาหลิบ
5. บทนางบำเรอขับ ห้องที่ 1
6. บทนางบำเรอขับ ห้องที่ 2
7. บทนางบำเรอขับ ห้องที่ 3
8. บทนางบำเรอขับ ห้องที่ 4
9. บทนางดาวพระศุกร์
10. บทนางชื่นจิตร
11. บทนางสร้อยจิตร
12. บทนางอรุณ
13. บทนางเศร่าจิตร
14. บทนางจันทร์ประไพ
15. บทนางพวงไข่มุก
16. บทนางพวงไข่มุก ตอนวางยาสลบ
17. บทนางจอบแก้วมารดา เมื่ออาบู่หะชันถูกจับไปขัง
18. บทนางจอบแก้ว ตอนเมื่อไปเยี่ยมอาบู่หะชัน
19. บทอาบู่
20. บทอาบู่หะชันครวญเมื่อพบกาหลิบครั้งที่ 2
21. บทกาหลิบปลอบอาบู่หะชัน
22. บทอาบู่หะชันร้องกับภรรยา ตอนแต่งงานแล้ว

¹ รื่นฤทัย สัจจพันธุ์. (2550). *อิทธิพลวรรณกรรมต่างประเทศที่มีต่อวรรณกรรมไทย*. หน้า 159.

² จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. (2553). *พระราชนิพนธ์บทร้องละคร เรื่องนิทรราชาคริต*. ใน *เป็นถนิมประดับกรรณ*
ทุกเมื่อ: นิทรราชาคริต. หน้า 239-250.

23. บทนางนอชาฯ ทูลนางมเหสีเมื่ออาบู่หะชั้นแก้งทำตาย
 24. บทนางมเหสีครวญ นางกำนัลรับ
 25. บทอาบู่ทูลกาหลิบ เมื่อนางนอชาตอนอ้วดัดแก้งทำตาย
 26. บทกาหลิบร้องปลอบมเหสี
 27. บทเมศเรอร้องเมื่อไปชันสูตรศพ
 28. บทนางมเหสีเมื่อกริ้วเมศเรอ
 29. บทพระนมร้อง เมื่อไปชันสูตรศพ
 30. บทกาหลิบ นางมเหสี นางกำนัล ยุก ร้องที่ศพอาบู่หะชั้น
- แลนางนอชาตอน
31. บทร้องสรรเสริญพระบารมีเมื่อลาโรง

จากบทร้องทั้งหมด 31 บท พบว่ามีการนำบทพระราชนิพนธ์ **ลิลิตนิทราชาคริต** มาใช้ใน **บทละครเรื่องนิทราชาคริต** จำนวน 3 บท ได้แก่ ตอนที่ 4 บทยุบูก์ร้องถวายพระพรกาหลิบ ตอนที่ 15 บทนางพวงไข่มุก และตอน 16 บทนางพวงไข่มุก ตอนวางยาสลบนอกนั้นทรงพระราชนิพนธ์เป็นกลอนแทรกไว้

1.3.2 เสภาเรื่องอาบู่หะชั้น

สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพทรงกล่าวถึงสาเหตุที่มีหนังสือ **เสภาเรื่องอาบู่หะชั้น** ไว้ในคำนำหนังสือ **เสภาเรื่องอาบู่หะชั้น** ความว่า “พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระราชนิพนธ์นิทานเรื่องอาบู่หะชั้นเป็นลิลิตเมื่อพ.ศ. 2421 เรียกว่าเรื่องนิทราชาคริต แล้วโปรดให้พระยาศรีสุนทรโวหาร (น้อย อาจารยางกูร) และกวีที่ถนัดแต่งกลอนช่วยกันแต่งเป็นเสภาสำหรับขับถวายเวลาทรงเครื่องใหญ่”¹ เสภาที่แต่งตาม **ลิลิตนิทราชาคริต** นี้เรียกชื่อว่า **เสภาอาบู่หะชั้น** แบ่งเรื่องออกเป็น 11 ตอน มีกวี 11 คนรับไปแต่งคนละตอน กวีที่ร่วมแต่งเสภาเรื่องอาบู่หะชั้น ได้แก่ หลวงพิชณูเสนี (ทองอยู่) พระยามหาอำมาตย์ (หรุ่น ศรีเพ็ญ) ขุนวิสูตรเสนี (จาง) ขุนพิณิจัย (อยู่) หลวงบรรหารอรอดคดี (สุด) ขุนวิสุทธากร (ม.ร.ว. หนู อิศรางกูร) พระยาศรีสุนทรโวหาร (น้อย อาจารยางกูร) ขุนทองสี่อ (ช่วง ไกรฤกษ์) หลวงเสนีพิทักษ์ (อ่วม) หลวงสโมสรพลการ (ทัด ศิริสัมพันธ์) และหลวงจักรปาณี (ฤกษ์) โดยลักษณะโวหารของเสภาเป็นไปตามชื่อคือ เป็นกลอนเสภา แต่งตามเนื้อหาที่ปรากฏใน **ลิลิตนิทราชาคริต** โดยตรง เพียงแต่เปลี่ยน

¹ กรมศิลปากร. (2509). **เสภาเรื่องอาบู่หะชั้น**. หน้า คำนำ.

รูปแบบคำประพันธ์จากลิลิตเป็นกลอนเสภา “วิธีการแตงนั้นเลียนคำและความจากลิลิตโดยตรง มีที่ต่างออกไปบ้าง แต่โดยมากผู้แตงสามารถแตงได้กลมกลืนไปกับคำและความในลิลิตได้อย่างดี อาจเรียกได้ว่าแปลงโคลงและร่ายเป็นกลอนได้สนิทไม่เคอะเขิน”¹ **เสภาเรื่องอาบุญหะชัน** ในปัจจุบันนั้นพบเพียง 5 ตอนเท่านั้น คือถึงแค่ตอนกาหลิบวงยาอาบุญหะชันเป็นครั้งที่ 2 “เสภาเรื่องอาบุญหะชันนี้หอพระสมุดค้นพบต้นฉบับเพียง 5 ตอนเท่านั้น เนื้อความจบแค่กาหลิบวงยาอาบุญหะชันครั้งที่ 2”²

1.3.3 บทละครเรื่องอาบุญหะชัน

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้เจ้าพระยามหินทรศักดิ์ธำรง (เพ็ง เพ็ญกุล) นำพระราชนิพนธ์**นิทราชาคริต**ไปคิดกระบวนเล่นเป็นละครว่า พระยามหินทรศักดิ์ธำรงมอบหมายให้ขุนจบพลรักษ์ (ทิม สุขยางค์) แต่งบทละครว่าขึ้น โดยจับความตอนท้ายเรื่องตั้งแต่อาบุญหะชันเลี้ยงองค์กาหลิบครั้งที่ 2 ไปจนจบเรื่องโรงละครเจ้าพระยามหินทรศักดิ์ธำรงเล่นเรื่อง**นิทราชาคริต**เป็นละครว่าก่อน แล้วโรงละครอื่นจึงเล่นตามต่อมา “เมื่อพุทธศักราช 2450 ละครของคุณหญิงเลื่อนฤทธิ์ซึ่งท่านได้มาดัดแปลงแก้ไขให้เหมาะสมเป็นบทละคร ได้เล่นถวายในงานขึ้นตำหนักราชฤทธิรุ่งโรจน์ของพระเจ้าลูกยาเธอ พระองค์เจ้าอรุณวงศ์รัชสมโภช จับตอนอาบุญหะชันออกกว่าราชการและตัดสิ้นความ”³

บทละครเรื่องอาบุญหะชันแต่งโดยใช้คำประพันธ์ประเภทกลอน บทละครและมีลักษณะเป็นกลอนไทยแท้ตามมาตรฐานของกลอนบทละครไทย “เมื่อพิจารณาดูบทละครว่านี้แต่งเป็นบทละครไทยแท้ตามธรรมเนียม เป็นกลอนบทละครอย่างมาตรฐานที่รู้จักกัน”⁴

พระเจ้าฟ้างเอนพระองค์เจ้าจุฬารัตน์ราชกุมารีประทานบทละครว่าเรื่องอาบุญหะชันของพระยามหินทรศักดิ์ธำรงให้หอสมุดวชิรญาณหลังจากที่เจ้าพระยามหินทรศักดิ์ธำรงได้ถึงอสัญกรรม “ครั้นเมื่อเจ้าพระยามหินทรศักดิ์ธำรงถึงอสัญกรรมแล้ว พระเจ้าฟ้างเอน พระองค์เจ้าจุฬารัตน์ราชกุมารีทรงรวบรวมหนังสือสมุดไทยของเจ้าพระยามหินทรศักดิ์ธำรงประทานมายังหอ

¹ ประพจน์ อัครวิรุฬหการ. (2546). วรรณคดีและการแสดงนิทราชาคริต. ใน เอกสารการประชุมวิชาการ เรื่อง นิทราชาคริต. หน้า 122.

² รื่นฤทัย สัจจพันธ์. (2550). อิทธิพลวรรณกรรมต่างประเทศที่มีต่อวรรณกรรมไทย. หน้า 160.

³ สุภาพ กันระกัจ. (2553. กรกฎาคม – สิงหาคม). ลิลิตนิทราชาคริตบทพระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ 5. ศิลปการ. 53(4): 24.

⁴ ประพจน์ อัครวิรุฬหการ. (2546). วรรณคดีและการแสดงนิทราชาคริต. ใน เอกสารการประชุมวิชาการ เรื่อง นิทราชาคริต. หน้า 130.

พระสมุทวชิรญาณ บทละครเรื่องนี้เลือกได้ในพวกหนังสือที่ประทานมาครั้งนั้นเป็นหนังสือ 2 เล่ม สมุดไทย”¹

1.3.4 นิทราชาคริตในรูปแบบต่าง ๆ

ในปี พ.ศ. 2437 สมเด็จพระยาชนนริศรานุวัดติวงศ์ ทรงพระราชนิพนธ์ **บทตาโบลวิวงศ์** เพื่อเป็นเพลงขับประกอบภาพนิ่งรวม 8 เรื่องในจำนวนนี้มีเรื่องนิทราชาคริตเป็น เรื่องหนึ่ง ซึ่งพระองค์ทรงดัดแปลงโดยตัดจากพระราชนิพนธ์ลิลิตนิทราชาคริต ตอนวิวาห์อาบู่ หะชันกับนางนอชาตอลอวัตต์ **นิทราชาคริต** จำนวนนี้จึงคล้ายบทพระราชนิพนธ์ **ลิลิตนิทราชาคริต** มากที่สุด “หากพิจารณาแล้วจะเห็นได้ว่าบทตาโบลวิวงศ์นั้นใกล้เคียงพระราชนิพนธ์มากที่สุด เพราะตัดตอนมาโดยตรง มีการปรับแก้บ้างเล็กน้อย”² นอกจากนี้ยังมีการนำเค้าเรื่องนิทราชาคริตมาประพันธ์เป็นบทเพลง ใช้ชื่อเพลงว่า “อาบู่หะชัน” คำร้องและทำนองประพันธ์โดยสไล ไกรเลิศ ขับร้องโดยสุเทพ วงศ์กำแหง “คาดว่าน่าจะบันทึกเสียงก่อนปีพุทธศักราช 2497”³ เนื้อเพลงกล่าวถึงความฉงนของอาบู่หะชันว่าตัวเองเป็นราชาจริง ๆ หรือว่าฝันไป เพราะเมื่อตื่นขึ้นมา พบว่ามีนางกำนัลรายรอบตัวคอยปรนนิบัติดูแล ระบุว่าประกอบเสียงดนตรีถวายอย่างสนุกสนาน

และในปีพุทธศักราช 2546 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยได้จัดแสดงละครเรื่อง **นิทราชาคริต** ขึ้น ณ หอประชุมจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อเฉลิมฉลองโอกาส 150 ปีพระบรมราชสมภพแห่งพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยดัดแปลงพระราชนิพนธ์ลิลิตให้เป็นละครพูด ดำเนินเรื่องของอาบู่หะชันอย่างสมบูรณ์ไปตั้งแต่ต้นจนจบ

ต่อมาในปีพุทธศักราช 2550 กองสังคีต กรมศิลปากรจัดแสดงวรรณคดี ทรงเครื่องโดยนำพระราชนิพนธ์เรื่อง **นิทราชาคริต** มาจัดแสดงแพร่ภาพออกอากาศทางไทยทีวีช่อง 4 บางขุนพรหมเมื่อวันที่ 24 กรกฎาคมเวลา 21.30 น. เรียงลำดับความตามเนื้อเรื่องย่อในพระราชนิพนธ์ **นิทราชาคริต** และในวันที่ 31 พฤษภาคม ปี 2556 สำนักการสังคีตจัดแสดงละครเรื่องอาบู่หะชันขึ้นอีกครั้ง ตอน “เพื่อนกินสินทรัพย์แล้วหนี”

ในต่างประเทศก็ปรากฏว่าได้มีการนำเรื่องอาบู่หะชันในนิทานอาหรับราตรีซึ่งเป็นเค้าเรื่องเดียวกันกับ **ลิลิตนิทราชาคริต** ไปใช้แสดงด้วยเช่นกัน เช่น ในปี พ.ศ. 2510 มีการแสดงของคณะขับร้องเด็กชายจากเมืองเวียนนา (The Vienna Boys Choir) ซึ่งเป็นกลุ่มขับร้อง

¹ พระราชวรรังษีเธอ กรมหมื่นพิทยาลงกรณ์. (2473). คำนำ. ใน **บทละครเรื่องอาบู่หะชัน**.

² ประพจน์ อัครวิรุฬหการ. (2546). วรรณคดีและการแสดงนิทราชาคริต. ใน **เอกสารการประชุมวิชาการเรื่องนิทราชาคริต**. หน้า 116.

³ Daorung3000. (2559). **อาบู่หะชัน-สุเทพ วงศ์กำแหง**. (ออนไลน์)

ประสานเสียงที่มีชื่อเสียง มาแสดงที่เมืองฟิลาเดลเฟีย สหรัฐอเมริกา นอกจากนี้การขับร้องเพลง
แล้วยังแสดงอุปรากรเรื่อง Abu Hassan ดังที่ พูนพิศ อมาตยกุล ได้กล่าวว่

การขับร้องชุดนี้มีเพลงวอลซ์อันลือชื่อ เช่น Blue Danube, Vienna Blood ฯลฯ
และในตอนสุดท้ายมีการแสดงอุปรากรสั้น ๆ องค์กรเดียวจบ เรื่อง Abu Hassan การแสดง
อุปรากรของฝรั่งนี้ใช้ชื่อตัวแสดงเป็นภรรยาของอาบูหะซันต่างไปจากพระราชนิพนธ์
ในรัชกาลที่ 5 คือภรรยาของอาบูหะซันนั้นฉันทันเกล้ารัชกาลที่ 5 ทรงใช้ชื่อ นางนอชาตอล
ส่วนฝรั่งใช้ชื่อว่ นางฟาติมะ¹

พูนพิศ อมาตยกุล ให้ข้อสังเกตว่ การเล่นละครของไทยกับละครโอเปรามี
ลักษณะที่คล้ายคลึงกัน คือมีทั้งการร้องและบทเจรจา ใช้ผู้แสดงเป็นผู้ชายทั้งหมด “เป็นที่น่าสังเกต
ว่ การเล่นละครเรื่องอาบูหะซันในราชสำนักของไทยมีทั้งกระบวนร้องและเจรจาเช่นเดียวกับ
ลักษณะละคร opera ที่ฝรั่งทำมาก่อน และยังใช้ได้ก็ผู้ชายเป็นตัวแสดงโดยตลอดด้วย”²

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นจะเห็นถึงความแพร่หลายของวรรณกรรมเรื่อง
นิทราชาคริต ซึ่งนำเค้าเรื่องจากบทพระราชนิพนธ์ลิลิตนิทราชาคริตไปสร้างสรรค์เป็น
นิทราชาคริตสำนวนใหม่ และใช้ประกอบการแสดงอย่างหลากหลาย ในต่างประเทศเองก็มี
การแสดงเรื่อง Abu Hassan แม้ไม่ได้มีเค้าโครงมาจากบทพระราชนิพนธ์ลิลิตนิทราชาคริตโดยตรง
แต่ก็ทำให้เห็นว่าเรื่องของอาบูหะซันนั้นเป็นที่แพร่หลาย

1.4 การดูกับการสืบทอดวรรณกรรม

ในหัวข้อนี้ผู้วิจัยได้รวบรวมเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการดู เพื่อแสดงให้
เห็นความหมายและความเป็นมาของการดู ประเด็นการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการดู และลักษณะของ
การดูเรื่องนิทราชาคริต โดยแบ่งการนำเสนอออกเป็น 3 ประเด็น ได้แก่ ความหมายและความ
เป็นมาของการดู การดูกับวรรณคดีไทย และการดูเรื่องนิทราชาคริต

¹ พูนพิศ อมาตยกุล. (2553). อาบูหะซัน. ใน *คลาสสิกสังวาส: รวมบทความเกี่ยวกับดนตรีคลาสสิกในหลากหลาย
มุมมอง*. หน้า 154-163

² แหล่งเดิม. หน้า 154-163

1.4.1 ความหมายและความเป็นมาของการ์ตูน

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ให้ความหมายของคำว่า การ์ตูน ไว้ว่า “การ์ตูน น. ภาพล้อ, ภาพตลก, บางทีเขียนเป็นภาพแสดงเหตุการณ์ที่ผู้เขียนตั้งใจล้อเลียนจะให้ผู้รู้สึกขบขัน, หนังสือเล่าเรื่องด้วยภาพเขียน ซึ่งแบ่งหน้ากระดาษเป็นช่อง ๆ มีคำบรรยายสั้น ๆ อ่านง่าย เนื้อเรื่องมักเป็นนิทานหรือนวนิยาย.”¹ นอกจากนี้ กนก ชูลักษณ์ ได้ให้ความหมายของการ์ตูนไว้ว่า

การ์ตูนเป็นคำที่คนไทยใช้เรียกทับศัพท์มาจากคำว่า “Cartoon” ในภาษาอังกฤษ โดยมีรากศัพท์มาจากภาษาละตินว่า “Charta” หมายถึงกระดาษ เพราะในสมัยก่อนการ์ตูนหมายถึงการวาดภาพบนกระดาษเป็นแบบร่าง เช่น ภาพร่างของจิตรกรเมื่อต้องการวาดภาพขนาดใหญ่ ภาพร่างของช่างทำกระจกสีสำหรับประดับตกแต่งตามช่องลม ประตู และหน้าต่างโบสถ์ รวมทั้งภาพร่างของช่างถักทอพรม ภาพร่างของผ้าผ่าน (Tapestry) และยังมีคำภาษาอังกฤษอีก 2 คำที่มีความหมายใกล้เคียงกันกับคำว่าการ์ตูนคือคำว่า Caricature และ Comics ซึ่ง ในทัศนะของผู้อ่านชาวไทยทั้งคำว่า Cartoon, Caricature และ Comic มักจะเรียกรวมกันว่า “การ์ตูน”²

การ์ตูนในประเทศไทยปรากฏในสมัยรัชกาลที่ 5 ซึ่งเป็นคำยืมที่ได้รับมาจากชาวตะวันตก เพราะเปิดรับชาวตะวันตกเข้ามาพร้อมกับนำวิทยาการจากชาวตะวันตกมาใช้ปรับปรุงพัฒนาบ้านเมืองให้มีความเจริญรุ่งเรืองเทียบเท่าอารยประเทศ ความรู้บางอย่างจากตะวันตกไม่มีปรากฏมาก่อนในไทย จึงมีการยืมคำศัพท์จากภาษาตะวันตกมาใช้ในลักษณะของการทับศัพท์เพื่อเรียกขานสิ่งเหล่านั้น ดังที่ วรวิชญ เวชุนุเคราะห์ สันนิษฐานถึงที่มาของการ์ตูนในประเทศไทยไว้ว่า

คนไทยเราได้รู้จักคำว่าการ์ตูนมาตั้งแต่รัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ครั้งสำคัญ คือ การก่อสร้างพระที่นั่งอนันตสมาคม ซึ่งทางราชการไทยได้ว่าจ้างสถาปนิกชาวอิตาลีเพื่อรังสรรค์พระที่นั่งให้งดงามเชิดหน้าชูตาทัดเทียมนานาชาติ อารยประเทศ ภายในพระที่นั่งจะมีภาพเขียนสีน้ำมันบนเพดานโดมที่เขียนโดยช่างชาวอิตาลี ก่อนจะเขียนพวกเขาได้ร่างแบบบนแผ่นกระดาษซึ่งเรียกกันว่าการ์ตูน ช่างไทยซึ่งทำงานกับช่างฝรั่งจึงเรียกขานการ์ตูนมาตั้งแต่บัดนั้น นอกจากแบบร่างแล้วคนไทยเรียกภาพเขียนที่มี

¹ ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554. หน้า 118.

² กนก ชูลักษณ์. (2542). หนังสือการ์ตูนสำหรับเด็ก. หน้า 2-3.

ลายเส้นง่าย ๆ พบเห็นจากหนังสือพิมพ์หนังสืออ่านเล่นว่า การ์ตูน ด้วย จึงอาจจำกัดความว่า การ์ตูน คือภาพเขียนที่มีเส้นง่าย ๆ จะเป็นภาพของคนสัตว์หรือสิ่งของอะไรก็ตาม ดูแล้วเข้าใจทันทีว่าผู้เขียนต้องการสื่อถึงคน สัตว์ หรือสิ่งของ¹

การ์ตูนจึงหมายถึง ภาพล้อที่เขียนขึ้นเพื่อล้อเลียนบุคคลหรือภาพเขียนแสดงเหตุการณ์ต่าง ๆ ต่อมามีการพัฒนาการเขียนภาพการ์ตูนโดยแบ่งช่องกระดาษประกอบคำบรรยายผู้กเป็นเรื่องราว การ์ตูนจึงเป็นสื่อประเภทหนึ่งที่ได้เรื่องราวโดยใช้ภาพเป็นสำคัญ และแม้ว่าการ์ตูนจะเป็นที่รู้จักมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 แต่ก็ยังไม่เป็นที่แพร่หลายนัก สมัยรัชกาลที่ 6 การ์ตูนจึงเป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลายเนื่องจากพระองค์ทรงมีความสนพระทัยเกี่ยวกับการวาดการ์ตูน โดยเฉพาะการ์ตูน “ภาพล้อ” ถือเป็นยุคเริ่มต้นที่มีภาพประกอบข่าวในหนังสือพิมพ์ ดังที่ จุลศักดิ์ อมรเวช ได้กล่าววว่า

การ์ตูนเริ่มเป็นที่รู้จักอย่างมากในประเทศไทยในช่วงปี พ.ศ. 2460 ซึ่งพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงสนพระทัยในการเขียนภาพล้อ และโปรดเกล้าพระราชทานคำว่า “การ์ตูน” เป็นภาษาไทยว่า “ภาพล้อ” ในปี พ.ศ. 2463 โปรดเกล้าให้มีการวาดภาพเขียนสมัครเล่นเป็นการภายใน โดยแบ่งการประกวดออกเป็น 3 ประเภท คือ ภาพล้อการ์ตูน ภาพนิ่งเขียน คือ ภาพที่เขียนจากความนึกคิด และภาพเหมือน คือ ภาพที่เขียนเหมือนของจริง และหนังสือพิมพ์ในสมัยรัชกาลพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวก็เริ่มมีภาพประกอบข่าวหนังสือพิมพ์หลายฉบับ โดยเฉพาะข่าวที่สำคัญ ทั้งยังมีการเขียนภาพล้อการเมืองในหนังสือพิมพ์ นักเขียนภาพล้อการเมืองคนแรกคือ เปล่ง ไตรปิ่น หรือขุนปฏิภาคพิมพ์ลิขิต หลังจากนั้นก็มีนักเขียนการ์ตูนที่มีชื่อเสียงอีกหลายท่าน เช่น ประยูร จรรยาวงษ์ สวัสดิ์ จุฑะระพ วิดต์ สุทธิเสถียร เฉลิม วุฒิโสมิต ฉันทสุวรรณะบุญย์ ฟิ้น รอดอริห์ เหม เวชกร จ่านงค์ รอดอริห์ เป็นต้น²

การ์ตูนในประเทศไทยมีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงมาโดยตลอดจนถึงปัจจุบัน ซึ่งพัฒนาจากวาดภาพล้อเลียนมาเป็นการ์ตูนเรื่อง และสร้างปมเรื่องเพื่อชวนให้ติดตามยิ่งขึ้น

การ์ตูนไทยมีพัฒนาการและเปลี่ยนแปลงมาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่การ์ตูนในยุคคลาสสิก เช่น พระสมุทพร หลิวชัยคาวิ จนมาถึงการตูนยุคโมเดิร์น อย่างเช่น หัวแดงโม ซิงซ่า

¹ วรวิญญู เวชุนุเคราะห์. (2548). ประวัติการ์ตูนไทย. หน้า 1-2.

² จุลศักดิ์ อมรเวช. (2544). ตำนานการ์ตูน. หน้า 28.

ซึ่งทั้งหมดนี้ทำให้เห็นภาพการพัฒนาการของการ์ตูนในแต่ละยุค จากแบบเรียบง่ายอย่างไทย พล็อตเรื่องที่เล่าอย่างชัดเจนผ่านบัลลูนคำพูดของการ์ตูนในยุคสยามคลาสสิก ไปจนถึงการลงสีที่มีสไตล์ที่ทันสมัยและมีกลิ่นอายของต่างชาติ อีกทั้งมีการสร้างปมเรื่องเพื่อให้ชวนติดตามตามสไตล์ของการ์ตูนในยุคโมเดิร์นในยุคปัจจุบัน¹

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นว่า การ์ตูนในช่วงแรกหมายถึงภาพล้อเลียนให้ตลกขบขัน โดยคำว่า การ์ตูนเป็นคำทับศัพท์จากภาษาอังกฤษ ซึ่งมีรากศัพท์มาจากภาษาละติน การ์ตูนในประเทศไทยเริ่มรู้จักในสมัยรัชกาลที่ 5 และแพร่หลายมากขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 6 การ์ตูนมีพัฒนาการมาอย่างต่อเนื่อง จากภาพล้อกลายเป็นการ์ตูนเรื่อง มีพล็อต มีการสร้างปมเรื่องเพื่อให้น่าสนใจเหมาะกับยุคสมัยปัจจุบัน

1.4.2 การ์ตูนกับวรรณคดีไทย

การ์ตูนเป็นสื่อประเภทหนึ่งที่น่ามาใช้ถ่ายทอดวรรณคดีไทย โดยลักษณะสำคัญของการ์ตูนคือการใช้ภาพประกอบ ทำให้เข้าใจได้ง่าย และเข้าถึงได้ง่ายขึ้น การนำเสนอวรรณคดีในรูปแบบของการ์ตูนจึงเป็นการรักษา สืบทอด และเผยแพร่วรรณคดีไทยให้เป็นที่รู้จักมากขึ้น จากการศึกษาบทความ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการ์ตูน พบว่า มีผู้ศึกษาเกี่ยวกับการ์ตูนที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการดัดแปลงและการสร้างสรรค์ ลักษณะเด่นและบทบาทของการ์ตูน ตัวละครจากวรรณคดีที่ปรากฏในการ์ตูน ความเป็นไทยในการ์ตูน การถ่ายทอดวัฒนธรรมในการ์ตูน ลักษณะการใช้ภาษาในการ์ตูน มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาการดัดแปลงสร้างสรรค์วรรณกรรมในรูปแบบของการ์ตูน เช่น งานวิจัยของ ฉัฐวรภรณ์ ยศสุนทร เรื่อง **การดัดแปลงในวรรณกรรมการ์ตูนเรื่องพระลอ** พบว่า การ์ตูนวรรณกรรมเรื่องพระลอ มีการดัดแปลงเนื้อเรื่องจากลิลิตพระลอ ด้วยวิธีการต่าง ๆ ได้แก่ การตัดเหตุการณ์ การเปลี่ยนแปลงรายละเอียดของเหตุการณ์ การเพิ่มเหตุการณ์ ซึ่งการตัดเหตุการณ์เป็นกลวิธีที่ใช้ดัดแปลงเนื้อเรื่องจากลิลิตพระลอมากที่สุด ส่วนในด้านตัวละคร วรรณกรรมการ์ตูนเรื่องพระลอใช้กลวิธีเพื่อดัดแปลงตัวละครจากลิลิตพระลอ ได้แก่ การเพิ่มลักษณะตัวละคร การตัดตัวละคร การเพิ่มตัวละคร และการเปลี่ยนแปลงลักษณะของตัวละคร วรรณกรรมการ์ตูนเรื่องพระลอทุกสำนวนมีจุดมุ่งหมายเพื่อสืบสานวรรณคดีไทยเรื่องลิลิตพระลอ ซึ่งจะเห็นได้จากจุดมุ่งหมายในการผลิตวรรณกรรมการ์ตูนเรื่อง

¹ ประเสริฐ ผลิตผลการพิมพ์. (2556). 100 ปี การ์ตูนไทย จากสยามคลาสสิกสู่ไทยโมเดิร์น. หน้า 8-9.

พระลอในแต่ละฉบับ¹ งานวิจัยของ ธนพล เพ็ญแก้ว เรื่อง **การสืบทอดและสร้างสรรค์วรรณกรรมเรื่องจันทโครพ** พบว่า วรรณกรรมเรื่องจันทโครพมีการสืบทอดและสร้างสรรค์ใน 4 ประเด็น คือ โครงเรื่อง ตัวละคร แก่นเรื่อง และอนุภาค โดยมีการสืบทอดมาจากพระไตรปิฎกและอรรถกถา แสดงให้เห็นว่าจันทโครพยังคงสืบทอดและรักษาเอกลักษณ์สำคัญของเรื่องตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ทั้งยังทำให้เห็นพัฒนาการทางด้านเนื้อหาที่เพิ่มเติมจากวรรณกรรมต้นแบบเพื่อตอบสนองผู้เสพและความเปลี่ยนแปลงของยุคสมัย การสืบทอดสร้างสรรค์วรรณกรรมเรื่องจันทโครพจึงทำให้เรื่องจันทโครพดำรงอยู่คู่สังคมไทยมาทุกยุคสมัย และมีพันธกิจในบริบทที่หลากหลายตามความต้องการของผู้สร้างผู้เสพและสื่อมีอิทธิพลต่อการดำรงอยู่ของวรรณกรรมเรื่องจันทโครพในสังคมไทย² งานวิจัยของ ชญาตี เงามั่งซี่ เรื่อง **การ์ตูนนิทานเวตาล : การสร้างสรรค์และคุณค่า** พบว่า นิทานเวตาล มีคุณค่า 4 ด้าน ได้แก่ คุณค่าในการสร้างความบันเทิง ซึ่งพบว่ามีการสร้างความบันเทิงจากเนื้อหา โดยใช้เหตุการณ์ที่สร้างความตื่นเต้น ปมขัดแย้งที่กระทบอารมณ์สุนทราภรณ์ที่สร้างความประทับใจ และการสร้างอารมณ์ขัน ซึ่งเกิดจากการใช้ภาษาและลักษณะท่าทางของตัวละคร คุณค่าในการให้ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมอินเดีย 2 ประการ คือ คติความเชื่อและศาสนาและประเพณีพิธีกรรม คุณค่าในการให้ข้อคิดแก่ผู้อ่าน โดยสอดแทรกข้อคิดและคติเตือนใจในเนื้อหาของหนังสือการ์ตูน ซึ่งเป็นวรรณกรรมสำหรับเด็ก และมีบทบาทในการปลูกฝังพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของเด็กและเยาวชน และคุณค่าในด้านการถ่ายทอดวรรณคดีซึ่งมี 2 ลักษณะ คือ การคงอนุภาคเด่นของนิทานเวตาลและการถ่ายทอดบท ร้อยกรอง³

งานวิจัยที่เกี่ยวกับการศึกษาลักษณะเด่นและบทบาทของการ์ตูน เช่น งานวิจัยของ ศิลป์ศุภา แฉ่งสว่าง เรื่อง **ลักษณะเด่นและบทบาทของการ์ตูนรามเกียรติ์ฉบับรามาวตาร** พบว่า การ์ตูนฉบับนี้ดัดแปลงมาจากวรรณคดีเรื่องรามเกียรติ์ พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช โดยสำนักพิมพ์บรรลือสาส์น ได้เล่างามเกียรติ์ในสำนวนใหม่ที่เข้าใจง่ายเหมาะกับผู้อ่านที่เป็นกลุ่มเด็กและเยาวชน โดยการดัดแปลงเนื้อหาและนำเสนอเรื่องราวผ่านภาพและการใช้ภาษา การ์ตูนฉบับนี้จึงมีบทบาทในการสืบทอดวรรณคดีเรื่อง

¹ จักรภรณ์ ยศสุนทร. (2554). **การดัดแปลงในวรรณกรรมการ์ตูนเรื่องพระลอ**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (ภาษาไทย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

² ธนพล เพ็ญแก้ว. (2559). **การสืบทอดและสร้างสรรค์วรรณกรรมเรื่องจันทโครพ**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (ภาษาไทย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

³ ชญาตี เงามั่งซี่. (2560). **การ์ตูนนิทานเวตาล : การสร้างสรรค์และคุณค่า**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (ภาษาไทย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

รามเกียรติ์ ให้ความรู้เกี่ยวกับวรรณคดีเรื่องรามเกียรติ์ ควบคู่กับความบันเทิงสนุกสนานจากมุกตลก และแทรกการปลูกฝังจริยธรรมให้แก่ผู้อ่าน¹

งานวิจัยที่เกี่ยวกับการศึกษาในด้านรูปแบบการสื่อสารในการ์ตูนและการถ่ายทอดวัฒนธรรมความเป็นไทย เช่น งานวิจัยของ สาวิตรี พิทยรังษิยานนท์ เรื่อง **รูปแบบการสื่อสารการ์ตูนไทยในรูปแบบการ์ตูนญี่ปุ่น ศึกษาเฉพาะพระอภัยมณี ซาก้า** พบว่า มีการนำเสนอตัวละครพระอภัยมณี ผู้เสียสละ นางเงือก โดยมีการดัดแปลงภาพลักษณ์ของตัวละครให้มีความร่วมสมัยในแบบการ์ตูนญี่ปุ่นหรือเป็นตะวันตกมากขึ้น ส่วนรูปแบบการนำเสนอถูกดัดแปลงโดยใช้สตอรี่บอร์ดและลายเส้นเพื่อให้เข้ากับรสนิยมของผู้อ่าน แต่ก็ยังคงรักษาความหมายของแก่นเรื่องหลัก ๆ ไว้ไม่ว่าจะเป็นลำดับเหตุการณ์ ตัวละครหลัก ซึ่งเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นแก่นเรื่องเดิมจากวรรณคดี แต่แต่งเติมเสริมขึ้นมาใหม่ให้พระอภัยมณี ซาก้า จึงทำหน้าที่สืบทอดวัฒนธรรมให้แก่ผู้อ่านการ์ตูนได้รู้จักและคุ้นเคยกับตัวละครจากวรรณคดีไทย² งานวิจัยของ นนทกมล ลิ้มธนะกุล เรื่อง **สิงห์ไกรภพ Lion Heart Chronicle : การผสมผสานวรรณคดีไทยกับรูปแบบการ์ตูนญี่ปุ่น** พบว่า ปัจจัยในการสร้างหนังสือญี่ปุ่นมีหลายประการ ทั้งในเชิงธุรกิจเชิงการสื่อสาร ที่ต้องการให้วัยรุ่นยุคใหม่รับรู้วรรณคดีไทยผ่านสื่อชนิดใหม่ที่เข้าใจง่าย ซึ่งลักษณะการผสมผสานวัฒนธรรมในหนังสือการ์ตูนสิงห์ไกรภพพบว่ามี 4 ลักษณะ คือ การผสมผสานทางวัฒนธรรมในหนังสือการ์ตูนสิงห์ไกรภพ การผสมผสานตัวละครในวรรณคดีไทยกับการ์ตูนญี่ปุ่น การผสมผสานแนวคิดวรรณคดีไทยกับการ์ตูนญี่ปุ่น และการผสมผสานฉากในวรรณคดีไทยกับความร่วมสมัยในวรรณคดีญี่ปุ่น ซึ่งเป็นการผสมผสานข้ามวัฒนธรรม ทำให้เกิดการสื่อสารวรรณคดีไทยในรูปแบบข้ามวัฒนธรรม³ และงานวิจัยของ จารุณี สุขชัย เรื่อง **มิติความเป็นไทยในหนังสือการ์ตูนไทย** พบว่า การ์ตูนไทยมีการปรับตัวให้เข้ากับยุคสมัย แต่ยังมีองค์ประกอบที่แสดงถึงความเป็นไทยในหนังสือการ์ตูน โดยเฉพาะเรื่องที่น่าสนใจจากวรรณคดีหรือนิทานพื้นบ้าน แม้จะมีการดัดแปลงเนื้อเรื่อง แต่ผู้เขียนยังคงสร้างรหัสสัญลักษณ์ความเป็นไทยไว้ในเรื่อง ผู้ผลิตตลอดจนสำนักพิมพ์พยายามสร้างสรรค์การ์ตูนให้แสดงความเป็นไทย โดยการนำเสนอเนื้อเรื่องที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันคนไทยซึ่งเป็นเรื่องใกล้ตัว

¹ ศิลปศึกษา แจ่มสว่าง. (2557). **ลักษณะเด่นและบทบาทของการ์ตูนรามเกียรติ์ ฉบับรามาวตาร**. วิทยานิพนธ์ อ.ม. (ภาษาไทย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

² สาวิตรี พิทยรังษิยานนท์. (2551). **รูปแบบการสื่อสารการ์ตูนไทยในรูปแบบการ์ตูนญี่ปุ่น ศึกษาเฉพาะพระอภัยมณีซาก้า**. สารนิพนธ์ ว.บ. (ภาษาไทย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

³ นนทกมล ลิ้มธนะกุล. (2561). **สิงห์ไกรภพ Lion Heart Chronicle : การผสมผสานวรรณคดีไทยกับรูปแบบการ์ตูนญี่ปุ่น**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (ภาษาไทย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ดังนั้นความเป็นไทยจึงแทรกผ่านสัญลักษณ์ รหัสที่ผู้เขียนแทรกในตัวละคร ฉากต่าง ๆ ส่วนในทางอ้อมผู้เขียนแทรกแนวคิดเรื่องที่มีประเด็นเนื้อหาเกี่ยวกับค่านิยมของความเป็นไทย¹

งานวิจัยที่เกี่ยวกับการศึกษาการนำตัวละครในวรรณคดีไทยมาสร้างสรรค์ในรูปแบบของการ์ตูน เช่น งานวิจัยของ พรพิมรดา จันทโรตติกุล เรื่อง **หนุมานในหนังสือการ์ตูนไทยปัจจุบัน** พบว่า มีการปรับเปลี่ยนบุคลิกลักษณะ ความสามารถ อุปนิสัยตามบริบทของเรื่อง ทำให้ตัวละครหนุมานรักษาลักษณะเดิมเพียงแต่เป็นบุตรของพระพาย มีกายสีเขียวเผือก มีตรีเพชรเป็นอาวุธประจำกาย และมีความกล้าหาญเฉลียวฉลาด ส่วนลักษณะอื่นนั้นปรับเปลี่ยนและสร้างสรรค์ใหม่ การปรับเปลี่ยนนี้มีทั้งการนำพื้นฐานมาจากลักษณะเดิม การปรับเปลี่ยนบุคลิกลักษณะและบทบาทของหนุมานในหนังสือการ์ตูนไทยปัจจุบันสะท้อนให้เห็น “การเลือกรับ” และ “ปรับใช้” รวมถึงการต่อรองระหว่างการรักษาความเป็นหนุมานที่ปรากฏในวรรณคดี เรื่องรามเกียรติ์ กับการสร้างสรรค์หนุมาน เพื่อให้หนุมานมีพื้นที่ยืนในกระแสสังคมปัจจุบัน²

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าการศึกษเกี่ยวกับการ์ตูนในหลากหลายแง่มุม ทั้งเรื่องของการดัดแปลง การใช้ภาษา ความเป็นไทย การถ่ายทอดวัฒนธรรม รวมไปถึงลักษณะเด่นและบทบาทของการ์ตูน แสดงให้เห็นว่านอกจากการ์ตูนจะเป็นสื่อที่ให้ความบันเทิงแล้ว ยังมีสารประโยชน์ที่สอดแทรกเอาไว้ที่น่าสนใจ ซึ่งผู้วิจัยจะนำความรู้ดังกล่าวไปปรับใช้ในการศึกษาการเล่าเรื่องในลิลิตนิทราชาคริตและนิทราชาคริตฉบับการ์ตูนต่อไป

1.4.3 การ์ตูนเรื่องนิทราชาคริต

นิทราชาคริตฉบับการ์ตูน จัดพิมพ์โดยสำนักพิมพ์สกายบุ๊กส์ เล่าเรื่องโดย ชลลดา ชะบางบอน ภาพประกอบโดย วีรณิตย์ แสงสว่าง พิมพ์ครั้งแรกเมื่อ มีนาคม 2550 นำเนื้อหาจาก**นิทราชาคริต**ฉบับพระราชนิพนธ์หรือ**ลิลิตนิทราชาคริต**มาสร้างสรรค์ในรูปแบบคำประพันธ์ร้อยแก้วที่มีภาพประกอบ บางตอนนำคำประพันธ์จากลิลิตนิทราชาคริตมาแทรกไว้ ในคำแนะนำสำนักพิมพ์ได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ในการสร้างหนังสือการ์ตูน ว่า “หนังสือการ์ตูน ผู้เขียนได้เก็บใจความเนื้อหาสาระอย่างครบถ้วน ใช้ถ้อยคำสำนวนที่กระชับเข้าใจง่าย ภาพการ์ตูนประกอบสวยงามสนุกสนานเพื่อเป็นอีกแรงหนึ่งในการร่วมอนุรักษ์ส่งเสริมและสืบสานมรดกทางวรรณกรรม

¹ จารุณี สุขชัย. (2550). **มิติความเป็นไทยในหนังสือการ์ตูนไทย**. วิทยานิพนธ์ นศ.ม. (นิเทศศาสตร์พัฒนาการ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

² พรพิมรดา จันทโรตติกุล. (2553). **หนุมานในหนังสือการ์ตูนไทยปัจจุบัน**. วิทยานิพนธ์ อ.ม. (ภาษาไทย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ของเราตามเจตนารมณ์และวิสัยทัศน์สำคัญของสำนักพิมพ์สกายบุ๊กส์นั่นคือผู้นำการผลิตหนังสือมาตรฐานให้ความรู้เข้าใจง่ายสร้างสรรค์เพื่อเยาวชนและสังคมไทย”

นิทราชาคริตฉบับการ์ตูน ดำเนินเรื่องตามเค้าโครงในลิลิตนิทราชาคริต โดยใช้รูปแบบคำประพันธ์ร้อยแก้ว มีภาพประกอบ เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจได้ง่ายขึ้น ดังเช่นที่กล่าวในคำนำผู้เขียนไว้ว่า

นิทราชาคริตได้รับการแปลจากภาษาอาหรับเป็นภาษาอังกฤษและสันสกฤต รัชกาลที่ 5 ทรงแปลจากภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทย บางคำจึงอาจฟังแล้วไม่คุ้นหูผู้อ่าน ในปัจจุบันเนื่องด้วยวิวัฒนาการแห่งการเปลี่ยนแปลงทางภาษาและนิทราชาคริตฉบับการ์ตูนเล่มนี้ต้องการคงไว้ซึ่งพระเกียรติคุณของพระองค์ท่านในทางอักษรศาสตร์และวรรณคดี เราจึงคงไว้ซึ่งรูปแบบจากเค้าโครงเดิมด้วยหวังว่าผู้อ่านจะได้รับประโยชน์ในการอ่านโดยบริบูรณ์¹

หนังสือ**นิทราชาคริตฉบับการ์ตูน** มีจำนวน 150 หน้า โดยก่อนเข้าสู่เนื้อหา จะมีส่วนนำเรื่อง กล่าวถึงที่มาของนิทราชาคริตว่ามีที่มาจากเรื่อง Sleeper Awaken ซึ่งเป็นนิทานเรื่องหนึ่งใน The Arabian Night's Entertainment จากนั้นแนะนำตัวละคร ในเรื่องได้แก่ พระเจ้าฮารุนอาลาเราะซิด พระนางไซบีเด อาบูหะซัน นางนอตอาซอล อัดัด นางจอบแก้วและสามี เสนาบดี ไกยฟา อีแมนซัวและศิษย์ทั้งสี่ และเสนาบดีเมศเรอ

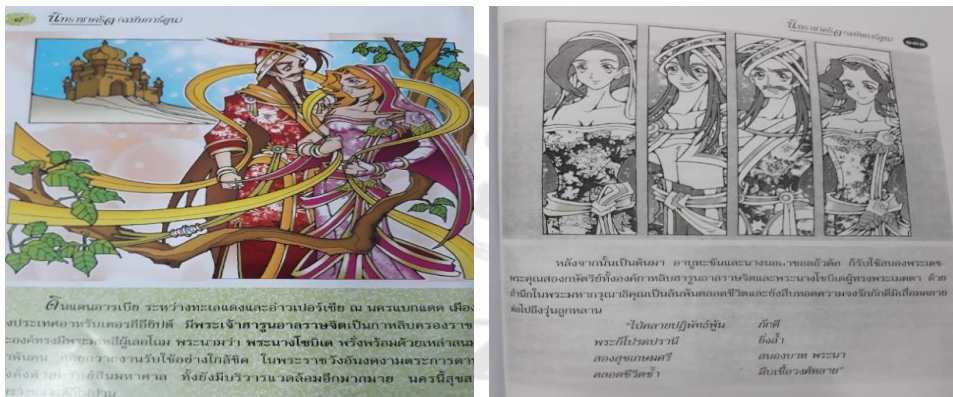

ภาพประกอบ 1 รูปแบบปกหนังสือ และการแนะนำตัวละคร

ในนิทราชาคริต ฉบับการ์ตูน สำนักพิมพ์สกายบุ๊กส์

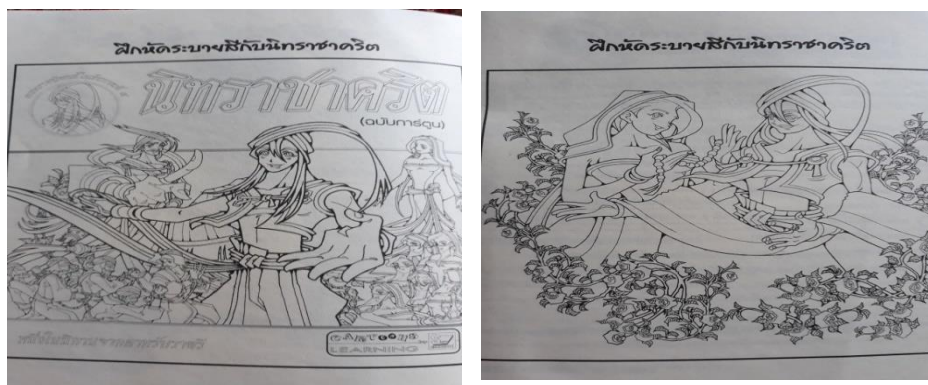
¹ ชลลดา ชะบางบอน. (2550). นิทราชาคริต ฉบับการ์ตูน. หน้า 4.

หลังจากแนะนำตัวละครแล้วเป็นการเข้าสู่เนื้อเรื่องนิทราชาคริต ฉบับการ์ตูน โดยกล่าวถึงดินแดนอาหรับนครแบกแดดซึ่งมีพระเจ้าฮารูนอาลราชิจิตเป็นผู้ปกครอง เมืองผาสุก เพราะพระเจ้าฮารูนอาลราชิจิตทรงปกครองไพร่ฟ้าประชาชนด้วยความยุติธรรม เนื้อเรื่องนิทราชาคริตฉบับการ์ตูนจบที่อาบูหะซันและนางนอตาซอล อัดัด ได้รับพระราชทานรางวัล คือทองพันลี้มจากพระเจ้าฮารูนอาลราชิจิตและพระโซบิเด ทั้งสองจึงรับใช้สนองพระคุณของทั้งสองพระองค์ด้วยความจงรักภักดี ตราบชั่วลูกชั่วหลาน

ภาพประกอบ 2 ตอนเริ่มเรื่องและตอนท้ายเรื่องนิทราชาคริต ฉบับการ์ตูน

หลังเนื้อเรื่องจบ จึงเป็นเกร็ดความรู้เกี่ยวกับความเป็นมาของเรื่อง และคุณค่าของเรื่อง จากนั้นต่อด้วยเกร็ดสนุกจากคำศัพท์ ที่เขียนอธิบายคำศัพท์จำนวน 6 คำ ได้แก่คำว่า กาหลิบ อัลกุรอาน นมาซ มะหะหมัดหรือนบีมะหะหมัด อาหล่าหรืออัลลอห์ และอีแมน หรืออิหม่าม นอกจากนี้ยังมีภาพสำหรับฝึกหัดระบายสีอยู่ท้ายเล่มจำนวน 2 ภาพ

ภาพประกอบ 3 ภาพสำหรับฝึกหัดระบายสีจากนิทราชาคริต ฉบับการ์ตูน

1.4.4 ลักษณะเฉพาะของการเล่าเรื่องในนิเทศศาสตร์ฉบับการ์ตูน

การ์ตูนนั้นมักจะเล่าเรื่องด้วยภาพเป็นหลัก ดังที่ คักดา วิลลันท์ กล่าวไว้ว่า “การ์ตูนคือการเล่าเรื่องด้วยการใช้ภาษาภาพ ซึ่งภาษาภาพนั้น เป็นภาษาที่ให้ความหมายจากการเห็นภาพโดยตรง”¹ การอ่านการ์ตูนจึงต้องอาศัยการตีความจากภาพประกอบกับตัวอักษร จึงจะเข้าใจและได้อรรถรสยิ่งขึ้น “การ์ตูนคือการเล่าเรื่องด้วยภาพ เพราะภาพคือองค์ประกอบหลักของการ์ตูน โดยการ์ตูนส่วนใหญ่แล้วนั้นมักจะมีอักษรมาประกอบการ์ตูน จึงเป็นการผสมระหว่างภาพและตัวอักษร ซึ่งช่วยเพิ่มอรรถรสในการอ่านได้มากกว่าการอ่านเฉพาะตัวอักษรเพียงอย่างเดียว”² ด้วยเหตุที่หนังสือการ์ตูนนั้นเล่าเรื่องโดยภาพเป็นหลักจึงสามารถถ่ายทอดตัวอักษร คำหรืออารมณ์ ผ่านภาพใบหน้าหรือท่าทางของตัวละครในเรื่อง

หนังสือการ์ตูนจะประกอบด้วยเนื้อหาที่เป็นภาพซึ่งเป็นพื้นฐานการสื่อสารด้วยสายตา ซึ่งนับว่าเป็นข้อได้เปรียบเบื้องต้นของหนังสือการ์ตูนที่มีมากกว่างานวรรณกรรมรูปแบบอื่น เพราะภาพและตัวอักษรจะรวมเรื่องเข้าด้วยกัน ทั้งหนังสือการ์ตูนยังสามารถให้ความหมายของตัวหนังสือได้ด้วยการใส่อารมณ์ความรู้สึกลงไป ใบหน้าของคนในเรื่องนั้น ๆ ซึ่งมีผลต่อการเชื่อมความสัมพันธ์ทางอารมณ์ระหว่างผู้อ่านกับตัวละครที่ปรากฏอยู่ในหนังสือการ์ตูน³

การ์ตูนจึงเป็นสื่อที่ประกอบด้วยทั้งภาษาที่เป็นภาพ ซึ่งในนิเทศศาสตร์ฉบับการ์ตูนมีการใช้ภาพเพื่อแนะนำตัวละครให้ผู้อ่านรู้จัก โดยการบอกชื่อ และแสดงภาพลักษณะรูปร่างหน้าตา และการแต่งกายของตัวละคร ดังตัวอย่างเช่นการแนะนำตัวละครอาบูหะซัน และตัวละครกาหลิบฮารูนอาลาเราะจิต ซึ่งการแนะนำตัวละครอาบูหะซันใช้ภาพประกอบแสดงลักษณะรูปร่างหน้าตา ตลอดจนการแต่งกายของตัวละคร ทำให้ตัวละครอาบูหะซันในนิเทศศาสตร์ฉบับการ์ตูน มีรูปชัดเจน ด้านขวามือของภาพระบุชื่อตัวละครอยู่ในกรอบภาพสไลด์ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับ “อาบูหะซัน” ดังตัวอย่าง

¹ คักดา วิลลันท์. (2549). เจาะใจการ์ตูน. หน้า 1-3.

² ถิรนนท์ อนวัชศิริวงศ์. (2552).การ์ตูน : มหัศจรรย์แห่งการพัฒนาสมองและการอ่าน. หน้า 122.

³ ถิรนนท์ อนวัชศิริวงศ์. (2552).การ์ตูน : มหัศจรรย์แห่งการพัฒนาสมองและการอ่าน. หน้า 154.

ภาพประกอบ 4 แนะนำตัวละครอาบุญหะชัน¹

ภาพของตัวละครอาบุญหะชันในนิทธาชาคริตฉบับการ์ตูน มีลักษณะเป็นเด็กหนุ่มหน้าตาดี รูปร่างสมส่วน ผมสีน้ำตาลยาวประบ่า ยืนเท้าสะเอวมือซ้าย มือขวายึดกำมือ ใบหน้ายิ้มแย้มแจ่มใส แต่งกายด้วยเสื้อกั๊กแขนสั้นมีลวดลาย กางเกงสีน้ำเงินความยาวถึงเข่ามีลายขวาง มีผ้าคาดเอวสีน้ำตาลขอบฟ้า สวมถุงเท้าสีขาว รองเท้าปลายงอนสีน้ำเงิน บนศีรษะมีผ้าโพกศีรษะปล่อยแถบผ้าใฝ่ยาวออกมา ลักษณะทางกายภาพดังกล่าวจึงเป็นการสร้างภาพลักษณ์ของตัวละครอาบุญหะชันให้เป็นเด็กหนุ่มที่ร่าเริงสดใส แต่งกายด้วยเครื่องแต่งกายในวัฒนธรรมอินเดีย-อาหรับ ที่มีลักษณะที่เป็นแฟนซีมากขึ้น แสดงให้เห็นว่าตัวละคร ฉาก เนื้อเรื่อง มีความสอดคล้องสัมพันธ์กันทางด้านวัฒนธรรม เป็นการเน้นภูมิหลังที่มาของนิทธาชาคริตและตัวละครอาบุญหะชันได้เป็นอย่างดี

ส่วนการแนะนำตัวละครพระเจ้าฮารุนอาลราชจิตในนิทธาชาคริตฉบับการ์ตูน ปรากฏเป็นภาพคู่พระนางไซบีเดปรากฏในเรื่องหน้าแรกที่กล่าวถึงนครแบกแดด อันมีพระเจ้าฮารุนอาลราชจิตเป็นผู้ปกครอง พระองค์ทรงมีพระมเหสีพระนามว่า พระนางไซบีเด ด้านจะมีกรอบภาพสามเหลี่ยมออก ระบุชื่อตัวละครว่า “พระเจ้าฮารุนอาลราชจิต” ดังตัวอย่าง

¹ ชลลดา ชะบางบอน. (2550). นิทธาชาคริต (ฉบับการ์ตูน). หน้า 6.

ภาพประกอบ 5 แนะนำตัวละครพระเจ้าฮารุนอาราชจิต¹

จากภาพจะเห็นลักษณะของพระเจ้าฮารุนอาราชจิตว่าเป็นชายวัยกลางคน รูปร่างสมส่วน อยู่ในท่ายืน มีหนวด ผมหยาบ แต่งกายด้วยชุดคลุมสีแดงมีลวดลายแขนยาวสามส่วน โปกศิระชะด้วยผ้าสีเดียวกับชุด มีผ้าคลุมไหล่สีเหลืองทอง โดยไม่ได้แสดงส่วนล่างของชุด และรองเท้า พระเจ้าฮารุนอาราชจิตทรงเป็นกษัตริย์ที่สง่างาม มีความสุขุมลุ่มลึก ดุณาเคารพนับถือ การแนะนำตัวละครพระเจ้าฮารุนอาราชจิตใน **นิทธาชาคริต ฉบับการ์ตูน** จึงเป็นการจินตนาการสร้างสรรค์ออกมาได้เหมาะสมกับสถานภาพความเป็นกษัตริย์ การแสดงภาพคู่ระหว่างพระเจ้าฮารุนอาราชจิตกับพระนางไซบีเด โดยระบุเพียงชื่อตัวละคร แต่ผู้อ่านเข้าใจความสัมพันธ์ของตัวละครทั้งสองได้จากเนื้อเรื่องตอนต้นซึ่งกล่าวถึงเมืองแบกแดดภายใต้การปกครองของพระเจ้าฮารุนอาราชจิต ซึ่งมีพระมเหสีพระนามว่า พระนางไซบีเด ทำให้ผู้อ่านเข้าใจความสัมพันธ์ของตัวละครได้

การแนะนำตัวละครในเรื่องเป็นการแนะนำชื่อของตัวละครประกอบภาพการ์ตูนซึ่งเป็นภาพลายเส้นพิมพ์สีทำให้ผู้อ่านรู้จักตัวละคร เห็นลักษณะรูปร่างหน้าตา การแต่งกายของตัวละครแต่ละตัว ซึ่งรูปร่างหน้าตาและการแต่งกายของตัวละคร ไม่ว่าจะ เป็นรูปร่างดี อ้วน ผอม คูชีโรค แต่งกายด้วยเครื่องแต่งกายที่หลากหลาย เหล่านี้ล้วนเป็นการสร้างลักษณะเฉพาะ

¹ ชลลดา ชะบางบอน. (2550). **นิทธาชาคริต (ฉบับการ์ตูน)**. หน้า 6.

ของตัวละครให้ผู้อ่านจำแนกและจดจำตัวละครแต่ละตัวได้ รูปร่างหน้าตาและการแต่งกายของตัวละครยังมีความสัมพันธ์กับฐานะ บุคลิกลักษณะ และบทบาทในเรื่องอีกด้วย

การแนะนำตัวละครโดยใช้ภาพการ์ตูนดังกล่าวก่อนเข้าสู่เนื้อเรื่องจึงเป็นวิธีการเล่าเรื่องที่ช่วยให้ผู้อ่านได้เห็นภาพของตัวละครอย่างชัดเจน และสามารถตีความไปถึงลักษณะนิสัยใจคอของตัวละครจากภาพได้อีกด้วย “การบรรยายหน้าตา ท่าทาง และการแต่งกาย อาจเป็นการบอกลักษณะของตัวละคร ตลอดจนอายุ อาชีพ นิสัยของตัวละคร การเขียนการ์ตูนเป็นการสื่อสารด้วยภาพ จึงไม่จำเป็นที่จะต้องบอกผู้อ่านด้วยการบรรยายเป็นตัวหนังสือ”¹

นอกจากการใช้ภาพเพื่อแนะนำตัวละครแล้วนิเทศาคริตฉบับการ์ตูนยังใช้ภาพประกอบการเล่าเรื่อง เนื่องจากการ์ตูนใช้ภาพสื่อสารเป็นหลัก การเล่าเรื่องโดยใช้ภาพประกอบทำให้สามารถมองเห็นรูปร่างหน้าตา กิริยาท่าทางของตัวละครได้อย่างชัดเจน ซึ่งผู้วิจัยพบว่าในนิเทศาคริตฉบับการ์ตูนใช้ภาพประกอบตั้งแต่ส่วนปกหนังสือทั้งด้านหน้าและด้านหลัง โดยปกด้านหน้าประกอบด้วยภาพการ์ตูนซึ่งเป็นตัวละครในเรื่อง ได้แก่ อาบู่หะซัน พระเจ้าฮารุนอาลราชิจิต อีแมนซั๋วและศิษย์ทั้งสี่ นางนอตาซอลอวัตต์ และเหล่าสนมกำนัล มุมซ้ายมือบนของปกหนังสือด้านหน้ามีภาพอาบู่หะซันอยู่ในกรอบวงกลม ซึ่งบนรูปมีข้อความในแนวโค้งครึ่งวงกลมว่า “พระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ 5” และมุมซ้ายมือล่างของปกด้านหน้ามีข้อความเขียนว่า “หนึ่งในนิทานจากอาหรับราตรี”

ภาพประกอบ 6 ภาพปกหน้าหนังสือนิเทศาคริตฉบับการ์ตูน²

¹ ศักดา วิมลจันทร์. (2549). เจาะใจการ์ตูน. หน้า 84-85.

² ชลลดา ชะบางบอน. (2550). นิเทศาคริต (ฉบับการ์ตูน). หน้า ปกด้านหน้า.

การใช้ภาพประกอบปกหน้าเป็นลักษณะของการ์ตูนที่จะนำภาพของตัวละคร โดยเฉพาะตัวละครเอกของเรื่องมานำเสนอเพื่อผู้อ่านจะได้รู้จักตัวละครในเบื้องต้น **นิทธาชาคริต ฉบับการ์ตูน** มีตัวละครเอกอาบู่หะซันเป็นภาพใหญ่โดดเด่นกว่าตัวละครอื่น ๆ และมีข้อความว่า “พระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ 5” และ “หนึ่งในนิทานจากอาหรับราตรี” เป็นการแจ้งที่มาของเรื่องให้ผู้อ่านได้ทราบ

ปกหลังของ **นิทธาชาคริต ฉบับการ์ตูน** มีภาพประกอบเป็นภาพสี่เหลี่ยมเล็ก ๆ ซึ่งเป็นภาพเหตุการณ์ตามลำดับในเรื่อง ได้แก่ ตอนที่อาบู่หะซันเลี้ยงกาหลิบซึ่งปลอมพระองค์มาเป็นพ่อค้าต่างเมือง ซึ่งนับเป็นจุดเริ่มต้นที่อาบู่หะซันได้พบกับพระเจ้าฮารุนออลราชจิตซึ่งปลอมพระองค์มา และเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญในชีวิตของอาบู่หะซันที่ทำให้นายวานิชหนุ่มได้กลายเป็นกาหลิบ

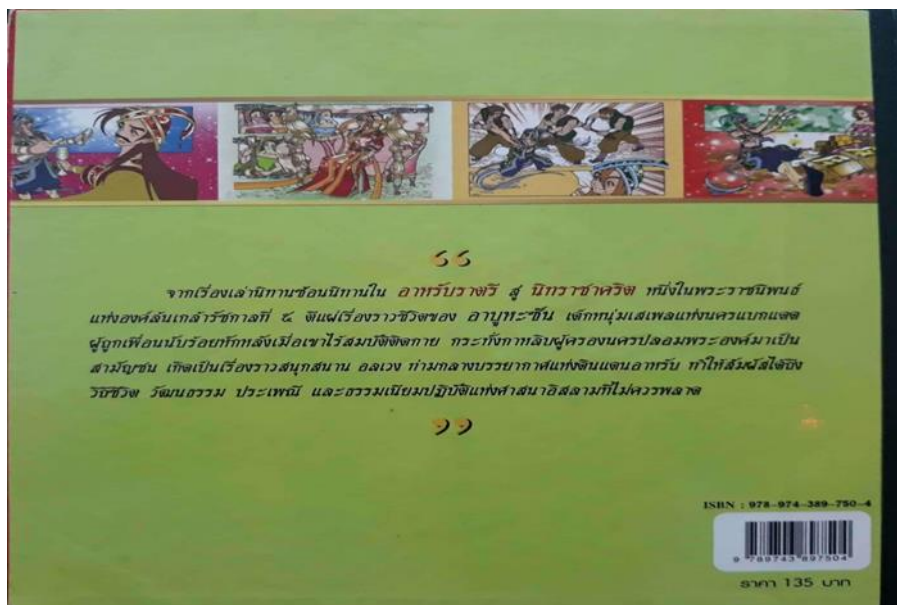
ภาพลำดับที่สองเป็นภาพตอนที่อาบู่หะซันได้เป็นกาหลิบและได้รับการปรณินิบัติจากเหล่าสนมกำนัล ซึ่งเป็นเหตุการณ์ที่อาบู่หะซันได้เปลี่ยนสถานภาพกลายเป็นกาหลิบได้รับการปรณินิบัติดูแลอย่างดีเยี่ยมจากเหล่านางกำนัล

ภาพลำดับต่อมาเป็นตอนอาบู่หะซันโดนชาวบ้านรุมจับเพื่อส่งโรงหมอ ซึ่งเป็นตอนที่อาบู่หะซันเผลอคิดว่าตัวเองยังเป็นกาหลิบอยู่ ได้ทะเลาะกับมารดาและทำร้ายมารดา ชาวบ้านจึงช่วยกันจับอาบู่หะซัน

ภาพลำดับสุดท้ายเป็นตอนที่อาบู่หะซันได้รับเงินพระราชทานจากแผนแกลังตาย เนื่องจากเมื่อได้รับราชการ และแต่งงานกับนางนอตาซอลอวัตต์ก็ใช้จ่ายฟุ่มเฟือยจนทรัพย์สิ้น ร่อยหรอ และเป็นหนี้

อาบู่หะซันจึงคิดแผนแกลังตายเพื่อขอพระราชทานเงินทำศพจากพระเจ้าฮารุนออลราชจิตและพระนางไซบีเด แผนนี้สำเร็จ เขาจึงได้เงินพระราชทานสมปรารถนา

ได้ภาพประกอบปกด้านหลังมีข้อความว่า “จากเรื่องเล่านิทานร้อยนิทานใน **อาหรับราตรี** สู่อุ **นิทธาชาคริต** หนึ่งในพระราชนิพนธ์แห่งล้านเกล้ารัชกาลที่ 5 ตีแผ่เรื่องราวชีวิตของอาบู่หะซัน เด็กหนุ่มเสเพลแห่งนครแบกแดด ผู้ถูกเพื่อนนักร้อยหักหลังเมื่อเขาไร้สมบัติติดกาย กระทั่งกาหลิบผู้ครองนครปลอมพระองค์มาเป็นสามัญชน เกิดเป็นเรื่องราวสนุกสนาน อลเวงท่ามกลางบรรยากาศแห่งดินแดนอาหรับ ทำให้สัมผัสได้ถึงชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี และธรรมเนียมปฏิบัติแห่งศาสนาอิสลามที่ไม่ควรพลาด” ซึ่งเป็นคำโปรยที่กระตุ้นให้ผู้อ่านเกิดความสนใจใคร่รู้เนื้อหาของเรื่อง

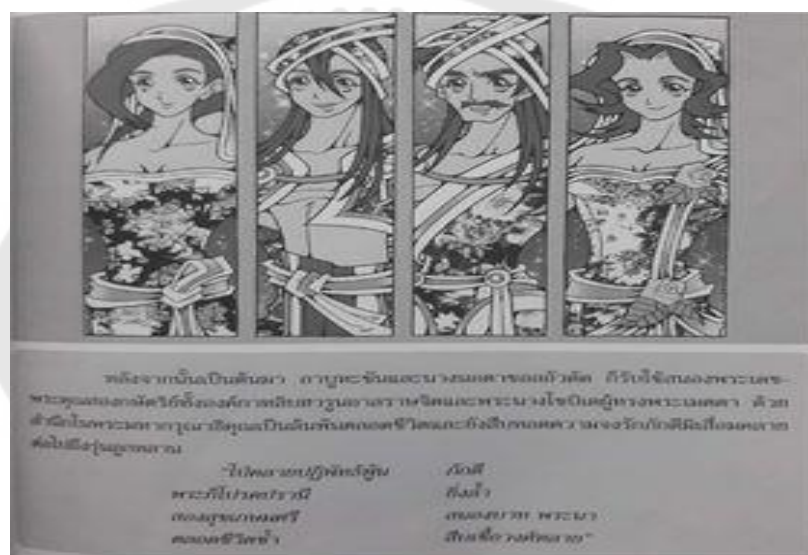

ภาพประกอบ 7 ภาพปกหลังหนังสือนิทราชาคิวิจฉบับการ์ตูน¹

ส่วนเนื้อหาเป็นภาพลายเส้นแบบการ์ตูนประกอบคำบรรยายเนื้อเรื่อง ตัวอย่างเช่นหน้าแรกมีภาพของกาหลิบฮารูนอาลราชิจิต และพระนางโซบิเดอยู่ด้วยกัน ฉากหลังเป็นภาพพระราชวังของเมืองแบกแดด มีคำบรรยายใต้ภาพถึงความมั่งคั่ง ความเจริญรุ่งเรืองของนครแบกแดด และการปกครองของกาหลิบฮารูนอาลราชิจิตด้วยหลักคุณธรรมของนักปกครอง ทั้ง 4 ประการที่เรียกว่า “จตุกรณย์ราชกิจ” ทำให้บ้านเมืองร่มเย็นเป็นสุข หลังจากนั้นก็จะ เป็นภาพลายเส้นวาดตัดตลอดทั้งเรื่อง

¹ ชลลดา ชะบางบอน. (2550). *นิทราชาคิวิจ (ฉบับการ์ตูน)*. หน้า ปกหลัง.

ภาพประกอบหน้าสุดท้ายเป็นภาพตัวละครสำคัญสี่ตัวละครจากซ้ายมือได้แก่ นางนอตาชอลอวัตต์ อาบุญหะซัน กาลิบาลฮารูนอาลราชจิต และพระนางโซบิเด การนำเสนอภาพประกอบเป็นตัวละครทั้งสี่ตอนจบเรื่องเป็นแบบแผนการจบเรื่องของนิทานที่มักจบด้วยความสุขของตัวละครพระเอกและนางเอก ในลักษณะที่เจ้าชายได้ครองคู่อยู่ด้วยกันกับเจ้าหญิง ภาพประกอบใน **นิทธาชาคริตฉบับการ์ตูน** คือจบด้วยภาพของตัวละครสองคู่ ได้แก่ พระเจ้าฮารูนอาลราชจิตกับพระนางโซบิเด และอาบุญหะซันกับนางนอตาชอลอวัตต์ ด้านล่างบรรยายเนื้อเรื่องตอนจบว่าอาบุญหะซัน และนางนอตาชอลอวัตต์ได้รับใช้กาลิบาลฮารูนอาลราชจิตและพระนางโซบิเดด้วยความจงรักภักดีตลอดชีวิต

ภาพประกอบ 10 ภาพประกอบเนื้อเรื่องหน้าสุดท้าย²

กลวิธีการเล่าเรื่องโดยใช้ภาพประกอบคำบรรยาย ใน **นิทธาชาคริตฉบับการ์ตูน** เป็นลักษณะเด่นของ **นิทธาชาคริตฉบับนี้** นับเป็นการสื่อสารที่ทำให้เกิดความน่าสนใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับเด็กและเยาวชน เพราะภาพการ์ตูนเป็นสื่อที่สร้างความบันเทิงดึงดูดใจให้อยากอ่าน สามารถส่งเสริมพัฒนาอารมณ์และสติปัญญา การ์ตูนจึงนับว่าเป็นสื่อที่มีประสิทธิภาพ “การ์ตูนดึงดูดใจให้อ่าน มีความบันเทิงชวนติดตาม สามารถสร้างสรรค์ได้ทุกด้าน เช่น พัฒนาสมอง ส่งเสริมให้รักการอ่าน รักเพื่อนมนุษย์ รักสัตว์และสิ่งแวดล้อม สร้างจริยธรรม

¹ ชลลดา ชะบางบอน. (2550). **นิทธาชาคริต (ฉบับการ์ตูน)**. หน้า 76.

² ชลลดา ชะบางบอน. (2550). **นิทธาชาคริต (ฉบับการ์ตูน)**. หน้า 131.

สร้างสุนทรียภาพ ทำให้การ์ตูนเป็นเครื่องมือการเรียนรู้ที่ทรงพลังของคนทุกวัย”¹ การเล่าเรื่องด้วยภาพประกอบกับคำบรรยายอย่างเป็นสัดส่วนจึงทำให้นิทานชาคริตฉบับการ์ตูนมีความน่าสนใจและเข้าใจเรื่องได้ง่ายยิ่งขึ้น

2. แนวคิดการเล่าเรื่องในวรรณกรรม

ในหัวข้อนี้ผู้วิจัยได้รวบรวมเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับกลวิธีการเล่าเรื่องในวรรณกรรม เพื่อแสดงให้เห็นความสำคัญของกลวิธีการเล่าเรื่องในวรรณกรรมที่ทำให้วรรณกรรมเรื่องหนึ่ง ๆ มีลักษณะที่โดดเด่น น่าสนใจ และเป็นที่ยึดจำของผู้อ่าน โดยเรียบเรียงและแบ่งการนำเสนอเป็น 3 ประเด็น ได้แก่ ความหมายและความสำคัญของการเล่าเรื่อง องค์ประกอบของเรื่องเล่า และการศึกษากลวิธีการเล่าเรื่องในวรรณกรรม

2.1 ความหมายและความสำคัญของการเล่าเรื่อง

เรื่องเล่าเป็นชุดเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นลำดับ มีการเปลี่ยนแปลงตั้งแต่ต้นจนจบเรื่อง ซึ่งการเปลี่ยนแปลงเหตุการณ์จะเป็นไปตามแบบแผนที่อยู่ภายในเรื่องเล่า ซึ่งแบบแผนเหล่านี้จะกำหนดความหมายที่เรื่องเล่านั้น ต้องการสื่อออกมา ดังที่ นพพร ประชากุล ได้กล่าวถึงเรื่องเล่าไว้ว่า “นิยามของเรื่องเล่าคือการนำเสนอเหตุการณ์ชุดหนึ่งที่มีกระบวนการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ตั้งแต่ต้นจนจบ กระบวนการเปลี่ยนแปลงจะเป็นไปตามแบบแผนหรือตรรกะที่อยู่ภายในเรื่องเล่า นั้น ซึ่งแบบแผนของพล็อตหรือความสัมพันธ์ระหว่างตัวละครจะเป็นตัวกำหนดความหมายที่เรื่องเล่าต้องการจะสื่อออกมา”² ส่วนพจนานุกรมภาษาอังกฤษ THE OXFORD ENGLISH DICTIONARY VOLUME VII N-Poy ได้ให้ความหมายของคำ “Narrative” ว่า “1. that narrates or recounts ; occupied or concerned with, having the character of, narration. และ 2. given to narration ; garrulous, talkative.”³ ความหมายที่ 1 Narrative หมายถึง การเล่าเรื่องที่มีลักษณะเป็นการบรรยาย ความหมาย ที่ 2 Narrative หมายถึง การบรรยาย ช่างพูดช่างเจรจา ซึ่งเรื่องเล่าไม่ว่าจะเป็นข้อเท็จจริง ประสบการณ์ หรือเกิดจากจินตนาการ จะถูกนำมาถ่ายทอด เผยแพร่ให้ผู้อื่นรับรู้ผ่านการเล่าเรื่องด้วยวิธีการต่าง ๆ กัน

¹ ถิรนนท์ อนุวัชศิริวงศ์. (2552).การ์ตูน : มหัศจรรย์แห่งการพัฒนาสมองและการอ่าน. หน้า คำนำ.

² นพพร ประชากุล. (2552). ยกอักษร ย้อนความคิด เล่ม 2 ว่าด้วยสังคมศาสตร์. หน้า 334.

³ Oxford University. (1933). THE OXFORD ENGLISH DICTIONARY VOLUME VII N-Poy. P. 23.

สิ่งสำคัญอย่างหนึ่งในการสร้างเรื่องเล่าคือ ความน่าเชื่อถือ ประหนึ่งว่าเรื่องเล่านั้นเป็นเรื่องจริง เพื่อดึงดูดผู้รับสารให้ผูกติดอยู่กับเรื่องเล่านั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้ตัวละครเพื่อดึงดูดผู้รับสาร เนื่องจากตัวละครเปรียบเสมือนตัวแทนของมนุษย์ หรือผู้รับสารนั่นเอง

เรื่องเล่าที่มีเนื้อในเป็นเรื่องของสังขรณ์บางอย่างของชีวิต มีทุกข์สุขคละระคนกันไป รวมทั้งเรื่องที่เป็นมนุษย์จริง ๆ คือไม่ใช่เรื่องของอุดมคติมากเกินไป มักเป็นเรื่องที่จับใจผู้คน เพราะคุณลักษณะที่น่าเชื่อถือจนดูประหนึ่งว่าเป็นเรื่องจริง ทำให้ผู้รับสารถูกดึงให้เข้าไปผูกติดกับเรื่องเล่านั้น แม้เหล็กอินใหญ่ในเรื่องเล่าที่ดึงดูดเราเข้าไปติดกับก็คือตัวละคร ซึ่งเป็นตัวแทนของคุณค่าคุณธรรมบางอย่างที่เรา “อยากจะเป็น” เรื่องเล่าจึงไม่ใช่เรื่องของการใช้เหตุผลแบบที่กระบวนทัศน์เชิงเหตุผล หากแต่หมายถึงคุณค่า คุณธรรมที่บรรจุอยู่ในเรื่องเล่า ซึ่งวิธีการเล่าเรื่องมักจะบรรยายว่าการทำตามคุณค่า คุณธรรมหลาย ๆ อย่างพร้อมกันไม่ใช่เรื่องง่ายเลยสำหรับตัวละคร วิธีการเล่าแบบนี้ทำให้เกิดความน่าเชื่อถือ เนื่องจากชีวิตของผู้ฟังก็มีชะตากรรมเช่นเดียวกับตัวละครนั่นเอง¹

ศาสตร์ที่ว่าด้วยการเล่าเรื่องเริ่มเป็นที่รู้จักและแพร่หลายในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 1 โดยมีงานเขียนเรื่อง *วากยสัมพันธ์ของนิทาน ของ วลาดิเมียร์ พร็อปปี้* เป็นเสมือนต้นเค้าที่ทำให้นักวิชาการเริ่มหันมาสนใจศึกษาศาสตร์แห่งการเล่าเรื่องอย่างจริงจัง ดังที่ ครองธรรม นิละไพจิตร กล่าวถึงความมาเป็นมาของกลวิธีการเล่าเรื่องว่า “กลวิธีการเล่าเรื่องเป็นศาสตร์ที่ว่าด้วยการเล่าเรื่อง ซึ่งเกิดขึ้นในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 1 และเป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งงานเขียนเชิงทฤษฎีวรรณกรรมของ วลาดิเมียร์ พร็อปปี้ เรื่อง *Morphologie du conte* หรือ *วากยสัมพันธ์ของนิทาน* ที่นับว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการศึกษาโครงสร้างและกลวิธีการเล่าเรื่องในงานวรรณกรรมประเภทต่าง ๆ”²

อุบลวรรณ เปรมศรีรัตน์ ได้ให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับ คำ “Storytelling” หรือการเล่าเรื่องไว้ว่า “มักใช้ในความหมายกว้างๆ โดยทั่วไปเมื่อกล่าวถึงเรื่องเล่าหรือการเล่าเรื่องในศาสตร์ต่าง ๆ เช่น ด้านการศึกษา เมื่อพูดถึงเทคนิคการเล่าเรื่อง โดยเฉพาะนิทาน ด้านสังคมวิทยา เมื่อพูดถึงเรื่องเล่าในชุมชน”³ นอกจากนี้ Emily S. Chasse อธิบายคำว่า “Storytelling”

¹ กาญจนา แก้วเทพ. (2549). เอกสารการสอนชุดวิชา การสร้างสารในงานนิเทศศาสตร์. หน้า 164.

² ครองธรรม นิละไพจิตร. (2559). กลวิธีการเล่าเรื่องแบบนวนิยายแนวใหม่ในนวนิยายของปอลล กิมาร์. (ออนไลน์)

³ อุบลวรรณ เปรมศรีรัตน์. (2558, มกราคม-มิถุนายน). การเล่าเรื่องทางนิเทศศาสตร์: ศึกษาจากงานวิจัย. *นิเทศศาสตร์และนวัตกรรม* นิตย. 2(1): 36.

ไว้ว่า การเล่าเรื่อง เป็นศิลปะการถ่ายทอดเรื่องราวโดยใช้จินตภาพและอารมณ์ อาจใช้คำพูด ภาษาท่าทางในการสื่อสาร โดยจะเลือกวิธีการใดก็ต้องพิจารณาให้สอดคล้องเหมาะสมกับเรื่องเล่าแต่ละประเภท

“storytelling as an art from through which a storyteller Project mental and emotional Images to an audience using the spoken word, including sign language and gestures, carefully matching Story content with audience needs and environment. The story sources reflect all literature and cultures, fiction and nonfiction, for educational, recreational, historic, folkloric, entertainment and therapeutic uses”¹

การเล่าเรื่องเป็นวิธีการที่มนุษย์ใช้ในการถ่ายทอดเรื่องราวต่าง ๆ ทั้งที่เป็นจินตนาการหรือประสบการณ์ที่ตนได้ประสบพบเจอมาให้กับคนอื่น ๆ ได้รับรู้ การเล่าเรื่องจึงมีความสำคัญ ในฐานะที่เป็นวิธีการในการสื่อสารเพื่อถ่ายทอดประสบการณ์ ความรู้ ความคิด ระวังกัน “มนุษย์ใช้การเล่าเรื่องเป็นช่องทางในการสื่อสารเพื่อถ่ายทอดความรู้ ความคิด อารมณ์ ความรู้สึก รวมถึงประสบการณ์ที่พบเจอ จากคนผู้หนึ่งไปสู่อีกผู้หนึ่ง การเล่าเรื่องจึงทำหน้าที่ในการถ่ายทอดจินตนาการและความสนุกเพลิดเพลิน ค้นหา เปิดเผย นำเสนอเหตุการณ์ เรื่องราวประสบการณ์ รวมถึงทำหน้าที่ในการโน้มน้าวใจ จรรโลงจิตใจ ชี้แจงหรือบอกกล่าว ข้อเท็จจริง และให้การศึกษาอบรม”² ประโยชน์ของการเล่าเรื่อง หรือ The benefits of Storytelling มีดังนี้ “Because there are numerous benefits to telling tales, it is difficult to list, categorize, or classify them all; also, many of the benefits overlap. Following is a discussion of several important benefits, including cultural, educational, language, psychological, and spiritual.”³ การเล่าเรื่องมีขอบเขตที่กว้างจึงไม่สามารถกำหนดขอบเขตหรือจัดหมวดหมู่การเล่าเรื่องทั้งหมดได้ การเล่าเรื่องมีประโยชน์หลายประการ ทั้งทางด้านวัฒนธรรม ด้านการศึกษา ด้านจิตวิทยา รวมถึงทางด้านจิตวิญญาณ

¹ Emily S. Chasse. (1953). *Telling Tales*. P. 6.

² อุดลวรรณ เปรมศรีรัตน์. (2558, มกราคม-มิถุนายน). การเล่าเรื่องทางนิเทศศาสตร์:ศึกษาจากงานวิจัย. *นิเทศศาสตร์และนวัตกรรม* นิต้า. 2(1): 33.

³ Emily S. Chasse. (1953). *Telling Tales*. P. 6.

การศึกษากลวิธีการเล่าเรื่องจึงเป็นวิธีการสำคัญทำให้เข้าใจความหมายของตัวบทเรื่องเล่าประเภทต่าง ๆ ได้อย่างละเอียดลึกซึ้งยิ่งขึ้น การศึกษากลวิธีการเล่าเรื่องมักจะทำให้ความสำคัญกับตัวบทเพราะถือว่าตัวบทก็คือวรรณกรรม

การศึกษาตามทฤษฎีนี้จะเน้นที่ตัวบท โดยมองวรรณกรรมว่าเป็นตัวบท (text/texte) ดังนั้นการวิเคราะห์ศึกษาโครงสร้างของกลวิธีการเขียนจึงมีเพื่อมุ่งหาความหมายของตัวบท กลวิธีการเล่าเรื่องจึงเป็นองค์ประกอบสำคัญของงานเขียนประเภทบันเทิงคดี เนื่องจากมีผลต่อภาพรวมของงานเขียนเรื่องนั้น ๆ เป็นกลวิธีการถ่ายทอดเรื่องราวที่เกิดขึ้นโดยผ่านกระบวนการการสร้างสรรคของผู้เขียน การศึกษากลวิธีการเล่าเรื่องให้ละเอียดจะทำให้เข้าใจถึงวิธีสร้างสรรคงานวรรณกรรม และแสดงให้เห็นความสามารถของนักเขียนว่ามีฝีมือในการถ่ายทอดเรื่องราวได้อย่างเหมาะสมและน่าสนใจเพียงใด¹

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่กลวิธีการเล่าเรื่องมีความสำคัญเกี่ยวข้องกับงานเขียนทางบันเทิงคดีเพราะกลวิธีการเล่าเรื่องเป็นวิธีการสร้างความหมายให้แก่ตัวบท การศึกษากลวิธีการเล่าเรื่องจะทำให้เห็นวิธีสร้างสรรคและมีมือของผู้เขียนในการสร้างสรรควรรณกรรมที่น่าสนใจ

2.2 องค์ประกอบของเรื่องเล่า

เรื่องเล่า เป็น เรื่องราว หรือ เหตุการณ์ ที่ ถูก สร้าง ขึ้น จาก ประสบการณ์ หรือจินตนาการ เรื่องเล่าแต่ละเรื่องประกอบด้วยจุดเริ่มต้นของเหตุการณ์ และดำเนินเรื่องไปจนถึงจุดจบ โดยมีโครงเรื่องเป็นตัวกำกับการจัดลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในเรื่อง “เรื่องเล่า เป็นเรื่องราวที่ถูกสร้างขึ้น มีจุดเริ่มต้น ช่วงกลาง และจุดจบของเรื่อง โดยมีโครงเรื่อง (plot) เป็นตัวกำกับการจัดลำดับประโยคและเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ดังนั้น ลักษณะสำคัญของเรื่องเล่าคือ จะต้องบอกถึงลำดับของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจากเหตุการณ์หนึ่งสู่เหตุการณ์หนึ่ง(Temporal Ordering)”² จากลักษณะของเรื่องเล่าที่เป็นเหตุการณ์ที่ถูกสร้างขึ้นโดยอาศัยประสบการณ์หรือจินตนาการของผู้เล่า ทำให้เรื่องเล่ามีตรรกะที่เกิดจากการประกอบสร้างภายในตัวเองตามวิถีกระบวนการของเรื่องเล่า การศึกษาเรื่องเล่าแบ่งได้ 2 ระดับคือ ระดับเนื้อความหรือตัวบท และระดับเนื้อเรื่องหรือระดับโครงสร้าง

¹ ครอบธรรม นิละไพจิตร. (2559). กลวิธีการเล่าเรื่องแบบนวนิยายแนวใหม่ในนวนิยายของปอลล์ กีมาร์. (ออนไลน์)

² นภภรณ์ หะวานนท์. (2552, พฤษภาคม-สิงหาคม). วิธีการศึกษาเรื่องเล่า: จุดเปลี่ยนของการวิจัยทางด้านสังคมศาสตร์. สังคมลุ่มน้ำโขง. 5(2): 9.

เรื่องเล่ามีหลักการประกอบสร้างอยู่ในตัวของมันเอง ซึ่งหลักการประกอบสร้างจะเป็นไปตามตรรกะภายในของตัวเรื่องเล่า ไม่ใช่ตรรกะที่มาจากข้างนอก แล้วมาบังคับให้เรื่องเล่าต้องเป็นอย่างนั้นอย่างนี้ เรื่องเล่ามีสถานการณ์ ตอนต้น ตอนจบ มีกระบวนการของการเล่า ในการศึกษาเรื่องเล่าสามารถแบ่งได้เป็น 2 ระดับคือ ระดับแรก ระดับเนื้อความหรือตัวบทที่ปรากฏ เป็นการศึกษาเพื่อรู้ว่าเรื่องเล่าประกอบสร้างอย่างไร มีแบบแผนตรรกะภายในอย่างไรโดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของการเดินเรื่องหรือองค์ประกอบของเรื่องที่ถูกกำหนดด้วยชนบ หรือกติกาต่าง ๆ ซึ่งต้องดูองค์ประกอบและกลวิธีการนำเสนอ ดังเช่นตัวละคร สถานที่ เวลา และการกระทำที่เกิดขึ้นเป็นชุดหรือพล็อตของเรื่อง ส่วนกลวิธีก็ดูวิธีเล่า ใครเป็นผู้เล่าเรื่อง และใช้มุมมองอย่างไร ในระดับที่สองคือ ระดับเนื้อเรื่อง หรือเรียกว่าระดับโครงสร้างที่อยู่ระดับลึกลงไป มีลักษณะเป็นระดับโครงสร้างความสัมพันธ์ของคิออนส์ที่ที่อยู่ในเรื่องเล่า เป็นการทำความเข้าใจถึงกระบวนการของเรื่องเล่าเรื่องหนึ่งว่าโครงสร้างความสัมพันธ์ของหน่วยต่าง ๆ ในเรื่องเล่าสื่อความหมายออกมาได้อย่างไร¹

องค์ประกอบของเรื่องเล่ามีลักษณะคล้ายงานเขียนประเภทบันเทิงคดี คือมีจุดเริ่มต้นของเรื่องเพื่อบอกว่าเป็นเรื่องเกี่ยวกับอะไร เกิดขึ้นที่ไหน จากนั้นมีการนำเสนอตัวละครที่จะต้องปฏิบัติสัมพันธ์กับเหตุการณ์ในเรื่อง จนไปถึงปมขัดแย้งของเรื่อง และการคลี่คลายของปมขัดแย้งภายในเรื่อง ดังที่ เอกกนก พนาดำรง ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของการเขียนเรื่องเล่าไว้ว่า

ในการเขียนเรื่องเล่ามีองค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่ การปูพื้น ซึ่งมี 2 ลักษณะ คือ การเกริ่นนำ เป็นการบอกว่าเรื่องเล่านี้เกี่ยวกับอะไร และการสร้างฉากเพื่อแสดงให้เห็นภาพว่าเรื่องเกิดขึ้นที่ไหน การแนะนำตัวละคร เป็นการแนะนำตัวละครแต่ละตัวพอสมควร แล้วเดินเรื่องให้เห็นเหตุการณ์ที่ตัวละครพบเจอ ซึ่งมักจะมีปมขัดแย้งตามมา จุดเด่นของเรื่องหรือปมขัดแย้ง เป็นส่วนสำคัญที่ทำให้ผู้อ่านติดตาม หรือลุ้นเป็นระยะ และเอาใจช่วยให้ตัวละครผ่านพ้นอุปสรรค และสุดท้ายคือส่วนสรุป เป็นส่วนคลี่คลายเหตุการณ์ แสดงให้เห็นการคลี่คลายของเหตุการณ์ หรือปมขัดแย้งภายในเรื่อง และการสรุปจะต้องเป็นบทเรียนของชีวิตเพื่อให้ผู้อ่านนำไปใช้เป็นกรณีศึกษาได้²

¹ นพพร ประชากุล. (2552). *ยกอักษรร ย้อนความคิด เล่ม 2 ว่าด้วยสังคมศาสตร์*. หน้า 333-345.

² เอกกนก พนาดำรง. (2559, กันยายน-ธันวาคม). การเขียนเรื่องเล่าด้วยเทคนิคการเล่าเรื่อง. *เวชบัณฑิติรราช*. 9(3):

เรื่องเล่าต้องอาศัยการเล่าเรื่องถ่ายทอดชุดเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายในเรื่อง ซึ่งขั้นตอนการเล่าเรื่องโดยทั่วไปมักจะมี 5 ขั้นตอนด้วยกัน คือ ขั้นเริ่มเรื่อง ขั้นพัฒนาเหตุการณ์ขั้นวิกฤติ ขั้นคลี่คลาย และขั้นยุติเรื่องราว ดังที่ กาญจนา แก้วเทพ ได้กล่าวไว้ว่า

โดยส่วนใหญ่ขั้นตอนของวิธีการเล่าเรื่องมักจะแบ่งเป็น 5 ขั้นตอน คือ

1. การเริ่มเรื่อง (exposition) เป็นจุดเริ่มต้นเพื่อชักจูงความสนใจให้ผู้ชมติดตามต่อไป
2. การพัฒนาเหตุการณ์ (rising action) เป็นขั้นที่เรื่องราวได้ดำเนินไปมากขึ้นมีความขัดแย้งรุนแรงเข้มข้นขึ้น
3. ขั้นภาวะวิกฤต (climax) เป็นขั้นตอนที่ความขัดแย้งพุ่งขึ้นสูงสุดและถึงจุดแตกหัก
4. ขั้นภาวะคลี่คลาย (falling action) เป็นขั้นตอนที่ความขัดแย้งได้ผ่านพ้นไปหรือถูกแก้ไข
5. ขั้นยุติเรื่องราว (ending) เป็นขั้นตอนสุดท้ายที่เรื่องราวได้จบลง โดยอาจมีจุดจบได้หลายแบบ¹

ในการศึกษาเรื่องเล่าหรืองานบันเทิงคดีส่วนใหญ่อ้างอิงจากองค์ประกอบต่าง ๆ ของเรื่องเล่า เช่น โครงเรื่อง ตัวละคร แนวคิด ฉาก เนื่องจากการทำความเข้าใจองค์ประกอบต่าง ๆ เหล่านี้จะช่วยให้การวิเคราะห์เรื่องเล่ามีลำดับขั้นตอนและละเอียดลึกซึ้งยิ่งขึ้น ดังที่ ประคอง เจริญจิตรกรรม ให้ความเห็นว่า

ในเรื่องเล่าเชิงจินตนาการที่แต่งด้วยการผูกเรื่องเรียงร้อยด้วยเหตุการณ์ความขัดแย้งของตัวละครและถ่ายทอดเป็นเรื่องราวให้ผู้อ่านได้รับรู้โดยผ่านการเล่าของผู้แต่งหรือตัวละครในเรื่อง องค์ประกอบของเรื่องเล่าเชิงจินตนาการนับเป็นสิ่งสำคัญที่ผู้วิจารณ์ต้องรู้และเข้าใจ เพราะเรื่องเล่าจะมีองค์ประกอบเหล่านี้ปรากฏเสมอ หากทำความเข้าใจองค์ประกอบเหล่านี้อย่างละเอียดก็จะช่วยให้วิเคราะห์ เรื่องเล่าได้อย่างเป็นขั้นตอนยิ่งขึ้น²

¹ กาญจนา แก้วเทพ. (2549). เอกสารการสอนชุดวิชา การสร้างสารในงานนิเทศศาสตร์. หน้า 165.

² ประคอง เจริญจิตรกรรม. (2556). หลักการเขียนวิจารณ์วรรณกรรม. หน้า 39-46.

ดังนั้น ในการศึกษาเรื่องเล่าจึงต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับองค์ประกอบของบันเทิงคดีแต่ละประเด็น ซึ่งองค์ประกอบของบันเทิงคดีมี 5 ประการ ได้แก่ โครงเรื่อง กลวิธีการ เล่าเรื่องตัวละคร ฉาก และแนวคิด ดังที่ อีราวตี ไตลังคะ ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของบันเทิง ดังนี้

1. โครงเรื่อง มักมีลักษณะเป็นการเล่าที่แสดงความเป็นเหตุเป็นผล เป็นการแสดงให้เห็นการแก้ปัญหาที่เกิดจากการผูกปม ความขัดแย้งจึงเป็นสิ่งสำคัญมากในโครงเรื่อง

2. กลวิธีการเล่าเรื่อง ประกอบด้วยผู้เล่าเรื่อง ได้แก่ มุมมอง คือ การเล่าเรื่องจากสายตาหรือทัศนะของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง และการนำเสนอเรื่อง ซึ่งมักเป็นการผสมผสานระหว่างการสรุปหรือการเล่าย่อ การพัฒนาการถ่ายทอดความคิดและความรู้สึกของตัวละคร การเสนอบทสนทนาของตัวละคร โดยการนำเสนอเรื่องอย่างไร มักมีความสัมพันธ์กับลักษณะของผู้เล่าเรื่องด้วย

3. ตัวละคร มี 2 ประเภทคือ ตัวละครมิติเดียวและตัวละครหลายมิติ ซึ่งวิธีที่แสดงให้เห็นถึงลักษณะต่าง ๆ ของตัวละคร อยู่ 2 วิธีด้วยกันคือ การรู้จักลักษณะนิสัยตัวละครทางตรง ทำได้สองทางคือ รู้จักจากผู้เล่า และรู้จักจากตัวละครอื่นในเรื่อง ส่วนการรู้จักลักษณะนิสัยตัวละครทางอ้อมมี 4 วิธี คือ รู้จักจากการกระทำของตัวละคร จากบทสนทนา จากความคิดของตัวละคร และจากการบรรยายลักษณะภายนอกของตัวละครโดยผู้เขียน

4. ฉาก เป็นรายละเอียดชีวิตความเป็นอยู่ วัฒนธรรม สถานที่ เวลา สภาพแวดล้อมต่าง ๆ ที่ปรากฏในบันเทิงคดี แบ่งเป็น 3 ประเภทคือ ฉากที่มีลักษณะทางกายภาพเป็นธรรมชาติ สถานที่ การตกแต่งบรรยากาศที่เกิดจากประสาทสัมผัส เช่น กลิ่น เสียง ภาพ ฉากที่เป็นเวลา มี 2 แบบ คือ ช่วงระยะเวลา เช่น ฤดูกาล ช่วงเวลาในประวัติศาสตร์ และระยะเวลา เช่น เรื่องที่เกิดในเวลา 1 ชั่วโมง 1 วัน 1 ปี เป็นต้น และฉากที่เป็นสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรม เช่น ความสัมพันธ์ในครอบครัว ค่านิยมระบบการเมือง ชนชั้น เพศ เชื้อชาติ เป็นต้น

5. แนวคิด หมายถึง ความคิดที่นำเสนอในเรื่องซึ่งสรุปจากสถานการณ์เฉพาะของโลกบันเทิงคดีออกมาเป็นความเข้าใจทั่ว ๆ ไปเกี่ยวกับโลกในชีวิตจริง¹

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่าเรื่องเล่าเป็นเหตุการณ์ที่ถูกประกอบสร้างขึ้นจากประสบการณ์หรือจินตนาการ เป็นการประสานเชื่อมโยงองค์ประกอบต่าง ๆ เข้าด้วยกัน มีจุดเริ่มต้น จุดสำคัญ และจุดจบ ในการศึกษาเรื่องเล่าจึงต้องทำความเข้าใจองค์ประกอบของเรื่องเล่าและองค์ประกอบของบันเทิงคดีไปด้วยกัน

¹ อีราวตี ไตลังคะ. (2543). ศาสตร์และศิลป์แห่งการเล่าเรื่อง. หน้า 3-68.

2.3 การศึกษากลวิธีการเล่าเรื่องในวรรณกรรม

จากการศึกษาบทความ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกลวิธีการเล่าเรื่องพบว่า มีผู้ศึกษากลวิธีการเล่าเรื่องในวรรณกรรมที่ได้รับรางวัลซีไรต์ กลวิธีการเล่าเรื่องกับการสร้างภาพลักษณ์ การศึกษาเปรียบเทียบกลวิธีการเล่าเรื่องในวรรณกรรมแต่ละสำนวน กลวิธีการเล่าเรื่องแบบกระแสสำนึก และการเล่าเรื่องย้อนอดีต มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

งานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับกลวิธีการเล่าเรื่องในวรรณกรรมที่ได้รับรางวัลซีไรต์ เช่น งานวิจัยของ รื่นฤทัย สัจจพันธุ์ เรื่อง **กลวิธีการเล่าเรื่องใน “เจ้าหญิง”** พบว่า วรรณกรรมเรื่องเจ้าหญิงของบินหลา สันกาลาคีรี มีการใช้กลวิธีการเล่าเรื่องในรูปแบบนิทาน มีลักษณะและกลวิธีที่ต่างไปจากวรรณกรรมแบบเดิมในลักษณะของเป็นวรรณกรรมโปเโม หรือวรรณกรรมโพลีโม่เดริน ซึ่งเห็นได้ชัดคือ การข้ามพรมแดนของประเภทวรรณกรรม โดยการประสานประเภทงานเขียนหลายอย่างในเรื่องเดียวกัน เจ้าหญิงมีลักษณะเป็นนิทานซ้อนนิทานที่เรื่องต้นกับเรื่องท้ายมาบรรจบกันอย่างแนบเนียน ทั้งยังมีลักษณะเด่นในการสร้างตัวละครที่หลากหลายทั้งคน สัตว์ สิ่งของ ในลักษณะนิทานเปรียบเทียบที่อุดมด้วยสีสัน รวมถึงมีการเล่นคำ โดยเฉพาะชื่อเรื่อง “เจ้าหญิง” ที่สื่อความหมายหลายนัยและอารมณ์ขัน มีลีลาภาษาที่ร่วมรวยด้วยโวหารเร้าจินตนาการและความคิด ให้แง่คิดในการใช้ชีวิตด้วยความเรียบง่ายอย่างมีความสุข ไม่มุ่งเอาชนะแข่งขัน รู้จักตนเอง เรียนรู้ความเป็นจริงของชีวิต เป็นการกระตุ้นจิตใต้สำนึกผู้อ่านให้มองโลกในแง่ดี เข้าใจและรักเพื่อนมนุษย์¹ และงานวิจัยของ มาโนช ดินลานสกุล เรื่อง **กลวิธีการเล่าเรื่องแบบกระแสสำนึกในเรื่องสั้นเขารอบสุดท้ายรางวัลซีไรต์ พ.ศ. 2524- 2542** พบว่า ผู้เขียนใช้เหตุผลทางการประพันธ์ 2 ประการ คือ เหตุผลเชิงสัมฤทธิ์ และเหตุผลเชิงทดลอง เหตุผลทางจิตวิทยา 2 ประการ คือ ความขัดแย้งจากสิ่งเร้าภายนอก และความขัดแย้งจากสิ่งเร้าภายใน เหตุผลจากสังคม 3 ประการ คือ เหตุผลด้านการเมือง เหตุผลด้านเศรษฐกิจ และเหตุผลด้านค่านิยม ซึ่งสิ่งเหล่านี้มุ่งให้ผู้อื่นรับรู้และเข้าใจความรู้สึกนึกคิดของตัวละครในลักษณะการพูดคนเดียวในใจ การรำพึงรำพันการวิเคราะห์ภายใน และการระบายความรู้สึก ส่วนกลวิธีการเล่าเรื่องแบบกระแสสำนึกมี 2 ลักษณะ คือ ให้อย่างเป็นระบบระเบียบ และให้อย่างไม่เป็นระบบระเบียบ เพื่อมุ่งนำเสนอความรู้สึกนึกคิดที่แท้จริงของตัวละคร และให้มีความเป็นธรรมชาติมากที่สุด โดยความสำคัญของกลวิธีการเล่าเรื่องแบบกระแสสำนึกมี 2 ระดับ คือ การใช้ตลอดเรื่อง และใช้เป็นส่วนประกอบเรื่องเพื่อให้การนำเสนอความรู้สึกนึกคิดของตัว

¹ รื่นฤทัย สัจจพันธุ์. (2549. มกราคม – มีนาคม). กลวิธีของการเล่าเรื่องใน “เจ้าหญิง”. *ราชบัณฑิตยสถาน*. 31(1): 228-246.

ละครเป็นไปตามบริบทที่ผู้เขียนกำหนดและมีความสมจริงมากที่สุด การศึกษานี้แสดงให้เห็นว่า กลวิธีการเล่าเรื่องแบบกระแสนักเป็นกลวิธีที่น่าสนใจ เพราะเป็นการนำเสนอความรู้สึกนึกคิดที่แท้จริงและซ่อนเร้นของตัวละครได้อย่างอิสระ¹

งานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับ กลวิธีการเล่าเรื่องกับการสร้างภาพลักษณ์ และเปรียบเทียบกลวิธีการเล่าเรื่องในวรรณกรรมแต่ละสำนวน เช่น งานวิจัยของ มารศรี สอทิพย์ เรื่อง **เรื่องเล่าทางประวัติศาสตร์เกี่ยวกับสมเด็จพระนเรศวรมหาราช: กลวิธีการเล่าเรื่องกับการสร้างภาพลักษณ์** พบว่า กลวิธีการเล่าเรื่องและการสร้างภาพลักษณ์มีความสัมพันธ์กัน โดยกลวิธีการเล่าเรื่องที่นำเสนอภาพลักษณ์ของสมเด็จพระนเรศวรมหาราชมีหลายวิธี ได้แก่ การสร้างความขัดแย้งเพื่อนำเสนอแก่นเรื่อง การสร้างตัวละคร การสร้างฉาก การนำเสนอ มุมมองในการเล่าเรื่อง การใช้คำเรียกสมเด็จพระนเรศวรมหาราช การใช้ความเปรียบ และการตั้งชื่อเรื่อง ซึ่งกลวิธีเหล่านี้นำเสนอภาพลักษณ์ของสมเด็จพระนเรศวรมหาราชในฐานะ พระมหากษัตริย์ที่ยิ่งใหญ่ในด้านบุญบารมีและเป็นผู้เมตตา ทั้งนี้บริบททางสังคมและวัฒนธรรมไทยมีผลต่อการประกอบสร้างภาพลักษณ์ของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ได้แก่ การชำระพระราชพงศาวดาร วาทกรรมชาตินิยม ความขัดแย้งทางความคิดทางการเมืองในสังคมไทยคติความเชื่อทางศาสนา แนวคิดเรื่องการสร้างวีรบุรุษ และวัฒนธรรมวรรณศิลป์² และงานวิจัยของ จีรภัทร อาदनารี เรื่อง **การศึกษาเปรียบเทียบกลวิธีการเล่าเรื่องในอรรถกถาโมหสถชาดกกับวรรณกรรมร้อยกรองเรื่องพระมโหสถสมัยรัตนโกสินทร์** พบว่า อรรถกถาโมหสถชาดกมี กลวิธีการเล่าเรื่อง 3 ประการ ได้แก่ กลวิธีการเล่าเรื่องตามโครงสร้างอรรถกถาชาดก กลวิธีการเล่าเรื่องตามขนบวรรณคดีพุทธศาสนา และกลวิธีการเล่าเรื่องตามลักษณะนิทานซึ่ง 3 กลวิธีการเล่าเรื่องนี้มีความสัมพันธ์กัน พระมโหสถวรรณกรรมร้อยกรองสมัยรัตนโกสินทร์ ได้สืบทอดแนวคิดเรื่องปัญญาจากอรรถกถาโมหสถชาดกด้วยการเปลี่ยนกลวิธีการเล่าเรื่องทั้ง 3 ประการ และเพิ่ม กลวิธีการเล่าเรื่องตามขนบวรรณคดีไทย ทำให้มโหสถชาดกฉบับร้อยกรองสมัยรัตนโกสินทร์มี ลักษณะเด่นแตกต่างกันออกไปแต่ยังคงสืบทอดแนวคิดเรื่องปัญญาจากอรรถกถาโมหสถชาดก

¹ มาโนช ดินลานสกุล. (2545). **กลวิธีการเล่าเรื่องแบบกระแสนักในเรื่องสั้นเข้ารอบสุดท้ายรางวัลซีไรต์ พ.ศ. 2524- 2542**. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (ภาษาไทย). สงขลา: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยทักษิณ.

² มารศรี สอทิพย์. (2551). **เรื่องเล่าทางประวัติศาสตร์เกี่ยวกับสมเด็จพระนเรศวรมหาราช: กลวิธีการเล่าเรื่องกับการสร้างภาพลักษณ์**. วิทยานิพนธ์ อ.ด.. (ภาษาไทย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

และปรับเปลี่ยนกลวิธีการเล่าเรื่องให้เหมาะกับยุคสมัย ทำให้มีโศก มีคุณค่าและได้รับความนิยมมาถึงปัจจุบัน¹

งานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับกลวิธีการเล่าเรื่องย้อนอดีต เช่น งานวิจัยของ สุทธิลักษณ์ พิทักษ์วงศ์ เรื่อง การเล่าเรื่องย้อนอดีตในวรรณกรรมของ ม.ล. เนื่อง นิลรัตน์ พบว่า การเล่าเรื่องย้อนอดีตในวรรณกรรมของ ม.ล.เนื่อง นิลรัตน์ มีกลวิธีการเล่าเรื่องย้อนอดีต 4 ประการ ได้แก่ กลวิธีการเชื่อมโยงอดีตโดยแสดงเครื่องปรุงและวิธีทำอาหารมี 3 ส่วน คือ ส่วนนำ ส่วนเนื้อเรื่อง และส่วนปิดเรื่อง เป็นการอธิบายถึงการรับประทานอาหารชนิดนั้น ๆ กลวิธีการเชื่อมโยงอดีตโดยการอ้างอิงมี 4 ประการ ได้แก่ กลวิธีการเชื่อมโยงอดีตโดยอ้างอิงประสบการณ์ กลวิธีการเชื่อมโยงอดีตโดยอ้างอิงคำสอนในพระพุทธศาสนา กลวิธีการเชื่อมโยงอดีตโดยอ้างอิงตำรา และกลวิธีการเชื่อมโยงอดีตโดยอ้างอิงนิทาน กลวิธีการเชื่อมโยงโดยใช้สื่อมี 3 ประการ คือ บทร้อยกรอง จดหมาย และโทรศัพท์ กลวิธีการเชื่อมโยงอดีตโดยใช้ตัวละครมี 2 แบบ คือ ตัวละครที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน และตัวละครทั่วไป กลวิธีการเล่าเรื่องย้อนอดีตแสดงให้เห็นคุณค่าด้านความรู้ 3 ประการ คือ ด้านภูมิปัญญา ด้านวิถีชีวิตความเป็นอยู่ และความเชื่อ และคุณค่าด้านอารมณ์ 3 ประการ ได้แก่ ความเพลิดเพลิน ความภูมิใจในภูมิปัญญาไทย และความรักความผูกพันที่มีต่อเรื่องอดีต ซึ่งกลวิธีการนำเสนอเหล่านี้สร้างความโดดเด่นและความมีเสน่ห์ให้กับวรรณกรรมชุดชีวิตในวังและชีวิตนอกวังของ ม.ล.เนื่อง นิลรัตน์ให้เป็นที่รู้จักและประทับใจแก่ผู้อ่าน²

งานวิจัยที่เกี่ยวกับการศึกษาการเล่าเรื่องและการดัดแปลงในการ์ตูน เรื่อง การเล่าเรื่องและการดัดแปลง เดธไนต์ ฉบับหนังสือการ์ตูน แอนิเมชัน ภาพยนตร์ และนวนิยาย พบว่าการเล่าเรื่องประกอบไปด้วยโครงเรื่องย่อย 2 เรื่องคือเรื่องคติความและเรื่องการคลี่คลายคติ โดยแต่ละรูปแบบเน้นความสำคัญของโครงเรื่องย่อยต่างกัน ส่วนแก่นเรื่องมีทั้งเหมือนและต่างกันออกไป ในทุกฉบับพบว่าตัวละครจะเป็นตัวละครหลากหลายมิติ ฉากส่วนใหญ่จะใช้ฉากที่เกิดขึ้นในกรุงโตเกียว ประเทศญี่ปุ่นเป็นหลัก บทสนทนาให้ความรู้ถึงลักษณะนิสัยตัวละครตัวเดียวกันในทุกฉบับสอดคล้องกันทั้งหมด ส่วนมุมมองพบว่าทั้งเกือบทั้งหมดเป็นการเล่าเรื่องโดยตัวละครนั้น ๆ จะเป็นผู้เล่าเรื่องราวของตัวเองยกเว้นในนวนิยายเล่มที่ 2 ที่ผู้เล่าจะเป็นตัวละครอื่น ส่วนการ

¹ จีรภัทร อาคนารี. (2551). การศึกษาเปรียบเทียบกลวิธีการเล่าเรื่องในอรรถกถาโศกชาติกับวรรณกรรมร้อยกรองเรื่องพระมหาสถสมัยรัตนโกสินทร์. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (ภาษาไทย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

² สุทธิลักษณ์ พิทักษ์วงศ์. (2552). การเล่าเรื่องย้อนอดีตในวรรณกรรมของ ม.ล. เนื่อง นิลรัตน์. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (ภาษาไทย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ดัดแปลงมีการดัดแปลงเหตุการณ์ ดัดแปลงตัวละคร โดยมีทั้งการเพิ่ม และตัดตัวละครจากต้นฉบับ รวมถึงการเพิ่มและลดบทบาทความสำคัญของตัวละคร ตลอดจนมีการเปลี่ยนชื่อตัวละคร¹

กลวิธีการเล่าเรื่องมีความสำคัญทำให้เรื่องเล่ามีลักษณะโดดเด่น น่าสนใจ วรรณกรรมเรื่องหนึ่ง ๆ จะมีความสนุกสนานเป็นที่ประทับใจหรือเป็นที่จดจำดึงดูดผู้อ่านได้แค่ไหน ก็ด้วยอาศัยกลวิธีการเล่าเรื่องเป็นสำคัญ ในการศึกษากลวิธีการเล่าเรื่องจึงต้องพิจารณาองค์ประกอบของเรื่องเล่า ได้แก่ โครงเรื่อง กลวิธีการเล่าเรื่อง ตัวละคร ฉาก และแนวคิด ซึ่งผู้วิจัยจะนำความรู้ดังกล่าวไปปรับใช้ในการศึกษาการเล่าเรื่องในลิลิตนิทราชาคริตและนิทราชาคริตฉบับการ์ตูนต่อไป

¹ วรภัทร ศรีจันทร์. (2551). การเล่าเรื่องและการดัดแปลง เดธโน้ต ฉบับ หนังสือการ์ตูน แอนิเมชัน ภาพยนตร์ และนวนิยาย. วิทยานิพนธ์ นศ.ม. (วาริชวิทยา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

บทที่ 3

ลักษณะร่วมของการเล่าเรื่องในนิเทศศาสตร์

ลิลิตนิเทศศาสตร์และนิเทศศาสตร์ฉบับการ์ตูน เป็นงานเขียนประเภทเรื่องเล่า มีองค์ประกอบตั้งแต่จุดเริ่มต้น ปมขัดแย้ง และจุดจบของเรื่อง เรียบเรียงและถ่ายทอดด้วยกลวิธีที่น่าสนใจ ทำให้เรื่องเล่าในนิเทศศาสตร์แพร่หลาย มีคุณค่าในฐานะเป็นเรื่องเล่า ซึ่งใจนาธาน คัลเลอร์ กล่าวถึงคุณค่าของเรื่องเล่าว่า

เรื่องเล่ามอบความสำราญความบันเทิงให้แก่ผู้ฟัง โดยการสร้างจุดหักเหจากสถานการณ์ที่คุ้นเคย ทั้งยังมีบทบาทหน้าที่ในการสอนสิ่งต่าง ๆ เกี่ยวกับโลก ผ่านกลวิธีการนำเสนอมุมมองในเรื่อง เรื่องเล่าสร้างแบบแผน ปลุกฝังบรรทัดฐานทางสังคม แต่ขณะเดียวกันก็ได้ทำหน้าที่วิจารณ์สังคมด้วย และสุดท้าย เรื่องเล่าเป็นพื้นฐานของความรู้ เป็นโครงสร้างวาทศิลป์ที่ทั้งปิดเป็นอนและเปิดเผย¹

การเล่าเรื่องจึงมีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอดชุดเรื่องเล่าต่าง ๆ เกี่ยวกับโลก ความรู้ ประสบการณ์ และเหตุการณ์ และอาจแทรกการวิจารณ์สังคมด้วย เรื่องเล่ามีทั้งที่เป็นเรื่องจินตนาการหรือเป็นประสบการณ์ของผู้เล่าเรื่อง กลวิธีในการเล่าเรื่องมีผลต่อภาพรวมของชุดเรื่องเล่า ทำให้เรื่องเล่าน่าสนใจ ดังที่ สายวรุณ น้อยนิมิตร ได้กล่าววว่า

การเล่าเรื่อง เป็นองค์ประกอบสำคัญของเรื่องเล่า กล่าวคือเป็นกลวิธีการถ่ายทอดเรื่องราวที่เกิดขึ้น โดยผ่านกระบวนการสร้างสรรค์ของผู้เขียน ได้แก่ การสร้างโครงเรื่อง การสร้างตัวละคร การใช้บทสนทนา การบรรยายความคิดของตัวละคร หรืออาจมีการใช้สัญลักษณ์สื่อความหมายที่ซับซ้อนในเรื่อง และสิ่งสำคัญคือการเลือกผู้เล่าเรื่องซึ่งจะมีผลต่อภาพรวมของเรื่องนั้น ๆ ว่าเป็นเรื่องของใคร ใครเป็นผู้เห็นเหตุการณ์ และใครเป็นผู้เล่าเรื่อง²

กลวิธีการเล่าเรื่องจึงทำให้เรื่องเล่าน่าสนใจ และแสดงถึงฝีมือและชั้นเชิงในการประพันธ์ของผู้ประพันธ์ ซึ่งการเล่าเรื่องมีหลากหลายรูปแบบ เช่น การกำหนดผู้เล่าเรื่อง การดำเนินเรื่อง การใช้สัญลักษณ์ เป็นต้น กลวิธีที่ใช้ในการเล่าเรื่องมีหลายวิธี “การใช้เทคนิค หรือกลวิธีในการถ่ายทอดเรื่องราวต่าง ๆ อาจทำได้หลายประการ เช่น การเลือกผู้เล่าเรื่อง กลวิธีในการเล่าย้อนหลัง

¹ ใจนาธาน คัลเลอร์. (2561). **ทฤษฎีวรรณคดี: ความรู้ฉบับพกพา**. แปลโดย สุนันทา วรรณศิลป์ เบล. หน้า 159-163.

² สายวรุณ น้อยนิมิตร. (2541). **นวัตศิลป์แห่งวรรณกรรมไทย**. หน้า 127.

การแสดงลักษณะนิสัยของตัวละครโดยผู้แต่งไม่ต้องบรรยายโดยตรง การเลือกรายละเอียดในการดำเนินเรื่อง การใช้สัญลักษณ์ หรือสิ่งแทน การสร้างภาพในจิตโดยวิธีแนะ การสร้างนัยประหวัด และการสร้างบรรยากาศ¹ จากการศึกษาการเล่าเรื่องในนิเทศศาสตร์ฉบับที่ 2 จำนวนพบว่ามีการเล่าเรื่องร่วมกัน 4 ประการ ได้แก่ การเล่าเรื่องโดยใช้คู่ตรงข้าม การเล่าเรื่องโดยใช้ฉากสัญลักษณ์ การเล่าเรื่องโดยใช้ชนบวรณคดี และการเล่าเรื่องโดยให้ความรู้ มีรายละเอียดดังนี้

1. การเล่าเรื่องโดยใช้คู่ตรงข้าม

คู่ตรงข้าม (binary opposition) หมายถึง ความคิดที่ตรงกันข้ามกันที่ปรากฏในเรื่อง เช่น ความรัก/ความเกลียดชัง ความงาม/ความน่าเกลียด ความดี/ความเลว ความเป็น/ความตาย เป็นต้น ในแต่ละเรื่องมักพบคู่ตรงข้ามอย่างน้อยหนึ่งคู่² มนุษย์ไม่ว่าจะเป็นเชื้อชาติภาษาใดจะเป็นประเทศที่เจริญแล้วหรือไม่ก็ตาม แม้แต่ประเทศที่มีวิทยาการด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่ก้าวหน้า ล้วนมีระบบความคิดแบบคู่ตรงข้ามปรากฏอยู่เสมอ ความคิดเรื่องคู่ตรงข้ามจึงเป็นความคิดสากล

ระบบคิดของชนพื้นเมืองดั้งเดิมมีโครงสร้างความคิดแบบเป็นคู่ (binary System) หรือในบางกรณีอาจเรียกได้ว่าเป็นคู่ตรงข้าม แม้แต่ชาวยุโรปที่มีระบบความคิดแบบวิทยาศาสตร์ ก็สร้างคอมพิวเตอร์โดยใช้โครงสร้างความคิดในระบบ binary System เช่นเดียวกัน ความคิดแบบนี้จึงเป็นโครงสร้างเดียวกันที่เป็นสากลของมนุษยชาติไม่ว่าจะอยู่ในกาละเทศะใด ตัวอย่างอื่น ๆ ในระบบความคิดคู่ตรงข้ามมีมากมาย เช่น ในตำนานความเชื่อวัฒนธรรมเรื่องฟ้าดินหรือพ่อฟ้าแม่ดิน รวมไปถึงเรื่องหยินหยางของจีน ความคิดเรื่องน้ำและไฟบรรลัภัย ความคิดของมนุษย์โดยทั่วไปที่คิดเป็นคู่ เช่น ชาย-หญิง สูง-ต่ำ ดำ-ขาว นก-ปลา เป็นต้น ในตำนานปรัมปราทั่วโลกก็มีเนื้อหาคล้ายกัน คือ เกี่ยวกับธรรมชาติและอำนาจเหนือธรรมชาติ ซึ่งมักผูกเรื่องและเลือกตัวละครที่มีลักษณะเป็นคู่ตรงข้ามกัน³

การสร้างคู่ตรงข้ามในเรื่องเล่า จะทำให้เห็นลักษณะที่เหมือนและแตกต่างของสองสิ่งที่มีลักษณะเป็นคู่ตรงข้ามกัน แต่สัมพันธ์กันเพราะกำหนดความหมายและคุณค่าให้แก่กัน “ระบบคิดแบบคู่ตรงข้ามเป็นเทคนิควิธีการหนึ่งในการหาความรู้แบบโครงสร้างนิยมที่แสดงถึงความสัมพันธ์

¹ กุหลาบ มัลลิกะมาส. (2555). *ความรู้ทั่วไปทางวรรณคดีไทย*. หน้า 29-33

² อีราวดี ไตลังคะ. (2543). *ศาสตร์และศิลป์แห่งการเล่าเรื่อง*. หน้า 66.

³ ศิวพร ณ ถลาง. (2557). *ทฤษฎีคติชนวิทยา: วิทยวิทยาในการวิเคราะห์ตำนานนิทานพื้นบ้าน*. หน้า 281-284.

เชื่อมโยงกันของสิ่งที่ขัดแย้งกัน ซึ่งสิ่งที่ตรงข้ามกันนี้ต่างพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันและร่วมกันกำหนดความหมายให้แก่กัน”¹

การสร้างคู่ตรงข้ามยังสามารถนำไปสู่แนวคิดสำคัญของเรื่องได้อีกด้วย ดังที่ โจนาธาน คัลเลอร์ กล่าวไว้ว่า “การหาคู่ตรงข้ามที่ปรากฏในเรื่อง คือการหาความเหมือนและความต่างในเชิงคุณภาพของวัตถุ คน ความคิด ฯลฯ ซึ่งอาจจะนำไปสู่แนวคิดสำคัญของเรื่องได้”² ผู้วิจัยพบว่า นิทราชาคริตทั้ง 2 ส่วนวนมีการเล่าเรื่องโดยใช้คู่ตรงข้าม ใน 2 ประเด็น ได้แก่ การตั้งชื่อเรื่อง และการสร้างตัวละครคู่ตรงข้ามในเชิงสัญลักษณ์

1.1 การตั้งชื่อเรื่อง

ชื่อเรื่อง “นิทราชาคริต” แสดงให้เห็นลักษณะเด่นของการตั้งชื่อเรื่องที่มีลักษณะเป็นคู่ตรงข้าม “นิทราชาคริต” เป็นคำภาษาสันสกฤต คือ “นิทรา” และ “ชาคริต” คำว่า “นิทรา” คือ “นิทรา (1) น. การหลับ, การนอนหลับ. (2) ก. หลับ, นอน.”³ ส่วนคำว่า “ชาคริต” “ชาคริต ก. ตื่น, ระวัง.”⁴ นิทราชาคริตฉบับพระราชานิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เรียกว่า **ลิลิตนิทราชาคริต** เนื่องจากทรงพระราชนิพนธ์โดยใช้รูปแบบคำประพันธ์เป็นร้อยประกอบโคลงหรือเข้าลิลิต ทรงพระราชนิพนธ์ชื่อเรื่องว่า **นิทราชาคริต** และใช้ชื่อนี้เป็นต้นมาจนกระทั่งวงศีกษาศึกษาธิการจัดพิมพ์พระราชานิพนธ์ **นิทราชาคริต** เป็นหนังสืออ่านนอกเวลาสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เห็นว่าคำ “ชาคริต” ที่สะกดด้วย “ช” นั้นหาความหมายไม่ได้ จึงเปลี่ยนมาใช้คำว่า **นิทราชาคริต** ที่หมายถึงการหลับและการตื่น “ในพระราชานิพนธ์ซึ่งเป็นลายพระหัตถ์เขียนชื่อวรรณคดีเรื่องนี้ว่า ลิลิตนิทราชาคริต และในเอกสารอื่น ๆ ในสมัยเดียวกันก็สะกดชื่อแบบนี้ทั้งสิ้น แต่คำว่า “ชาคริต” ไม่มีความหมายตามพจนานุกรม มีแต่คำว่า “ชาคริต” แปลว่า “ตื่น” เมื่อกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการนำพระราชานิพนธ์เรื่องนี้มาเป็นแบบเรียนได้ใช้ชื่อว่า “ลิลิตนิทราชาคริต” และใช้ชื่อกันมาตลอดจนทุกวันนี้”⁵ ซึ่งคำว่า “นิทราชาคริต” สอดคล้องกับความหมายเดิมของชื่อเรื่อง *The Sleeper Awaken* ในต้นฉบับภาษาอังกฤษที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงใช้อ้างอิงในการพระราชานิพนธ์

¹ สุภัค มหาวรรการ. (2554). การสร้างตัวละครคู่ตรงข้ามในบทละครเรื่องอิเหนา. ใน เอกสารหลังการประชุมวิชาการระดับชาติ “ภาษา วรรณคดี และการสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ : การเรียนรู้และสร้างสรรค์จากสังคมไทยสู่สังคมโลก” วันที่ 22 กรกฎาคม 2554. หน้า 268.

² โจนาธาน คัลเลอร์. 1975: 15 อ้างถึงใน อธิวาทิต ไตลังคะ. (2543). ศาสตร์และศิลป์แห่งการเล่าเรื่อง. หน้า 66.

³ ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554. หน้า 634.

⁴ แหล่งเดิม. หน้า 373.

⁵ รื่นฤทัย สัจจพันธุ์.(2558). ข้ามชาติ ข้ามศาสตร์ ข้ามศิลป์. หน้า 175.

เพิ่มพูนและท่ายน่อย	นามคิด ไว้แหย
ชื่อนิทราชาคริต	เรื่องนี้
แปลตรงดจอังกฤษ	เขาเรียก กันแหย
เสนอเนื่องนักเลงชี่	ชื่อย่างอ่านจำ
คำโคลง สุภาพเพี้ยง	พวงประพาฬ
ลิลิต เก็บบรรสาน	สอด้รอย
นิทรา เรื่องหลับปาน	เคลิ้มจิต เขานา
ชาคริต กลับเคลื่อนคล้อย	สว่างเคลิ้มมัวหลง ¹

ชื่อเรื่อง “นิทราชาคริต” จึงมีความหมายตรงตัวว่าหลับและตื่นตามชื่อเรื่อง The Sleeper Awaken ในฉบับภาษาอังกฤษ แต่หากพิจารณาชื่อเรื่อง “นิทราชาคริต” ร่วมกับเนื้อหาสาระตลอดทั้งเรื่องแล้วอาจตีความชื่อเรื่อง “นิทราชาคริต” ได้อย่างหลากหลาย คำอธิบายของ ชลดา เรื่องรักษลิขิต “คำว่า นิทราชาคริต สามารถตีความได้หลายอย่าง คือ มีความหมายว่า หลับๆ ตื่นๆ มีความหมายว่าหลับหรือตื่น? มัวเมาเคลิบเคลิ้มหรือรู้แจ้งชัด? มีความหมายว่า ผู้หลับตื่นขึ้นแล้ว และมีความหมายว่า ผู้หลับจึงตื่นขึ้น”²

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่าการตั้งชื่อเรื่องใช้คำคู่ตรงข้าม คือ นิทรา (หลับ) และชาคริต (ตื่น) ซึ่งพิเศษจากวรรณคดีไทยเรื่องอื่นที่ส่วนใหญ่จะตั้งชื่อเรื่องตามชื่อตัวละครเอกของเรื่อง เช่น สังข์ทอง อิเหนา พระอภัยมณี เป็นต้น “นิทราชาคริต” จึงเป็นคำที่สามารถสื่อความครอบคลุมเนื้อหาสาระได้ทั้งเรื่อง เมื่อมีการสร้างสรรค์ฉบับการ์ตูนจึงใช้ชื่อว่า **นิทราชาคริต (ฉบับการ์ตูน)** ซึ่งเป็นการนำคำว่า “นิทรา” และ “ชาคริต” จากฉบับพระราชนิพนธ์มาใช้ และวงเล็บข้างหลังให้ทราบว่าเป็นรูปแบบ “การ์ตูน” ซึ่งแสดงให้เห็นว่า**นิทราชาคริตฉบับการ์ตูน**ได้สืบทอดชื่อเรื่องมาจากต้นฉบับ การใช้ชื่อเรื่อง “นิทราชาคริต” ตาม**ลิลิตนิทราชาคริต**อาจเป็นเพราะชื่อเรื่องมีความสอดคล้องกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในเรื่อง และสามารถอธิบายความหมายของเรื่องเล่านี้ได้อย่างครอบคลุมชัดเจน

¹ จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. (2553). **ลิลิตนิทราชาคริต**. หน้า 186.

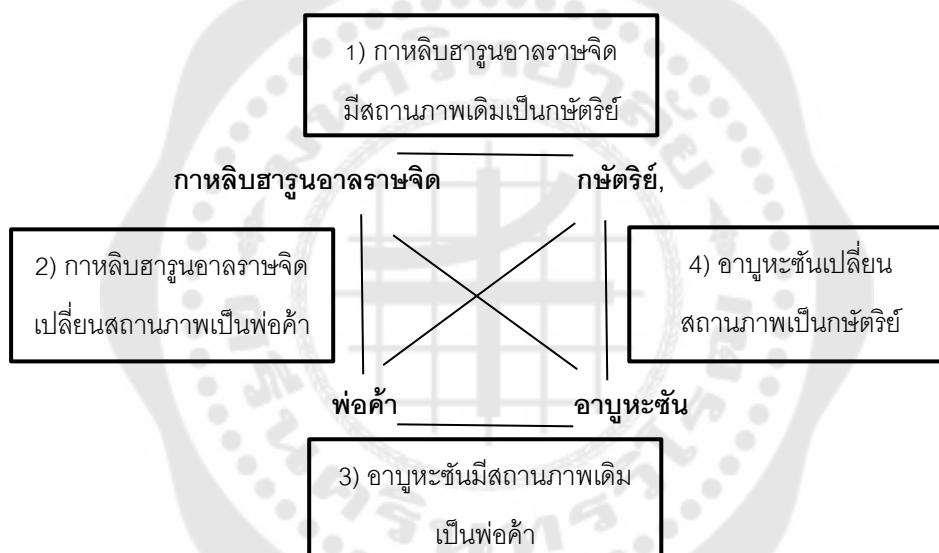
² ชลดา เรื่องรักษลิขิต. (2559). **วรรณวิจัย: รวมบทความวิจัยวรรณคดีอยุธยาและรัตนโกสินทร์บางเรื่อง**. หน้า

1.2 การสร้างตัวละครคู่ตรงข้ามในเชิงสัญลักษณ์

ผู้วิจัยศึกษาตัวละครจากนิทราชาคริตทั้ง 2 ส่วน พบว่ามีลักษณะเด่นเป็นคู่ตรงข้าม และแสดงความหมายในเชิงสัญลักษณ์ ได้แก่ กาหลีฮารุนอาลราชจิตกับอาบู่หะซัน และอีแมน ชั่วกับศิษย์ทั้งสี่ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1.2.1 การขัดแย้งสถานภาพกับพฤติกรรมของตัวละคร

ประเด็นนี้ผู้วิจัยแสดงให้เห็นพื้นฐานของฐานะทางสังคม บทบาทของตัวละคร กาหลีฮารุนอาลราชจิตและอาบู่หะซัน รวมทั้งขัดแย้งระหว่างสถานภาพและพฤติกรรมของตัวละครผ่านผังสี่เหลี่ยมสัญลักษณ์เพื่อให้เห็นถึงลักษณะขัดแย้งตรงกันข้ามของตัวละครทั้ง 2 ตัว ดังนี้

จากผังสี่เหลี่ยมสัญลักษณ์ข้างต้น สามารถแสดงสถานภาพของตัวละครได้ 4 ประการ สถานภาพเดิมของกาหลีฮารุนอาลราชจิต การเปลี่ยนสถานภาพของกาหลีฮารุนอาลราชจิต สถานภาพเดิมของอาบู่หะซัน และการเปลี่ยนสถานภาพของอาบู่หะซัน

ประการแรก และประการที่สอง กาหลีฮารุนอาลราชจิตทรงเป็นกษัตริย์ และเปลี่ยนสถานภาพไปเป็นพ่อค้าเมื่อพระองค์ต้องการที่จะเสด็จตรวจราชการทราบความเป็นอยู่ของราษฎร กาหลีฮารุนอาลราชจิตทรงเป็นผู้ปกครองนครแบกแดด จึงเพียบพร้อมด้วยศฤงคาร สมบัติและบริวาร ดังที่มีการบรรยายให้เห็นถึงห้องบรรทมของกาหลีที่มีความวิจิตรงดงามรายล้อมไปด้วยเหล่ายูงก ซึ่งก็คือพนักงานกรมวังหรือชาวที่¹ และสนมกำนัล ดังตารางต่อไปนี้

¹ จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. (2553). *ลิลิตนิทราชาคริต*. หน้า 190.

ตาราง 1 ความเปรียบเทียบของกาหลิบในนิทราชาคริต

ลิลิตนิทราชาคริต	นิทราชาคริตฉบับการ์ตูน	
เพดานประดับด้วย	เลขา	พระเจ้าฮารุนอาลราชจิต เป็นกาหลิบ
กรอบลวดล้วนทองคำ	เถือกแพรว	ครองราชย์สมบัติ พระองค์ทรงมีพระมเหสีผู้เลอโฉม
เครื่องทองถกกลตา	รายแต่ง ตั้งแฮ	พระนามว่า พระนางไซปิเด พรั่งพร้อมด้วยเหล่าสนม
พรมลาดพื้นสะอาดแผ้ว	ค่าพันหมื่นพัน	ก้านัลกว่าพันคน คอยถวายงานรับใช้อย่างใกล้ชิด
เรียงวันรณางน้อย	นารี รุ่งฤ	ในพระราชวังอันงดงามตระการตาแล้ว ก็มั่งคั่งด้วย
งามรูปงามราศี	สุดอ้าง	ทรัพย์สินมหาศาล ทั้งยังมีบริวารอีกมากมาย... ²
งามครบเครื่องดนตรี	งามเครื่อง ทองนา	
งามระเบียบบำเรอผ้า	เทพให้มารัง	
ยังหม่อมขุนเนื้อ	นิลสนิท	
ตกแต่งตนตรูพิศ	เฟริศพร้อม	
ยื่นรายเรียบเรียงสถิต	ตามที่ ควรรณ	
คอยสดับรับค่าน้อม	นอบใช้ระไวระวัง ¹	

ลิลิตนิทราชาคริตบรรยายความเป็นผู้ปกครองนครแบกแดดแสดงให้เห็นผ่านความ โอ้อำหรรษา มั่งคั่ง ตั้งแต่เพดานที่ “เถือกแพรว” ละลานตาไปด้วยทองคำ จรดพื้นปูลาดด้วยพรมอันมี “ค่าพันหมื่นพัน” เกินกว่าจะตีราคาได้ แม้แต่ผ้าปูที่นอน เครื่องทองทุกอย่างก็ล้วนเป็นเครื่องสำหรับประกอบฐานะความเป็นกาหลิบ อีกบริวารทั้งนางกำนัลและขุนนางนั้นต้องเป็นบุคคลซึ่ง “งามรูปงามราศี สุดอ้าง” อันเป็นความงามผุดผ่องหาที่เปรียบมิได้ และต้องเป็นผู้รู้ในทางดนตรี การขับระบำรำฟ้อน รู้จักวิธีการแต่งกายให้สวยงาม ฝ่ายขุนนางซึ่งเป็นพนักงานชาวนั้นนั้นแม้เนื้อจะ “นิลสนิท” แต่ทุกคนต่าง “ตกแต่งตนตรูพิศ เฟริศพร้อม” เพื่อคอยรับสนองบัญชาของกาหลิบ

ส่วน**นิทราชาคริตฉบับการ์ตูน**บรรยายความมั่งคั่งและเปรียบเทียบของกาหลิบฮารุนอาลราชจิตเช่นเดียวกันว่ามีความมั่งคั่งพรั่งพร้อมด้วยทรัพย์สมบัติ และบริวารซึ่งแสดงให้เห็นถึงคุณสมบัติที่แสดงความยิ่งใหญ่ หรือความมีบารมีในฐานะของผู้ปกครองหรือกาหลิบ นอกจากนี้ยังแสดงให้เห็นว่ากาหลิบทรงมีพระราชอำนาจในการให้คุณให้โทษ

¹ จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. (2553). *ลิลิตนิทราชาคริต*. หน้า 26-27.

² ชลลดา ชะบางบอน. (2550). *นิทราชาคริต (ฉบับการ์ตูน)*. หน้า 8.

ซึ่งแสดงให้เห็นในตอนนี้อาบุหะซันได้เป็นกาหลิบ เขาได้ใช้อำนาจผ่านการสั่งลงโทษอีแมนซัวและศิษย์ทั้งสี่ ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 2 อำนาจในการให้โทษของกาหลิบ

ลิลิตนิทราชาคริต		นิทราชาคริตฉบับการ์ตูน
นำเขาทั้งห้าผูก	กลางถนน	...จัดการลากลูกศิษย์ทั้งสี่ไปโยนคนละหนึ่ง
ศิษย์สี่ตีแต่ตน	ละร้อย	ร้อยที ส่วนอีแมนเฒ่าให้โบยเพิ่มอีกสี่เท่า เป็นสี่ร้อยที
อาจารย์ดอกลีปด	ตัวเอก	แล้วจับนั่งหันหลังบนอุฐูที่ประจานทั่วเมือง...ครั้นแห่
เขียนสี่เท่าอย่างน้อย	นับไว้ใส่คะแนน	รอบเมืองแล้ว นักโทษทั้งห้าก็ถูกเนรเทศออกนอกเมือง
ทดแทนที่หยาบซ้ำ	สาธารณ์	มิให้กลับมาเหยียบนครแบกแดดอีกเลยตลอดชีวิต ²
กวนราษฎรชาติสามานย์	ชั่วแท้	
แล้วเอาชื่ออุฐูประจาน	ตัวหนึ่ง	
ให้ชี้ห้าคนแล้ว	กลับหน้ามาหลัง	
สั่งให้เพชรฆาตแล้ว	พะท่ามระง	
นำทะเวนเวียนวง	รอบด้าว	
เกริ่นโทษเกริกทั่วจง	อย่าเยี่ยง มั่นแฮ	
แล้วขับอย่าให้ก้าว	เหยียบพื้นดินกู ¹	

ความดังกล่าวนี้อาจแสดงให้เห็นอำนาจในการให้โทษโดยกาหลิบในฐานะที่พระองค์ทรงเป็นกษัตริย์จึงสามารถชี้เป็นชี้ตายให้แก่ผู้ที่อยู่ภายใต้การปกครอง การสั่งลงโทษด้วยการเขียน กล่าวโทษประจาน และขับออกจากแผ่นดิน แสดงถึงสิทธิอันเด็ดขาดในฐานะกษัตริย์ผู้ครอบครองแผ่นดิน ส่วนการให้คุณนั้นเห็นได้ชัดในตอนที่มีความจริงถูกเปิดเผยกาหลิบฮารูน อารราชจิตรู้สึกเสียพระทัยที่ทำให้อาบุหะซันได้รับโทษจำคุกโดยตี จึงมีพระประสงค์ที่จะตอบแทนอาบุหะซันเพื่อชดเชยความผิด ดังตารางต่อไปนี้

¹ จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. (2553). *ลิลิตนิทราชาคริต*. หน้า 37.

² ชลลดา ชะบางบอน. (2550). *นิทราชาคริต (ฉบับการ์ตูน)*. หน้า 55-56.

ตาราง 3 อำนาจในการให้คุณของกาหลิบ

ลิลิตนิทราชาคริต	นิทราชาคริตฉบับการ์ตูน
จึงทรงอนุญาตให้ เฝ้าบาททุกคืนวัน ในนอกนิเวศน์ครรร- ทุกเมื่อยามอยาได้ ทันใดดำรัสตั้ง ตำแหน่งคลังปรากฏ อึกกาญจนแทนทด พันลิ่มแลห้องวัง	หะชั้น จุงไกล้ ไลออก เข้านา ออกเข้าตามใจ เต็มยศ ชื่อตั้ง ที่เจ็บ ปวยนา ร่วมรั้วเวียงวัง ¹
	...ข้ายังต้องให้รางวัลแก่เจ้ามาก ๆ ท่านไถย พาลจงจัดการเบิกทองคำพันลิ่ม และจัดที่พักในวังแก่ อาบุญหะชั้น ให้ดำรงตำแหน่งเสนาบดีคลัง ให้ เข้านอกออกในราชนิเวศน์ได้ทุกเมื่อที่ต้องการ... ²

อาบุญหะชั้นได้รับพระกรุณาจากกาหลิบ จึงรู้สึกเสมือนตายแล้วเกิดใหม่ นอกจากกาหลิบฮารุนอาลราชะจิตมีคุณในฐานะผู้ประทานชีวิตใหม่ให้แก่อาบุญหะชั้นแล้ว ยังทรงประทานอนุญาตให้อาบุญหะชั้นสามารถเข้าเฝ้าพระองค์ได้ทุกเวลาพร้อมทั้งพระราชทานตำแหน่งเสนาบดีคลัง ของพันลิ่ม และที่อยู่อาศัยซึ่งอยู่ภายในรั้ววังให้แก่อาบุญหะชั้น นอกจากทรัพย์สินต่าง ๆ แล้ว ยังได้รับพระราชทานคู่ครองคือ นางนอชาตอลอวัตต์อีกด้วย แสดงให้เห็นถึงการให้คุณของกาหลิบ ที่เปรียบได้ว่าเป็นการให้ชีวิตใหม่กับผู้ที่อยู่ใต้การปกครองของพระองค์

สถานภาพของพระองค์ได้เปลี่ยนแปลงไปเมื่อพระองค์ได้ทรงปลดอมพระองค์ เป็นพ่อค้าเพื่อตรวจตราดูแลทุกข์สุขของราษฎรเป็นประจำทุกเดือน ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 4 การเปลี่ยนสถานภาพของกาหลิบฮารุนอาลราชะจิต

ลิลิตนิทราชาคริต	นิทราชาคริตฉบับการ์ตูน
...บพิตรบไว้ทุกข์ย เสนาในพนักงาน ภูบาล ยอมแปลงองค์ ลงเป็นพาณิชเขต หวังสืบเหตุขนานา แต่ประหารราษฎร ซึ่งสัญจรไปมา จักเจรจาดีร้าย หวัง ยักย้ายรางวัล ดับความร้อนเปลี่ยนแปลง รอนความเชื่อง	...พระเจ้าฮารุนอาลราชะจิตทรงมักจะปลดอม พระองค์เป็นสามัญชน เสด็จประพาสยังที่ต่าง ๆ เพื่อตรวจตราดูแลทุกข์สุขของราษฎรด้วยพระองค์เอง... ³

¹ จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. (2553). *ลิลิตนิทราชาคริต*. หน้า 114.

² ชลลดา ชะบางบอน. (2550). *นิทราชาคริต (ฉบับการ์ตูน)*. หน้า 96.

³ ชลลดา ชะบางบอน. (2550). *นิทราชาคริต (ฉบับการ์ตูน)*. หน้า 55-56.

ตาราง 4 (ต่อ)

ลิลิตนิทราชาคริต	นิทราชาคริตฉบับการ์ตูน
ให้ขาด ประสาทสิ่งสุขสวัสดิ์ ขจัดสรรพภัยอันตราย ยื่น สุขสบายเบิกหน้า เสี่ยงสรเสริญทั่วหน้า เขตทำว ไพบูลย์ ยิ่งแล ¹	
...	
ปางองค์กาหลิบบู่	ภูมิบาล
หวังสอดส่องกิจการ	ทั่วดาว
กำหนดนับประมาณ	ขบมาส ครบแฮ
เสด็จจากนิเวศน์ท้าว	สู่ท้องถนนหลวง
ชนปวงไปทราบความ	ยามพระลบลับไม้
จึงอ่าองค์ท่านให้	แมนแมนจนจร
พัสดรามรณิพาณิข	สถิตมุศสุลแดนดาว
มีบุรุษตามท้าว	ท่านผู้หนึ่งนาย ²

การกระทำดังกล่าวเป็นราชกิจที่สำคัญอย่างหนึ่งที่จะทำให้พระองค์ทรง
รับทราบความสุขความทุกข์ของราษฎรด้วยพระองค์เอง และสามารถบำบัดทุกข์ให้แก่ราษฎรอย่าง
ถูกต้อง เมื่อถึงเวลาที่กำหนดพระองค์จึงออกจากพระราชวังเพื่อดูแลทุกข์สุขของราษฎรโดยทรง
ปลอมพระองค์เป็นนายวานิช ทำให้ไม่มีใครทราบว่าพระองค์คือกาหลิบบู่แห่งกรุงแบกแดด

ความดังกล่าวข้างต้นนี้เป็นการแสดงให้เห็นถึงการสืบเปลี่ยนสถานภาพจาก
กาหลิบบู่หรือผู้ปกครองกลายเป็นนายวานิช ซึ่งการเปลี่ยนสถานภาพดังกล่าวมีจุดประสงค์
เพื่อที่จะดูแลความเป็นอยู่ของราษฎร การปลอมพระองค์เป็นพ่อค้าจึงทำให้พระองค์ทรงรับทราบ
ทุกข์สุขของราษฎรอย่างใกล้ชิดมากยิ่งขึ้น

จะเห็นได้ว่าสถานภาพเดิมของกาหลิบบู่ฮารูนอาลราชะจิตมีความตรงข้ามกับ
สถานภาพของอาบูหะซันที่เป็นพ่อค้า และในตอนที่เสด็จออกตรวจราชการต้องปลอมพระองค์เป็น
พ่อค้าทำให้สถานภาพในตอนออกตรวจราชการขัดแย้งกับสถานภาพเดิมที่เป็นกาหลิบบู่ นอกจากนี้
ตัวละครกาหลิบบู่ฮารูนอาลราชะจิตยังมีบทบาทตรงกันข้ามกับอาบูหะซันในเชิงสัญลักษณ์ ในฐานะ
ที่พระองค์ทรงเป็นผู้ทดสอบ เสมือนดังตัวแทนทิพยอำนาจแห่งพระเป็นเจ้า ดังที่พระองค์ได้ทดสอบ

¹ จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. (2553). ลิลิตนิทราชาคริต. หน้า 8.

² แหล่งเดิม. หน้า 14.

สติปัญญาของอาบู่หะซันโดยการสอบถามวิธีจัดการกับอีแมนซั๋วและศิษย์ทั้งสี่ อาบู่หะซันบอกกาหลิบฮารูนอาลราชะจิตว่าตนขอเป็นกาหลิบและมีอำนาจดังพระองค์เพื่อนำอีแมนซั๋วและศิษย์ทั้งสี่มาลงทัณฑ์เพื่อสั่งสอน กาหลิบได้ฟังคำตอบของอาบู่หะซันก็พอพระทัยว่าเป็นความคิดที่ดี และว่าหากกาหลิบทรงทราบคงโปรดให้ครองเมือง ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 5 กาหลิบฮารูนอาลราชะจิตทดสอบอาบู่หะซัน และคิดจะให้ครองเมือง

ลิลิตนิทราชาคริต		นิทราชาคริตฉบับการ์ตูน
ราชาเยื่อนตอบถ้อย ถูกน้ำใจเรา	ท่านคิดดีไม่น้อย	องค์กาหลิบถูกพระทัยมากจึงตรัสว่า ท่านคิด ได้เยี่ยมมาก แม้กาหลิบรู้ว่าท่านมีคุณธรรมคงให้ครอง เมืองทีเดียว ²
โดยคิดเดาจิตแล้ว ทราบแล้วคงทรง	กาหลิบเป็นใหญ่แม่ โปรดนา	
คิดโดยตรงชื่อแท้ ท่านให้ครองเมือง ¹	คงโปรดอนุญาตแล้ว	

จากการสนทนาระหว่างกาหลิบฮารูนอาลราชะจิตและอาบู่หะซันจะสังเกตว่า คำถามของกาหลิบนั้นเป็นเหมือนการทดสอบสติปัญญาและทัศนคติของอาบู่หะซันและทรงเห็นว่า อาบู่หะซันมีความคิดที่ดี พระองค์จึงทำให้อาบู่หะซันได้เป็นกาหลิบสมดังความปรารถนา อาบู่หะซันได้ปฏิบัติราชการต่าง ๆ ของกาหลิบ โดยที่มีกาหลิบฮารูนอาลราชะจิตคอยสังเกตพฤติกรรมของอาบู่หะซันอยู่ตลอดเวลา และเมื่อกาหลิบฮารูนอาลราชะจิตได้ปลอมพระองค์เพื่อเสด็จออกตรวจราชการบ้านเมืองอีกครั้ง ก็ได้พบกับอาบู่หะซันและทรงทำให้อาบู่หะซันได้เป็นกาหลิบอีกครั้ง ในครั้งนี้พระองค์ทรงเปิดเผยความจริง และเล่าเรื่องราวที่เกิดขึ้นทั้งหมดแก่อาบู่หะซัน ทั้งยังทรงพระราชทานให้อาบู่หะซันดำรงตำแหน่งเสนาบดีคลังในพระราชวังของพระองค์ และต่อมาก็ทรงพระราชทานนางนอซาทอลอวัตดีให้เป็นคู่ครองของอาบู่หะซันอีกด้วย

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นจะเห็นบทบาทของกาหลิบในเชิงสัญลักษณ์ที่มีฐานะเป็นผู้ทดสอบอาบู่หะซัน และเมื่ออาบู่หะซันได้ผ่านการทดสอบของพระองค์อาบู่หะซันก็ได้ชัยชนะประสบความสำเร็จได้รับการแต่งตั้งให้เข้ารับราชการในที่สุด ลักษณะการทดสอบของกาหลิบต่ออาบู่หะซันแสดงให้เห็นนัยของทิพยอำนาจแห่งพระเป็นเจ้าตามความเชื่อในศาสนาอิสลามอันเป็นภูมิหลังทางวัฒนธรรมของลิลิตนิทราชาคริต ซึ่งพระเจ้าหรืออัลลอฮ์นั้นเป็นผู้ทรง

¹ จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. (2553). *ลิลิตนิทราชาคริต*. หน้า 21.

² ชลลดา ชะบางบอน. (2550). *นิทราชาคริต (ฉบับการ์ตูน)*. หน้า 43.

บันดาลความเป็นไปให้เกิดขึ้นกับชีวิตของผู้อยู่ใต้อาณัติของพระองค์ และพระองค์จะทรงทดสอบบรรดาผู้ศรัทธาต่อพระองค์ด้วยบททดสอบต่าง ๆ “แน่นอนยิ่งพวกเจ้าจะถูกทดสอบในทรัพย์สินสมบัติของพวกเจ้าและตัวของพวกเจ้า...และหากพวกเจ้าอดทนและยำเกรงแล้ว แท้จริงนั่นคือส่วนหนึ่งจากกิจการที่เด็ดเดี่ยว”¹ เกี่ยวกับบททดสอบนี้ได้มีการอธิบายเพิ่มเติมไว้ว่า “คือการทดสอบความศรัทธาว่ามีความจริงใจแค่ไหน เพราะถ้ามีความศรัทธาด้วยความจริงใจแล้ว แน่แน่นอนย่อมมีความอดทน แม้ว่าจะตกอยู่ในภาวะคับขันอย่างไรก็ตาม และการทดสอบอันเป็นเครื่องวัดที่สำคัญนั้นคือในทรัพย์สินสมบัติและในเรือนร่างของพวกเรา กล่าวคือให้สูญเสียทรัพย์สินสมบัติ และให้เจ็บป่วยหรือได้รับบาดเจ็บในร่างกาย...”² หากผู้อยู่ศรัทธาได้กระทำการผ่านบททดสอบของพระเป็นเจ้าผู้นั้นย่อมได้รับการตอบแทนจากพระองค์ ดังนั้นบทบาทของกาหลิบตั้งแต่การสนทนาใต้ถ้ำ การให้อาญุหะซันได้เป็นกาหลิบ มีอำนาจ ทรัพย์สินสมบัติข้าทาสบริวาร และทำให้สิ่งทั้งหมดนั้นหายไปเพียงชั่วข้ามคืน รวมทั้งการที่อาญุหะซันต้องโทษจำคุกโดนโบยตีได้รับความทุกข์ทรมาน จึงเป็นเสมือนบททดสอบที่พระองค์มอบให้อาญุหะซัน และในที่สุดเมื่ออาญุหะซันได้ผ่านบททดสอบ พระองค์ก็ได้ประทานการตอบแทนอย่างเหมาะสม ดังกล่าวมานี้จึงแสดงให้เห็นบทบาทของกาหลิบ ฮารูนอาลราชิดในฐานะผู้ทดสอบและตัวแทนแห่งทิพยอำนาจของพระเป็นเจ้านั่นเอง

ประการที่สาม และประการที่สี่ อาญุหะซันมีสถานภาพเดิมเป็นพ่อค้า และได้เปลี่ยนสถานภาพเป็นกาหลิบถึง 2 ครั้ง อาญุหะซันทำการค้าขายอยู่ในกรุงแบกแดด เขาต้องสูญเสียบิดาตั้งแต่มยังหนุ่ม จึงต้องรับผิดชอบการค้าแทนบิดา ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 6 สถานภาพของอาญุหะซันในฐานะพ่อค้า

ลิลิตนิทราชาคริต	นิทราชาคริตฉบับการ์ตูน
...พาดิษพลันป่วยหนัก ผลักทรัพย์มอบแก่บุตร อาการทรุดสิ้นชนม์ บุตรชวยชวนฝังศพ ไว้ทุกข์ครบ กำหนด ปลดเปลื้องทุกข์ทำการ วาณิชปานบิดา รักษา ทรัพย์สินส่วนเดิม เติมส่วนใหม่หาได้ รวบรวมสมบัติไว้ เรียบร้อยดังเดิม ³	...ด้วยสติปัญญาอันชาญฉลาดเห็นเด็กหนุ่ม ทั่วไป อาญุหะซันจึงเรียนรู้อัลวิถีการค้าได้อย่างรวดเร็ว ไม่นานหนุ่มน้อยอาญุหะซันก็กลายเป็นพ่อค้าคน สำคัญแทนที่บิดาของตนได้ ¹

¹ สماعيلนักเรียนเก่าอาหรับประเทศไทย.(ม.ป.ป.) พระมหาคัมภีร์อัลกุรอาน พร้อมความหมายภาษาไทย. หน้า 164.

² สماعيلนักเรียนเก่าอาหรับประเทศไทย.(ม.ป.ป.) พระมหาคัมภีร์อัลกุรอาน พร้อมความหมายภาษาไทย. หน้า 164.

³ จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. (2553). ลิลิตนิทราชาคริต. หน้า 9.

ความดังกล่าวนี้แสดงให้เห็นว่าอาบู่หะซันมีฐานะพ่อค้าของเมืองแบกแดด เขาจึงเป็นราษฎรผู้อยู่ใต้การปกครองของกาหลิบฮารูนอาลราชิด ทรัพย์สินของอาบู่หะซันที่มีนั้นมาจากน้ำพักน้ำแรงของบิดา และอาบู่หะซัน ซึ่งค้าขายจนร่ำรวย แต่เงินทองที่มีไม่สามารถที่จะทำให้อาบู่หะซันมีความสุขได้ เขาจึงใช้เงินเลี้ยงเพื่อนฝูง นับได้ว่าอาบู่หะซันได้ใช้เงินเพื่อซื้อใจจากมิตรสหายของเขา แต่การทุ่มเททั้งหมดสูญเปล่าเพราะเงินไม่อาจซื้อความเป็นมิตรแท้ได้ เพราะเมื่อเงินหมดก็ไม่มีเพื่อนคนไหนสนใจไต่ถามทุกข์สุขหรือให้ความช่วยเหลือ ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 7 อาบู่หะซันสิ้นทรัพย์ และถูกเพื่อนทอดทิ้ง

ลิลิตนิทราชาคริต	นิทราชาคริตฉบับการ์ตูน
เพื่อนคิดถอนตนออก ต่างต่างแต่คิดข้าง มิซ้าสิ้นทรัพย์ตน แลบเห็นหน้าได้	บอกถูระป่วยบ้าง บิตพลิวไปมา เยี่ยมเลย เพื่อนสักคนหนึ่งไสร้ แต่เพียงปรับทุกข์ ฤามี ²
	...เพื่อนฝูงที่เคยร่วมเสพสุขก็ค่อย ๆ ถอยห่าง หายหน้าหายตาไป เหลือแต่อาบู่หะซันผู้เศร้าสร้อยอยู่ เพียงลำพังในห้องอันเว้งว่าง ³

จากความดังกล่าวนั้นข้างต้นจะเห็นว่าสถานการณ์ของอาบู่หะซันนั้นคือพ่อค้าหนุ่มที่ต้องสูญเสียบิดาและต้องรับผิดชอบดูแลกิจการทั้งหมด ฐานะทางเศรษฐกิจของอาบู่หะซันนั้นถือว่าเป็นผู้ที่มั่งคั่งกิน แต่เขาเป็นคนอภัพเรื่องเพื่อน เพราะสุดท้ายแม้ใช้เงินเลี้ยงเพื่อนไปจนหมดตัว แต่ได้พบแค่ “เพื่อนกิน” เท่านั้น

อาบู่หะซันได้ชวนขวายเป็นกิจการจนกลับมีทรัพย์สินอีกครั้ง และปรารถนาจะเลี้ยงเพื่อนอีกเช่นเดิม แต่ความผิดหวังบอบช้ำจากการคบเพื่อนในครั้งก่อนหน้าทำให้เขาตั้งปณิธานว่าจะคบแต่เพื่อนต่างเมืองเท่านั้น จะไม่คบเพื่อนชาวนครแบกแดดอีก และจะชักชวนให้พักผ่อนกินเลี้ยงที่บ้านไม่เกินสองราตรี จากนั้นหากพบเจอที่ใดก็จะทำเป็นไม่รู้จักเสีย

การกระทำเช่นนี้ของอาบู่หะซันแม้อาจจะมองว่าเป็นวิธีการที่แปลกประหลาดแต่ก็เป็นวิธีที่ทำให้เขาได้กลับมามีความสุขว่าเรียงจากการได้ดื่มกินกับเพื่อนฝูงตามประสาคนรักสนุกอีกครั้ง นอกจากนี้อาบู่หะซันยังเป็นตัวละครที่แสดงให้เห็นความเป็นปวงชนที่มีทั้งลักษณะที่ดีและไม่ดี กล่าวคือ ในขณะที่เขารับผิดชอบต่อกิจการและเลี้ยงดูนางจอบแก้วผู้เป็นมารดา

¹ ชลลดา ชะบางบอน. (2550). นิทราชาคริต (ฉบับการ์ตูน). หน้า 16-17.

² จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. (2553). ลิลิตนิทราชาคริต. หน้า 10.

³ ชลลดา ชะบางบอน. (2550). นิทราชาคริต (ฉบับการ์ตูน). หน้า 24.

แต่เมื่อเขาเกิดเข้าใจผิดว่าตนเป็นกาหลิบ อามุหะชันได้แสดงภาพอีกด้านของความเป็นมนุษย์ นั่นคืออารมณ์โกรธจนเจียวต่อว่ามารดา และทำร้ายมารดาของตน ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 8 อามุหะชันต่อว่า และทำร้ายมารดาของตน

ลิลิตนิทราชาคริต		นิทราชาคริตฉบับการ์ตูน
หญิงเลวลูกเจ้าแค้น	นอนญา เจ้าเอย	ฝ่ายอามุหะชันเห็นว่าหญิงแก่ผู้นี้ไม่เชื่อว่าตนเป็นกาหลิบก็โกรธจนควบคุมสติไม่อยู่ ฉวยท่อนไม้ขึ้นเงื่อง่าทำท่าจะตีนางจอบแก้ว... ³
พุดมะเมอแพ้อคือ	ปดแท้	
กุไชหะชันถือ	เป็นลูก แก่เลย	
คือว่ากาหลิบแล้	พระเจ้าทรงธรรม ¹	
...		
ยกแขนเงื่อเงือดไม้	เขียนบหยุดเลยให้	
แทบล้มบรรดาตาย		
...		
ฟังคำยิงโกรธแท้	เขียนจงกลับคำแม่	
ดอกดีอคงตาย		
หวดหวดตายบั้ง	บหยุดบหย่อนตีตั้ง	
แต่เขี้ยวชูเขี้ยว ²		

การกระทำของอามุหะชันต่อมารดาถือเป็นความหลงผิดขาดสติในการพิจารณาไตร่ตรอง ซึ่งปฤชณยอมที่จะหลงไปในทางผิดได้เป็นธรรมดา เมื่ออามุหะชันได้สติกลับคืนมาในระหว่างที่ตนเองถูกจองจำ เขาก็ได้สำนึกผิดและกล่าวขอภัยแก่นางจอบแก้วผู้เป็นมารดา ดังตารางต่อไปนี้

¹ จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. (2553). *ลิลิตนิทราชาคริต*. หน้า 60.

² แหล่งเดิม. หน้า 69.

³ ชลลดา ชะบางบอน. (2550). *นิทราชาคริต (ฉบับการ์ตูน)*. หน้า 73.

ตาราง 9 อาบู่หะซันสำนึกผิด และกล่าวขอโทษมารดา

ลิลิตนิทราชาคริต	นิทราชาคริตฉบับการ์ตูน
หะซันสนองตอบถ้อย ด้วยท่วงทีกริยา แม่เอ๋ยลูกเกิดมา ขอแม่โปรดลูกล้นอย	มารดา เรียบร้อย มีโทษ นักนา หนึ่งให้อภัยกรรม ¹
	ลูกขอโทษท่านแม่ด้วยที่เคยทำร้ายท่าน และยัง ทำให้แม่ทุกข์ในสาหัส ที่ลูกอ้างตนว่าเป็นกาหลิบนั้น คงเป็นเพียงแค่นินไป ²

จากความข้างต้นแสดงให้เห็นว่าอาบู่หะซันเป็นเพียงเด็กหนุ่มคนหนึ่ง ที่ไม่ได้มีความประพฤติที่เลวร้ายมาจากข้างใน แต่สิ่งที่เกิดขึ้นนั้นเป็นเพราะความเห็นผิด ซึ่งในที่สุดเขาก็สามารถรู้สึกตัวได้สติคืนมาในที่สุด นอกจากนี้อาบู่หะซันยังแสดงให้เห็นถึงความเป็น “ชาวบ้าน” อย่างเห็นได้ชัดในคราวที่เขาได้เข้าไปเป็นกาหลิบครั้งที่ 2 เมื่ออาบู่หะซันเข้าใจว่าตนเป็นกาหลิบ เขาได้ถอดเครื่องทรงของกาหลิบเข้าร่วมวงเต้นรำกับนางสนมกำนัลอย่างสนุกสนานด้วยท่าทางที่ขบขันโดยไม่ได้สนใจว่าตนอยู่ในสถานะของกาหลิบ ตารางต่อไปนี้เป็น

ตาราง 10 อาบู่หะซันดีใจจนขาดสติลืมตัว

ลิลิตนิทราชาคริต	นิทราชาคริตฉบับการ์ตูน
ลืมความทุกข์แต่หลัง แลนา ตันหาบังความฉลาด แลนา จิตพิปลาสลิมละเลิง แลนา เต็นเปิดเปิงโจงเงง แล นา ปากทำเพลงขุยขาย แลนา ชัดแซนกรายเล่นไหล่ แลนา พลิกมือไพล่คว้างคว้าง (พล่องแพล่ง) แลนา ตินต้อง แตง (ต่องแตง) ตูบต๊ับ แลนา รั่วหรั่วระแระ แลนา เลียบ เลียมและลื้อหลอก (โลมเล้า) แลนา ยั่วเย้าหยอก (หยอก เย้า) ยี้มยวน แลนา เกาะกะกวนกอกแก แลนา คลัวเคลีย แคลเคล้าคลอ แลนา กรุยกรีดกรอกกริมเกร่อ แลนา เห็นเหม เทอเพื่อฟุ้งแลนา ไปกระเดื่องสะดุ้งพุ่มฟาย แลนา รั หลากหลายทำนอง แลนา ไปถูกลบองทำนุก แลนา เหลือ สนุกน่าขบขัน แลนา... ³	...ความดีใจทำให้เขากระโดดโลดเต้น ชักชวน นางรำให้รำรำพร้อม ๆ ตน เทียวหยิบเครื่องประดับทั้ง เพชร ทอง ไช้มุกขององค์กาหลิบมาสวมใส่ ร้องเพลง เต้นระบำกับนางในอย่างสนุกสนาน ครั้นแล้วเขาก็คิดอุทริ ถอดเครื่องประดับ ถอดหมวกทอง และเสื้อคลุมอันงดงาม ออกเหลือแต่เสื้อและกางเกงบาง ๆ อย่างละชั้น แล้วรำรำอยู่กลางวงล้อมของนางกำนัล ปาก ร้องเพลงเย้าหยอกเหล่านางใน พร้อมกับทำท่าเต้นตลก ขบขันเป็นที่สุด

¹ จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. (2553). *ลิลิตนิทราชาคริต*. หน้า 76.

² ชลลดา ชะบางบอน. (2550). *นิทราชาคริต (ฉบับการ์ตูน)*. หน้า 78.

³ จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. (2553). *ลิลิตนิทราชาคริต*. หน้า 109.

การปลดปล่อยเครื่องทรงของกาหลิบที่อาบู่หะซันสวมใส่ไม่ว่าจะเป็นเสื้อ หมวก สายสะอิ่ง เครื่องต้นต่าง ๆ อาจมีนัยเพื่อเปิดเผยสถานภาพที่แท้จริงของอาบู่หะซันว่าเขานั้น ไม่ใช่กาหลิบ อีกทั้งท่าเต้นรำที่ชวนตลกขบขันของเขาก็ยิ่งทำให้เห็นถึงกิริยาที่ผิดแผกไปจากการ เป็นกาหลิบ ซึ่งเป็นการเน้นย้ำให้เห็นความแตกต่างทางด้านสถานภาพระหว่างอาบู่หะซันกับกา หลิบฮารูนอาลราชิจิดได้เป็นอย่างดี

ฝั่งสี่เหลี่ยมสัญลักษณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นได้ว่ากาหลิบฮารูนอาลราชิจิด และ อาบู่หะซันมีสถานภาพที่แตกต่างตรงกันข้าม ในขณะที่กาหลิบฮารูนอาลราชิจิดมีสถานภาพเดิม เป็นกษัตริย์ที่เพียบพร้อมไปด้วยทรัพย์สิน บริวาร ตลอดจนพระราชอำนาจ และพระราชจริยวัตรที่ สงดงาม แต่อาบู่หะซันนั้นมีสถานภาพเป็นเพียงพ่อค้าหนุ่มที่ต้องรับผิดชอบกิจการแทนบิดาที่ เสียชีวิต ทรัพย์สมบัติของเขาจึงได้มาจากความเพียรพยายาม อีกทั้งเพื่อนฝูงก็ได้มาจากการใช้เงิน ในการได้มาเพราะสุดท้ายเมื่อเขาสิ้นทรัพย์ก็ปรากฏว่าเพื่อนได้หายไปจากเขาจนหมดสิ้น ไม่มี แม้แต่คนที่จะมาไต่ถามสารทุกข์สุกดิบ อีกทั้งตัวละครอาบู่หะซันยังแสดงให้เห็นความเป็นปุถุชน ตามประสาของชาวบ้านธรรมดา ซึ่งแตกต่างจากกาหลิบฮารูนอาลราชิจิดที่แสดงให้เห็นลักษณะ เพียบพร้อมทางด้านกิริยาวาจอันเป็นแบบแผนความประพฤติในฐานะของชนชั้นปกครองได้เป็น อย่างดี นอกจากนี้ลักษณะตรงกันข้ามทางด้านสถานภาพเดิมแล้ว ยังแสดงให้เห็นลักษณะตัวละครคู่ ตรงข้ามในเชิงซ้อนจากการสลับเปลี่ยนสถานภาพระหว่างกาหลิบฮารูนอาลราชิจิดและอาบู่หะซัน อีกด้วย

นอกจากนี้อาบู่หะซันยังมีบทบาทตรงข้ามกับกาหลิบฮารูนอาลราชิจิดในเชิง สัญลักษณ์ที่เป็นตัวแทนของผู้ถูกทดสอบและผู้พิสูจน์ตนเองต่อพระเป็นเจ้า เมื่อเขาได้พบกับพ่อค้า ปลอมคือ กาหลิบฮารูนอาลราชิจิดและโดนวางยาจนสิ้นสติ เขาตื่นขึ้นมาในตอนเช้าและพบว่า ตนเองอยู่ในวังของกาหลิบ ทำให้เขารู้สึกประหลาดใจเป็นอย่างยิ่ง และเมื่อเขาตื่นขึ้นมาพบว่า ตัวเองอยู่ในชุดทรงของกาหลิบ แวดล้อมไปด้วยเหล่านางสนมกำนัลและเหล่าขุนก เห็นห้องนอนที่ ประดับประดาตกแต่งไปด้วยทองและเครื่องประดับอันมีค่า ภาพที่อาบู่หะซันได้เห็นล้วนเป็นสิ่ง ที่กาหลิบฮารูนอาลราชิจิดได้จัดการวางแผนไว้

อาบู่หะซันได้ทำหน้าที่ของกาหลิบออกกว่าราชการ ตัดสินความเมือง ใช้ชีวิต เฉกเช่นเดียวกับกาหลิบ ภายใต้การจับตามองจากกาหลิบฮารูนอาลราชิจิดตลอดเวลา ผลจากการ เป็นผู้ถูกทดสอบจากองค์กาหลิบในครั้งนี้ได้นำอาบู่หะซันไปสู่ความทุกข์ครั้งใหญ่จากการต้องถูก โยบตีและจงจำ นับได้ว่าเป็นบททดสอบที่หนักหน่วงสำหรับอาบู่หะซัน เพราะเขาต้องโดนตีจง จำถูกเขี่ยนตีทารุณได้รับความทุกข์เวทนานอยู่ยาวนานถึง 21 วัน ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 11 อานูหะชั้นได้รับความทุกข์จากการถูกจองจำ

ลิลิตนิทราชาคริต	นิทราชาคริตฉบับการ์ตูน
<p>ความเจ็บกายบอบช้ำ บวมเป่งบ้างเขียวคล้ำ ตั้งบ้ายหมึกมอม</p> <p>ร่างกายผอมเหือดแห้ง เข่าขัดเหยียดขาแข็ง ขัดข้องกีดขวาง</p> <p>ทิวสรรพางค์เมื่อย่ำวาย ยกเสียดเสียวปลาดาว ค่างแล้ชಾಯโครง</p> <p>โคลงคีระระสุดปล้ำ เจ็บบาดแผลแหล่ล้า ฟ่างม้วยมรณา¹</p>	<p>เมื่อถึงเวลาตามที่กำหนด อานูหะชั้นก็ถูกพาตัว ออกมาแล้วถามเช่นเดิมว่าเขาเป็นใคร หะชั้นยังยืนยัน ว่าเขาคือกาหลิบ หมอภก็จะสั่งเขียนห้าสิบครั้งทุกวัน เหตุการณ์เป็นเช่นนี้เรื่อยมาจนร่างกายของเขาเต็มไปด้วย บาดแผลรื้อรอยการถูกลงโทษ ผิวหนังแห้งเหี่ยว และผ่ายผอม²</p>

เมื่ออานูหะชั้นได้ออกจากที่จองจำเขาได้พบกับกาหลิบฮารุนอาลราชะจิตที่
ปลอมตัวมาเป็นพ่อค้าปลอมและได้เชื้อเชิญเข้าไปรับเลี้ยงที่บ้านอีกครั้ง และทำให้เขาได้กลับมา
เป็นกาหลิบครั้งที่ 2 อานูหะชั้นไม่อยากจะเชื่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น เพราะเกรงว่าจะนำมาซึ่งความ
เดือดร้อนเหมือนเช่นครั้งก่อน เขาเกิดความสับสนลังเลใจ ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 12 ความลังเลสับสนของอานูหะชั้น

ลิลิตนิทราชาคริต	นิทราชาคริตฉบับการ์ตูน
<p>วุ่นวิญญูณย์ยุ่งเหยิง ใจหนึ่งเรจรีนฟุ้ง</p> <p>ใจหนึ่งหวาดสะดุ้ง ปลุกปล้ำใจเอง³</p>	<p>หะชั้นใคร่ครวญเป็นการใหญ่ว่า เอ...ตอนนี้ เป็นจริงหรือฝันกันแน่ เพราะหากเราเป็นกาหลิบจริง ๆ แล้วยามเป็นหะชั้นก็คือความฝันขณะหลับ เมื่อตื่นขึ้น มาแล้วจึงเป็นกาหลิบ หรือว่าฝันว่าเป็นกาหลิบแต่ตัว จริงคือหะชั้น โอ้ย ! ยิ่งคิดยิ่งสับสน...เฮ้ย !⁴</p>

ความดังกล่าวเห็นได้ว่า อานูหะชั้นนั้นลังเลใจ คือ ใจหนึ่งเชื่อว่าตนเองคือกา
หลิบแต่ใจหนึ่งก็หวาดหวั่นว่าจะเป็นเหตุร้ายให้ตนได้รับโทษ แม้ว่าอานูหะชั้นยังแคลงใจในฐานะ

¹ จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. (2553). *ลิลิตนิทราชาคริต*. หน้า 73.

² ชลลดา ชะบางบอน. (2550). *นิทราชาคริต (ฉบับการ์ตูน)*. หน้า 75

³ จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. (2553). *ลิลิตนิทราชาคริต*. หน้า 104.

⁴ ชลลดา ชะบางบอน. (2550). *นิทราชาคริต (ฉบับการ์ตูน)*. หน้า 93

ของตนว่า ตกลงเป็นใครกันแน่ แต่ด้วยความที่นี้สนุกสนาน อยากร้องรำทำเพลง อาบู่หะชั้นจึงหลงกลติดกับดักมายาของกาหลิบ ฮารูนอาลราชะจิตและได้ลุกขึ้นเปลื้องเสื้อผ้าเครื่องทรงจนเหลือแต่กางเกงชั้นใน แล้วเข้าร่วมระบำรำฟ้อนกับเหล่านางกำนัล

การที่อาบู่หะชั้นได้กลับมาเป็นกาหลิบในครั้งที่ 2 นับได้ว่าเป็นการทดสอบทางด้านจิตใจของอาบู่หะชั้นอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งจะเห็นได้ว่าการที่อาบู่หะชั้นได้มาเป็นกาหลิบทั้ง 2 ครั้งนั้น อาบู่หะชั้นมักจะเกิดความไม่แน่ใจ สับสนภายในจิตใจของตนเองเสมอ แม้เขาจะพิสูจน์ด้วยวิธีการต่าง ๆ แต่สุดท้ายเขาก็เชื่อว่าตนคือกาหลิบ แม้อาบู่หะชั้นจะหลงผิดคิดว่าตนเป็นกาหลิบ แต่การกระทำต่าง ๆ ของเขาภายใต้การแอบทอดพระเนตรดูของกาหลิบได้สร้างความพอพระทัยให้กับพระองค์เป็นอย่างมาก เมื่อพระองค์ได้ออกมาเปิดเผยความจริงแล้วทรงเห็นว่า การเล่นของพระองค์ทำให้อาบู่หะชั้นได้รับความทุกข์ทั้งกายใจ จึงทรงตอบแทนโดยการอนุญาตให้อาบู่หะชั้นเข้าออกพระราชวังได้ตามสะดวก ทั้งยังพระราชทานตำแหน่งเสนาบดีคลังให้แก่อาบู่หะชั้น ยังได้พระราชทานนางนอฮาทอลอว์ดัดให้เป็นภรรยาของอาบู่หะชั้นในเวลาต่อมา

ดังที่กล่าวมานี้จะเห็นบทบาทของอาบู่หะชั้นในฐานะเป็นผู้ถูกทดสอบโดยองค์กาหลิบถึง 2 ครั้งซึ่งเป็นการทดสอบความอดทนของสภาพจิตใจของเขา ซึ่งหากกาหลิบทรงเป็นตัวแทนแห่งทิพยอำนาจของพระเป็นเจ้า อาบู่หะชั้นก็คือตัวแทนของผู้ศรัทธาที่จะต้องรับการทดสอบจากพระเป็นเจ้า การผ่านบททดสอบต่าง ๆ ของอาบู่หะชั้นจึงเป็นเสมือนการพิสูจน์ตนเองต่อพระเป็นเจ้า และในที่สุดอาบู่หะชั้นก็ได้รับการตอบรับและการตอบแทนที่ดีงาม

1.2.2. อีแมนซัวกับศิษย์ทั้งสี่ : คนบาปในคราบนักบุญ

อีแมนซัวและศิษย์ทั้ง 4 มีลักษณะเป็นคู่ตรงข้ามภายในตัวเองในส่วนของสถานภาพทางสังคมกับความประพฤติซึ่งเป็นไปในทางตรงข้ามกัน ดังตาราง

ตาราง 13 แสดงประเด็นตรงข้ามของอีแมนซ์กับศิษย์ทั้งสี่

ตัวละคร	ประเด็นตรงข้าม	
	สถานภาพ	ความประพฤติ
อีแมนซ์และศิษย์ทั้งสี่	อีแมนซ์หรืออิหม่ามเป็นผู้นำในศาสนาอิสลาม เป็นที่เคารพนับถือของศาสนิกชน มีหน้าที่ให้คำสอนทางศาสนา เป็นผู้มีความรู้ในเรื่องศาสนา และเป็นผู้มีคุณธรรมปฏิบัติตามหลักคำสอนของศาสนาอย่างเคร่งครัด	ความประพฤติผิดขัดกับหลักคำสอนในพระคัมภีร์อัลกุรอาน ร่วมมือกับศิษย์อีกสี่คนข่มเหงรังแกชาวบ้าน สร้างความเดือดร้อน

จะเห็นได้ว่าอีแมนซ์กับศิษย์ทั้งสี่ในลิลิตนิทราชาคริตมีลักษณะตรงข้ามกับสถานภาพของการเป็นผู้นำทางศาสนาโดยการประพฤติผิดหลักคำสอนในพระคัมภีร์อัลกุรอานทั้งยังร่วมมือกับศิษย์อีกสี่คนข่มเหงรังแกชาวบ้านให้อยอมรับนับถือลัทธิใหม่ด้วยความเห็นผิด ใครที่ไม่ยอมทำตามก็จะถูกทำร้ายให้ได้รับความเดือดร้อน ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 14 พฤติกรรมของอีแมนซ์และศิษย์ทั้งสี่

ลิลิตนิทราชาคริต	นิทราชาคริตฉบับการ์ตูน
...อีแมนซ์จัดเป็นพระ เป็นฐานะเรียกพระเจ้ามาประชุมมนตรีในสถานส่วนเราสิ่ง อีแมนซ์ซึ่งขับเขี้ยว พักตร์บูดเบี้ยวเบรี่ยวจัด ไควบตัดเทียมทันหน้าไหวพริบล้างหลอกความคิดนอกรีตรอย คอยกดขี่ทลาย ตกจะให้ประพฤติตาม ความที่ตนเห็นผิด ยังมีศิษย์สี่นาย ล้วนเป็นชายปราศสติ ไปตรองตรองอันใดเขานัดไปประชุมกัน เทียรทุกวันบววย การทั้งหลายเขาปรึกษา ล้วนแต่ทารุณร้าย บ้ายความชั่วผู้อื่น ชนนับหมื่นบมิชอบ หวังให้มอบแต่เขา เขาเป็นปาวบังคับให้เรารับธรรมเนียมใหม่ ตามเขาใส่ใจเห็น ฝ่ายเราเป็นจนจิตเขาเห็นผิดเป็นชอบ ประกอบตนบได้ต้อง ช้องขัด	...ในตำบลทางเหนือพระนครออกไปมีวัดแห่งหนึ่ง มีอีแมนซ์เป็นพระผู้ดูแลเผยแผ่หลักธรรมแต่อีแมนซ์คนนี้มีจิตใจชั่ว มักคบคิดกับลูกศิษย์ทั้งสี่ซึ่งเป็นชายฉกรรจ์จอมโหดเหมือนอาจารย์ พวกมันจะคอยใช้อำนาจเรียกประชุมชาวเมือง บังคับให้ทุกคนนับถือศาสนาใหม่ อันขัดกับหลักธรรมในคัมภีร์อัลกุรอาน ละเลยคำสอนของศาสดามะหะหมัด... ...หากใครมีความเห็นขัดแย้งก็จะถูกทำร้ายอย่างโหดเหี้ยม และป้ายสีความผิดให้แก่ผู้บริสุทธิ์ทางการจึงเอาผิดมิได้ หรือใครแข็งข้อก็จะถูกจับไปเป็นทาสรับใช้ ถูกโบยตีตามใจชอบ ผู้คนในเขตทางเหนือ

ตาราง 14 (ต่อ)

ลิลิตนิทราชาคริต	นิทราชาคริตฉบับการ์ตูน
คำโกหกร่าน ไปคิดอ่านทำตาม จึ่งคุกคามรำไป ผู้ใดใน แขวงนี้ ถูกจับจี้ทุกคน จนบมีสุขได้ เพราะเหตุเขาชั่วไว้ จักให้เราตาม ต่อมา ¹	ต่างหวดกลัวความชั่วร้ายของอีแมนและศิษย์ทั้งสี่ ยิ่งนัก... ²

จากความดังกล่าวข้างต้นจะเห็นว่าอีแมนไม่ได้ประพฤติตนให้เหมาะสมแก่
สถานภาพของตน ทั้งยังมีความประพฤตินอกกรีต แทนที่จะสร้างความสงบสุขสันติให้เกิดขึ้นแก่
ประชาชนซึ่งเป็นบทบาทหน้าที่สำคัญของผู้นำทางศาสนา และนอกจากอีแมนแล้วยังมีศิษย์
อีกสี่คนที่อาบู่หะซันกล่าวว่า “ล้วนเป็นชายปราศสติ” เนื่องจากเห็นว่าลูกศิษย์ของอีแมนได้กระทำ
ตามอีแมนโดยไม่ไตร่ตรองถึงผิดชอบชั่วดีตามหลักการของศาสนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับอี
แมนหรืออิหม่ามนั้นเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านศาสนาดีกว่าใครอื่น จึงควรเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติ
ตามหลักธรรมคำสอน แต่อีแมนประพฤติตนนอกกรีตรอย ขัดกับหลักคำสอนในพระคัมภีร์อัลกุรอาน
สร้างความเดือดร้อนให้แก่ประชาชนอีกด้วย

ดังกล่าวนี้จึงเห็นได้ว่า แม้จะเป็นผู้เชี่ยวชาญในหลักการศาสนา เป็นที่นับถือ
ของคนโดยทั่วไป แต่ก็ไม่สามารถเชื่อได้ว่าเป็นผู้ศรัทธาอย่างแท้จริง เนื่องจากยังมีความเห็นผิดอยู่
โดยมาก อีแมนชั่วและศิษย์ทั้งสี่จึงเป็นตัวละครที่เปรียบเสมือนสัญลักษณ์ของ “คนบาปในคราบ
นักบุญ” ที่มีตำแหน่งหน้าที่เป็นผู้นำทางศาสนาแต่ทำตัวผิดหลักศาสนาเสียเอง จึงแสดงให้เห็นว่า
อีแมนชั่วและศิษย์ทั้งสี่มีลักษณะเป็นตัวละครคู่ตรงข้ามที่มีความขัดแย้งภายในตัวเอง

ดังกล่าวมาทั้งหมดนี้แสดงให้เห็นว่านิทราชาคริตทั้ง 2 ส่วนวนมีการเล่าเรื่อง
โดยสร้างตัวละครคู่ตรงข้ามในเชิงสัญลักษณ์ 2 ประการ คือ คู่ตรงข้ามระหว่างตัวละครเอกทั้ง
2 ตัว คือ กาลิบฮารูนอาลราชะจิตกับอาบู่หะซัน โดยลักษณะตรงข้ามได้แสดงให้เห็นผ่าน
สถานภาพเดิม การสลับเปลี่ยนสถานภาพ และบทบาทเชิงสัญลักษณ์ของตัวละคร ส่วนความตรง
ข้ามเชิงสัญลักษณ์ของ อีแมนชั่วและศิษย์ทั้งสี่ คือ เป็นสัญลักษณ์แทนคนบาปในคราบของนักบุญ
ที่มีสถานภาพหรือเปลือกนอกเป็นผู้นำทางศาสนา สร้างความสงบสุขแก่สังคม แต่กลับกลายเป็น
ผู้สร้างความเดือดร้อนให้แก่สังคมเสียเอง ซึ่งแสดงลักษณะความขัดแย้งภายในของตัวละคร
การเล่าเรื่องโดยสร้างตัวละครที่เป็นคู่ขัดแย้งในเชิงสัญลักษณ์ทำให้ตัวละครมีลักษณะเคลื่อนไหว

¹ จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. (2553). ลิลิตนิทราชาคริต. หน้า 20.

² ชลลดา ชะบางบอน. (2550). นิทราชาคริต (ฉบับการ์ตูน). หน้า 41-42.

เป็นตัวละครที่มีพัฒนาการ สามารถมองตัวละครได้หลากหลายมุมมอง อีกทั้งความตรงข้ามดังกล่าวเป็นลักษณะของการเสริมให้เห็นลักษณะเด่นของตัวละครที่แตกต่างกัน และเป็นการแสดงความหมายเชิงสัญลักษณ์ของตัวละคร การเล่าเรื่องโดยสร้างตัวละครเชิงสัญลักษณ์จึงส่งผลให้เรื่องเล่า **นิธราชาคริต** มีความสนุกสนานชวนติดตามเพราะความตรงข้ามของตัวละครดังกล่าวทำให้เกิดการเทียบเคียง สร้างความหมาย และสนับสนุนบทบาทของตัวละครต่างฝ่ายให้เด่นชัดขึ้น

2. การเล่าเรื่องโดยใช้ฉากสัญลักษณ์

ฉากในเรื่องเล่ามีความสำคัญอย่างยิ่งในการสร้างบรรยากาศและความสมจริงให้เกิดขึ้น เพราะฉากจะทำหน้าที่ในการบอกถึงสถานที่ เวลา สภาพแวดล้อมที่ดำเนินอยู่ในเรื่อง ดังที่ อีราวดี ไตลิ่งคะ ได้กล่าวว่า “ฉากคือ สถานที่ เวลา รวมทั้งสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรมที่ปรากฏอยู่ในบันเทิงคดี”¹ ซึ่งในบางครั้งฉากไม่ได้ทำหน้าที่แค่บอกเวลา หรือสภาวะแวดล้อม แต่อาจจะสื่อความหมายในเชิงสัญลักษณ์ได้อีกด้วย โดยสัญลักษณ์นั้นเป็นการใช้สิ่งหนึ่งเพื่อแทนความหมายของสิ่งหนึ่ง ทั้งยังมีความสำคัญในการทำให้ผู้อ่านเกิดความคิด และทำให้วรรณกรรมมีคุณค่ายิ่งขึ้นดังที่พจนานุกรมศัพท์วรรณกรรมไทยได้อธิบายเกี่ยวกับสัญลักษณ์ไว้ว่า

สัญลักษณ์ สิ่งมีชีวิตหรือไม่มีชีวิต ใช้แทนหรือเป็นตัวแทนสิ่งอื่นที่มีสมบัติบางประการร่วมกัน สัญลักษณ์มีทั้งสัญลักษณ์สากลคือสัญลักษณ์ที่รู้จักกันทั่วไป เป็นสากล และสัญลักษณ์ส่วนตัว ซึ่งมักมีขึ้นในวรรณกรรมเรื่องเดียวของนักเขียนคนใดคนหนึ่งหรืองานประพันธ์ชุดใดชุดหนึ่ง โดยสัญลักษณ์มีบทบาทสำคัญ ในการให้สีสันแก่เงื่อนของความคิด ขยายความรู้ความเข้าใจในสรรพสิ่งรอบกาย ตลอดจนทำให้วรรณกรรมนั้น ๆ ทวีคุณค่ายิ่งขึ้น²

ส่วนสุจิตรา จงสถิตย์วัฒนา ได้อธิบายการใช้สัญลักษณ์ในวรรณคดีว่า “สัญลักษณ์ในบริบทของการศึกษาวรรณคดีเป็นกลวิธีทางวรรณศิลป์ประการหนึ่ง สัญลักษณ์เป็นสิ่งที่ใช้แทนอีกสิ่งหนึ่งโดยความเข้าใจร่วมกันภายในสังคม ซึ่งมีทั้งเป็นลักษณะเฉพาะและลักษณะสากล”³ ซึ่งใน **นิธราชาคริต** ทั้ง 2 ส่วนพบว่ามีฉากเล่าเรื่องโดยใช้ฉากสัญลักษณ์ 4 ประการ ได้แก่ ประดู :

¹ อีราวดี ไตลิ่งคะ. (2543). **ศาสตร์และศิลป์แห่งการเล่าเรื่อง**. หน้า 60.

² ราชบัณฑิตยสถาน. (2552). **พจนานุกรมศัพท์วรรณกรรมไทย**. หน้า 500-502.

³ สุจิตรา จงสถิตย์วัฒนา. (2548). **เจมจันท์นังง์สตาล : ภาษาวรรณศิลป์ในวรรณคดีไทย**. หน้า 47-48.

การเปลี่ยนผ่านสถานภาพ สะพาน : การบรรจบของสองฟากฝั่ง สุรา : หยอดน้ำแห่งความสิ้นสติ และ กลางคืน-กลางวัน : ความไม่แน่นอนของชีวิต มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1 ประตู่ : การเปลี่ยนผ่านสถานภาพ

ประตู่มีลักษณะเป็นช่องทางสำหรับการเข้า-ออก ในลิลิตนิทราชาคริตกล่าวว่าการเปิดประตู่ในยามค่ำคืนจะเป็นช่องทางให้ปีศาจเข้ามาสิงสู่ทำร้าย ซึ่งเป็นความเชื่ออย่างหนึ่งในศาสนาอิสลามยามพลบค่ำให้ปิดประตู่โดยออกพระนามของอัลลอฮ์ หากเปิดประตู่ไ้ยามค่ำคืนชัยฎอนจะมาสิงสู่ทำร้าย หากปิดประตู่หน้าต่างโดยออกพระนามของอัลลอฮ์ทั้งฎินและชัยฎอนจะเข้ามาไม่ได้ “ปิดประตู่หน้าต่างให้กล่าว บิสมิลลา ฮิรเราะฮ์มานิรเราะฮีม (ด้วยพระนามของอัลลอฮ์ผู้ทรงกรุณาปรานี ผู้ทรงเมตตาเสมอ) ประตูหน้าต่างบานใด กล่าวพระนามของอัลลอฮ์ทั้งฎินและชัยฎอน จะเข้าประตู่หน้าต่างบานนั้นไม่ได้”¹

จากสำคัญที่ปรากฏเกี่ยวกับประตู่คือเมื่ออาบู่หะซันต้อนรับ และเลี้ยงสุราอาหารกาหลิบซึ่งปลอมพระองค์มา อาบู่หะซันกับข้าบกาหลิบว่าหากจะกลับ เมื่อออกจากบ้านไปขออย่าลืมปิดประตู่ด้วย ดังความว่า

อาลัยอำหุดยั้ง	สนทนา กอนเฮย
เชิญท่านเสพสุรา	อีกน้อย
อนึ่งยามท่านจักคลา	โคลจาก เรือนแฮ
เชิญปิดประตู่ช้อย	อย่าได้ลืมคำ ²

การที่อาบู่หะซันกำชับให้พ่อค้าปลอมปิดประตู่นี้เพราะเชื่อว่าการเปิดประตู่เอาไ้ยามค่ำคืนจะทำให้มารร้ายมาสิงสู่ เมื่ออาบู่หะซันหมดสติด้วยฤทธิ์ยาที่กาหลิบผสมลงในสุรา พระองค์ก็ทรงให้ทาสแบกอาบู่หะซันออกจากบ้าน เพื่อนำอาบู่หะซันเข้าวัง ดังความว่า

อย่าเฉยเชื่อนเนินช้า	เร็วเร่งแบกตามช้า
จักเข้าสู่วัง	
เขาตามหลังท่านไ้	ออกจากเรือนมาได้ร้
บ่ได้หับทวาร	

¹ เตือนใจพี่น้องอิสลาม. (2558). วิธีป้องกันฎินและชัยฎอน. (ออนไลน์)

² จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. (2553). ลิลิตนิทราชาคริต. หน้า 22.

ท่านตรีการเสร็จแล้ว	ทำจะให้สอดแคว
เมื่อรู้ภายหลัง	
คลาถึงวังบั้ง	เข้าทวารน้อยค้ำ
คลาขึ้นมณเฑียร	ท่านนา ¹

การนำอาบู่หะชันออกจากบ้านและเข้าประตูวัง เป็นการจากที่หนึ่งมาสู่อีกที่หนึ่งในที่นี้การออกจากบ้านเข้าสู่ประตูวังคือการเปลี่ยนสถานภาพของอาบู่หะชัน ซึ่งจะเห็นได้ว่าเมื่ออาบู่หะชันเข้าสู่ประตูวังแล้ว รุ่งขึ้นชีวิตก็เปลี่ยนไป จากอาบู่หะชันนายวาณิชหนุ่มกลายเป็นกาหลิบ และจากความข้างต้นจะเห็นว่ากาหลิบทรงนำอาบู่หะชันออกจากบ้านของเขาโดยที่ไม่ได้ปิดประตู อาจสื่อว่าอาบู่หะชันยังต้องกลับมาบ้านของตนและกลายเป็นอาบู่หะชันเหมือนเดิม เพราะเมื่อผ่านไปหนึ่งวัน ความเป็นกาหลิบของอาบู่หะชันก็สิ้นสุดลง อาบู่หะชันหมดสติด้วยสุราที่ผสมยานอนหลับอีกครั้งด้วยฝีมือของนางพวงไข่มุก กาหลิบจึงโปรดให้ทาสแบกอาบู่หะชันนำกลับไปส่งบ้าน และกำชับว่าอย่าปิดประตู ดังความว่า

สูงแบกเขาไป วางไว้ในเรือนเย่า เท่านั้นแล้วเร่งกลับ แต่อย่าหับทวาร...²

การไม่ปิดประตูหรือเปิดประตูเอาไว้ดังกล่าวนี้ อาจเป็นการสื่อให้เห็นว่าเมื่ออาบู่หะชันกลับเข้าบ้านไปแล้วก็ยังมีโอกาสที่จะออกไปเป็นกาหลิบอีกครั้ง ซึ่งก็เป็นเช่นนั้นเมื่อกาหลิบทรงปลดอมพระองค์มาตรวจราชการและได้รับเลี้ยงจากอาบู่หะชันเป็นครั้งที่สอง พระองค์ใช้วิธีการเดิมคือทำให้อาบู่หะชันหมดสติแล้วนำเขาเข้าวังไปเป็นกาหลิบอีกครั้ง แต่ครั้งนี้พระองค์ทรงกำชับให้ทาสปิดประตูบ้าน ดังความว่า

จึงภูธรบัญชา เรียกทาสมาบังคับ ให้รับแบกเหนือบ่า เสด็จนำมาจากห้อง หยุดยั้ง บังปิดทวาร ตามสัจยสารสำเร็จ ธิ์เสด็จลีลา จากเคหาหะชัน โดยมรรคาดูจก่อน หอนเนิน นานถึงวัง เข้าทวารหลังทางลับ กลับขึ้นราชคฤหาสน์...³

¹ จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. (2553). *ลิลิตนิทราชาคริต*. หน้า 23.

² แหล่งเดิม. หน้า 58.

³ แหล่งเดิม. หน้า 95.

การที่กาหลิบฮารุนอาลราชจิตทรงให้ทาสปิดประตูบ้านของอาบูหะซันในครั้งนี้อาจมีนัยสำคัญที่แสดงให้เห็นว่าอาบูหะซันจะไม่ได้กลับบ้านมาเป็นอาบูหะซันนายวาณิชอีกแล้ว เพราะเหตุการณ์ต่อจากนี้อาบูหะซันได้รับราชการเป็นเสนาบดีคลังอยู่ในวังของกาหลิบ ประตูจึงเป็นหนทางที่นำอาบูหะซันไปสู่ชีวิตที่เขาคาดไม่ถึง ใน **นิทธาชาคริตฉบับการ์ตูน** ไม่ได้กล่าวถึงคำว่าประตูโดยตรงแต่กล่าวว่ากาหลิบให้ผู้ติดตามแบกอาบูหะซันออกจากบ้านพัก ดังความว่า

องค์กาหลิบพยักพระพักตร์ให้ผู้ติดตามแบกอาบูหะซันขึ้นหลังแล้วทรงลอบออกจากบ้านพักอาบูหะซันหายลับไปในความมืด
พระองค์เสด็จถึงทางลับเข้าสู่พระราชฐานเมื่อเวลาล่วงเข้าสู่วันใหม่...¹

จึงกล่าวได้ว่า “ประตู” คือสัญลักษณ์ในการเปลี่ยนผ่านสถานะภาพของอาบูหะซัน และหากมองในมุมมองทางศาสนาอิสลาม ประตูคือทางสู่โลกหลังความตาย ที่บรรดามุสลิมจะได้ผ่านเข้าไปสู่สรวงสวรรค์ของอัลลอฮ์หากทำความดี และทำให้พระองค์ทรงพอพระทัย “ประตูของอิสลามคือ ความตาย ซึ่งเชื่อว่าข้างหลังคือนรก หรือสวรรค์ ไม่มีการเวียนว่ายตายเกิด ดังนั้นการเคารพภักดีต่อพระเจ้าการทำความดีให้พระองค์ทรงพอพระทัย และออกห่างจากสิ่งที่ทำให้พระองค์ไม่พอพระทัยจะได้เข้าสวรรค์ ซึ่งมนุษย์จะอยู่ในนั้นตลอดกาล”² ดังนั้นประตูใน **ลิลิตนิทธาชาคริต** ก็คือทางที่นำ อาบูหะซันไปสู่ชีวิตที่ดีกว่า เปรียบกับการได้อยู่ในสรวงสวรรค์ของอัลลอฮ์

2.2 สะพาน : การบรรจบของสองฟากฝั่ง

สะพานเป็นสิ่งก่อสร้างที่ใช้เชื่อมต่อสองฟากฝั่ง “สะพาน น. สิ่งปลูกสร้างที่ทำสำหรับข้ามแม่น้ำลำคลอง เป็นต้น บางทีทำยื่นลงในน้ำสำหรับขึ้นลง, ไม้ที่ทอดระหว่างหัวเสาสำหรับรับคองสองของอาคารที่เป็นตึกโบราณ โดยปริยายหมายความว่าสิ่งเชื่อมโยง”³ ใน **ลิลิตนิทธาชาคริต** สะพานเป็นจุดที่อาบูหะซันและกาหลิบได้พบกันหลังจากที่อาบูหะซันพ้นโทษ และปรารถนาจะคบเพื่อนเพื่อความสนุกอีกครั้ง จึงไปรอบบริเวณสะพานเพื่อเชื้อเชิญเพื่อนต่างเมืองไปพักผ่อนกินเลี้ยงยังบ้านของตน และได้พบกาหลิบที่ปลอมพระองค์มาอีกครั้ง ดังตารางต่อไปนี้

¹ ชลลดา ชะบางบอน. (2550). **นิทธาชาคริต (ฉบับการ์ตูน)**. หน้า 45.

² อิสลามกับคำถามที่คุณอยากรู้คำตอบ. (2558). **ทำไมต้องอิสลาม**. (ออนไลน์)

³ ราชบัณฑิตยสถาน. **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554**. หน้า 1195.

ตาราง 15 สะพานสัญลักษณ์การเชื่อมโยงของอาบุญะชั้นและกาหลิบฮารูนอาลราชะจิต

ลิลิตนิทราชาคริต	นิทราชาคริตฉบับการ์ตูน
<p>ในจิตเดิมเห็นสนุก ลืมความทุกข์แต่หลัง จัดเรือนตั้งแต่ก่อน ผ่อนเงินจ่ายจัดหาเครื่องโภชนา พร้อมสรรพ สำหรับกินสองคน เตรียมไว้บนเรือนแล้ว เขารับแคว้วคลาออก นอกบ้านยังยั้งสะพาน นั่งพัก ปานครั้งแรก คอยเพื่อนแขกเมืองมา จักชักพาสู่เหย้า เขากะทำดั่งเค้า ก่อนนั้นทุกประการ แลนา</p> <p>อาบุญมาก่อนท้าว เธอสัก หน้อยเออย นั่งกับหิ้งอิงพนัก ไชวห้าง สังเกตเนตรมุ้งพักรตร์ ตรงสุด สะพานแฮ ใครแขกแปลกมาบ้าง จักเชื้อเชิญไป¹</p>	<p>...กาหลิบนายวานิชและทาสแขกเดินทางจน มาถึงสะพานที่หะชั้นให้บ่าวเฝ้าอยู่ บ่าวผู้ซื่อสัตย์เห็น ว่ากาหลิบหน้าตาไม่คุ้นเคยจึงสอบถามจนทราบว่า เป็นนายวานิชต่างถิ่น จึงนำทางทั้งสองไปยังบ้านของ อาบุญะชั้น²</p>

สะพานในลิลิตนิทราชาคริตจึงเป็นจุดที่อาบุญะชั้นและกาหลิบซึ่งมีความแตกต่างทางสถานภาพได้มาพบกัน และเป็นจุดบรรจบของนายวานิชและกาหลิบในครั้งก่อน เพราะอาบุญะชั้นได้มา “นั่งพักปานครั้งแรก” เพื่อเชิญแขกไปกินเลี้ยงยังบ้านของตน เช่นเดียวกับนิทราชาคริตได้บรรยายถึงสะพานว่ากาหลิบได้เดินทางมาถึงสะพานที่บ่าวอาบุญะชั้นเฝ้าอยู่ และบ่าวผู้นี้ได้นำกาหลิบไปบ้านอาบุญะชั้น สะพานจึงเป็นเหมือนจุดเริ่มต้นความสัมพันธ์ระหว่างอาบุญะชั้นและกาหลิบ เชื่อมโยงมิตรภาพของคนสองคนซึ่งมีสถานะแตกต่างให้มาบรรจบกัน อีกนัยหนึ่ง สะพานอาจเป็นสัญลักษณ์แห่งการบรรจบของความฝันและความจริงที่ดูเหมือนว่าจะเป็นสิ่งที่อยู่คนละฟากฝั่งกันแต่มีความเชื่อมโยงกัน ดังจะเห็นได้จากเหตุการณ์ในเรื่องที่เกิดขึ้นกับตัวละครอาบุญะชั้นเกี่ยวกับความจริงและความฝัน หากพิจารณาในมุมมองทางศาสนาอิสลามซึ่งเป็นภูมิหลังที่มาของเรื่อง ชาวมุสลิมมีความเชื่อเรื่องของสะพานที่ข้ามไปสู่สวรรค์ของอัลลอฮ์ โดยสะพานนี้มีชื่อว่า สะพานอัศศิรอฎ “ลักษณะของสะพานนั้นเล็กยิ่งกว่าเส้นผม มีความสั้น คม มีตะขอคล้ายขวากหนามคอยฉกฉวยคนที่ข้าม บรรดาผู้ปฏิเสธศรัทธาและบรรดามุชริกีนจะตกนรกลงไปก่อนที่จะข้ามไปถึง แต่บรรดามุอ์มินและบรรดามุนาฟิก ซึ่งเป็นผู้ศรัทธาและยำเกรงต่อพระเจ้า

¹ จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. (2553). ลิลิตนิทราชาคริต. หน้า 79-80.

² ชลลดา ชะบางบอน. (2550). นิทราชาคริต (ฉบับการ์ตูน). หน้า 36.

จะเป็นผู้รอดพ้น และสามารถข้ามสะพานไปสู่สวรรค์ของอัลลอฮ์”¹ การข้ามสะพานในนิทราชาคริตทั้ง 2 ส่วนวนจึงอาจหมายถึงการผ่านบททดสอบจากพระเจ้า เนื่องจากอาบูหะซันได้พบกาหลิบฮารูนอาลราชิจิดบริเวณสะพานแล้วกลายเป็นกาหลิบเพียงหนึ่งวัน และต้องถูกจองจำโดยตีได้รับความทุกข์ทรมานอยู่เป็นเวลาถึง 21 วัน แต่ท้ายที่สุดแล้วอาบูหะซันก็ได้รับความสุขในตอนท้ายเรื่อง ในลักษณะนี้อาจกล่าวได้ว่าชีวิตของอาบูหะซันคล้ายกับได้ข้ามสะพานอัศศิรอฎเพื่อเข้าสู่สวรรค์ของอัลลอฮ์

2.3 สุรา : หยดน้ำแห่งความสิ้นสติ

สุรามักนำมาใช้ดื่มเพื่อสร้างความสัมพันธ์ ความเป็นไมตรีระหว่างกัน แม้สุราจะทำให้มีความสุขหรือลิ้มความทุกข์ได้ชั่วคราว แต่สุราก็เป็นเครื่องทำขาดสติ ในศาสนาอิสลามการดื่มสุราถือเป็นข้อห้าม “ทุกสิ่งที่ทำให้มีนเมาต้องห้าม...”² แต่ในลิลิตนิทราชาคริตกล่าวว่กาหลิบฮารูนอาลราชิจิดและอาบูหะซันดื่มสุราได้ในเวลากลางคืนเท่านั้น เนื่องจากเป็นธรรมเนียมของชาวนครแบกแดดที่ห้ามเสพสุรยามกลางวัน โดยมีฉากที่กล่าวถึงการดื่มสุราครั้งแรกตอนที่อาบูหะซันเลี้ยงเพื่อนฝูง และฉากการดื่มสุราปรากฏอีกครั้งในตอนสำคัญที่อาบูหะซันพบองค์กาหลิบซึ่งปลอมพระองค์เป็นพ่อค้าและอาบูหะซันเชื่อเชิญพ่อค้าปลอมมากินเลี้ยงบ้านของตน สุราเป็นเครื่องมือที่กาหลิบทำให้อาบูหะซันหมดสติโดยใส่ยานอนหลับผสมให้อาบูหะซันดื่ม ดังตารางต่อไป

ตาราง 16 อาบูหะซันสิ้นสติเพราะดื่มสุรา ครั้งที่ 1

ลิลิตนิทราชาคริต	นิทราชาคริตฉบับการ์ตูน
รับแมนย่าเสร็จแล้ว หยิบจอกแก้วขวดมารินสุรารอขอบ ยกขึ้นตอบการุญ คุณท่านมีมากมาย ดื่มมันหมายความว่าความเจริญ อาบูเพลินบระวัง ธกิบังเอาแบ้งโรย ไปรยลงในถ้วยสรรพ อาบูรับถ้วยไป บรูโนกลอุบาย รินเหล้าหมายดื่มตอบ เต็มเปี่ยมขอบยกรวดปากดื่มหมดบมินาน วางถ้วยกรานพัคตรักม ชบสยบเกศล้ม หลับสิ้นสมประด แลนา ³	แล้วกาหลิบก็ทรงคิดแผนการได้อย่างหนึ่งจึงหันไปตรัสกับทาสผู้ติดตามให้ส่งห่อผงนิทรามาให้ ครั้นสบโอกาสก็ทรงเทผงสีเหลืองในห่อยาเล็ก ๆ ลงในจอกสุราของหะซัน ฝ่ายอาบูหะซันนั้นเมื่อดูดยฤทธิ์สุราเป็นทุนเดิม เมื่อดื่มสุราผสมผงนิทราเข้าไปเพียงจอกหนึ่งก็เริ่มสะลึมสะลือและค่อย ๆ ผล็อยหลับลงสมพระทัยของกาหลิบทุกประการ ¹

¹ คอญูบ อับดุลสลาม เพชรทองคำ. (2563). อัศศิรอฎ สะพานข้ามนรกสู่สวรรค์. (ออนไลน์)

² มีรวาน สะมะฮุน. อัลหะดีษ ชุดที่ 2. หน้า 74.

³ จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. (2553). ลิลิตนิทราชาคริต. หน้า 22.

ต่อมากล่าวถึงฉากการดื่มสุราอีกครั้งเมื่อกาหลิบนำอาบู่หะซันเข้าวังไปเป็นกาหลิบได้ชมห้องต่าง ๆ พร้อมทั้งรับประทานอาหารเลิศรส เย็นวันนั้นอาบู่หะซันต้องสิ้นสติเพราะสุราผสมยานอนหลับ ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 17 อาบู่หะซันสิ้นสติเพราะดื่มสุรา ครั้งที่ 2

ลิลิตนิทราชาคริต	นิทราชาคริตฉบับการ์ตูน
ณทันใดอาบู่ แลนา ยกถ้วยชูปมิซ่า แลนา อ้าปากกินสิ้นหมด แลนา ไปปราภฏ อันใด แลนา ผินหน้าไปหาน้อง แลนา คิดจักพร้อมพวงนา แลนา วาจาบทันไซ แลนา ณบัดใจตาหลับ แลนา ศีรษะพับสยบ แลนา ชบไต่ะไปติงกาย แลนา ดูดงววยซีพมรณ แลนา... ²	กาหลิบหะซันดื่มสุราหยอกเย้านางในอย่างสนุกสนาน โดยไม่รู้ว่าองค์กาหลิบฮารุนทรงสั่งให้ใส่ผงนิทราลงในเหยือกสุราอีกแล้ว ไม่นานก็เมามายและหมดสติลงทั้ง ๆ ที่จอกเหล้ายังคามีอยู่... ³

การดื่มสุราผสมยานอนหลับทำให้อาบู่หะซันหมดสติคล้ายคนเสียชีวิต แสดงให้เห็นโทษของสุราแม้ว่าในความจริงแล้วจะไม่ได้ผสมยานอนหลับลงไปแต่การดื่มสุราในปริมาณมากเกินไปก็อาจทำให้หมดสติจนถึงขั้นที่เสียชีวิตได้ และการพบกันครั้งที่สองระหว่างกาหลิบกับอาบู่หะซันอาบู่หะซันก็ได้รับเลี้ยงกาหลิบอีกครั้ง ในครั้งนี้กาหลิบก็ได้เอายานอนหลับผสมสุราให้อาบู่หะซันดื่มดังเช่นครั้งก่อน อาบู่หะซันดื่มสุราผสมยานอนหลับไปก็รู้สึกง่วงนอน และสลบไปคล้ายดังว่าถูกสะกด ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 18 อาบู่หะซันสิ้นสติเพราะดื่มสุรา ครั้งที่ 3

ลิลิตนิทราชาคริต	นิทราชาคริตฉบับการ์ตูน
เสร็จสารยกถ้วยชด สุรา ไหลลงลำกัณฐา ตกท้อง หาวงาบทาบเศียรอา- ศัยอาสน์ หลับแน่นแม่ตั้งต้อง สะกดล้มระทมนอน ⁴	อาบู่หะซันดื่มเหล้าองุ่นในจอกจนหมดเหล้าค่อย ๆ ไหลลงสู่ท้อง ฤทธิ์ยาทำให้เขาง่วงแล้วหลับไป... ¹

¹ ชลลดา ชะบางบอน. (2550). นิทราชาคริต (ฉบับการ์ตูน). หน้า 44.

² จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. (2553). ลิลิตนิทราชาคริต. หน้า 57.

³ ชลลดา ชะบางบอน. (2550). นิทราชาคริต (ฉบับการ์ตูน). หน้า 65.

⁴ จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. (2553). ลิลิตนิทราชาคริต. หน้า 95.

อาจกล่าวได้ว่าสุรานั้นมีความหมายเทียบเท่ากับยานอนหลับ หรือสุราคือยาพิษ เมื่อดื่มแล้วทำให้หมดสติ ไม่ต่างกับคนที่เสียชีวิต ในทัศนะของมุสลิม การดื่มสุร่าเป็นจุดเริ่มต้นของความชั่วร้าย นำไปสู่การเสียชีวิตและการก่ออาชญากรรมได้ ดังที่ มุหัมมัด บิน อิบรอฮีม อัดดูวัยญีรีย์ กล่าวไว้ว่า “สุร่าเป็นปฐมบทของความชั่วร้าย เป็นที่ต้องห้ามในการที่จะไปเกี่ยวข้องกับกรณีอันใด ผู้ที่ดื่มมันจะทำให้ล้มสติ มันจะส่งผลอันตรายต่อร่างกายจิตวิญญาณทรัพย์สินสมบัติ ลูกหลาน เกียรติภูมิ ปัจเจกบุคคล และรวมถึงสังคม และมันจะเพิ่มให้เกิดโรคความดันโลหิต เป็นสาเหตุให้มีปัญหาทางสมอง สติพินเพื่อน อัมพาต และเป็นเหตุนำไปสู่การก่ออาชญากรรม”² ใน **นิเทศาคริต** ปรากฏจากการดื่มสุร่าที่สำคัญคือตอนที่อาบู่หะซันพบกาหลิบ แล้วโดนกาหลิบวางยานอนหลับผสมลงในสุร่า เมื่ออาบู่หะซันดื่มสุร่าเข้าไปแล้วก็ไม่สามารถที่จะครองสติของตนได้ และนำมาซึ่งความทุกข์และโทษภัยแก่ตนเอง ดังนั้น หยดสุร่าแต่ละหยดจึงเปรียบเสมือนตัวแทนหรือสัญลักษณ์ของหยดน้ำแห่งความสิ้นสติ

2.4 กลางคืน - กลางวัน : ความไม่แน่นอนของชีวิต

กลางวันและกลางคืนเป็นฉากสำคัญใน **ลิลิตนิเทศาคริต** ที่แสดงความหมายเชิงสัญลักษณ์ เพราะฉากกลางวันและกลางคืนมักปรากฏสัมพันธ์ไปกับตอนที่อาบู่หะซันเกิดความเปลี่ยนแปลงในชีวิต กล่าวคือในตอนที่ยานอนหลับซึ่งปลอมพระองค์มา และโดนกาหลิบวางยาเพื่อนำกลับวังนั้นเป็นช่วงเวลากลางคืน ซึ่งเป็นเวลาที่มีดมัว ดังความว่า

ฎมีกลิ่นสำรวล เวลาจวนดึกแล้ว
 ท่านจักคืนวังแก้ว จึ่งเอื้อนพจมาน สั่งนา³

ใน **นิเทศาคริตฉบับการ์ตูน** ไม่ได้กล่าวถึงช่วงเวลากลางคืนอย่างชัดเจน เพียงบอกว่ากาหลิบให้ผู้ติดตามแบกอาบู่หะซันออกจากบ้านหายไปในความมืด ซึ่งนัยของเวลากลางคืนหรือความมืด คือความไม่กระจ่างชัดเจน ปรากฏร่วมกับตอนที่มีการดื่มสุร่า ทำให้แสดงความหมายถึงความลุ่มหลงมัวเมา ไม่กระจ่างชัด สอดคล้องกับความสับสนในใจของอาบู่หะซันที่ไม่

¹ ชลลดา ชะบางบอน. (2550). **นิเทศาคริต (ฉบับการ์ตูน)**. หน้า 88.

² มุหัมมัด บิน อิบรอฮีม อัดดูวัยญีรีย์. (2563) **บทลงโทษของการเสพสุร่า**. แปลโดย ชูชีพ อนุบุกรุ. (ออนไลน์)

³ จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. (2553). **ลิลิตนิเทศาคริต**. หน้า 22.

แน่ใจว่าสิ่งที่เกิดขึ้นเป็นความฝันหรือความจริง เมื่ออาบุญหะชันตื่นขึ้น และพบว่าตัวเองเป็นกาหลิบในตอนเช้า ซึ่งเป็นตอนที่พระอาทิตย์ส่องสว่าง ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 19 อาบุญหะชันตื่นขึ้น และพบว่าตัวเองเป็นกาหลิบในตอนเช้า

ลิลิตนิทราชาคริต	นิทราชาคริตฉบับการ์ตูน
ดวงดาวจมจ่อมฟ้า เขาทูลอ้าบพิตร อาทิตย จวนอุทัย... ...	ครั้นดวงอาทิตย์ยามรุ่งอรุณสอดแสงสีทองเข้า ห้องพระบรรทม เหล่าพนักงานสาวชาวที่ก็ราย ล้อมรอบพระแท่นที่อาบุญหะชันหลับอยู่... ²
สุริยาเรื่องเรือพื้น อัมพร ผั่วเอย	
หวิหวิหมุ่กมร มั้วร้อง	
เซยกลักลิบเกสร เสาวรศ รวยนา	
พรรคพิทคเห็นก้อง เกริ่นเร้าเสียงระงม ¹	

แสงสว่างของเวลากลางวันไม่ได้ทำให้ความสับสนของอาบุญหะชันกระจ่างขึ้นได้ และในที่สุดอาบุญหะชันก็หลงเชื่อว่าตนเองคือกาหลิบ ความสว่างในตอนกลางวันจึงไม่อาจทำลายความ
ลวง และชี้ให้อาบุญหะชันเห็นทางสว่างได้ เนื่องจากจิตใจของเขายังถูกปกคลุมด้วยความมืดบอด
ของยามค่ำคืน **ลิลิตนิทราชาคริต**บรรยายว่าอาบุญหะชันนี้ประหลาดใจว่าเมื่อค่ำยังเป็นพ่อค้า
แต่ตอนนี้กลับกลายเป็นกาหลิบ ดังความว่า

ไอ้เออนิจน้อ	น่าขัน จริงนอ
เมื่อค่ำคือหะชัน	พ่อค้า
กลับเป็นพระทองธรรม	ทันท่วง ทีเฮย
สะทกสะเทินอกอ้า	หลากล้าเหลือคนึง ³

เมื่อครบเวลาหนึ่งวันอาบุญหะชันต้องกลับไปเป็นนายวาณิชอาบุญหะชันเช่นเดิม กาหลิบ
ฮารูนอาลราชะจิตทรงให้นางพวงไข่มุกใส่ยานอนหลับผสมสุราให้อาบุญหะชันดื่ม และรับสั่งให้ทาส
นำอาบุญหะชันไปส่งกลับคืนยังบ้านของเขา ซึ่งมีการบรรยายว่าเป็นช่วงเวลาดี และอาบุญหะชันก็ได้
ตื่นขึ้นมาที่บ้านของตนในช่วงบ่ายของวันถัดมา ดังตารางต่อไปนี้

¹ จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. (2553). **ลิลิตนิทราชาคริต**. หน้า 26.

² ชลลดา ชะบางบอน. (2550). **นิทราชาคริต (ฉบับการ์ตูน)**. หน้า 47.

³ จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. (2553). **ลิลิตนิทราชาคริต**. หน้า 33.

ตาราง 20 อาบู่หะซันดื่มสุราผสมยานอนหลับตอนกลางคืน และตื่นขึ้นมาที่บ้านของตนในตอนกลางวัน

ลิลิตนิทราชาคริต	นิทราชาคริตฉบับการ์ตูน
<p>เวลาตีกล่วงแล้ว จึ่งท่านเสด็จมา บรรทมภริมย์ผา- ไสยาสน์นางข้อง</p> <p>ล่วงรัตติกาลเวลา พระสุริยาเยื้องรถ ออคตทิศ อุทัย ดวงโถงส่องแสงสวาย นายอาบู่ยังบตื่น... จักบรรยายหะซัน พิษยาพลันเสื่อมคลาย จนบ้ายควาย รู้สึก...¹</p>	<p>...จนกระทั่งดวงอาทิตย์ลับขอบฟ้า ถึงเวลาแห่ง รัตติกาล นางหนึ่งในสามนางจึงเชิญน้ำจืดเข้ามาริน ถวาย...²</p> <p>...เช้าวันรุ่งขึ้น บรรดาผู้คนในเมืองต่างตื่นขึ้น ทำกิจวัตรประจำวัน ทั้งค้าขายสินค้า และทำมาหากิน ตามอาชีพของแต่ละคน เสียงร้องเร่ขายสินค้าทำให้ หะซันค่อย ๆ คืบคลานตื่นขึ้นจากฤทธิ์มึนนิทรา...³</p>

ลิลิตนิทราชาคริตกล่าวถึงการกลับไปเป็นกาหลิบครั้งที่สองของอาบู่หะซันก็เช่นเดียวกัน อาบู่หะซันโดนวางยานอนหลับ หลังจากได้พบกับพ่อค้าต่างเมืองสหายเก่า ต่างก็ชวนกันมาดื่มกินยังบ้านของอาบู่หะซัน ในคำคืนของวันนั้น ดังความว่า

จุกันเดินมาพลาบ ทางสนทนาสรวลสันต์ สัญญากันมั่นคง พอสุริยงลับไม้
มาเกือบใกล้บ้านหะซัน ชวนกันขึ้นบนเรือน...⁴

ตอนเช้าอาบู่หะซันได้กลับเป็นกาหลิบอีกครั้ง มีการบรรยายในตอนนี่ว่าเมศเธอเข้าไปกราบทูลกาหลิบว่าจะรุ่งเช้าแล้ว เพื่อพระองค์จะได้เสด็จไปแอบดูอาบู่หะซัน ดังความว่า

เมศเธอโคลเข้าเคียง เพียงพระแท่นบรรทม ทูลบรมกระษัตรา พระสุริยาจนวนรุ่ง
จักพวยพุ่งอัมพร เจริญภูธรสงานิทร...⁵

¹ จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. (2553). **ลิลิตนิทราชาคริต**. หน้า 58-59.

² ชลลดา ชะบางบอน. (2550). **นิทราชาคริต (ฉบับการ์ตูน)**. หน้า 64.

³ **แหล่งเดิม**. หน้า 67.

⁴ จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. (2553). **ลิลิตนิทราชาคริต**. หน้า 60.

⁵ **แหล่งเดิม**. หน้า 66.

กลางคืนและกลางวันจึงมีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงในชีวิตของอาบูหะซัน กล่าวคือ การสลัปลานภาพระหว่างเป็นอาบูหะซันและการเป็นกาหลิบ แสดงให้เห็นความไม่แน่นอนของชีวิตผ่านตัวละครอาบูหะซัน ดังที่หะซันได้กล่าวว่า เมื่อคืนเป็นพ่อค้า ตอนนี้อยากกลับมาเป็นกาหลิบได้ทันท่วงที เช่นเดียวกับชีวิตของคนเราที่มีความไม่แน่นอนหมุนเวียนเปลี่ยนไปตามกาลเวลา ทั้งนี้ในความเชื่อของชาวมุสลิมกลางวันและกลางคืนเป็นสิ่งที่อัลลอฮ์สร้างขึ้นเพื่อเป็นสัญญาณแก่มวลมนุษยชาติ ดังที่ปรากฏในอัลอิสรอฮ์ว่า “ และเราได้ทำให้กลางวันและกลางคืนเป็นสองสัญญาณ ดังนั้น เราทำให้สัญญาณของกลางวันมีดมน และเราได้ทำให้สัญญาณของกลางวันมีแสงสว่าง เพื่อพวกเขาจะได้แสวงหาความโปรดปรานจากพระเจ้าของพวกเขา และเพื่อพวกเขาจะได้รู้จำนวนปีทั้งหลายและการคำนวณและทุก ๆ สิ่งเราได้แจกแจงมันอย่างละเอียดแล้ว”¹

ในอันนะฮุลกล่าวว่าอัลลอฮ์ทรงประทานกลางวันและกลางคืนไว้ให้ใช้เพื่อเป็นประโยชน์และเป็นสัญญาณสำหรับผู้มีปัญญา ดังความว่า “ และพระองค์ทรงให้กลางวันและกลางคืนและดวงอาทิตย์และดวงจันทร์เป็นประโยชน์แก่พวกเขา และหมู่ดาวถูกใช้ให้เป็นประโยชน์โดยพระบัญชาของพระองค์ แท้จริงในการนั้น แน่แน่นอนย่อมเป็นสัญญาณมากมาย สำหรับกลุ่มชนที่ใช้ปัญญา”² กลางวันและกลางคืนจึงเป็นเสมือนสัญญาณที่มุสลิมจะได้พิจารณาระลึกถึงพระมหากرุณาและทิพยอำนาจของพระผู้เป็นเจ้า กลางคืนกลางวันจึงมีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของมุสลิมเป็นอย่างดีไม่ว่าจะเป็นการประกอบศาสนกิจประจำวัน เช่น การละหมาด 5 เวลาเพื่อแสดงความเคารพศรัทธาต่อพระเจ้า หรือการถือศีลอดในช่วงรอมฎอนก็ต้องอาศัยเวลากลางวันและกลางคืนในการกำหนด โดยจะอดอาหารในช่วงพระอาทิตย์ขึ้นจนถึงพระอาทิตย์ตกดิน (กลางวัน) และจะสามารถรับประทานอาหารได้หลังจากพระอาทิตย์ตกดินจนกระทั่งก่อนพระอาทิตย์ขึ้น (กลางคืน

นอกจากนี้ในอัน-นุร กล่าวว่า การที่อัลลอฮ์ทรงให้กลางวันกลางคืนกลับไปกลับมาไม่ดำรงนิจจลักษณะนั้นก็เพื่อเป็นข้อเตือนสติ ดังความว่า “อัลลอฮ์ทรงให้กลางวันและกลางคืนหมุนเวียนกลับไปกลับมา แท้จริงในลักษณะเช่นนั้น แน่แน่นอนมันเป็นข้อเตือนสติแก่ผู้มีสายตาศึกษาพิจารณา”³ ข้อเตือนสติแก่ผู้มีสายตาศึกษาพิจารณาในที่นี้อาจตีความว่า เป็นข้อเตือนสติให้เห็นถึงมหิทธานุภาพของพระเป็นเจ้า ซึ่งเป็นผู้สร้างสรรพสิ่งรวมทั้งทำให้มีกลางวันและกลางคืนเกิดขึ้นเพื่อบรรดาผู้ศรัทธาจะได้พิจารณาและเตือนสติตนเองให้ยำเกรงต่อพระเป็นเจ้า แต่อีกนัยหนึ่งการ

¹ สมาคมนักเรียนเก่าอาหรับประเทศไทย. (มปป.). พระมหาคัมภีร์อัลกุรอานพร้อมความหมายภาษาไทย. หน้า 664.

² แหล่งเดิม. หน้า 631.

³ Daasee.com. (2563). อัลกุรอานตามหมวดหมู่ . (ออนไลน์)

หมุนเวียนของกลางวันและกลางคืน อาจเป็นข้อพิจารณาให้เห็นถึงความไม่จริงยั่งยืนและการ ล่วงเลยผ่านไป จึงเป็นข้อเตือนสติให้ชาวมุสลิมผู้ศรัทธาได้ตระหนักเพื่อจะได้ปฏิบัติศาสนกิจหรือ ภาระหน้าที่ของตนให้ถึงพร้อม ไม่ผัดวันประกันพรุ่ง ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่ากลางคืนและกลางวัน เป็นสัญลักษณ์ที่แสดงให้เห็นการหมุนเวียนเปลี่ยนผ่าน และความไม่แน่นอนของชีวิตในแต่ละคืน วัน มนุษย์จึงต้องใช้เวลาให้คุ้มค่าและเกิดประโยชน์

จากที่กล่าวมาทั้งหมดนี้เป็นกลวิธีการเล่าเรื่องโดยใช้ฉากที่เป็นสัญลักษณ์ใน **นิทธา ซาคริต** ทั้ง 2 ส่วนวน ลักษณะดังกล่าวมีความสำคัญในการแสดงให้เห็นถึงความเชื่อมโยงระหว่าง **นิทธาซาคริต** ทั้ง 2 ส่วนวน เนื่องจากฉากสัญลักษณ์ที่ปรากฏใน **ลิลิตนิทธาซาคริต** ยังได้รับการ สืบทอดสู่ **นิทธาซาคริตฉบับการ์ตูน** เพราะฉากดังกล่าวมีความสำคัญในการสื่อความหมายให้ เห็นแนวคิดที่สอดคล้องกับเนื้อหา และเหตุการณ์ภายในเรื่อง ทำให้การเล่าเรื่องมีความสัมพันธ์ สอดคล้องกับเหตุการณ์ที่ตัวละครประสบ ดังนั้น แม้จะมีการสร้างสรรค์ **นิทธาซาคริต** ขึ้นมาใหม่ ในรูปแบบของการ์ตูน แต่เนื่องจากการ์ตูนดำเนินเรื่องตามเค้าโครงของต้นฉบับพระราชนิพนธ์ ทำให้ฉากสัญลักษณ์ดังกล่าวยังคงปรากฏเพื่อทำหน้าที่สื่อความหมาย และแสดงแนวคิดของเรื่อง

3. การเล่าเรื่องโดยใช้ขนบวรรณคดี

การเล่าเรื่องโดยการสืบขนบวรรณคดีไทย เป็นการเล่าที่สอดคล้องกับรูปแบบทาง วรรณคดีไทย คือ ขนบในการเล่าเรื่อง รวมทั้งการอ้างอิงตัวบทจากวรรณคดี โดยในหัวข้อนี้ผู้วิจัย จะศึกษาการเล่าตามแบบแผนวรรณคดีที่ปรากฏใน **นิทธาซาคริต** ทั้ง 2 ส่วนวน ได้แก่ การใช้ขนบ วรรณคดี และการอ้างอิงตัวบทจากวรรณคดี มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.1 การใช้ขนบวรรณคดี

ขนบในวรรณคดี คือ แบบแผนในการประพันธ์ที่สืบทอดมาจากวรรณคดีในยุคก่อน ชลดดา เรื่องรักษลิขิต กล่าวว่า “ขนบวรรณคดีที่พูดถึงนั้นมักหมายถึงจารีตนิยมหรือแบบแผนในการ แต่งวรรณคดีตามแบบที่กวีโบราณเคยทำไว้”¹ ส่วน ธเนศ เวศร์ภาคดา ให้ความหมายของขนบการ ประพันธ์ไว้ว่า “ขนบการประพันธ์ (Literary Convention) คือแบบแผนวิธีการบางประการในการ แต่งวรรณกรรมที่เป็นที่ยอมรับและทำตามโดยทั่วไป ถือเป็นข้อตกลงระหว่างผู้สร้างกับผู้เสพงาน”²

¹ ชลดดา เรื่องรักษลิขิต. (2546). ขนบวรรณคดีไทยในพระราชนิพนธ์เรื่องกาพย์เห่เรือ นิทธาซาคริต และเงาะป่า. ใน **ปียราชกวิรินทร์**. หน้า 41.

² ธเนศ เวศร์ภาคดา. (2537) **เอกสารประกอบการสอนนิชาววรรณกรรมวิจารณ์**. หน้า 26.

ผู้วิจัยพบว่า **นิเทศศาสตร์** ทั้ง 2 สำนักนปรากฏการใช้นบวรณคดีไทย ได้แก่ บทประณามพจน์ บทสรรเสริญพระมหากษัตริย์ บทชมความงาม และปัจฉิมพจน์ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.1.1 บทประณามพจน์

ประณามพจน์ในวรรณคดีเป็นบทเริ่มต้นที่มักจะกล่าวไหว้ครูบาอาจารย์ เทวดา ชมบ้านเมือง และกล่าวสดุดีขอพระเกียรติพระมหากษัตริย์ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานให้ความหมายของคำ “ประณาม” ไว้ว่า “ประณาม ก. น้อมไหว้ เช่น ขอประณามบาทบงส์พระทรงศรี”¹ ใน **นิเทศศาสตร์** ปรากฏบทประณามพจน์ ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 21 บทประณามพจน์ในนิเทศศาสตร์

ลิลิตนิเทศศาสตร์	นิเทศศาสตร์ฉบับการ์ตูน
สรวมสวัสดิวิชัย เกริกกรุงไกรเกรียงยศ เกียรติปรากฏจรรยา สบายทั่วแหล่งหล้า ฝนฟ้าคำ ชุ่มชล ไพศรณผลพูนเพิ่ม เติมใจราษฎร์บำเพ็ญ รื่นโรจ รัฐมณฑล สกลราชอาณาจักร ประเทศสยามขึ้นช้อย ทุกข์ขุกเข็ญใหญ่่น้อย นาศไริ่แรงเกษม โสดเทอญ เปรมจิตปราศจากเศร้า สิ่งศัลย์ สรรพเทอญ ทั่วนครขอบขัณฑ์ เขตด้าว เจริญสุขทุกคืนวัน วายเวทษ ปลั่งปลอดปรบัษก้าว เกียงพันภัยภัย ไพบูลสมบัติถ้วน ทวยชน ชื่นเทอญ ประกอบกิจเกิดนิมผล แผลหล้า บันเทิงทั่วภูมณ- ทลเกษตร สยามเอย จงประสิทธิ์ประสงคืข้า คืดต้องคดองธรรม จักบรรยายนิทาน มานในเรื่องอาหรับ ฉบับอังกฤษแปลแปลง แสดงเป็นสยามพากย์ หลากแต่เพลงไปมี เพื่อการปีใหม่หมาย ให้สบายชื่นชม บรมวงศานวงศ์ ทุกพระองค์ทั่วหมด จึงคืดจืดข้อคำ	ต้องขอกล่าวยกย่องไว้ ณ ที่นี้ว่า เหล่าอด นักปราชญ์ในอดีต ทั้งองค์พระมหากษัตริย์ และพระบรมวงศานุวงศ์ผู้ทรงเป็นเอกทางกวี ข้าราชการ สำนักผู้อุทิศตัวให้แก่งานประพันธ์ อีกทั้งเหล่า นักวิชาการ และผู้รู้ผู้เชี่ยวชาญในแขนงต่าง ๆ ที่ได้ ช่วยกันรังสรรค์ผลงานอันเปรียบเสมือนแก้วมณีสู บรณพิภพเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติ เป็น รากฐานสำคัญให้ทีมงาน CARTOONS LEARNING ได้เจริญรอยตาม และให้ชนรุ่นหลังได้เรียนรู้จาก วัฒนธรรมในอดีตที่ถูกครรถอง ²

¹ ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554. หน้า 704.

² ชลดา ชะบางบอน. (2550). นิเทศศาสตร์ (ฉบับการ์ตูน). หน้า 3.

ตาราง 21 (ต่อ)

ลิลิตนิทราชาคริต	นิทราชาคริตฉบับการ์ตูน
ทำเป็นกลอนลิลิต ประดิษฐ์โดยย่อพอเรียง เพียงพอรู้ เรื่องจบ ปางปรารภได้อัน ดูจูงทราบเรื่องนั้น เสรีจลัน ทุกอัน แลนา ¹	

จะเห็นว่าในลิลิตนิทราชาคริต เริ่มต้นบทประณามพจน์ด้วยร่ายสุภาพ
ขอความสวัสดิมงคลให้เกิดขึ้นแก่สยามประเทศ มีแต่ความสุขรื่นเริง ปราศจากความทุกข์ทั้งปวง
จากนั้นเป็นโคลงสี่สุภาพจำนวน 2 บท ซึ่งมีความหมายในทำนองเดียวกับร่ายข้างต้น คืออวยพรให้
บังเกิดความสุขความเจริญกับบ้านเมืองและประชาชน และนำเข้าสู่เนื้อหาโดยการแจ้งที่มา
และจุดประสงค์ในการพระราชนิพนธ์นิทราชาคริตด้วยร่ายสุภาพ ซึ่งร่ายสุภาพดังกล่าวข้างต้น
แสดงที่มาและจุดประสงค์ในการพระราชนิพนธ์นิทราชาคริตไว้อย่างชัดเจนว่านิทราชาคริตมี
ที่มาจากนิทานอาหรับ และทรงนำฉบับแปลภาษาอังกฤษมาใช้พระราชนิพนธ์เป็นกลอนลิลิตเพื่อ
พระราชทานแด่พระบรมวงศานุวงศ์ในงานวันขึ้นปีใหม่

ส่วนในนิทราชาคริตฉบับการ์ตูน บทประณามพจน์ปรากฏที่ส่วนคำนำของ
สำนักพิมพ์ ซึ่งกล่าวยกย่องนักปราชญ์ พระมหากษัตริย์ ตลอดจนพระบรมวงศานุวงศ์ นักวิชาการ
ผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชาต่าง ๆ ที่ช่วยกันสร้างสรรค์ผลงานวรรณกรรมให้เกิดขึ้นเป็นมรดกสำคัญ
ของชาติ คำนำสำนักพิมพ์ในนิทราชาคริตฉบับการ์ตูนจึงเปรียบได้กับบทประณามพจน์ใน
วรรณคดีไทยซึ่งเป็นการกล่าวไหว้ครู ยกย่องพระคุณของครูบาอาจารย์ พระมหากษัตริย์ รวมถึงผู้มี
พระคุณของตน ดังกล่าวนี้แสดงให้เห็นว่านิทราชาคริตทั้ง 2 ส่วนได้มีการใช้ประณามพจน์
ดำเนินเรื่องตามอย่างขนบวรรณคดีไทย

3.1.2. บทการสรรเสริญพระมหากษัตริย์

พจนานุกรมศัพท์วรรณกรรมไทย ได้อธิบายเกี่ยวกับกาพย์สวดดีว่า “กาพย์
สวดดีเป็นบทร้อยกรองที่ประพันธ์ขึ้นเพื่อยกย่องบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่ประกอบกรณียกิจ กระทำ
สิ่งที่เป็นคุณประโยชน์ของประเทศหรือสังคม เนื้อความของกาพย์สวดดีอาจประกอบด้วยประวัติ
คุณลักษณะอันควรแก่การยกย่อง ได้แก่ คุณธรรมต่าง ๆ ความรู้ความสามารถ ตลอดจนกรณียกิจ

¹ จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. (2553). ลิลิตนิทราชาคริต. หน้า 7.

ควรแก่การสรรเสริญสดุดีของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลนั้น ๆ”¹ บทสรรเสริญสดุดีพระมหากษัตริย์จึงหมายถึงการกล่าวยกย่องเกียรติคุณของพระมหากษัตริย์ในด้านต่าง ๆ ซึ่งบทสรรเสริญสดุดีพระมหากษัตริย์ในวรรณคดีมักจะปรากฏอยู่ในส่วนของประณามพจน์ ในนิทราชาคริตปรากฏบทสรรเสริญพระมหากษัตริย์ ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 22 บทสรรเสริญพระมหากษัตริย์ในนิทราชาคริต

ลิลิตนิทราชาคริต	นิทราชาคริตฉบับการ์ตูน
<p>...ภูธรครองยุติธรรม ผดุงเขตขันตสึมา ผุงประชา ส้าราญ พันภัยพาลพิบัติ ดัดความเมืองชื่อตรง ไปเว้น ทรงดำริ ตริจาตุราชการ คือวิจารณ์คุณโทษ ประโยชน์ ผลผู้ทำ กรรมชอบผิดแต่ให้ ชอบชอบให้ควรการ หนึ่งวิจารณ์ทั่วทุกซ์ สุขอำมาตย์ราษฎร ดับอภิกรณ์ ถ้อยความ ตามสมควรคุณโทษ หนึ่งตรีประโยชน์พารา ประมวญ มาซึ่งราช ทรัพย์ โดยฉบับ บูรพา เลี้ยงศาสนาจักร บริรักษันครโดยควร หนึ่งไต่สวน การศึก ระลึกภายนอกใน เพื่อราญไพรยุทธ ทุกทิศ ประทุษป้องกัน สรรพภัยผ่อนปรน จาตุกรณ์ย์ราชกิจ...</p> <p>ฮารูนอาลราชจิตอ้าง กาหลีบครองแผ่นดิน วงศ์เนืองแต่มนินทร์ ผดุงราษฎร์ศาสนาซื่อน เปรียบปานบิตุเรศเลี้ยง กอบกิจการอุญไป สอดส่องประสบใคร ลงโทษโปรดยกผู้</p>	<p>...นิทราชาคริต (ฉบับการ์ตูน) เล่มนี้ต้องการ คงไว้ซึ่งพระเกียรติคุณของพระองค์ท่านในทางอักษร ศาสตร์และวรรณคดี เราจึงคงไว้ซึ่งรูปแบบจากเค้า โครงเดิม ด้วยหวังว่าผู้อ่านจะได้รับประโยชน์จากการ อ่านโดยบริบูรณ์³</p> <p>บรรดาไพร่ฟ้าราษฎรในราชอาณาจักรของ พระองค์ล้วนอยู่ร่วมกันอย่างร่มเย็นเป็นสุขเพราะการ ทรงปกครองอย่างพระเจ้าทรงธรรม โดยทรงใช้หลัก ราชกิจ 4 ประการกล่าวคือ “...ตริจาตุราชการ คือ วิจารณ์คุณโทษผลประโยชน์ผลผู้ทำ กรรมชอบผิดแต่ ให้ ชอบชอบให้ควรการ...” อันเป็นราชกิจข้อที่หนึ่ง หมายถึง การทำหน้าที่ตัดสินคดีความตามที่มีผู้ร้อง ทุกซ์ ให้เป็นไปโดยเที่ยงธรรมนั่นเอง พระองค์ทรง วินิจฉัยคดีอย่างรอบคอบและตัดสินอย่างยุติธรรมทุก ครั้ง</p> <p>คุณธรรมข้อที่สอง คือ “...หนึ่งวิจารณ์ทั่วทุกซ์ สุขอำมาตย์ราษฎร ดังอภิกรณ์ถ้อยความ ตามสมควร คุณโทษ...” อันหมายถึง การบำบัดทุกซ์บำรุงสุขแก่ ราษฎร พระเจ้าฮารูนอาลราชจิตทรงมักจะปลอม พระองค์เป็นสามัญชนเสด็จประพาสยังที่ต่าง ๆ</p>

¹ ราชบัณฑิตยสถาน. (2552). พจนานุกรมศัพท์วรรณกรรมไทย. หน้า 52.

² จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. (2553). ลิลิตนิทราชาคริต. หน้า 8.

³ ชลลดา ชะบางบอน. (2550). นิทราชาคริต (ฉบับการ์ตูน). หน้า 4.

ตาราง 22 (ต่อ)

ลิลิตนิทราชาคริต	นิทราชาคริตฉบับการ์ตูน
	<p>เพื่อตรวจตราดูแลทุกข์สุขของราษฎรด้วยพระองค์เอง ไม่ถือพระองค์ว่าทรงเป็นกาหลิบบูยิ่งใหญ่เลย</p> <p>คุณธรรมในข้อที่สาม มีว่า “...หนึ่งตรีประโยชน์ พารา ประมวลมาซึ่งราชทรัพย์ โดยฉบับบูรพาเลี้ยง ศาสนาอาณาจักร บริรักษนครโดยควร...” อันหมายถึง การบำรุงผลประโยชน์แก่บ้านเมือง โดยพระองค์ทรง แบ่งราชทรัพย์ส่วนหนึ่งเพื่อบำรุงศาสนาและพัฒนา บ้านเมือง ทำให้นครแบกแดดเป็นศูนย์กลางแห่ง ความมั่งคั่งทั้งด้านเศรษฐกิจการค้าและศาสนสถาน ดังปรากฏมัสยิดที่งดงามมากมายทั่วนคร</p> <p>คุณธรรมข้อที่สี่ ในราชกิจแห่งกาหลิบบัก็คือ การป้องกันพระราชอาณาจักรให้ปราศจากข้าศึกศัตรู ดังว่า “...หนึ่งได้สวนการศึกษา ระลึกภายนอกใน เพื่อ ราษฎรไพร่ญาติ ทุกทิศประทุษป้องกัน สรรพภัยผ่อนปรน จาตุภคณราชกิจ...” โดยพระองค์ได้ทรงฝึกฝนให้ทหาร ทุกคนมีฝีมือยอดเยี่ยมรวมไพร่พลเป็นกองทัพที่ เกรียงไกร และพร้อมรับมือข้าศึกศัตรูอยู่ตลอดเวลา กิตติศัพท์ ข้อนี้เรื่องหรือไปไกล ทำให้เหล่าอาณาจักร โดยรอบ ครั่นคร้ามจึงไม่มีใครกล้ายกทัพมาราวี เหล่า ราษฎรน้อยใหญ่ที่พระองค์ทรงปกครองจึงอยู่ร่วมกัน อย่างถ้อยที่ถ้อยอาศัยร่มเย็นเป็นสุขโดยถ้วนหน้ากัน¹</p>

จะเห็นว่าในลิลิตนิทราชาคริต บทสรรเสริญพระมหากษัตริย์ปรากฏอยู่ใน เนื้อหาของเรื่อง โดยสรรเสริญกษัตริย์ซึ่งเป็นตัวละครภายในเรื่อง คือ กาหลิบบฮารูนอาลราชษจิต ดังปรากฏในส่วนต้นของเนื้อเรื่องหลังบทประณามพจน์ ผู้เล่าเรื่องกล่าวถึงองค์กาหลิบบว่าทรงเป็น กษัตริย์ที่มีความยุติธรรม ปกครองด้วยหลักจตุภคณย์ราชกิจ ซึ่งมีลักษณะคล้ายกับหลัก ทศพิธราชธรรม อันเป็นพระจริยวัตรสืบประการที่พระเจ้าแผ่นดินทรงประพฤติ อันยังความสงบสุข

¹ ชลลดา ชะบางบอน. (2550). นิทราชาคริต (ฉบับการ์ตูน). หน้า 9-13.

และประโยชน์ให้เกิดขึ้นแก่ราษฎรและบ้านเมือง กาลิบทรงปกครองด้วยความยุติธรรมโดยเป็นผู้สืบเชื้อสายมาจากพระศาสดามะหะหมัด ทำหน้าที่ดูแลธำรงรักษาทั้งฝ่ายอาณาจักรและศาสนจักร กาลิบทรงดูแลไพร่ฟ้าประชากรราษฎรเสมือนบิดาดูแลบุตรของตน

การกล่าวถึงกาลิบทว่าเป็นผู้สืบเชื้อสายมาจากศาสดามะหะหมัดนี้ แสดงให้เห็นว่ากาลิบททรงมีความชอบธรรมในการปกครองทางพระราชอาณาจักรและศาสนจักร ถือเป็นคุณสมบัติที่สำคัญของการเป็นกาลิบท ซึ่งอาจเทียบได้กับความเชื่อเรื่องความเป็นสมมติเทพของพระมหากษัตริย์ในสังคมไทย

ส่วนในนิทราชาคริตฉบับการ์ตูนปรากฏบทสรรเสริญพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวในส่วนคำนำผู้เขียนโดยได้ยกย่องสรรเสริญพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวว่าทรงมีพระปรีชาในทางอักษรศาสตร์และวรรณคดี เป็นผู้ทรงพระราชนิพนธ์ลิลิตนิทราชาคริต อันเป็นต้นแบบเค้าโครงของนิทราชาคริตฉบับการ์ตูน และมีการสรรเสริญพระเจ้ากาลิบทฮารูนอาลราชิจิต ซึ่งเป็นตัวละครเอกในเรื่อง โดยนำบทพระราชนิพนธ์จากลิลิตนิทราชาคริตมาแทรกเอาไว้ แล้วอธิบายเพิ่มเติมเพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังมีการกล่าวสรรเสริญกาลิบทผ่านมุมมองของตัวละครในเรื่อง ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 23 การสรรเสริญพระมหากษัตริย์โดยตัวละครในนิทราชาคริต

ลิลิตนิทราชาคริต		นิทราชาคริตฉบับการ์ตูน
นวนิยายบนบอบน้อม	กายทูล	...พระองค์เป็นจอมไผทผู้เปี่ยมเมตตา
ข้าแต่เนเรนศูร	ผ่านเฝ้า	ช่วยเหลือพลกนิกรทั่วทิศ... ³
พระเกียรติจรัสจรรย	ไพโรจน์	“พระองค์คือกาลิบทฮารูนอาลราชิจิต
นามพระบาทพระเจ้า	ท่านไท้ทรงธรรม ¹	พระราชอาผู้ทรงธรรมพระเจ้าข้า ขอพระองค์ทรง
บารมีพระมากพัน	รำพัน	พระเกษมสำราญตลอดกาลสมัยเทอญ” ⁴
พระพิทักษ์ยุติธรรม	ถ่องแท้	“บารมีพระมากพัน รำพัน
บริสุทธิ์ดุจดวงตะวัน	ส่องโลก ไชรั้แฮ	พระพิทักษ์ยุติธรรม
ทวยราษฎรรักบาทแม่	ยิ่งด้วยบิดตรงค์ ²	ถ่องแท้
		บริสุทธิ์ดุจดวงตะวัน
		ส่องโลก ไชรั้แฮ
		ทวยราษฎรรักบาทแม่
		ยิ่งด้วยบิดตรงค์” ⁵

¹ จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. (2553). *ลิลิตนิทราชาคริต*. หน้า 32.

² แหล่งเดิม. หน้า 56.

³ ชลลดา ชะบางบอน. (2550). *นิทราชาคริต (ฉบับการ์ตูน)*. หน้า 50.

⁴ แหล่งเดิม. หน้า 51.

⁵ แหล่งเดิม. หน้า 64.

อาบุญหะชันถามเมศเรอว่าตนเองคือใคร เมศเรอกล่าวตอบว่าพระองค์คือพระเจ้าทรงธรรมมีพระบารมีแผ่ปกให้ความร่มเย็นเป็นสุขไปทั่วทุกสารทิศ อาบุญหะชันไม่เชื่อ จึงถามยูนุกว่าตนเองคือใคร ยูนุกตอบว่า คือพระเจ้าทรงธรรมผู้อุปถัมภ์พระศาสนา และเป็นที่ยิ่งของโลก กระนั้นอาบุญหะชันก็ยังไม่ปักใจเชื่อ จึงถามนางกำนัล ทั้งคำตอบของเมศเรอ ยูนุก และนางกำนัลแสดงถึงการยกย่องพระเกียรติขององค์กาหลิบอย่างชัดเจน โดยกล่าวถึงองค์กาหลิบว่าเป็น “พระเจ้าทรงธรรม” ซึ่งสอดคล้องกับที่กล่าวถึงองค์กาหลิบในส่วนต้นของเนื้อเรื่องว่าองค์กาหลิบทรงปกครองด้วยความยุติธรรม จึงเป็นการเน้นย้ำถึงการยกย่องสรรเสริญคุณลักษณะของกาหลิบในฐานะผู้ปกครองที่ทรงไว้ซึ่งความเป็นธรรมได้เป็นอย่างดี ในตอนที่นางพวงไข่มุกกรินสุราผสมยานอนหลับให้อาบุญหะชัน นางได้แต่งโคลงถวายพระพรกาหลิบ

โคลงของนางพวงไข่มุกกล่าวถึงพระบารมี และความยุติธรรมขององค์กาหลิบในบาทสุดท้ายเชื่อมโยงกับการกล่าวสรรเสริญกาหลิบในส่วนต้นของเนื้อเรื่องที่ว่า “เปรียบปานบิตุเรศเลี้ยง ดนัย นันแฮ” ซึ่งเป็นการเน้นย้ำสถานะการปกครองของกาหลิบที่มีความใกล้ชิดกับประชาชน เป็นผลให้ “ทวยราษฎร์รักบาทแม่ ยิ่งด้วยบิตุรงค์” ซึ่งนิทราชาคริตฉบับการ์ตูนนำโคลงบทนี้มาแทรกไว้ในตอนเดียวกัน

นิทราชาคริต ทั้ง 2 ส่วนวนได้ใช้ขนบวรรณคดีไทยในการเล่าเรื่องโดย **ลิลิตนิทราชาคริต** มีการใช้ขนบวรรณคดีไทยในส่วนของ การสรรเสริญพระมหากษัตริย์ แม้ไม่ได้ปรากฏในส่วนประณามพจน์ และพระมหากษัตริย์ที่กล่าวสรรเสริญนั้นไม่ใช่บูรพกษัตริย์ไทยดังที่มักปรากฏในวรรณคดีไทย แต่การกล่าวสรรเสริญพระมหากษัตริย์ใน **ลิลิตนิทราชาคริต** ก็ยังคงแสดงพระเกียรติคุณ ความเป็นธรรม รวมถึงพระกรุณาธิคุณของพระมหากษัตริย์ที่มีต่อประเทศชาติบ้านเมืองและพลกนิกรผู้อยู่ภายใต้การปกครองของพระองค์ ส่วน **นิทราชาคริตฉบับการ์ตูน** ดำเนินเรื่องตามขนบวรรณคดีไทยในการสรรเสริญพระมหากษัตริย์ ซึ่งคงรูปแบบตามอย่าง **ลิลิตนิทราชาคริต** โดยนำคำประพันธ์จาก **ลิลิตนิทราชาคริต** บางตอนที่สรรเสริญพระเกียรติคุณของกาหลิบฮารูนอาลราชจิตมาแทรกเนื้อเรื่องซึ่งเน้นความสำคัญของการกล่าวสรรเสริญพระมหากษัตริย์ผู้ทรงคุณธรรมอย่างพระเจ้าฮารูนอาลราชจิต

3.1.3 บทชมความงาม

ในวรรณคดีไทยมักปรากฏบทชมความงาม ไม่ว่าจะเป็นการชมความงามของคน สิ่งของ บ้านเมือง หรือชมธรรมชาติ เช่น ต้นไม้ ดอกไม้ หรือสัตว์ต่าง ๆ เป็นต้น ใน **นิทราชาคริต** ปรากฏบทชมความงามของบ้านเมือง ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 24 บทชมความงามของบ้านเมือง

ลิลิตนิทราชาคริต	นิทราชาคริตฉบับการ์ตูน
<p>สรวมสวัสดิวิชัย เกริกกรุงไกรเกรียงยศ เกียรติ ปรากฏจรรยา สบายทั่วแหล่งหล้า ฝนฟ้าชุ่มชุล ไพ ศรพันธ์ผลพูนเพิ่ม เข้มใจราษฎรบำเพ็ญ รื่นเริงรัฐมณฑล สกลราชอาณาเขต ประเทศสยามขึ้นช้อย ทุกซุกซุกเขิญใหญ่ น้อย นาคไร่แรงเกษม ไสดเทอญ¹</p> <p>เขตแดนประดับด้วย เลขา กรอบลวดลั่นทองทา เลือกแพรว เครื่องทองถกถลา ร่ายแต่ง ตั้งแฮ พรมลาดพื้นสะอาดแผ้ว ค่าพั้นหมื่นพั้น²</p> <p>พลาจจรดโดยลำดับ เห็นห้องหับอัศจรรย์ ล้วน สุวรรณแก้วรัตนา แผ่คำดาตาดมั่ง งางามดั่งกระจกทาบ ดูแปลปลาบปลั่งลออ ลายซ้อนพอพิงตา รจนาเป็นกำนชด ได้วงชดเชิดชู ดูบรรจงบรรเจิด เลือก รัตนเลิศสี่สลบ ประดับประดิษฐ์คั่น เป็นกุดั่น เด่นนูน พิศ จำรูปจำรัส ร่ายเพชรรัตน์รุ่งเรือง แสงพวยพุ่งไฟโรจน์ ทับทิมโชติแดงฉาด มรกตผาดพรรณขจี นิลมณีม่วง เมฆ ดิเรกบุศราคำ วางประจำดอกกราย โอปอล์หลายสี สลบ โกเมนกับเพทายสีสันคล้าย คละบัง ไพฑูรย์อ่าง เอกสมาน มีสังวาลผ่านพาด งามประหลาด แหล่งหลย ฉายแสงต่อทอกัน บรรจบถ้วนนพรัตน์ เป็นศรี สวัสดิมงคล แต่ผู้ยลผู้ยั้ง เพดานกักรจนา เป็นดาราดวง จันทร์ พลอยต่างพรรณเยียงก่อนทอนสลบสี่หลาย เป็น ลายรายสีละดอก รัศมีออกอร่ามเรือง ประเทืองดั่งดารา ดวงจันทร์พลอดปลิด ติดไว้ชมชื่นชู ฟ่างพั้นปูพรมทอง ทอ ไหมกรองประกอบแกม</p>	<p>...ในพระราชวังอันงดงามตระการตานั้นเล่าก็มั่งคั่ง ด้วยทรัพย์สินมหาศาล ทั้งยังมีบริวารแวดล้อมอีกมากมาย นครนี้สุขสมบูรณ์ดังสรวงสวรรค์ก็ไม่ปาน³</p> <p>...แล้วอาบู่หะซันก็ฉงนงายกับทุกสิ่งรอบตัว ทั้งที่ นอนก่امةหะยี่แดงนุ่ม นิ่มกลื่นน้ำหอมเทศ ฟุ้งตลบ เส้า ผั่ง เพดาน เขียนลายทองวิจิตรงดงามตระการตา โหนจะนารีที่หมอบเฝ้าอยู่รายล้อมแต่ละนางล้วนโฉมงาม ดั่งสาวสวรรค์ พนักงานดนตรีบรรเลงเพลงไพเราะกับขาน เครื่องงูษาทรงก็สูงค่า ตัดเย็บประณีตเดินดินทองตั้งแต่ พระมาลาจนถึงรองพระบาทกาหลิบ หะซันอุทานด้วยความพิศวงงงวย “ความฝันนี้ช่างเหมือน จริงดีแท้ของทุกอย่างล้วนจับต้องได้วิจิตรงดงามอย่างกับ อยู่ในวังกาหลิบจริง ๆ”⁴</p> <p>“พิศเพลิดเพลินเขยชม บรรมาษศฤงคาร ห้อง พิมานมณเฑียร สถิตเสถียรใหญ่กว้าง ช่างผั่งและเพดาน โอฬารเลิศทองแกม สอดศสี่แซมประสานสลบ แสงสุริยะ จับแจ่มจรัส มีระย้ารัตนเรืองสุวรรณเจ็ดอันแว่นเรียงราย ลวดลายเลิศไพจิตร ประดิษฐ์อย่างเอกอุตม กลางใต้ะ กลมตั้งประจำ พานทองคำจำหลัก ปักนุปผชาติหอมหวน กลื่นอายอวลเิบตลบ ครอบเจ็ดใบไพบุลย์...ฯลฯ” จนกระทั่งพบนางกำนันบรรเลงดนตรีทั้งเจ็ดนางล้วน ดงามเจิดฉาย อาบู่หะซันจึงได้แต่ยืนตะลึงมองไม่วางตา ...ครั้นเมื่อเสวยพระกระยาหารเสร็จ เมศเรอจึงนำ เสด็จกาหลิบหะซันมายังห้องเสวยผลไม้ซึ่งงามตระการตา ไม่แพ้ห้องแรก หากแตกต่างตรงที่ห้องนี้ตกแต่งด้วยสีเขียว เป็นหลัก ประดับด้วยเขาสัตว์หา</p>

¹ จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. (2553). *ลิลิตนิทราชาคริต*. หน้า 7.

² *แหล่งเดิม*. หน้า 26.

³ ชลลดา ชะบางบอน. (2550). *นิทราชาคริต (ฉบับการ์ตูน)*. หน้า 8.

⁴ *แหล่งเดิม*. หน้า 47-48.

ตาราง 24 (ต่อ)

ลิลิตนิทราชาคริต	นิทราชาคริตฉบับการ์ตูน
<p>แถมเป็นลายลอยเลิศ เชิดดอกเด่นชิงดวง มั่นมือ สรวงมาสร้าง ม่านทองข้างสองไข ระเบิดเบียบบรรจง คงประจำปัญชร บวรวิสุทธิโคมพัศตร์ พุราयरัตน์ เรือนคำ ประจำพระสูตรสบตา งามพันหางามเลิศ งามประเสริฐเพริศแพ้ว ะย้าแก้วแกมอุไร ปักเทียน ไสวแสงสว่าง กระจ่างจับพื้นสะนู ดูแปลบปลาบ วาบวับ จับนัยนาพรายพราว ไต่ตั้งหว่างกลางวิจิตร ฝ้าปูปิดพื้นทอง พานคำสองชั้นใช้ พานล่างใสร้ใหญ่ยง พานบนทรงสูงย่อม มีนาคค่อมประคองยัน สีศิระผันสี ทิศ วิจิตรจำหลักลาย รายจินดาประดับ ดูงามสรรพ โสภณ ขนมนปณผลไม้แห้ง แสงบรรจงจัดสรร ตั้งครบ ครันเจ็ดเครื่อง หอมฟุ้งเฟื่องอวลอบ กลิ่นตระหลบเลิศ หลาย ชมไปวายสิ้นเสร็จ ยังเบ็ดเตล็ดดีแล แปร ตายลิมณัง เห็นไต่ระรังติดฝา ขวดสุราองุ่นแท้ แม้ ห่องก่อนก็มี แบบธานีห้ามปราม ยามเข้าบให้กิน จอมธานีนทร์เป็นบรรทัด ค่ำแล้วจัดพร้อมเสร็จ ขวดกลเม็ดมีฝา พินศิลาทองพราย รายประดับดวง จินดา ถ้วยโมราเรืองรอง เชิงทองประดับเพชร ตั้งเตรียมเสร็จสำหรับ สรรพทุกสิ่งไปขาด มีในราช มณเฑียร งามมั่นเขียนคะเนนี้ ดูพิลึกหลายหลาก สิ่งงามมากเหลือนับ ประดับประดิดิษฐ์พรรณราย พิศเพริศพรายทั้งห้อง ใครเห็นต้องตกตะลึง วายรำพึง อื่นแท้ ชมเพิลิตชมเพลินแม่ หลับแล้ว มเมอฝัน ใฝ่เนา</p> <p>รังสรรค์สืบสิ่งสิ้น สุดพรรณ นาเฮย แก้วประจิกแกมสุวรรณ แว่นฟ้า จับแสงอันนี้สรรพ สุกสอง แสงแฮ งามประเสริฐเลิศแหล่งหล้า โลกย์ล้วนสรรเสริญ¹</p>	<p>ยากและคับไม้ มีภาพเขียนสัตว์ป่าและฝูงนกอันวิจิตร งดงาม...²</p>

¹ จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. (2553). *ลิลิตนิทราชาคริต*. หน้า 49-50.

² ชลลดา ชะบางบอน. (2550). *นิทราชาคริต (ฉบับการ์ตูน)*. หน้า 61-63.

จะเห็นว่า **ลิลิตนิทราชาคริต** มีชนบทการชมบ้านเมืองในบทประณามพจน์โดยกล่าวชมบ้านเมือง “ประเทศสยาม” ว่าเป็นเมืองที่มีเกียรติยศเลื่องลือไปทั่วทุกสารทิศ มีความสมบูรณ์พูนสุขทั่วอาณาเขต ซึ่งลักษณะการชมบ้านเมืองในบทประณามพจน์เช่นนี้ปรากฏทั่วไปในวรรณคดีไทย นับว่าเป็นแบบแผนที่ปฏิบัติสืบต่อกันมา และยังปรากฏการชมห้องภายในวังของกาหลิบ เริ่มจากตอนที่อาบู่หะซันลี้มตาขึ้นมา เขาตะลึงกับความวิจิตรงดงามของห้องรับรองทั้งสี่ห้อง มีการกล่าวถึงความงามของห้องตามลำดับจากห้องแรกที่มีความงามไปสู่อุณหภูมิห้องที่มีความงามที่สุด บรรยายให้เห็นถึงสภาพโดยรวมภายในห้อง เครื่องใช้ รวมถึงนางกำนัลที่คอยปรนนิบัติถวายงานอยู่ภายในห้อง โดยความงามของแต่ละห้องจะเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ จนกระทั่งห้องสุดท้าย ซึ่งมีการบรรยายความงามของห้องทั้งสี่ไว้อย่างวิจิตรตระการ ซึ่งการชมห้องตามลำดับชั้นของความสวยงามตั้งแต่ห้องที่หนึ่งจนถึงห้องที่สี่ที่มีความสวยงามที่สุด ลักษณะดังกล่าวนี้เป็นการเล่าเรื่องที่เร้าจินตนาการของผู้อ่านให้เกิดขึ้นเป็นลำดับด้วยเช่นกัน เพราะห้องแรกที่ว่างามแล้วก็ยังมีห้องที่งามและดีกว่าการบรรยายความงามของห้องตามลำดับชั้นจากน้อยไปสู่มากสุดนี้แสดงให้เห็นความมั่งคั่งของกาหลิบได้เป็นอย่างดี

ส่วนใน **นิทราชาคริตฉบับการ์ตูน** บทชมความงามปรากฏตอนต้นชมความงามของพระราชวังของกาหลิบซึ่งแสดงให้เห็นความมั่งคั่งร่ำรวย ความสุขสมบูรณ์ของนครแบกแดด เปรียบเทียบราวกับเป็น “สรวงสวรรค์” เมื่ออาบู่หะซันตื่นขึ้นมาในวังของกาหลิบ เขารู้สึกประหลาดใจเพราะสิ่งที่อยู่รอบตัวเขาล้วนสวยงามราวกับความฝัน ความสวยงามของพระราชวังบรรยายผ่านอาการตกตะลึงของอาบู่หะซัน และคำอุทานที่คิดว่าเป็นความฝัน และแม้ว่าการชมความงามใน **นิทราชาคริตฉบับการ์ตูน** จะไม่ละเอียดเท่า **ลิลิตนิทราชาคริต** แต่ก็นำคำประพันธ์จากฉบับลิลิตมาแทรกไว้เพื่อให้ผู้อ่านเห็นความงามเจเนียงยิ่งขึ้น

ใน **ลิลิตนิทราชาคริต** ยังมีบทชมตัวละครในเรื่องซึ่งเป็นการบรรยายชมตัวละครเอกอาบู่หะซัน และเหล่านางกำนัลและยุวก ซึ่งชมอาบู่หะซันในตอนที่ได้เป็นกาหลิบว่าหน้าผุดผ่องดังดวงจันทร์เพ็ญ ดังนี้

ทันใดจึงนั่งขึ้น	กลางบรร- จักรณินา
พักรตร์ผ่องฟางเพ็ญจันทร์	แจ่มฟ้า
ยินดีภิรมย์หรร-	ษาสบ ประสงค์แฮ
กาหลิบมองเห็นหน้า	ขอบน้ำหฤทัย ¹

¹ จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. (2553). **ลิลิตนิทราชาคริต**. หน้า 28.

เมื่ออาบู่หะซันขึ้นนั่งบนราชอาสน์ก็มีการกล่าวชมว่าอาบู่หะซันเหมือนองค์กา
หลิบ ประหนึ่งว่าเคยเป็นกาหลิบมาก่อน ดังความว่า

วางรองรุจิเรขเรื้อง	ราชฤทธิ
งามอาสน์อาบู่สถิต	เทียบท้าว
คล้ายองค์เอกอดิศ-	วรวราช เองนา
ยามออกอำมาตย์ด้าว	ดุจได้เคยเป็น ¹

ส่วนการกล่าวชมความงามของนางกำนัลและยุวก ก่่าวถึงความงาม
เบ็ดเสร็จที่ยากจะหาสิ่งใดเปรียบ และราวกับว่าความงามนี้เป็นความงามที่ถูกรังสรรค์ขึ้นโดย
เทพเจ้า ส่วนยุวกนั้นแม้จะมีกายสีดำนิตแต่ก็ตกแต่งตนได้น่าดูอย่างยิ่ง ดังความว่า

เรียงร่นรวงแน่นน้อย	นารี รุ่งฤ
งามรูปงามราศี	สุดอ้าง
งามครบเครื่องดนตรี	งามเครื่อง ทงนา
งามระเบียบบำเรอผ้าง	เทพให้มารัง
ยังหม่อมยุวกเนื้อ	นิลสนิท
ตกแต่งตนตรูพิศ	เพริศพร้อม
ยื่นรายเรียบเรียงสถิต	ตามที่ ควรรณ
คอยสดับรับค่าน้อม	นอบใช้ระไวระวัง ²

บทชมความงามของตัวละครที่มีรายละเอียดแสดงให้เห็นชัดเจนที่สุดคือบท
ชมนางสนมกำนัลในตอนที่อาบู่หะซันเข้ามาในห้องรับรองห้องที่สี่ เป็นห้องที่งดงามกว่าห้องที่ผ่าน
มา นางกำนัลที่อยู่ถวายงานงดงามตั้งนางพ้านางสวรรค์ ลักษณะการกล่าวชมความงามของ
ตัวละครเป็นส่วน ๆ นี้ พบได้ทั่วไปในวรรณคดีไทย ดังความว่า

แลผลิตเพลินบมิวาย กรายกรเยื้องยุรยาตร มาถึงอาสน์อิงองค์ ส่วนอนงค์เจ็ดนาง
โคมล้ำอาจเอี่ยมสะอาด ยามยลผาดไสภา งามเตือนตาเมื่อพิศ ผิวสนิทนวลละของ

¹ จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. (2553). *ลิลิตนิทราชาคริต*. หน้า 34.

² แหล่งเดิม. หน้า 27.

สองกำโบลบริบวรรณ์ ยลยามสรวลยามเยื่อน เอื้อนโษษฐียัมยวนใจ พักตร์พิไลเล่ห์ศศิธร
 ทรงอัปสรอ่อนแอ้น งามเนตรแม่นศรียง ตรึงจู่ระมรัก งามเลิศลักษณ์ลอบตา แต่บาทาถึงแก่ศ
 พิเศษสรรพากรณ์ ล้วนบวรพิศตรา ดวงลดาเครือกระหนก เป็นสนอบปกบาทมิด คิดเว้นว่าง
 หว่างอุรา ยลกายาวรรณฉวี งามรังสีผ่องแผ้ว เห็นพรายแพ้วอุณหิส ขจิตร์ตันเรือนหิรัญ
 กรรณกุนทลพรางพร้อย สอสรวมสร้อยสายสะอึง พริ้งเพริศแก้วทองกร นีวบังอรสอดทรง
 กำมรงค์เรือนเพชรรัตน์ คุปกัสสรโอภาษ งามประหลาดเลิศแล้ว แก้วอื่นไปปลอมปน ยลแต่
 เพชรแผ้วผ่อง แสงเพลิงส่องสพกาย คุดั่งสายรุ้งเรือง แลไปเปลืองตาชม มารยาทสมทรงสมร
 จริตงอนงามกิริยา เยื่อนวาคาไพเราะ ละเอียดโลมเหตุทัย ยามปราศรัยสนองคำ ล้วนคมขำ
 เฉลียวฉลาด สมเป็นนางานางำนำล ยืนเรียงรันเรียบพร้อม ล้อมที่เสวยเจ้าหาล้า คุดั่งนาง
 เมืองฟ้า ฝ่ายดาวแดนสรวง มาแล

งามปวงเสาวลักษณ์ล้ำ	นารี ทิพย์ฤา
งามสะอาดอำอินทรีย์	เพชรพร้อย
งามจริตกิริยามี	มารยาท งามนา
งามเพราะเสนาะถ้อย	ถึถ้วนล้วนงาม ¹

การชมความงามที่ปรากฏในลิลิตนิทราชาคริตมีลักษณะเชื่อมโยงกับบทชม
 ความงามในวรรณคดีไทยส่วนใหญ่ ทั้งการชมความงามของห้องต่าง ๆ รวมทั้งนางสนมกำนำล
 โดยการเปรียบเทียบ ดังเช่นการเปรียบเทียบความงามของสถานที่ “*เล่ห์เพียงดาวดั่งสี*” หรือการชม
 ความงามของนางกำนำลว่า “*คุดั่งนางเมืองฟ้า*” แสดงให้เห็นถึงความรุ่มรวยในสิ่งที่ดั่งงามอันเป็นสิ่งที่
 ผู้เป็นกาหลิบท่านั้นที่จะสามารถมีได้ กล่าวคือ ทั้งห้องที่ดั่งงาม นางสนมกำนำล ข้าราชการบริวารที่
 ดั่งงาม ย่อมเป็นเครื่องประดับพระเกียรติยศสำหรับกาหลิบทในฐานะกษัตริย์ผู้ปกครองแผ่นดิน
 ขนบการชมความงามในลิลิตนิทราชาคริตจึงไม่เพียงแต่เป็นการยัดเยียดสิ่งนี้ให้เห็นลักษณะที่มี
 ความสัมพันธ์กันของวรรณคดีไทยเท่านั้น แต่เป็นการแสดงให้เห็นถึงความสมบูรณ์พร้อมไปด้วยสิ่ง
 ที่ดั่งงามสำหรับผู้เป็นกาหลิบท

3.1.4 ปัจฉิมพจน์

ปัจฉิมพจน์เป็นส่วนท้ายสุดของวรรณคดี ขวน เพชรแก้ว กล่าวว่า “การลง
 ท้าย เมื่อจบเรื่องมักบอกชื่อผู้แต่ง ความมุ่งหมายในการแต่ง หรือกล่าวออกตัว ซึ่งเป็นลักษณะ

¹ จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. (2553). *ลิลิตนิทราชาคริต*. หน้า 122.

ถ่อมตัวของกวีนั่นเอง”¹ ซึ่งชนบทของวรรณคดีไทยทั้งหลายเมื่อมีบทประณามพจน์ต้องมีบทปัจฉิมพจน์ ปัจฉิมพจน์ปรากฏในส่วนท้ายของ **ลิลิตนิทราชาคริต** ซึ่งเป็นการแจ้งข้อคิดของเรื่อง การกล่าวถ่อมตน จุดประสงค์ในการพระราชทานนิพนธ์ ผู้ช่วยในการพระราชทานนิพนธ์ และการจัดพิมพ์เล่ม **ลิลิตนิทราชาคริต** ทรงแจ้งว่า **นิทราชาคริต** มีที่มาจากนิทานของอาหรับโบราณ ทรงพระราชทานนิพนธ์ไว้จนจบเรื่องซึ่งสอดคล้องกับต้นฉบับที่กล่าวถึงการหลับการตื่น และทรงให้ความรู้เพิ่มเติมว่า “กาหลิบฮารูนอาลราชะจิต” ในเรื่องมีตัวตนจริง ทรงเป็นกษัตริย์ “ผู้ทรงธรรม” ซึ่งมีปรากฏอยู่ในนิทานอาหรับอีกหลายเรื่อง ดังความว่า

บรรยายนิเทศเบื้องต้น	โบราณ
อรับร่ำเรื่องนิทาน	เก่าก็
แสดงโดยดับพิศดาร	เต็มเรื่อง
ผู้หลับตื่นขึ้นชี้	ชื่ออ้างฉบับบุรพ์
ฮารูนอาลราชะจิตนี้	นามปรา กฏเฮย
เป็นมหาธรรมมา-	ธิกแท้
นิทานเรื่องนานา	มีมาก
ชมว่าเลิศแล้วแล้	ยิ่งล้ำกษัตริย์หลาย ²

ในส่วนต่อมาสรุปข้อคิดจากเรื่อง **ลิลิตนิทราชาคริต** เกี่ยวกับการคบเพื่อน การไม่หลงละเลิกกับความสุภาพเพียงชั่วครู่ และการมีสติ ซึ่งลักษณะการให้ข้อคิดท้ายเรื่องดังกล่าวนี้ คล้ายกับลักษณะของนิทานอีสปที่มีการให้ข้อคิด คติเตือนใจหลังจบเรื่อง ดังความว่า

ความหมายในเรื่องนี้	หะซัน
คบเพื่อนมากมายครั้น	นับร้อย
ยามขัดสลดพลัน	แพลงหมด
คบปมีคุณน้อย	หนึ่งให้ภัยชู
คบภูธรเศรษฐเจ้า	ธรรณี ดลฤ
อาจส่งเป็นกษัตริย์	ดุจพร้อม
คบถูกที่คนดี	เดียวดุจ ร้อยแฮ
คบเพื่อนจำเพียรต้อง	เลือกซ้ำหลายครา

¹ ชวน เพชรแก้ว. (2520). การศึกษาวรรณคดีไทย. หน้า 83.

² จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. (2553). **ลิลิตนิทราชาคริต**. หน้า 182.

เวลาเมื่อสุขสัน	เหลือเหลือ
ปล่อยจิตตรคดีละเลง	โล่งแล้ว
ถึงทุกข์แทบปนเปิง	เปลื้องชีพ
เพื่อนักมักไม่แคล้ว	เหตุร้ายเร็วถึง
คำนึงรู้สึกแล้ว	ละพยศ เสียเสย
ดีจึงกลับปรากฏ	อีกครั้ง
ลูกลมตราบตัวปลด	ปลงชีพ
ควรรอยุดสติยัง	อย่าเดินตื่นบุญ ¹

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงกล่าวว่าเรื่องที่แต่งขึ้นมานี้อาจไม่มีสารประโยชน์สำคัญ เพียงแต่งไว้สำหรับอ่านเล่นเพราะเห็นว่าเป็นเรื่องตลกขบขัน จะได้ประเทืองอารมณ์บางครั้งคราว นักปราชญ์ผู้รู้อาจติเตียนได้ ดังความว่า

เป็นคุณแต่เท่านี้	แนะความ
นอกจากนั้นเหลือหลาม	แหลกเปื้อน
เรียงเรียบเรื่องราวตาม	ฉบับจบ ลงแฮ
สำหรับนักเลงเอื้อน	อ่านเหล่านเห็นขัน
เกลาฉันทกลั่นน้ำนับ	เสมอสมาน กันฤ
เหลวเหลกบมีสาร	สอบก้อน
สำหรับรับบัณฑล	แดว่า ร้อนแฮ
หยิบส่งลงหัตถ์ช้อน	ขีดได้ในมือ
ถือไว้ไปอยู่ชั่ว	เหลวละลาย หมดแฮ
ฟังเที่ยวเดียวคืนคลาย	จืดแล้ว
น้ำแข็งคูบรอราย	โคลงเรื่อง นี้แฮ
ได้แต่ย่อยยามแผ้ว	แผ้วร้อนคราวเดียว
นึกเฉลียวเกรงปราชผู้	พานพบ
จักติเตียนปรารภ	ว่าฟัง
หนีแบบบ่เคยสบ	หูแต่ เดิมแฮ
ฟังแต่ต้นจนคั่ง	จบล้นตลกหลาม ²

¹ จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. (2553). *ลิลิตนิทราชาคริต*. หน้า 182-183.

² *แหล่งเดิม*. หน้า 183-184.

พระองค์ทรงกล่าวว่าพระราชนิพนธ์มีที่มาจากฉบับภาษาอังกฤษ แต่หากอ่านฉบับภาษาอังกฤษแล้วอาจจะเห็นว่าไม่ได้เหมือนกันเพราะไม่ได้แปลความจากภาษาอังกฤษ แต่ทรง พระราชนิพนธ์ตัดเติม หากใครอยากอ่านแบบละเอียดก็ให้หาอ่านต้นฉบับ และว่าสำนวนกลอนอาจจะไม่ดีเท่าที่ควร เพราะทรงพระราชนิพนธ์เล่นเท่านั้น ดังความว่า

เรียงตามฉบับข้าง	อังกฤษ
ทางสมุดออกประดิษฐ์	กาพย์นี้
ตามฉบับบ่ได้คิด	คะเนแต่ง เองนา
อย่างเรื่องเขาคิดซี้	เช่นเพื่อพระอภิ
ผู้ใดทราบอ่านรู้	ภาษา
อังกฤษคงพบหา	อ่านห้าย
แต่คำรำเรียงมา	ไปหมด เหมือนแฮ
เป็นแต่เรื่องราวละม้าย	ไม่เพี้ยนผิดความ
ยามทำบ่ได้จด	แปลเรียง ความเฮย
เป็นแต่อ่านเองเพียง	ทราบแล้ว
เติมบ้างตัดบ้างเคียง	เทียบเรื่อง ง่ายแฮ
ใครใคร่ทราบละเอียดแล้ว	อ่านเบื้องฉบับบรรพ์
เชิงฉันทกลอนกาพย์ซึ้ง	ชัดขวาง
อายุจิตคิดระคาง	ครั้นคร้าม
วานใครช่วยคิดขนาง	บทราบ ความแฮ
จนจิตจำรุ่งหม่อม	แต่งเหล้นตามแกน ¹

พระองค์ทรงแจ้งจุดประสงค์ในการแต่ง **นิทราชาคริต** ว่าเพื่อพระราชทานเป็นของขวัญแก่ให้พระบรมวงศานุวงศ์ในโอกาสวันขึ้นปีใหม่ ดังความว่า

แทนของแจกให้แก่	พระวงศ์ ปวงเฮย
ซึ่งเสด็จทุกพระองค์	พรั่งพร้อม
ในวันวิวิธม-	คลเปลี่ยน ปีแฮ
ทราบเรื่องยลรูปน้อม	จิตให้ยินดี ²

¹ จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. (2553). **ลิลิตนิทราชาคริต**. หน้า 184-185.

² **แหล่งเดิม**. หน้า 185.

นอกจากนี้ทรงแจ้งวันที่เริ่มต้นและสิ้นสุดการพระราชนิพนธ์ เวลาที่ใช้ในการพระราชนิพนธ์ 29 วัน และทรงชี้แจงที่มาของชื่อเรื่อง **นิทราชาคริต** ว่าแปลตรงกันกับภาษาอังกฤษ ซึ่งสอดคล้องกับพฤติกรรมกรหลับและการตื่นของตัวละครในเรื่อง ดังความว่า

เริ่มคำขึ้นแรกทั้ง	วันลง จบแฮ
สองศุภร์สบกันตรง	ดังแกล้ง
ข้างขึ้นหกคำผจง	จบเจ็ด คำนา
เดือนเจ็ดจนแปดแสร้ง	สฤษฏ์แล้วเสรีจลง
คงคิดยี่สิบเก้า	วันวาร
นับว่าเดือนหนึ่งประมาณ	หมดถ้อย
เรียงศกตกปีขาด	สัมฤทธิ์- ศกแฮ
ศักราชพันสองร้อย	สี่ร้อยมีศูนย์
เพิ่มพูนแนะท้ายหน้อย	นามคิด ไว้แฮ
ชื่อนิทราชาคริต	เรื่องนี้
แปลตรงดจอังกฤษ	เขาเรียก กันแฮ
เสนอเนื่องนักเลงชี้	ชื่ออ่า่านจำ
คำโคลง สุภาพเพียง	พวงประพาฬ
ลิลิต เก็บบรรสาร	สอดร้อย
นิทรา เรื่องหลับปาน	เคลิ้มจิต เขานา
ชาคริต กลับเคลื่อนคล้อย	สว่างเคลิ้มมัวหลง ¹

ผู้ที่ช่วยขัดเกลา ตรวจสอบความถูกต้องของ **ลิลิตนิทราชาคริต** คือ กรมหมื่นพิชิตปรีชากร พระศรีสุนทรโวหาร ตลอดจนผู้ที่เป็นธุระจัดพิมพ์ และหากยังขาดตกบกพร่องอยู่บ้างก็ต้องยอมรับ เพราะผู้แต่งและผู้ตรวจทานอาจจะหลงลืมไปบ้าง ทั้งการจัดพิมพ์ก็รีบเร่งให้ทันเวลา หากผิดพลาดก็ให้แก้ไขตัดแปลงเพื่อความไพเราะ ทั้งนี้เพื่อเป็นการยั่วให้นักเลงกลอนแต่งตามในภายหลัง ลักษณะดังกล่าวข้างต้นแสดงให้เห็นว่ามีผู้ช่วยในการพระราชนิพนธ์ และทรงมีน้ำพระราชหฤทัยที่กว้าง เพราะทรงยอมรับความผิดพลาดได้ ดังความว่า

¹ จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. (2553). **ลิลิตนิทราชาคริต**. หน้า 186.

กรมหมื่นพิชิตไต้	ชวนชวาย
ตัดตกเติมคำขยาย	ออกบ้าง
เลือกคัดดัดแปลงปลาย	สัมผัส กลอนแฮ
ไพเราะเสนาะอ้าง	อรรถล้วนควรฟัง
ภายหลังจึงส่งให้	พระศรี
สุนทรโวหารมี	ชื่อน้อย
เทียบทานถ่องอีกที	หนึ่งเผื่อ พลั้งแฮ
สอบอักษรกลอนถ้อย	ถูกถ้วนบริบูรณ์

พูนเพิ่มทำยถกลงการณ ปางเรียงสารพิมพ์กิจ คิดแบ่งกันป็นงาน ให้สอบทานทีละแทน เพื่อเหมาะแม่นอักษร กลอนสัมผัสเอกโท โดยโบราณตำรับ ข้อบังคับทั้งหลาย บได้คลาศคลาดคลาด พระเจ้าราชวรวงศ์ พระองค์เจ้าบุตรี ปรีชาเชิงลิขิต กรมหมื่นพิชิตเชี่ยวชาญการโคลงกาพย์กลอนฉันท์ อิกเทวัญอุไทยวงศ์ คงแก่เรียนรู้มาก มนุศย์นาคมานพ จบจิตแจ่มเจนจัด สวัสดิประวัติไว้ว่อง ถ่องวิทยายังกวี พระศรีสุนทรโวหาร อาจารย์ผู้รู้หลัก นักงานตูกอีกตน รวมเจ็ดคนคั่นคิด หาที่ผิดแคะได้ บางคนได้ผิดกลอน บางคนทอนเอกโท โวหารเห็นเพี้ยนผิด ต่อเติมติดตกแทรก บให้แปลดฉบับบรรพ์ อักษรอันพลั้งพลาด ขาดไม้หน้านฤกหิต ทัศนชชาติผิดพิณฑุชาติ ตัวคล้ายคลาดขึ้นลง วงฟองมันวิสรรชนีย์ ตาใครดีหาพบ มาบรรจบเจ็ดใบ เก็บลงในใบหนึ่ง จึงส่งไปให้แก่ เพื่อถ่องแท้ทุกคำ ทำเยี่ยงนี้ปัจกาล ทรายสิ้นสารสุดเรื่อง ส่วนเครื่องพิมพ์พนักงาน การกรมขุนบดินทร์ เจ้าวัชรินทร์ตรวจจัด ตีเย็บตัดอัดสมุด บได้อยุดยับยั้ง พลั้งผิดบ้างคงหลาย หมายถึงมั่นหมัดใจ ในกระบวนโคลงฉันท์ อันไปพลั้งไปมีหนึ่งตีพิมพ์ก็ยาก ผู้ตรวจมากหลายผู้ แต่ไปรู้หมดผิด ตัดใจตรวจคราใด คงอยู่ในพบอีกหลีกตาลอดไปบ้าง ฝ่ายข้างผู้พิมพ์การ เรียบเรียงสารตามสอบ ไปรอบคอบขาดเหลือ เพราะพันเผื่องวยง คงยังคงผิดอยู่ คู่รับผิดไปพัน เกลือกผู้คั่นดูปะ จะโทษท้วงทักทายจงอย่าววยดำริ ตรีความยากผู้แต่ง หลงลืมแห่งผู้ทาน การลงพิมพ์เร็วเร่ง เพ่งเห็นผิดพึงแปลงใดกลางแคลงสอบถาม ดัดแปลงตามแต่เพราะ เพื่อเสนาะทั่วหน้า ยั่วจิตนักเลงกล้าแต่งเหล่านภายหลัง อิกเทอญ¹

ส่วนสุดท้ายของปัจฉิมพจน์ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงกล่าวว่า **ลิลิตนิทราชาคริต**นี้พระราชานิพนธ์นี้ทำให้เลื่อมสมุด และนำไปลงพิมพ์อาจดูไม่สละสลวยนัก เนื่องจากรีบเร่งให้ทันแจกในวันขึ้นปีใหม่ จากนั้นทรงสรุปปิดเรื่องว่านิทราชาคริตเป็นเรื่องที่มาจาก

¹ จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. (2553). **ลิลิตนิทราชาคริต**. หน้า 186-187.

นิทานอาหรับโบราณ พระราชนิพนธ์ขึ้นเพื่อให้ทันสมัยทันงานวันขึ้นปีใหม่ และประพันธ์ด้วยรูปแบบโคลง และร่าย คือลิลิตตามแบบโบราณ ดังความว่า

รังเรื่องลิลิตนี้	นับประมาณ
ห้าเล่มเต็มแน่นปาน	เบียดแบ่ง
ลงพิมพ์ผงสาร	สมุดเล่ม เดียวแฮ
วางกระยะแต่ร้าง	สฤษฎ์ให้เห็นสวย
ด้วยรอกกระดาศซ้ำ	ไปมา ถึงเฮย
เห็นจวบจวนเวลา	เล่นแล้ว
จึ่งเร่งรีบเร็วหา	กระดาศ ทำแฮ
พิศบุคคล่องแผ้ว	ผอนเพียงพอการ
ขาลสัมฤทธิ์ศกสิ้น	สุดปี
เดือนสี่เดือนเดียวมี	ชองเรา
เร่งทันแจกราตรี	ปาฏิบัท
ปีใหม่มาเยี่ยมเข้า	เขตแล้วจุงเจริญ
จบ เรื่องอาหรับพูน	เพลงกาล
บ บกพร่องพิสดาร	ถี่ถ้วน
ริ ทำรับทันงาน	ปีใหม่ มาแฮ
บุรณั แบบโคลงร่ายล้วน	หลากเบื่องโบราณ ¹

บทสุดท้ายทรงพระราชนิพนธ์เป็นโคลงกระทู้ “จบบริบูรณ์” เพื่อปิดเรื่อง ซึ่งเนื้อความเป็นการเน้นย้ำที่มา สาเหตุของการประพันธ์ และลักษณะคำประพันธ์ที่ใช้พระราชนิพนธ์สมบุรณ์ตามแบบ “เบื่องโบราณ” อันเป็นการแสดงพระราชดำริของพระองค์ให้เห็นถึงความสำคัญของการใช้คำประพันธ์แบบไทย

ใน**นิทราชาคริตฉบับการ์ตูน** ปัจจุบันพจนังกล่าวถึงอาบุญะขันและนางนอตาชอลอว์ดัดรับใช้กาหลิบฮารูนอาลราชจิตและพระนางไซบีเดด้วยความจงรักภักดีตลอดชีวิต และปิดท้ายด้วยโคลงหนึ่งบทซึ่งคัดมาจาก**ลิลิตนิทราชาคริต** ดังความว่า

หลังจากนั้นเป็นต้นมา อาบุญะขันและนางนอตาชอลอว์ดัด ก็รับใช้สนองพระเดช
พระคุณของสอง กษัตริย์ ทั้งองค์กาหลิบฮารูนอาลราชจิตและพระนางไซบีเดผู้ทรง

¹ จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. (2553). **ลิลิตนิทราชาคริต**. หน้า 188.

พระเมตตา ด้วยสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณเป็นล้นพ้นตลอดชีวิต และยังสืบทอดความ
จงรักภักดีไม่เสื่อมคลายต่อไปถึงรุ่นลูกหลาน

“ไปคล้ายปฏิพัทธ์พูน	ภักดี
พระก็โปรดปรานี	ยิ่งล้ำ
สองสุขเกษมศรี	สนองบาท พระนา
ตลอดชีวิตข้า	สืบเชื้อวงศ์หลาย” ¹

บทปัจฉิมพจน์ใน**นิทราชาคริตฉบับการ์ตูน**สิ้นสุดเมื่อจบเนื้อเรื่อง ไม่ได้
ชี้แจงรายละเอียดเพิ่มเติมดังในฉบับลิลิต ทั้งยังนำคำประพันธ์จากพระราชนิพนธ์**ลิลิตนิทรา**
ชาคริตมาใช้ในการปิดเรื่องเพื่อย้ำให้เห็นความจงรักภักดีของอาบู่หะซันและนางนอตาซอลอ์วัตต์
ที่มีต่อพระเจ้ากาหลิบฮารูนอาลราชะจิตและพระนางไซบีเด

จากที่กล่าวมาทั้งหมดนี้จะเห็นได้ว่าชนบทปัจฉิมพจน์ใน**นิทราชาคริต**ทั้ง 2
สำนวนเป็นสิ่งที่ได้รับแบบแผนมาจากวรรณคดีไทย ซึ่งปัจฉิมพจน์ใน**นิทราชาคริต**นำแบบแผนชน
บทวรรณคดีไทยที่มีมาแต่โบราณ ตั้งแต่ประณามพจน์ การกล่าวสรรเสริญพระมหากษัตริย์ การชม
ความงามและปัจฉิมพจน์มาใช้ในการดำเนินเรื่อง แสดงให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของ**นิทราชาคริต**
กับวรรณคดีไทยที่มีมาแต่โบราณ

3.2 การอ้างอิงตัวบทจากวรรณคดี

นิทราชาคริตทั้ง 2 สำนวนมีการนำตัวบทสำคัญจาก**โคลงโลกนิติ**มาใช้ในการเล่าเรื่อง
ซึ่งโลกนิติ เป็นสุภาษิตเก่าแก่อันมีที่มาจากทางอินเดีย และเป็นที่ยุ่จักอย่างแพร่หลายในสังคมไทย
มาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา มีทั้งสำนวนที่แต่งเป็นร้อยแก้วและร้อยกรอง แต่สำนวนที่รู้จักกัน
แพร่หลายมากที่สุดคือ **โคลงโลกนิติ** “สำนวนที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายมากกว่าสำนวนอื่น ๆ
คือ **โคลงโลกนิติพระนิพนธ์สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาเดชาดิศร**”² ซึ่งพระบาทสมเด็จพระ
พระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ชำระขึ้นและนำไปจารึกไว้ในวัดพระเชตุพน
วิมลมังคลาราม

นิทราชาคริตทั้ง 2 สำนวนนำตัวบทหนึ่งจาก**โคลงโลกนิติ**มาแทรกไว้ในตอนเดียวกัน คือ
ตอนที่นางจอบแก้วผู้เป็นมารดา กล่าวสั่งสอนอาบู่หะซัน ความว่า

¹ ชลลดา ชะบางบอน. (2550). **นิทราชาคริต (ฉบับการ์ตูน)**. หน้า 131.

² สถาบันภาษาไทย กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2543). **ประชุมโคลงโลกนิติ**. หน้า 31.

เพื่อนกิน สิ้นทรัพย์แล้ว	แหงหนี
หาง่าย หลายหมื่นมี	มากได้
เพื่อนตาย ถ้ายาแทนซี-	วาอาตม์
หายาก ฝากผีใช้	ยากแท้จักหา ¹

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงกล่าวถึงที่มาของโคลงบทนี้ไว้ในพระราชนิพนธ์คู่มือเรื่องว่า “คัดมาแต่โคลงสุภาพนิพนธ์ที่ 407 ซึ่งกรมสมเด็จพระเดชาดิศรทรงเช่นเดียวกัน”² ซึ่งสอดแทรกได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์ในเรื่อง กล่าวคือ เน้นว่าการเลือกคบเพื่อนนั้นมีความสำคัญเพราะโคลงบทนี้แทรกไว้ตอนที่อาบู่หะซันเลี้ยงเพื่อนจนหมดตัว เมื่อยากจนเพื่อนก็ตีจาก นางจอบแก้วจึงได้กล่าวเตือนสติด้วยโคลงบทนี้ แสดงพระอัจฉริยภาพในการนำตัวบทจากวรรณคดีเรื่องอื่นมาใช้ในวรรณคดีเรื่องใหม่ได้อย่างสอดคล้องเหมาะสมโดยที่ไม่มีการดัดแปลงใด ๆ ยังคงตัวอักษร คำ และความหมายของตัวบทนั้นไว้ครบถ้วนทุกประการ

การคัดมาเพื่อใช้ใน **ลิลิตนิทราชาคริต** ก็ทรงนำมาใช้แทรกไว้ในตอนที่เหมาะสม ลักษณะดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าการเล่าเรื่องในลิลิตนิทราชาคริตมีส่วนสำคัญในการสืบทอดรักษาตัวบทจากวรรณคดีไทย การคัดโคลงบทนี้มาใช้ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวไม่ได้ทรงเปลี่ยนแปลงตัวบทของโคลงบทนี้เลย เพียงแต่นำมาประพันธ์เชื่อมโยงกับโคลงบทอื่น ๆ ภายในเรื่อง เนื้อหาตอนที่ใช้ตัวบทจาก **โคลงโลกนิติ** มาพระราชนิพนธ์แทรกไว้ก็สอดคล้องกันและสื่อความหมายของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้เป็นอย่างดี ซึ่งเป็นเหตุการณ์ในตอนที่อาบู่หะซันยากจนลง และไม่มีเพื่อนคนใดเหลียวแลให้ความช่วยเหลือ การนำ **โคลงโลกนิติ** ข้างต้นมาใช้ในแทรกในการพระราชนิพนธ์ **ลิลิตนิทราชาคริต** ดังกล่าวจึงเป็นการเน้นย้ำคำสอนเรื่องการคบเพื่อนให้มีน้ำหนักรัดแน่นขึ้น อีกทั้งยังเป็นการสืบทอดวรรณคดี **โคลงโลกนิติ** และยังแสดงให้เห็นว่าพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีพระปรีชารอบรู้ทางด้านวรรณคดีเป็นอย่างดี เพราะการจะนำตัวบทจากวรรณคดีต่าง ๆ มาใช้ใน **ลิลิตนิทราชาคริต** ที่ทรงพระราชนิพนธ์ ย่อมต้องมีการเลือกสรรให้สอดคล้องกัน ตัวบทจาก **โคลงโลกนิติ** ดังกล่าวยังช่วยเน้นย้ำความหมายของเหตุการณ์ที่อาบู่หะซันเลี้ยงเพื่อนจนสิ้นทรัพย์และโดนเพื่อนพากันตีตัวออกห่างได้เป็นอย่างดี การเลือกตัวบทจาก

¹ จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. (2553). **ลิลิตนิทราชาคริต**. หน้า 12.

² แหล่งเดิม. หน้า 190.

โคลงโลกนิติมาใช้แทรกในลิลิตนิทราชาคริตดังกล่าวนี้อาจเพราะทรงเห็นว่าโคลงโลกนิติเป็นโคลงที่มีเนื้อหาเป็นคติสอนใจสำหรับคนทั่วไปและเป็นที่ยุ้จักมากกว่าสุภาษิตอื่น ๆ ทำให้ง่ายต่อการสื่อสารและทำความเข้าใจ

โลกนิติมีเนื้อหาเป็นคติสอนใจ และให้แนวทางในการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องดีงาม ตลอดจนเป็นหลักในการปกครองและบริหารบ้านเมือง เพราะมีขอบข่ายครอบคลุมชีวิตของคนทั่วไป ส่วนวนภาษา ตลอดจนความหมายง่ายต่อการสื่อสาร ประชาชนคนไทยรู้จักสุภาษิตคำสอนจากโลกนิตี้นี้ดีกว่าสุภาษิตเรื่องอื่น ๆ¹

ในนิทราชาคริตฉบับการ์ตูนก็ได้นำโคลงบทดังกล่าวจากโคลงโลกนิติมาแทรกเอาไว้ตามลักษณะคำประพันธ์เช่นเดิม ซึ่งแสดงให้เห็นว่าโคลงบทดังกล่าวมีความสำคัญในการถ่ายทอดคำสอนได้เหมาะสมกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในเรื่องได้ดีอยู่แล้ว จึงอาจไม่มีความจำเป็นที่จะต้องถอดความ นอกจากนี้ลิลิตนิทราชาคริตฉบับการ์ตูนได้นำตัวบทจากลิลิตนิทราชาคริตมาแทรกเอาไว้ในเนื้อเรื่อง จำนวนทั้งสิ้น 11 ตัวบท โดยนำมาแทรกในตอนต่าง ๆ ของเรื่อง ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 25 การนำเสนอตัวบทจากลิลิตนิทราชาคริต

ตัวบทจากลิลิตนิทราชาคริต	ตอนที่ปรากฏในนิทราชาคริตฉบับการ์ตูน
1. "...ตริจาดูราชการ คือวิจารณ์คุณโทษผลประโยชน์ผลผู้ทำ กรรมชอบผิดแต่ให้ ชอบชอบให้ควรการ..." ²	ตอนกล่าวถึงการปกครองของกาหลิบด้วยหลักราชกิจ 4 ประการ ทำให้ไพร่ฟ้าราษฎรอยู่อย่างร่มเย็นเป็นสุข
2. "...หนึ่งวิจารณ์ทั่วทุกข์ สุขอำมาตย์ราษฎรดังอิทธิฤทธิ์ถ้อยความ ตามสมควรคุณโทษ..." ³	
3. "...หนึ่งตริประโยชน์พารา ประมวลมาซึ่งราชทรัพย์โดยฉบับบูรพา เลี้ยงศาสนาอาณาจักร บริรักษ์นครโดยควร..." ⁴	

¹ สถาบันภาษาไทย กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2543). *ประชุมโคลงโลกนิติ*. หน้า 31-40.

² ชลลดา ชะบางบอน. (2550). *นิทราชาคริต (ฉบับการ์ตูน)*. หน้า 9.

³ แหล่งเดิม. หน้า 10.

⁴ แหล่งเดิม. หน้า 11.

ตารางที่ 25 การนำเสนอด้วยทจากลิลิตนิทราชาคริต (ต่อ)

ตัวบทจากลิลิตนิทราชาคริต	ตอนที่ปรากฏในนิทราชาคริตฉบับการ์ตูน
4 “...หนึ่งไต่สวนการศึก ระวังภายนอกใน เพื่อราญไพรียุทธ์ ทุกทิศประทุษป้องกัน สรรพภัยผ่นอนปรนจาตุภคณราชกิจ...” ¹	
5. “ล่องขบปี่หนึ่งประมาณ ทรัพย์ศฤงคารพร้อมแท้บ่เนิ่นเลยหนอยแล้ จักสิ้นทุนรอน แล้วนา” ²	ตอนอาบุญหะชันสิ้นทรัพย์เพราะการเลี้ยงเพื่อน
6. “เพื่อนกินสิ้นทรัพย์แล้ว หางายหลายหมื่นมี เพื่อนตายถ่ายแทนชี- หายากฝากผีไข้	นางจอบแก้วกล่าวสอนอาบุญหะชันหลังจากสิ้นทรัพย์แล้วเพื่อนพากันตีจาก
7. “พิศเพิลิตเพิลินเขยชม บรมราชศฤงคาร ห่องพิมานมณเทียร สถิตเสถียรใหญ่กว้าง ช้างผนังและเพดานโอฟารเลิศทองแกม สอดศลีแซมประสานสลับ แสงสุริยะจับแจ่มจรัส มีระย้ารัตน์เรืองสุวรรณเจ็ดอันแขวนเรียงราย ลวดลายเลิศไพจิตร ประดิษฐ์อย่างเอกอุดมกลางใต้กลมตั้งประจำ พานทองคำจำหลัก ปักนุปผชาติหอมหวาน กลิ่นอายอวลเอิบตลบ ครบเจ็ดใบไพบูลย์...” ⁴	ตอนเดินชมพระราชวังของกาหลิบ
8. “บารมีพระมากล้น พระพิทักษ์ยุทธธรรม บริสุทธิดุจดวงตะวัน ทวยราษฎร์รักบาทแม่	นางกำนัลขับโคลงยอพระเกียรติของกาหลิบ (อาบุญหะชัน)
9. “ขอเชิญอาหล่าผู้ โปรดขับผีป่าปลิด จากอกหะชันสถิต โดยเดชพระคงฝ้าย	ตอนอาบุญหะชันเสียจริต คิดว่าตนยังเป็นกาหลิบ นางจอบแก้วคิดว่าบุตรของตนโดนผีป่าสิงสู่ จึงอ่อนวอนต่อองค์อัลลอฮ์ให้ช่วยเหลือ

¹ แหล่งเดิม. หน้า 12.

² แหล่งเดิม. หน้า 24.

³ แหล่งเดิม. หน้า 25.

⁴ แหล่งเดิม. หน้า 61.

⁵ ชลดา ชะบางบอน. (2550). นิทราชาคริต (ฉบับการ์ตูน). หน้า 64.

ตาราง 25 การนำเสนอตัวบทจากลิลิตนิทราชาคริต (ต่อ)

ตัวบทจากลิลิตนิทราชาคริต	ตอนที่ปรากฏในนิทราชาคริตฉบับการ์ตูน	
10. “เจ้าทุกข์ยิ่งทับทวี ชนมชีพจักยืนช้ำ	ทุกข์พี่ เหตุนี้ของนางเดียว” ²	ตอนกาหลิบทรงปลอบพระนางไซบีเด เพราะเข้าใจว่า พระนางไซบีเดทรงเสียพระทัยเนื่องจากนางนอตาซอล อ้วนตัด นางในคนโปรดถึงแก่ชีวิต
11. “ไปคล้ายปฏิพัทธ์พูน พระก็โปรดปรานี สองสุขเกษมศรี ตลอดชีวิตช้ำ	ภักดี ยิ่งล้ำ สนองบาท พระนา สืบเชื้อวงศ์หลาย” ³	ตอนจบเนื้อหา ปรากฏในส่วนท้ายสุดของเรื่อง

ตัวบทที่นำมาใช้ทั้ง 11 ตัวบทนั้นสามารถที่จะแบ่งตามเนื้อความได้ 5 ประเด็น คือ การสรรเสริญพระเกียรติคุณและความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ (ตัวบทที่ 1-4,8, และ 11) คำสอนเรื่องการคบเพื่อน (ตัวบทที่ 5 และ 6) การชมความงาม (ตัวบทที่ 7) ความเชื่อในพระเจ้า (ตัวบทที่ 9) และความรักของกาหลิบต่อพระนางไซบีเด (ตัวบทที่ 10) ตัวบทดังกล่าวที่คัดมาจากลิลิตนิทราชาคริตที่แสดงสาระสำคัญของเรื่อง เช่นการสรรเสริญพระมหากษัตริย์ที่มีการกล่าวถึงราชกิจทั้งสี่ประการที่ใช้ในการปกครองบ้านเมือง หรือบทที่นางก้านलयกย่องพระมหากษัตริย์ว่าพระองค์ทรงเป็นผู้เปี่ยมด้วยบารมี เหล่าประชาราษฎร์ต่างรักพระองค์เหมือนกับบิดา หรือในตอนสุดท้ายของเรื่องที่ อามุหะชันและนางนอตาซอลอ้วนตัดได้ปฏิบัติหน้าที่สนองพระเดชพระคุณของกาหลิบฮารูน อาราชจิตและพระนางไซบีเดไปตลอดชีวิต การนำตัวบทดังกล่าวมาใช้ในนิทราชาคริตฉบับการ์ตูน ผู้ประพันธ์อาจต้องการที่จะเกิดพระเกียรติ และสื่อให้ผู้อ่านได้เห็นว่าพระมหากษัตริย์ทรงเป็นผู้มีพระคุณ ควรแก่การเคารพและแสดงความจงรักภักดี มาจากพระธรรมศาสตร์ และหากพิจารณาให้ลึกซึ้งก็จะเห็นว่า แท้จริงแล้วกาหลิบฮารูนอาราชจิตในนิทราชาคริตก็เทียบได้กับพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว การคัดตัวบทจากลิลิตนิทราชาคริตมาใช้จึงมีความสำคัญในการถวายพระเกียรติแด่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และเป็นการสื่อสารเรื่องความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ไปด้วยอย่างแนบคาย

¹ แหล่งเดิม. หน้า 70.

² แหล่งเดิม. หน้า 117.

³ แหล่งเดิม. หน้า 131.

นอกจากนี้การอ้างอิงตัวบทจาก**ลิลิตนิทราชาคริต**ยังส่งผลต่ออารมณ์ผู้อ่านมากกว่าการใช้ภาษาแบบความเรียงเพราะภาษาที่ใช้ในตัวบท**ลิลิตนิทราชาคริต**นั้นได้ผ่านการสรรคำจัดระเบียบเกี่ยวกับสัมผัสจังหวะ ทำให้มีความประณีตงดงาม และสื่อสารออกมาได้อย่างละเอียด กระบอบอารมณ์ผู้อ่าน ดังเช่นบทชมความงามของห้องภายในวังของกาหลิบการอธิบายโดยใช้ความเรียง กับการอธิบายโดยใช้ตัวบทที่ว่า “ข้างผนังและเพดาน โอฟารเลิศของแกม สอดสีแซมประสานสลับ แสงสุริยะจับแจ่มจรัส” ย่อมให้รสสัมผัสและความรู้สึกของความงามที่แตกต่างกัน ดังนั้นการเล่าเรื่องโดยการนำตัวบทจาก**ลิลิตนิทราชาคริต**มาแทรกเอาไว้ จึงมีความสำคัญในการสืบทอดวรรณคดี**ลิลิตนิทราชาคริต**ให้เป็นที่รู้จักและยังคงอยู่ในสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นการทำให้กลุ่มเป้าหมายซึ่งเป็นเด็กและเยาวชนได้ทำความเข้าใจและซึมซับตัวบทจากวรรณคดี อาจนำไปสู่ความต้องการศึกษาวรรณคดีที่เป็นต้นฉบับในโอกาสต่อไป

การเล่าเรื่องโดยการสืบทอดรักษาขนบจากวรรณคดีไทยใน**นิทราชาคริต**ทั้ง 2 ส่วนจนถึงแสดงให้เห็นถึงความเชื่อมโยงทางด้านเนื้อหาและวรรณศิลป์ของวรรณคดีไทยกับเรื่องเล่า**นิทราชาคริต**ทั้ง 2 ส่วน และแม้ว่า**นิทราชาคริตฉบับการ์ตูน**จะเปลี่ยนรูปแบบการนำเสนอ แต่ยังคงรักษาตัวบทบางส่วนจาก**ลิลิตนิทราชาคริต**เอาไว้ ซึ่งลักษณะดังกล่าวเป็นความดีเด่นของเรื่องเล่า**นิทราชาคริต**ที่สามารถนำเรื่องเล่าของชาวต่างชาติมาดัดแปลงทำให้เห็นความเป็นไทยที่ดำรงอยู่ในเรื่องเล่าอาหรับ แม้ว่าจะมีการสร้างสรรครูปแบบใหม่แต่ยังคงมีเงาของวรรณคดีไทยฉายออกมาให้เห็นอยู่ตลอดเวลา ดังกล่าวนี้จึงแสดงให้เห็นว่าการเล่าเรื่องใน**นิทราชาคริต**ทั้ง 2 ส่วนมีความสำคัญในการสืบทอดรักษาวรรณคดีไทยให้ดำรงอยู่ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงแห่งยุคสมัยได้ต่อไป

4. การเล่าเรื่องโดยให้ความรู้

ลิลิตนิทราชาคริตพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชอาธิบายคำศัพท์อ้างอิงเป็นความรู้ไว้ในพระราชนิพนธ์คู่เรื่องซึ่งปรากฏอยู่ในส่วนท้ายหลังจากจบเนื้อเรื่อง ลักษณะดังกล่าวไม่ปรากฏมีในวรรณคดีไทยมาก่อน แต่มีปรากฏในหนังสือของตะวันตก ซึ่งเรียกว่า “glossary” ซึ่งแสดงให้เห็นว่าพระองค์ทรงนำวิทยาการแบบตะวันตกมาประยุกต์ใช้ในหนังสือไทย ทำให้หนังสือไทยซึ่งเป็นวรรณคดีที่แต่งโดยใช้คำประพันธ์ไทยอย่าง**ลิลิตนิทราชาคริต**มีลักษณะพิเศษที่ยังคงรักษาความเป็นไทยแต่มีการปรับเปลี่ยนพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น สอดคล้องกับพระบรมราโชวาทองค์หนึ่งที่ทรงพระราชทานแด่บรรดาพระราชโอรสที่ไปศึกษาต่างประเทศ ความว่า

...แต่บัดนี้จะขอตัดเตือนอย่างหนึ่งก่อนว่าซึ่งให้ออกไปเรียนภาษาวิชาการ ในประเทศยุโรปนั้น ใ้ว่าจะต้องการเอามาใช้แต่เฉพาะภาษาฝรั่งเศสอย่างฝรั่งเศสอย่างเดียว ภาษาไทยแลหนังสือไทยซึ่งเป็นภาษาของตัว หนังสือของตัว คงจะต้องใช้อยู่เป็นนิจ จงเข้าใจว่าภาษาต่างประเทศนั้นเป็นแต่พื้นของความรู้ เพราะวิชาความรู้ในหนังสือไทยที่มีผู้แต่งไว้ นั้นเป็นแต่ของเก่าๆ มีน้อย เพราะมิได้สมาคมกับชาติอื่นช้านาน เหมือนวิชาการในประเทศ ยุโรป ที่ได้สอบสวนซึ่งกันแลกัน จนเจริญรุ่งเรืองมากแล้วนั้น ฝ่ายหนังสือไทยจึงไม่พอที่จะเล่าเรียน จึงต้องไปเรียนภาษาอื่นเพื่อจะได้เรียนวิชาให้กว้างขวางออก แล้วจะเอากลับลงมา ใช้เป็นภาษาไทยทั้งสิ้น เพราะฉะนั้นจะทิ้งภาษาของตัว ให้ล้มถ้อยคำที่จะพูดให้สมควรเสีย ฤจะล้มวิธีเขียนหนังสือไทย ที่ตัวได้ฝึกหัดแล้วเสียนั้นไม่ได้เลย...¹

ความดังกล่าวนี้จึงแสดงให้เห็นพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้อย่างชัดเจน ซึ่งอภิธานศัพท์ท้ายบทที่พระองค์ทรงพระราชนิพนธ์เรื่อง **ลิลิตนิทราชาคริต** ไว้ ประกอบด้วยคำศัพท์จำนวน 40 คำ แสดงเป็นตารางดังต่อไปนี้

ตาราง 26 พระราชนิพนธ์เรื่องในลิลิตนิทราชาคริต

หมายเลขอ้างอิง/คำศัพท์	คำอธิบายศัพท์
1. อาหรับ	เป็นประเทศตั้งอยู่ระหว่างทะเลแดงกับอ่าวเปอร์เซีย เรียกตามอังกฤษว่าอาระเบีย
2. แบกแดด	เป็นเมืองอยู่ในประเทศตุรกีข้างเอเชีย ตั้งอยู่ริมฝั่งน้ำชื่อไทกริส ละติจูดเหนือ 33 ดีกรี ลองจิจูด 44 ดีกรีตะวันออกอย่างอังกฤษ
3. จาตุกรณีย์ (จาตุกรณีย์)	ราชกิจสี่ประการนี้ คือธรรมสี่ประการซึ่งคิดมาแต่พระธรรมศาสตร์ในกฎหมายเล่ม 1 หน้า 11 บันทัดที่ 7
4. ฮารูนอาลราชะจิต	ฮารูนเป็นพระนามพระเจ้าแผ่นดิน อาลราชะจิตนั้นเป็นสร้อยพระนาม แปลว่า ทรงธรรมในกษัตริย์ใหญ่ ในประเทศอาหรับ ตุรกี อียิปต์ เสวยราชสมบัติอยู่ในเมือง แบกแดดซึ่งเป็นเมืองหลวง ตั้งแต่จุลศักราช 148 จน 171 เป็น 23 ปี (พ.ศ. 1329 ถึง 1352)
5. กาหลีบ	เป็นภาษาอาหรับ แปลว่าเจ้าแผ่นดิน แลผู้สืบต่อ คือสืบต่อมาจากมะหะหมัด
6. มะหะหมัด	เป็นผู้ตั้งศาสนาอิสลาม
7. อาบูหะซัน	เป็นชื่อคนจะเรียกแต่ อาบูคำหนึ่ง ฤหะซันคำหนึ่งก็ได้ ๔

¹ วิจารณ์าน. (2563). พระบรมราชาบาท ทรงพระราชนิพนธ์เมื่อ พ.ศ. 2428. (ออนไลน์)

ตาราง 26 (ต่อ)

หมายเลขอ้างอิง/คำศัพท์	คำอธิบายศัพท์
8.	เพื่อนกิน สิ้นทรัพย์แล้ว แห้งหนึ่ หาง่าย หลายหนึ่มี มากได้ เพื่อนตาย ถ่ายแทนชี- วาอาตม์ หายาก ฝากผีไว้ ยากแท้จักหา คัดมาแต่โคลงสุภาสิตโลกนิติบทที่ 407 ซึ่งกรมสมเด็จพระเดชาดิศรทรงเช่นเดียวกัน
9. มุศสูล	เป็นชื่อเมืองซึ่งตั้งอยู่ปลายน้ำไทกริส ละติจูดเหนือ 36 ดีกรี ลองจิจูด 43 ดีกรี ตะวันออกอย่างอังกฤษ
10. วาคู	เป็นภาษาฝรั่งเศสความว่า เนื้อสัตว์ฉีกประสมกันหลายอย่างคล้ายกับยำญวน
11. อีแมน	เป็นภาษาอาหรับแปลว่าพระแขกอย่างหนึ่ง แปลว่าเจ้าอย่างหนึ่ง แต่ในที่นี้ใช้ว่าพระแขก
12. โกหฺร่าน	เป็นภาษาอาหรับแปลว่าหนังสืออ่าน แต่บัดนี้เขาใช้ว่าเป็นชื่อคัมภีร์ เป็นธรรมคำสั่งสอนของมะหะหมัด
13. แบ้งโรย	แบ้งนี้เป็นยาเบื่อเมาอย่างหนึ่ง ซึ่งกาหลิบเคยใช้วางคนให้หลับตามพระทัยประสงค์
14. นมาศ	นมาศนี้ แปลว่าไหว้พระอย่างอิสลาม
15. สะบันชี	สะบันชีเป็นภาษาอังกฤษ แปลว่าฟองน้ำ
16. ยูนุก	เป็นภาษากรีก แปลตามศัพท์ว่า ผู้รักษาเก้าอี้ แต่ใช้เป็นใจความว่าเป็นพนักงานกรมวังหรือชาวที่
17. เมศร	เมศร ฤๅ เมศเรอนัน เป็นชื่อขุนนางผู้ใหญ่ในกรมวัง
18. พระเป็นเจ้า	พระเป็นเจ้านี้ใช้ตามสำนวนแขกที่มักอ้างชื่อ อาหฺล้า ซึ่งเป็นผู้สร้างของเขาบ่อย ๆ
19. ไกยฟา	เป็นชื่อเสนาบดีตัวโปรดของกาหลิบ นัยหนึ่งว่าเป็นโอรสของกาหลิบด้วย
21. โปลิศ	โปลิศเป็นภาษาอังกฤษ แปลว่ากรมนครบาล
22. จอบ	จอบคำนี้แปลออกจากคำที่ว่า เรก เป็นชื่อของมารดาอาบูหะซัน
23. จันทรังม	คำนี้แปลจากคำอังกฤษที่ว่า มูนไลต์ เป็นชื่อนางใน เพราะฉบับอังกฤษ ไม่ออกชื่อแขกเหมือนอย่างอาบู
24. สุริเยศ	แปลจาก ชันไซน์ เป็นชื่อนางในเหมือนกัน
25. ชีนจิต	แปลจาก หาดติไลต์ เป็นชื่อนางในเหมือนกัน
26. ฟิงเนตร	แปลจาก ไอยติไลต์ เป็นชื่อนางในเหมือนกัน
27. ปะการัง	แปลจาก คอรัลรีฟส์ เป็นชื่อนางในเหมือนกัน

ตาราง 26 (ต่อ)

หมายเลขอ้างอิง/คำศัพท์	คำอธิบายศัพท์
28. ศีลา	แปลจาก อาลบาสเดอเนก เป็นชื่อนางในเหมือนกัน
29. อ้อย	แปลจาก ชูดาเคน เป็นชื่อนางในเหมือนกัน
30. สร้อยจิต	แปลจาก หาดเซน เป็นชื่อนางในเหมือนกัน
31. เสร์จาดิต	แปลจาก ไชลตอเมนด์ เป็นชื่อนางในเหมือนกัน
32. พวงไข่มุก	แปลจาก คลัสเตอออกฟเปอล เป็นชื่อนางในเหมือนกัน
33. ดาวพระศุกร์	แปลจาก วินัส เป็นชื่อนางในเหมือนกัน
34. อรุณ	แปลจาก เดไลต์ เป็นชื่อนางในเหมือนกัน
35. มัสลมัน	ผู้ถือศาสนาอะหะหมัด ผู้ที่เป็นชาวเมืองโมสแลม
36. วิก	ภาษาอังกฤษ 7 วันเรียกว่า วิกหนึ่ง
37. วุฒิสี่ประการ	มีในพระราชกำหนดเก่า กฎ 50 กฎหมายเล่ม 2 หน้า 381 กับมีเพิ่มเติมอุดหนุนในพระราชกำหนดใหม่ กฎ 38 หน้า 489 นั้นอีก
38. ไชบิเด	เป็นชื่อพระอัครมเหสีของกาหลิบ
39. นอชาตอลอวัตต์	เป็นชื่อนางข้าหลวงพระมเหสี จะเรียกแต่อวัตต์ก็ได้ นอชาตอลก็ได้
40. เมกกะ	เป็นเมืองอยู่ในอาหรับใกล้ทะเลแดง ละติจูดเหนือ 20 ดีกรี ลองจิจูด 45 ดีกรี ตะวันออกอย่างอังกฤษ

อภิธานศัพท์ท้ายเรื่องปรากฏในพระราชนิพนธ์คู่มือเรื่อง หลังจากจบกลอนลิลิต เป็นการอธิบายคำศัพท์ที่พระองค์ทรงใส่หมายเลขอ้างอิงเชิงอรรถไว้ในเนื้อเรื่อง ส่วนใหญ่เป็นชื่อเฉพาะของบุคคล และสถานที่ จึงเห็นได้ว่า **ลิลิตนิทราชาคริต** แทรกความรู้ตลอดทั้งของไทย ได้แก่ หลักธรรมของผู้ปกครอง คุณวุฒิสี่ประการของผู้เป็นขุนนาง ความรู้ของมุสลิม ได้แก่ ความเชื่อในพระเจ้า และศาสนาอิสลาม การห้ามดื่มสุราในตอนกลางวัน การลงโทษด้วยการชู้สูประจาน ความรู้ที่ประสมประสานระหว่างไทยและมุสลิม ได้แก่ พิธีวิวาห์ และพิธีศพ และความรู้จากอภิธานศัพท์ในพระราชนิพนธ์คู่มือเรื่องซึ่งประกอบด้วยคำศัพท์จำนวน 40 คำ **ลิลิตนิทราชาคริต** จึงไม่ได้เป็นวรรณคดีที่พระราชนิพนธ์ขึ้นมาเพื่อ “อ่านเพลินเห็นขำ” ดังที่ทรงพระราชนิพนธ์ไว้ในส่วนปัจฉิมพจน์เท่านั้น แต่เป็นวรรณคดีที่ประเทืองปัญญา เพิ่มเติมความรู้ให้แก่ผู้อ่านได้เป็นอย่างดี

ในนิทราชาคริตฉบับการ์ตูนมีการอธิบายศัพท์ด้านล่างของเนื้อเรื่องในหน้าหนังสือ 2 คำ คือ คำว่า “อาหล่า” และคำว่า “ชาวที” ซึ่งการอธิบายศัพท์คำว่าอาหล่าปรากฏตอนที่อาบุญหะชั้น สูญเสียบิดา เขาจักการศของบิดาตามพิธีทางศาสนาและได้กล่าวปลอบนางจอบแก้วว่าอย่า เสียใจ เพราะพ่อคงไปอยู่กับอาหล่าบนสวรรค์แล้ว ข้างล่างข้อความซึ่งเป็นเนื้อเรื่องในหน้าดังกล่าว ได้มีการแสดงเครื่องหมายดอกจัน (*) เพื่ออธิบายศัพท์ ดังนี้

* อาหล่า หมายถึง อัลลอห์ พระผู้เป็นเจ้าของศาสนาอิสลาม¹

ส่วนการอธิบายศัพท์คำว่า “ชาวที” ปรากฏตอนที่อาบุญหะชั้นถูกกาหลิบพาเข้าวัง เหล่าชาว ที่นำฟองน้ำชุบน้ำเพื่อมาเช็ดหน้าปลุกอาบุญหะชั้นจากการหลับไหล ข้างล่างของข้อความเนื้อเรื่อง ในหน้าหนังสือตอนนี้ก็ได้มีการแสดงเครื่องหมายดอกจัน (*) เพื่ออธิบายศัพท์เช่นเดียวกัน ดังความ ว่า

* ชาวที หมายถึง นางข้าหลวงผู้ทำหน้าที่รับใช้ในห้องพระบรมม²

นอกจากนี้ยังมีการให้ความรู้ท้ายเรื่องแบ่งเป็น 2 ส่วนคือ ส่วนที่เป็นเกร็ดความรู้เกี่ยวกับการพระราชนิพนธ์ลิลิตนิทราชาคริตรวมถึงคุณค่าของเรื่องนิทราชาคริต และส่วนที่สองคือเกร็ด สนุกจากศัพท์ ความรู้เกี่ยวกับการพระราชนิพนธ์ลิลิตนิทราชาคริตเป็นความรู้เกี่ยวกับที่มา และคุณค่าของนิทราชาคริต มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ลิลิตนิทราชาคริตเป็นบทพระราชนิพนธ์ที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 5) ทรงพระราชนิพนธ์โดยใช้คำประพันธ์ประเภทลิลิต คือ โคลงสุภาพและร่ายสุภาพ สลับกันเป็นช่วง ๆ ตลอดเรื่อง รวมทั้งสิ้น 991 บท เพื่อพระราชทานแก่พระบรมวงศานุวงศ์ ในงานวันขึ้นปีใหม่ พ.ศ. 2422 โดยทรงพระราชนิพนธ์เพียง 29 วันเท่านั้น คือ ทรงเริ่มเมื่อวัน ศุกร์เดือน 7 แรม 6 ค่ำ พ.ศ. 2422 จนกระทั่งถึงวันศุกร์ เดือน 8 ขึ้น 7 ค่ำ พ.ศ. 2422 หลังจาก พระราชนิพนธ์จบแล้วทรงมีรับสั่งให้พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงพิชิตปรีชากร และพระยา ศรีสุนทรโวหาร (น้อย อาจารยางกูร) ตรวจทานแก้ไขตกแต่งถ้อยคำอีกครั้ง

¹ ชลลดา ชะบางบอน. (2550). นิทราชาคริต (ฉบับการ์ตูน). หน้า 15.

² แหล่งเดิม. หน้า 47.

โครงเรื่องของพระราชนิพนธ์เรื่องนี้ตรงกับชื่อเรื่องคือ นิทราชาคริต ซึ่งมีความหมายว่า การหลับและการตื่น หรือหลับ ๆ ตื่น ๆ ตามแบบพฤติกรรมของตัวละครเอกฝ่ายชายในเรื่อง ที่หลับแล้วตื่นมาอยู่ในพระราชวัง แต่งเครื่องแต่งกายอย่างกาหลิบ ได้ว่าราชการ และได้สนุกสนานบันเทิงอย่างเต็มที่ จึงเชื่อสนิทว่าตนเองเป็นกาหลิบจริง ๆ แล้วเมื่อหลับและตื่นอีกครั้งในบ้านตนเองก็ยังหลงคิดว่าตนเองเป็นกาหลิบ แม้มารดาจะบอกว่าไม่ใช่ก็ไม่เชื่อ ยังหลับอยู่ในโลกความฝัน หรือหลงใหลอยู่ในโลกมายา ไม่ยอมตื่นขึ้นมาในโลกความจริง

เรื่องของอาบุญะชั้นดำเนินไปอย่างสนุกสนาน อ่านเพลินตลอดเรื่อง จนกระทั่งจบอย่างมีความสุข ทั้งตัวละครและผู้อ่าน

ลิลิตนิทราชาคริต สะท้อนให้เห็นพระอัจฉริยภาพด้านกรากวีและวรรณคดี ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รวมทั้งพระราชจริยวัตรด้านต่าง ๆ และให้คติสอนใจอีกมากมาย ดังนี้

เรื่องราวของกาหลิบสะท้อนคุณธรรมของพระมหากษัตริย์ คือ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว **พระปิยมหาราช** ผู้ทรงคุณธรรมอันประเสริฐและทรงมีพระเมตตาคุณเป็นล้นพ้นแก่พสกนิกร ทรงปฏิบัติพระราชกิจ 4 ประการครบถ้วน ดังนี้

1. ตัดสินความเมือง
2. บำรุงราษฎร
3. บำรุงผลประโยชน์แก่บ้านเมือง
4. บอingkั้นพระนคร

วิธีการที่กาหลิบทรงปลอมพระองค์เป็นราษฎรไปสอบถามทุกข์สุขของราษฎรนั้นก็เป็นพระจริยวัตรในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวที่ทรงเรียกว่า **เสด็จประพาสต้น** คือ ทรงปลอมพระองค์ และยังให้ข้าราชการบริพารปลอมตัวเป็นบ่าวเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรในชนบทหลายแห่ง จึงทรงทราบทุกส่วนของพสกนิกรด้วยพระองค์เอง

มีคุณค่าในด้านคำสอนของมารดาต่อบุตร คือ คำสอนของนางจอบแก้วที่เพียรสอนอาบุญะชั้นเสมอในเรื่องการคบเพื่อน เพราะอาบุญะชั้นชอบสนุกสนาน ใช้จ่ายเงินสุรุ่ยสุร่าย เพื่อนที่คบเขาก็มีแต่เพื่อนกิน ยามยากจนลงก็หันหน้าไปพึ่งพาใครไม่ได้เลย ดังโคลงบทที่ว่า

“ลูกเอ๋ยยามยากแล้ว	ยามมี
บรรพตเท่าธุลี	เปรียบไว้
สุภาสิตพาที	ท่านกล่าว
ตั้งแม่จะว่าให้	ลูกน้อยจงยิน”

เมื่ออาบุญะชั้นได้รับราชการ นางจอบแก้วก็สั่งสอนเรื่องการปฏิบัติหน้าที่ตามหลักข้าราชการที่ดี โดยให้บุตรชายคิดไว้เสมอว่ากาหลิบทรงมีพระคุณสูงสุด ต้องทำงานสนองพระบาทโดยสุจริต ดังนี้

“อย่าแพงอย่าพลิกเคี้ยว	คุณภู- ธรเฮย
มันจิตคิดคักตัณญู	ต่อท้าว
ใครดีช่วยช้อนชู	เชิดชูเกียรติ ท่านนา
พระประสงค์สุดด้าว	จูงสู้อาสา”

ผู้อ่านได้ความรู้เรื่องประเพณีของชาวอาหรับ เช่น การลงทัณฑ์ด้วยการเขียน และให้
หันหลังซึ่งอุฐุแห่งประจานรอบเมือง การถูกลงทัณฑ์แบบนี้ถือว่าน่าอัปยศยิ่งนัก ส่วนเรื่องการ
เสียชีวิตคนมุสลิมถือว่าวิญญาณของผู้ตายจะได้กลับไปอยู่กับพระเจ้า ดังที่กล่าวไว้ดังนี้

“ร่างกายพระเจ้าโปรด	เป็นมา
ประสิทธิ์ดวงวิญญาณ	อยู่ด้วย
ยามใดพระปรารภนา	ให้กลับ
จำจากพรากกันม้วย	สูฟ้าเมืองบน” ¹

ดังที่กล่าวมานี้เป็นความรู้ท้ายเรื่องในส่วนของกาพระราชนิพนธ์ลิลิตนิทราชาคริต รวมถึง
คุณค่าในด้านต่าง ๆ ที่ผู้อ่านจะได้รับจากการอ่านลิลิตนิทราชาคริต ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นว่าเรื่อง
เล่านิทราชาคริตนั้น มีทั้งความสนุกสนานและความรู้ที่แทรกไว้ ส่วนเกร็ดสนุกจากศัพท์เป็นการ
อธิบายคำศัพท์สำคัญ 6 คำ ซึ่งเป็นคำศัพท์ทางศาสนาอิสลาม ได้แก่คำว่า กาหลีบ อัลกุรอาน
นมาซ มะหะหมัดหรืออนบีมะหะหมัด อัลลอฮ์ และอีแมนหรืออิหม่าม ดังนี้

กาหลีบ เป็นภาษาอาหรับ หมายถึง พระเจ้าแผ่นดินและผู้สืบต่อจากมะหะหมัด
เพราะชาวอาหรับผู้นับถือศาสนาอิสลามเชื่อว่าผู้ที่เป็นกษัตริย์มีสายเลือดสืบทอดมาจากท่าน
ศาสดามะหะหมัด ส่วนกาหลีบในเรื่องนิทราชาคริตนั้นมีพระนามว่า ฮารูนราลราชจิต
โดย ฮารูน เป็นพระนามเฉพาะของพระองค์ และ อาลราชจิต เป็นสร้อยพระนาม แปลว่า
กษัตริย์ใหญ่ผู้ทรงธรรมในประเทศอาหรับเตอร์กียิปต์ (อังกฤษเรียกประเทศอารเบีย)

อัลกุรอาน หมายถึง คัมภีร์ศักดิ์สิทธิ์ของศาสนาอิสลามที่พระเจ้าเป็นเจ้าของประทานมาสู่
มวลมมนุษย์ชาติ บันทึกคำสอนเป็นภาษาอาหรับ ประกอบด้วย 6,200 โองการ 114 บท
สรุปหลักคำสอนเป็น 2 ระดับ คือ

1. คำสอนเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับพระเจ้า
2. สอนความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ด้วยกัน

¹ ชลลดา ชะบางบอน. (2550). นิทราชาคริต (ฉบับการ์ตูน). หน้า 132-135.

ลักษณะพิเศษของคัมภีร์นี้คือได้จดบันทึกไว้ขณะท่านศาสดายังมีชีวิตอยู่เมื่อกว่า 1,400 ปีก่อนทั้งยังเป็นกวีนิพนธ์ที่มีถ้อยความที่ไพเราะลึกซึ้ง ไม่มีหนังสือเทียบเคียงได้ และที่สำคัญคือคัมภีร์อัลกุรอานยังไม่เคยถูกสังคายนาหรือเปลี่ยนแปลงแก้ไขแม้เพียงอักษรเดียว

นมาซ เป็นภาษาเปอร์เซีย แปลว่า การขอพร หมายถึง การละหมาด เป็นกานรมัสการรำลึกพระมหากษัตริย์คุณของอัลเลาะห์คือพระผู้เป็นเจ้าของศาสนาอิสลามผู้เคร่งจะปฏิบัติศาสนกิจนี้วันละ 5 ครั้ง คือ เวลาเช้าตรู่ก่อนตะวันขึ้น เวลาบ่าย เวลาเย็น หัวค่ำ และเวลากลางคืนก่อนนอน การเคารพนี้ทำด้วยอิริยาบถต่าง ๆ เช่น การยืนตรง การโค้ง การก้มกราบ และการนั่ง โดยนัยของการนำมาสนี้คือการได้เฝ้าองค์ผู้อภิบาลเพื่อขัดเกลาจิตวิญญาณให้บริสุทธิ์ และดำเนินอยู่ในขอบเขตที่พระเจ้ากำหนดไว้

มะหะหมัดหรืออนบีมะหะหมัด คือ ศาสดาแห่งศาสนาอิสลาม เป็นศาสดาทูตองค์สุดท้ายที่พระผู้เป็นเจ้าของโลกเพื่อเผยแผ่ศาสนาอิสลาม

อาหล่าหรืออัลลอฮ์ คือ พระผู้เป็นเจ้าของศาสนาอิสลาม ชาวมุสลิมเชื่อว่าพระองค์คือผู้ทรงไว้ซึ่งความเป็นเอกะในการดำรงอยู่อย่างสร้างสรรค์ และบริหารควบคุมสรรพสิ่งทั้งมวล พระองค์มิได้บังเกิดจากผู้ใด เพราะทรงอยู่นอกกาลเทศะ ทรงอยู่ในสภาวะแห่งความเป็นอมตะนิรันดร์

อีแมนหรืออิหม่าม หมายถึง ผู้นำในศาสนาอิสลาม หรือผู้นำละหมาด เป็นตำแหน่งสำคัญในมัสยิด¹

จากที่กล่าวมาทั้งหมดนี้แสดงให้เห็นการเล่าเรื่องในนิทราชาคริตทั้ง 2 ส่วนวนมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน แม้วานิทราชาคริตทั้ง 2 ส่วนวนจะเกิดขึ้นต่างสมัยกัน และมีรูปแบบการประพันธ์ที่ต่างกัน แต่นิทราชาคริตทั้ง 2 ส่วนวนมีลักษณะร่วมกันประการหนึ่งคือการเล่าเรื่องได้แก่ เล่าเรื่องโดยใช้คู่ตรงข้าม การเล่าเรื่องโดยใช้ฉากสัญลักษณ์ การเล่าเรื่องโดยสืบชนบทวรรณคดี และการเล่าเรื่องโดยให้ความรู้ การเล่าเรื่องดังกล่าวทำหน้าที่ถ่ายทอดเรื่องราวในแต่ละส่วนของเรื่องอย่างเป็นระบบ ทำให้เรื่องดำเนินไปอย่างประสานสอดคล้องเป็นเอกภาพและมีความหมาย การเล่าเรื่องทั้งสี่ประการจึงเป็นลักษณะที่สำคัญ หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นแกนหลักของการถ่ายทอดให้เห็นลักษณะเด่นของความเป็นนิทราชาคริตซึ่งเป็นเรื่องเล่าบันเทิงคดีที่แฝงความรู้ และคติสอนใจไว้ภายใต้เนื้อหาที่มีความสนุกสนาน ทำให้เรื่องเล่านิทราชาคริตน่าสนใจ และน่าติดตาม

¹ ชลลดา ชะบางบอน. (2550). นิทราชาคริต (ฉบับการ์ตูน). หน้า 136-137.

บทที่ 4

ความสำคัญของการเล่าเรื่องในนิทราชาคริต

ลิลิตนิทราชาคริตและนิทราชาคริตฉบับการ์ตูน เล่าเรื่องโดยอาศัยองค์ประกอบทางวรรณกรรมในการผูกเรื่อง เพื่อถ่ายทอดเรื่องราวตั้งแต่ต้นจนจบ องค์ประกอบต่าง ๆ ภายในเรื่องไม่เพียงแต่ทำให้เรื่องร้อยเรียงสัมพันธ์กัน แต่ยังมีมีความสำคัญในการกำหนดความหมายให้แก่เรื่องเล่าชุดนี้ตามที่ผู้ประพันธ์ต้องสื่อสารไปยังผู้อ่าน ดังที่ นพพร ประชากุล ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับนิยาย ซึ่งเป็นเรื่องเล่าประเภทหนึ่ง ไว้ว่า “ผู้แตงนิยายมีเสรีภาพในการสร้างโครงเรื่อง เหตุการณ์ ตัวละคร ฉาก สถานที่ ยุคสมัย โดยมุ่งถึงผลทางสุนทรียศาสตร์เป็นหลัก และที่สำคัญคือ ผู้แตงทำให้ชีวิตซึ่งจำลองไว้ในนิยายเกิดมีความหมายขึ้นมา”¹

ข้อคิดเห็นดังกล่าวนี้แสดงให้เห็นว่าองค์ประกอบต่าง ๆ ที่ใช้ในการเล่าเรื่อง ไม่เพียงสร้างเรื่องเล่าเพื่อความบันเทิงสนุกสนานเท่านั้น แต่ยังทำให้เรื่องเล่าหนึ่ง ๆ เกิดมีความหมายในตัวเอง และนำไปสู่การสร้างความน่าสนใจให้เกิดขึ้นกับเรื่องเล่า ด้วยเหตุนี้การเล่าเรื่องจึงทำให้เกิดข้อสังเกตว่าการใช้องค์ประกอบ วิธีการเล่าเรื่องต่าง ๆ ส่งผลต่อการสื่อสาร กำหนดความหมาย หรือสร้างคุณค่า ความน่าสนใจให้แก่เรื่องเล่าอย่างไรบ้าง เพราะการใช้การเล่าเรื่องด้วยวิธีการที่แตกต่างกัน ย่อมมีผลต่อการกำหนดความหมาย และคุณค่าของเรื่องและนำไปสู่การบรรลุผลสำเร็จของเรื่องเล่า ดังที่ โจนาราน คัลเลอร์ ได้กล่าวว่า “การเข้าใจเรื่องราวในเรื่องเล่าได้นั้น เราต้องขบคิดว่าสิ่งหนึ่งนำไปสู่อีกสิ่งหนึ่งได้อย่างไร ประพันธ์ศิลป์แห่งเรื่องเล่า โครงเรื่อง ผู้เล่า เทคนิคการเล่าเรื่อง พยายามทำความเข้าใจขององค์ประกอบของเรื่องเล่าและวิเคราะห์ว่าเรื่องเล่าแต่ละเรื่องสำเร็จลุล่วงของมันได้อย่างไร”²

การศึกษาวรรณคดีจึงไม่อาจจะศึกษาแค่ว่าเรื่องเล่าแต่ละเรื่องใช้วิธีการเล่าเรื่องแบบใด หรือมีวิธีการในการเล่าเรื่องอย่างไรบ้าง แต่ต้องศึกษาต่อไปว่า การเล่าเรื่องแต่ละประเภทส่งผลต่อเรื่องเล่านั้นอย่างไร วิธีการเล่าเรื่องมุ่งนำผู้อ่านไปสู่จุดหมายใด ซึ่งวิธีการเล่าเรื่องที่แตกต่างกัน ส่งผลต่อการให้ความคิดและความรู้สึกที่แตกต่างกันไป “การเล่าเรื่องมีความสำคัญอย่างยิ่ง

¹ นพพร ประชากุล. (2552). *ยกอักษรร ย้อนความคิด เล่ม 1 ว่าด้วยวรรณกรรม*. หน้า 150.

² โจนาราน คัลเลอร์. (2561). *ทฤษฎีวรรณคดี: ความรู้ฉบับพกพา*. แปลโดย สุนันทา วรรณศิลป์ เบล. หน้า 148-149.

เพราะการเล่าเรื่องด้วยรูปแบบและกลวิธีที่แตกต่างกัน ย่อมแสดงให้เห็นความคิดและความรู้สึก และวัตถุประสงค์ของผู้เล่าแตกต่างกันไปด้วย”¹

ในบทนี้ผู้วิจัยจึงต้องการวิเคราะห์ความสำคัญของการเล่าเรื่องในนิิทราชาคริตทั้ง 2 ส่วนวน เพื่อแสดงให้เห็นว่าการเล่าเรื่องในชุดเรื่องเล่านิิทราชาคริตมีความสำคัญอย่างไรบ้าง โดยนำเสนอรายละเอียดตามประเด็นดังต่อไปนี้

1. ความสำคัญของการเล่าเรื่องในนิิทราชาคริต
2. การให้ความรู้เกี่ยวกับความเชื่อ วัฒนธรรม และประเพณี
3. การสอนคุณธรรม จริยธรรม
4. การนำเสนอแนวคิดทางศาสนา
5. การเล่าเรื่องแบบวรรณคดีนิทาน

1. ความสำคัญของการเล่าเรื่องในลิลิตนิิทราชาคริต และนิิทราชาคริตฉบับการ์ตูน

ในหัวข้อนี้ผู้วิจัยจะแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการเล่าเรื่องในนิิทราชาคริตทั้ง 2 ส่วนวน **ลิลิตนิิทราชาคริต** เป็นวรรณคดีประเภทร้อยกรอง ใช้คำประพันธ์ประเภทลิลิต ซึ่งประกอบด้วยร้อยและโคลงจำนวน 997 บท ลักษณะคำประพันธ์ประเภทลิลิตเป็นคำประพันธ์ที่เหมาะสมกับการนำมาใช้เล่าเรื่องราวประเภทนิทาน ดังที่ ชลดา เรื่องรักษลิขิต ให้ความเห็นว่า “พระองค์คงจะเลือกลักษณะคำประพันธ์ไว้แล้วว่าจะทรงพระราชนิพนธ์ด้วยคำประพันธ์ประเภทลิลิตซึ่งเป็นคำประพันธ์ที่เหมาะสมแก่การใช้เล่านิทานทั้งหลาย ดังที่กวีโบราณเคยใช้มาแล้วในการแต่งเรื่องลิลิตพระลอ ลิลิตเพชรมงกุฎ และลิลิตศรีวิชัยชาติก เป็นต้น”²

การใช้คำประพันธ์ประเภทลิลิตในการเล่าเรื่องนอกจากจะเหมาะสมกับเรื่องเล่าประเภทนิทานแล้ว ยังเหมาะกับผู้ผลิตและกลุ่มเป้าหมายที่เป็นชนชั้นสูงซึ่งนิยามงานประเภทโคลงและฉันท “วรรณคดีนิทานใช้ฉันทลักษณ์ต่างรูปแบบสัมพันธ์กับกลุ่มผู้ผลิต และผู้เสพวรรณกรรม กล่าวคือในกลุ่มผู้รู้หนังสือส่วนใหญ่เป็นชนชั้นสูงนิยามงานประเภทโคลง และฉันทและ ให้คุณค่างาน

¹ พิสิทธิ์ กอบบุญ. (2562, มกราคม-มิถุนายน). “จดหมายเหตุพวน พลิต: เรื่องเล่าของความเปลี่ยนแปลง. **นวัตกรรม สื่อสารสังคม**. (7): 1.

² ชลดา เรื่องรักษลิขิต. (2546). **ขนบวรรณคดีไทยในพระราชนิพนธ์เรื่องกาพย์เห่เรือ นิิทราชาคริต และเงาะป่า**. ใน **ปียราชกวิินทร์**. หน้า 53.

รูปแบบดังกล่าวสูงกว่าภาพยกลอน เพราะใช้ภาษาชั้นสูง อุดมไปด้วยศัพท์เขมร บาลี สันสกฤต ซึ่งเป็นศัพท์ที่ต้องแปล”¹

นอกจากนี้การเลือกใช้คำประพันธ์ประเภทลิลิตซึ่งมีมาแต่โบราณแทนที่จะเป็นรูปแบบคำประพันธ์ประเภทร้อยแก้วตามต้นฉบับภาษาอังกฤษพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว อาจมีพระประสงค์เพื่อทำตามขนบนิยมในการแต่งวรรณคดีไทย “พระองค์น่าจะทรงใช้คำประพันธ์ร้อยแก้วตามสมัยนิยม แต่ก็ไม่เป็นเช่นนั้น พระองค์ยังคงเลือกใช้คำประพันธ์ร้อยกรองของไทย ซึ่งมีการส่งสัมผัส เพื่อทำตามขนบในการแต่งวรรณคดีไทยอย่างที่เคยเป็นมา”²

การใช้รูปแบบคำประพันธ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระราชนิพนธ์นิทราชาคริตโดยยึดแบบแผนตามอย่างวรรณคดีโบราณแม้จะทรงรับเอาเนื้อเรื่องนิทราชาคริตมาจากฉบับแปลภาษาอังกฤษที่เป็นความเรียงร้อยแก้ว การใช้การเล่าเรื่องโดยรูปแบบคำประพันธ์ดังกล่าวย่อมแสดงให้เห็นว่าพระองค์ทรงเอาพระทัยใส่ในการพระราชนิพนธ์นิทราชาคริตเป็นฉบับภาษาไทยโดยสมบูรณ์ทั้งในเรื่องของภาษา และรูปแบบคำประพันธ์ พระองค์จึงเลือกใช้คำประพันธ์ประเภทลิลิตอันเป็นคำประพันธ์เก่าแก่ของไทยที่ใช้ในการถ่ายทอดเรื่องราว แม้ว่าตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 4 เป็นต้นมาจะได้รับอิทธิพลแบบแผนจากตะวันตกอย่างมาก แต่การพระราชนิพนธ์วรรณคดีก็ยังนิยมใช้แบบแผนการประพันธ์อย่างไทย

ตั้งแต่รัชกาลที่ 4 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน มีปัจจัยหลายอย่างในการรับเอาวิทยาการใหม่ ๆ จากตะวันตก แต่ในด้านวรรณกรรมแล้วพระมหากษัตริย์ นักปราชญ์ราชกวี่ ตลอดจนผู้อ่านตามมีแนวโน้มที่จะรักษาวรรณคดีของเก่าที่มีลักษณะเป็นชนบวรรณคดีตะวันออกอยู่อย่างมาก ที่น่าสังเกตคือ การแปลเรียบเรียงวรรณคดีจากต้นฉบับภาษาต่างประเทศรับเอามาเฉพาะเนื้อเรื่อง หรือโครงเรื่อง แต่รูปแบบ (Form) ในการแต่งยังคงรักษารูปแบบวรรณคดีไทย เช่น กนกนครแต่งเป็นกลอน นิทราชาคริตแต่งเป็นลิลิต ศกุนตลาแต่งเป็นบทละครว่า เป็นต้น³

ดังกล่าวนี้แสดงให้เห็นว่าตั้งแต่ช่วงรัชกาลที่ 4 เป็นต้นมาเป็นช่วงที่บ้านเมืองเกิดความเปลี่ยนแปลงในหลายด้าน แต่ทางวรรณคดียังนิยมใช้รูปแบบเดิมอยู่ คือการแต่งเป็นร้อยกรอง

¹ สุภิญญา สุขฉายา. (2557). *วรรณคดีนิทานไทย*. หน้า 173.

² สุวีเนตร จรัสจรวงเกียรติ. (2549, 29 กรกฎาคม). “ความเป็นไทย” ที่ปรากฏในวรรณกรรมร้อยกรองเรื่องลิลิตนิทราชาคริต. *ลายไทย*. (ฉบับพิเศษวันภาษาไทยแห่งชาติ): 49.

³ รื่นฤทัย สัจจพันธ์. (2550). *อิทธิพลวรรณกรรมต่างประเทศที่มีต่อวรรณกรรมไทย*. หน้า 1-2.

วรรณคดีไทยสมัยรัชกาลที่ 4 เป็นระยะหัวเลี้ยวหัวต่อของวรรณคดีรูปแบบเก่าและวรรณคดีรูปแบบใหม่ซึ่งรับอิทธิพลตะวันตก วรรณคดีรูปแบบเก่ายังคงรักษารูปแบบไว้อย่างเคร่งครัด คือยังนิยมใช้คำประพันธ์ร้อยกรองแต่งบันเทิงคดี ในสมัยรัชกาลที่ 5 ก็ยังนิยมแต่งเรื่องเล่าด้วยร้อยกรองขนาดยาวตามประเพณีดั้งเดิม เช่น ลิลิตนิทราชาคริต ซึ่งเป็นโคลงและร้อยที่มีฉันทลักษณ์ถูกต้องตามแบบแผน¹

การพระราชนิพนธ์ลิลิตนิทราชาคริตไม่เพียงแต่รักษารูปแบบการประพันธ์ของวรรณคดีไทยเอาไว้แต่ยังได้ทำให้เห็นพระปรีชาสามารถในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวที่นอกจากทรงนำนิทานต่างชาติมาเล่าโดยใช้แบบแผนวรรณคดีไทยโบราณแล้ว พระองค์ยังได้ให้ความรู้ อธิบายเกี่ยวกับศัพท์สำคัญ ในเรื่องผ่านพระราชนิพนธ์คู่เรื่องซึ่งมีลักษณะเช่นเดียวกับ “glossary” ในหนังสือตะวันตก ดังกล่าวนี้เป็นการปรับใช้ภูมิปัญญาไทยซึ่งมรดกทางวัฒนธรรมให้สอดคล้องกับความเจริญก้าวหน้าของวิทยาการตะวันตก เป็นการแสดงให้เห็นว่าพระองค์ทรงมีความรู้ที่ทันสมัย สามารถนำสยามไปสู่ความเจริญ เป็นประเทศอารยะได้ “ในยุคที่ตะวันตกกลายเป็นมาตรฐานของความเจริญนี้จึงมีความหมายทางการเมืองว่าพระองค์ทรงมีภูมิปัญญาหรือความรู้ที่ทันสมัยเพียงพอที่จะนำประเทศไปสู่ความเจริญก้าวหน้า”²

ลักษณะดังกล่าวนับเป็นพระราชวิเทโศบายในการเดินเข้าหาตะวันตก เพื่อให้ชาติตะวันตกเห็นว่าสยามไม่ได้เป็นชาติที่ล้าหลัง และพร้อมที่จะรับวิทยาการความรู้มาพัฒนาสร้างความเจริญก้าวหน้าให้ทัดเทียมนานาชาติ “พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงใช้วิธีเดินเข้าหาแทนการปิดประตูไม่ต้อนรับ เช่น การเสด็จประพาสต่างประเทศ การใช้นโยบายเดินเข้าหาตะวันตกทำให้มีการถ่ายทอดวิทยาการแขนงต่าง ๆ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการเปลี่ยนแปลงทางวรรณกรรมครั้งยิ่งใหญ่ และยังเป็นการยั่วยุการล่าเมืองขึ้นอีกด้วย”³ การใช้คำประพันธ์ประเภทลิลิตจึงเป็นการสร้างความตระหนักรู้ ปรับใช้เพื่อดำรงไว้ซึ่งความเป็นไทยผ่านเรื่องเล่าของชาวต่างชาติท่ามกลางยุคสมัยแห่งการเปลี่ยนแปลง และการเผชิญหน้ากับนักล่าอาณานิคมจากชาติตะวันตก สอดคล้องกับพระราชดำรัสที่ทรงพระราชทานแก่นักเรียนทุนความว่า “ให้พึงนึกในใจว่า เราไม่ได้มาเรียนเพื่อจะเป็นฝรั่ง เราเรียนเพื่อเป็นคนไทย ที่มีความรู้เสมอด้วยฝรั่ง”⁴ การรับวรรณคดีของต่างชาติจึงมาปรับให้เข้ากับความเป็นไทย โดยใช้รูปแบบคำประพันธ์

¹ สุภิญญา สุขฉายา. (2557). *วรรณคดีนิทานไทย*. หน้า 156-160.

² อรรถจักร สัตยานุรักษ์. (2538). *การเปลี่ยนแปลงโลกทัศน์ของชนชั้นผู้นำไทยตั้งแต่รัชกาลที่ 4 - พ.ศ. 2475*. หน้า 131.

³ รื่นฤทัย สัจจพันธ์. (2550). *อิทธิพลวรรณกรรมต่างประเทศที่มีต่อวรรณกรรมไทย*. หน้า 210-212.

⁴ จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. (2563). *พระราชดำรัสตอบนักเรียนทุนในกรุงเทพฯ พ.ศ. 2440*. ออนไลน์.

ของไทยจึงอาจจะเป็นการชี้แนะให้เห็นคุณค่า และความสำคัญของความเป็นไทย โดยการประยุกต์ใช้สิ่งต่าง ๆ ให้เหมาะสมโดยที่ไม่จำเป็นต้องรับแบบอย่างของต่างชาติมาทั้งหมด

ลิลิตนิทราชาคริตยังแฝงแง่คิด คติเตือนใจให้เห็นถึงความไม่แน่นอนของชีวิตมนุษย์ อันนำมาซึ่งความทุกข์ เพราะทุกสิ่งทุกอย่างไม่ใช่ตัวตน เป็นเพียงมายา จึงควรที่จะดำเนินชีวิตด้วยความมีสติ ไม่ประมาท

นอกจากนี้**ลิลิตนิทราชาคริต**ได้ให้ความรู้ผ่านการเล่าเรื่อง และบทสนทนาของตัวละคร เช่นหลักธรรมของผู้ปกครอง คุณวุฒิของการเป็นขุนนาง ความเชื่อในพระเจ้าและศาสนาอิสลาม พิธีศพและพิธีวิวาท์ เพื่อผู้อ่านจะได้เข้าใจเนื้อเรื่องมากขึ้น เนื่องจาก**นิทราชาคริต**เป็นเรื่องเล่าที่มีที่มาจากต่างชาติต่างวัฒนธรรม การอธิบาย ให้ความรู้เพิ่มเติมจึงเป็นสิ่งจำเป็น เพราะในสมัยนั้น ผู้คนอาจมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโลกอาหรับไม่เพียงพอ เนื่องจากการเดินทาง การติดต่อสื่อสารยังไม่สะดวก การทำความเข้าใจวัฒนธรรมที่หลากหลายภายในสังคมยังส่งผลต่อการปกครองอีกด้วย “วรรณคดีในฐานะเป็นผลผลิตทางสังคม เป็นปรากฏการณ์ของสังคมแต่ละยุคสมัย เป็นเครื่องมือที่ทำให้เข้าใจอดีต ปัจจุบัน และแนวโน้มแห่งอนาคต จึงไม่อาจปฏิเสธได้ว่าวรรณคดีรับใช้สังคมทั้งในด้านให้ความบันเทิง เพลิดเพลินสำเริงอารมณ์ ให้ข้อคิดทางด้านศีลธรรมจริยธรรม ฉะนั้นจึงไม่แปลกที่วรรณคดีจะมีส่วนช่วยในการปกครอง”¹

ดังกล่าวนี้แสดงให้เห็นว่าพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวมิได้ทรงพระราชนิพนธ์**ลิลิตนิทราชาคริต**ให้เป็นแค่เรื่อง “อ่านเพลินเห็นชั้น” เท่านั้น แต่ยังมุ่งให้ความรู้ที่เป็นประโยชน์กับผู้อ่านเพื่อให้ผู้อ่านมองเห็นโลกที่มีความแตกต่างหลากหลาย และดำเนินชีวิตท่ามกลางความแตกต่างหลากหลายด้วยความเข้าใจ เห็นใจ นำไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

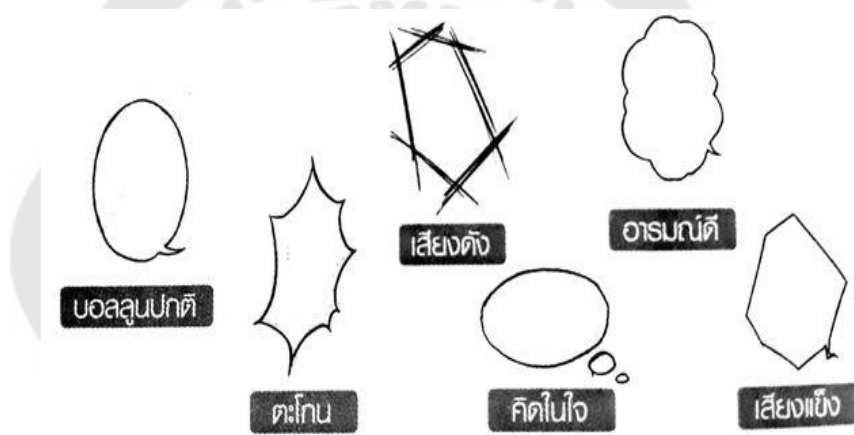
ลิลิตนิทราชาคริตจึงมีความสำคัญทั้งในด้านการรักษารูปแบบคำประพันธ์เพื่อการตระหนัก เห็นคุณค่า และร่วมกันดำรงไว้ซึ่งมรดกทางวัฒนธรรมไทย การให้ความรู้เพื่อสร้างความเข้าใจในสังคมที่มีวัฒนธรรมอันแตกต่างหลากหลาย และการให้สาระคำสอนเพื่อเป็นการเตือนสติแก่ผู้อ่าน นับเป็นการแฝงสาระความรู้ภายใต้เรื่องเล่าที่มีความสนุกสนานได้อย่างแยบคาย

ส่วน**นิทราชาคริตฉบับการ์ตูน**ประพันธ์ด้วยร้อยแก้วซึ่งเหมาะกับกลุ่มเป้าหมายที่เป็นเด็กเพราะทำให้อ่านเข้าใจง่าย นอกจากนี้จะใช้คำประพันธ์ร้อยแก้วแล้ว**นิทราชาคริตฉบับการ์ตูน**ยังนำคำประพันธ์จาก**ลิลิตนิทราชาคริต**นำมาแทรกไว้ 11 ตัวยกซึ่งส่วนใหญ่ตัวยกที่มีความสำคัญเช่น ความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ การคบเพื่อน การชมความงาม ความเชื่อในพระเจ้า สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นสิ่งที่ปรากฏให้เห็นในขนบของวรรณคดีไทยอยู่เสมอ อีกทั้งการที่**นิทรา**

¹ ธีรฤทธิ์ สัจพันธุ์. (2550). *อิทธิพลวรรณกรรมต่างประเทศที่มีต่อวรรณกรรมไทย*. หน้า 14.

ซาคริตฉบับการ์ตูน ได้ดำเนินเรื่องตามแบบแผนวรรณคดีไทย ตั้งแต่บทประណามพจน์ จนกระทั่ง บทปัจฉิมพจน์ ย่อมแสดงให้เห็นว่า **นิเทศซาคริตฉบับการ์ตูน** มีความสัมพันธ์ยึดโยงทางด้านแบบแผนการดำเนินเรื่องตามขนบของวรรณกรรมไทย โดยเฉพาะกับ **ลิลิตนิเทศซาคริต** ซึ่งเป็นเค้าโครงในการสร้างสรรค์ **นิเทศซาคริตฉบับการ์ตูน**

ลักษณะสำคัญอีกประการหนึ่งของการเล่าเรื่องใน **นิเทศซาคริตฉบับการ์ตูน** คือการใช้ บอลลูนคำพูด และบทสนทนาของตัวละคร ทำให้ผู้อ่านเข้าใจความคิด อารมณ์ความรู้สึกของตัวละคร และทำให้เข้าใจเนื้อหาได้ดียิ่งขึ้น บอลลูนคำพูดมีลักษณะเป็นกรอบที่มีช่องว่างสำหรับใส่ตัวอักษร มีหลายลักษณะ ซึ่งจะสะท้อนอารมณ์ความรู้สึกต่าง ๆ ของผู้พูด “เส้นกรอบที่ล้อมรอบคำพูดเอาไว้จะมีลักษณะแตกต่างกัน สะท้อนให้เห็นอารมณ์ที่แตกต่างกันของผู้พูด”¹

ภาพประกอบ 11 ตัวอย่างบอลลูนคำพูดแบบต่าง ๆ²

บอลลูนคำพูดจึงช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจความรู้สึกนึกคิดของตัวละครได้ดียิ่งขึ้น บ่งบอกคำพูดในลักษณะต่าง ๆ ได้หลากหลาย และช่วยขยายความจากการเขียนบรรยายแบบความเรียงได้อีกระดับหนึ่ง ดังที่ ศักดา วิมลจันทร์ กล่าวไว้ว่า “ลักษณะรูปร่างของบอลลูนสามารถบอกความแตกต่างของคำพูดในลักษณะต่าง ๆ ได้ เช่น เสียงพูดปกติ เสียงตะโกน เสียงกระซิบ เสียงสั่น และเมื่อใช้ร่วมกับคำบรรยาย คำพูดในบอลลูนจะช่วยเสริมและขยายความอีกชั้นหนึ่ง”³

ตัวอย่างในตอนที่อาบู่หะซันค้าขายร่ำรวยมีเงินมีทองมากมาย และตอนที่เขาเลี้ยงเพื่อนจนทรัพย์สมบัติเริ่มร่อยหรอมีการใช้ภาพประกอบและบอลลูนคำพูดเปรียบเทียบเด่นชัด โดยเป็น

¹ C.C Club. (2556). Drawing Comic 1 พื้นฐานที่ดีสำหรับการเริ่มวาดการ์ตูน. หน้า 258.

² C.C Club. (2556). Manga Bible 1 ครบทุกพื้นฐาน การหัดวาดการ์ตูน หน้า 334.

³ แหล่งเดิม. หน้า 165-167.

ฉากที่เกิดขึ้นในห้องเก็บสมบัติของอาบุญะชั้น ทำให้เห็นลักษณะที่ต่างกันในยามที่รำรวยและในยามที่ยากจน ซึ่งภาพดังกล่าวแสดงสภาวะอารมณ์ความรู้สึกของอาบุญะชั้นในสองช่วงเวลาได้ด้วย

ภาพประกอบ 12 ตอนอาบุญะชั้นรำรวย จนทรัพย์สมบัติล้นออกมานอกห้อง¹

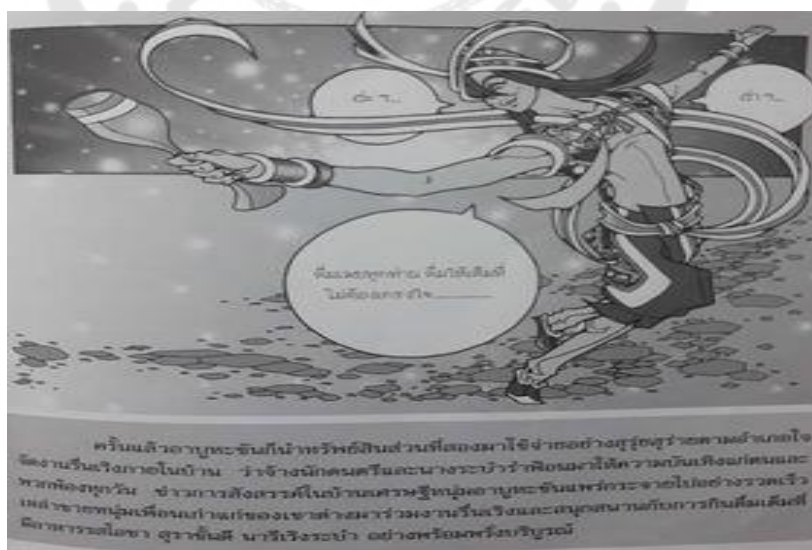
ภาพประกอบ 13 ตอนอาบุญะชั้นทรัพย์สินร่อยหรอจากการเลี้ยงเพื่อน²

¹ ชลลดา ชะบางบอน. (2550). นิทราชาคริต (ฉบับการ์ตูน). หน้า 19.

² แหล่งเดิม. หน้า 24.

ภาพประกอบ 12 อาบุญหะชั้นมีทรัพย์สมบัติมากมายหลายหีบ จนมีเหรียญล้นออกมานอกประตู สีหน้าของอาบุญหะชั้นแจ่มใสในลักษณะยิ้มกระหยิ่มใจในความมั่งมีของตนในมือถือหีบสมบัติหนึ่งใบ บอลลูนคำพูดแสดงความคิดของอาบุญหะชั้นว่า “เราจะทำอย่างไรกับเงินทองมากมายขนาดนี้...?” ซึ่งเป็นความกังวลใจ ด้วยเหตุว่ามีเงินทองที่มากมาย ทำให้ผู้อ่านทราบความคิดของอาบุญหะชั้นว่า การมีเงินมากมายก็ไม่ใช่ความสุขที่แท้จริง ในภาพประกอบ 13 อาบุญหะชั้นหมดเงินไปกับการเลี้ยงเพื่อน ภาพประกอบเป็นฉากห้องเก็บสมบัติเช่นเดิม แต่ลักษณะของอาบุญหะชั้นอยู่ในท่ามกลางห่อและเป็นกังวล สายตามองเข้าไปในประตูที่เหลือเศษเงินอยู่เพียงน้อยนิด ในมือถือเหรียญอยู่เพียงเหรียญเดียว บอลลูนคำพูดมีเพียงจุดไข่ปลาและเครื่องหมายปริศนียุ่ตอนท้าย (.....?) ซึ่งแสดงความคิดของอาบุญหะชั้นว่าทำไมมันถึงกลายเป็นแบบนี้ หรือแสดงให้เห็นว่ากำลังตกอยู่ในภาวะที่ไม่อาจคิดหาวิธีแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น ภาพประกอบและบอลลูนคำพูดดังกล่าวจึงทำหน้าที่ช่วยเสริมคำบรรยายเนื้อเรื่องได้ภาพให้ชัดเจนขึ้น

บอลลูนคำพูดยังช่วยทำให้ผู้อ่านนิทราชาคริตฉบับการ์ตูนได้เข้าถึงอารมณ์ความรู้สึกของตัวละครได้ดียิ่งขึ้น ดังในตอนที่อาบุญหะชั้นเลี้ยงเพื่อนนั้นภาพอาบุญหะชั้นตื่นร่าอย่างมีความสุขในมือถือแก้วสุรา ในบอลลูนคำพูดแสดงบทสนทนาของตัวละครเป็นคำพูดเชิญชวนเพื่อนฝูงว่า “ดื่มเลยทุกท่าน ดื่มให้เต็มที่ ไม่ต้องเกรงใจ....” พร้อมทั้งมีบอลลูนแสดงเสียงหัวเราะ “ฮะ ฮะ” “ฮ่า ฮ่า” อยู่ด้วย

ภาพประกอบ 14 ตอนอาบุญหะชั้นสนุกสนานกับการเลี้ยงเพื่อน¹

¹ ชลลดา ชาญบงกช. (2550). นิทราชาคริต (ฉบับการ์ตูน). หน้า 21.

นอกจากนี้**นิทราชาคริตฉบับการ์ตูน**ยังมีการเล่าเรื่องในลักษณะอื่น ๆ เช่น การให้เหตุผลดังตอนที่พ่อของอาบุญหะชั้นเสียชีวิต ใน**ลิลิตนิทราชาคริต**กล่าวเพียงว่านายวานิชป่วยหนักจึงมอบทรัพย์แก่อาบุญหะชั้นแล้วเสียชีวิต แต่**นิทราชาคริตฉบับการ์ตูน**ขยายความเพื่อให้รายละเอียดว่านายวานิชป่วยด้วยโรคชรา หมดทางรักษาเพราะระบบร่างกายทรุดโทรมเนื่องจากทำงานหนัก ก่อนเสียชีวิตได้สั่งเสียบุตรและภรรยา มอบทรัพย์สินให้อาบุญหะชั้น และฝากดูแลนางจอบแก้ว ดังความว่า

ตั้งแต่หนุ่มจนชรา นายวานิชทำงานสร้างฐานะโดยไม่เห็นแก่เหน็ดเหนื่อย...จนกระทั่งล้มป่วยลงด้วยโรคชรา หมอทุกรายกล่าวเป็นเสียงเดียวกันว่าหมดหนทางรักษาเสียแล้ว เพราะระบบในร่างกายอ่อนล้าเนื่องจากทำงานหนักมาหลายสิบปี นายวานิชรู้ตัวว่าคงมีชีวิตอยู่ได้อีกไม่นาน จึงเรียกบุตรและภรรยา มาสั่งเสียว่า “หะชั้นเอ๋ย...เมื่อพ่อจากไปแล้วเจ้าจงเป็นหลักให้ครอบครัว ใช้วิชาค้าขายเลี้ยงชีพต่อไป ทรัพย์ทั้งหมดพ่อยกให้เจ้า จงดูแลแม่แทนพ่อ ด้วยนะลูก...”¹

นิทราชาคริตฉบับการ์ตูนเพิ่มรายละเอียดสาเหตุการเสียชีวิตของนายวานิชว่าเกิดจากความชราและการทำงานหนักจนระบบในร่างกายอ่อนแอ ซึ่งเป็นกรให้เหตุผลถึงสาเหตุการเสียชีวิตของนายวานิช นอกจากนี้**นิทราชาคริตฉบับการ์ตูน**ยังมีการขยายความเพิ่มรายละเอียด เช่นตอนที่อาบุญหะชั้นสอบปากคำ และการเบิกพยานมาชี้ความผิดของอีแมนและศิษย์ ผ่านบทสนทนาได้ตอบระหว่างอาบุญหะชั้น และอีแมน ดังความว่า

อีแมนและศิษย์ทั้งสี่ถูกจับกุมตัวแล้วผูกโยงเข้าด้วยกันมีทหารลากจูงบังคับให้เดินตามถนนและเข้าสู่ท้องพระโรง กาลิหะชั้นตวาดถามอีแมนว่า “เจ้าคือแมนชั่วที่ชักจูงชาวบ้านให้นับถือศาสนาใหม่ และหากใครไม่เชื่อฟังก็ทรมานเขาด้วยวิธีต่าง ๆ ใช่หรือไม่” อีแมนกลัวตายจนตัวสั่นทูลว่า “ไม่จริงเลยพระเจ้าข้า หม่อมฉันและศิษย์ต่างมีศรัทธาเพียงองค์เดียวคือพระอาหาล่าเป็นเจ้า และไม่เคยทำร้ายผู้ใดเลย พระองค์ผู้ทรงธรรมโปรดพิจารณาด้วย” กาลิหะชั้นยิ้มเยาะ “แน่หรือเจ้าอีแมนชั่ว ถ้าเช่นนั้นข้าจะเบิกพยานมาชี้ตัวเจ้า ทหาร ! นำตัวพยานออกมา”

ทันใดนั้นเหล่าผู้คนที่เคยถูกอีแมนขู่เข็ญและทำร้ายต่างพากันออกมาเป็นแถว กาลิหะชั้นถามว่า “เจ้าคนแรกจงบอกมาสิว่าใครเป็นคนทำร้ายเจ้า” ชายผู้มีบาดแผลทั่วตัวจึงทูลว่า “ชายลูกศิษย์ของอีแมนผู้นั้นเป็นคนทุบตีข้าพระองค์เพราะอีแมนสั่ง

¹ ชลลดา ชะบางบอน. (2550). **นิทราชาคริต (ฉบับการ์ตูน)**. หน้า 14.

พระเจ้าข้า” กาลิบุตรสถามอีกหลายคน ทุกคนต่างกล่าวเป็นเสียงเดียวกันว่าอีแมนเฒ่าเป็นผู้ทำร้ายตน บางครั้งก็สั่งให้ศิษย์ทำร้าย

อีแมนและศิษย์จำนนด้วยหลักฐานพยานชี้ตัวจึงได้แต่ขอร้องกาทลิบหะชั้น “กระหม่อมผิดไปแล้วพระอาหาลัจงเป็นพยาน อย่าลงทัณฑ์กระหม่อมเลย กระหม่อมสำนึกแล้ว” กาทลิบได้แต่ส่ายหน้า ตรัสว่า “ครั้งที่เจ้าโบายตีผู้คน พวกเขาก็คงขออภัยแบบเดียวกับเจ้านี้แหละ แต่พวกเจ้าก็ไม่เคยปรานี แล้วข้าจะอภัยให้เจ้าได้อย่างไร โดยเฉพาะเจ้าคืออีแมน ผู้เผยแพร่ศาสนา แต่กลับเสียมสอนลัทธิใหม่ทำร้ายผู้อื่นตามใจชอบ ข้าต้องสั่งสอนให้เจ้ารู้สึกสำนึก จัดการลากตัวเจ้าลูกศิษย์ทั้งสี่ไปโบายคนละร้อยที่ ส่วนอีแมนเฒ่าให้โบายเพิ่มอีกสี่เท่า เป็นสี่ร้อยที่ และจับนั่งหันหลังบนอุฐูที่ประจานทั่วเมือง”¹

การขยายความรายละเอียดเกี่ยวกับการสอบปากคำและการเบิกพยานมาชี้ตัวคนผิดนี้ แสดงความรอบคอบ ความมีเหตุผล และการตัดสินใจอย่างเป็นธรรมของอาบุญหะชั้น ที่ไม่ได้เกิดจากการใส่ร้ายหรืออคติ แต่ชี้มูลความผิดให้จำนนด้วยหลักฐานจากพยานบุคคล การขยายความเพื่อให้รายละเอียดและเหตุผลจึงเป็นความสำคัญของการเล่าเรื่องที่แทรกใน **นิทธาชาคริต ฉบับการ์ตูน** เพื่อให้เด็กซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายเข้าใจเรื่องราวที่เกิดขึ้นอย่างเป็นเหตุเป็นผล นับเป็นการแฝงคำสอนเรื่องกรรมมีเหตุผลให้แก่กลุ่มเป้าหมายได้เป็นอย่างดี

การลดทอนเนื้อหาเป็นการเล่าเรื่องอีกอย่างหนึ่งที่ปรากฏในนิทธาชาคริตฉบับการ์ตูน เช่น ตอนอาบุญหะชั้น และนางนอตาซอลอวัตต์วิวาห์ **ลิลิตนิทธาชาคริต** ให้รายละเอียดเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของเจ้าสาวตามสีของวันอย่างละเอียด แต่ใน **นิทธาชาคริตฉบับการ์ตูน** เพียงบอกว่าเจ้าสาวจะต้องเปลี่ยนชุดเจ็ดชุดไม่ซ้ำกัน โดยแสดงการแต่งกายของเจ้าสาวทั้งเจ็ดชุดผ่านภาพประกอบ และมีคำบรรยายได้ภาพว่า

พิธีต่อมาเป็นการเลี้ยงฉลองงานวิวาห์เป็นเวลาสิบวันสิบคืน ซึ่งตลอดสิบวันนี้ มีการละเล่นต่าง ๆ มหรสพ และดนตรีมาแสดง เจ้าสาวจะต้องเปลี่ยนเครื่องแต่งกายไม่ซ้ำกัน ถึงเจ็ดชุดในแต่ละวัน ครั้นครบกำหนดจึงเป็นพิธีส่งตัว โดยผู้เฒ่าซึ่งเป็นที่นับถือในพระราชสำนัก²

การลดทอนเนื้อหาอาจเกิดจากรูปแบบการประพันธ์ และกลุ่มเป้าหมายเป็นสำคัญเพราะใช้รูปแบบร้อยแก้วในลักษณะของนิทานภาพประกอบ กลุ่มเป้าหมายเป็นเยาวชนจึงต้องสร้าง

¹ ชลลดา ชะบางบอน. (2550). **นิทธาชาคริต (ฉบับการ์ตูน)**. หน้า 53-55.

² แหล่งเดิม. หน้า 105.

ความกระชับชัดเจน แม้จะลดทอนเนื้อหาบางส่วนแต่ไม่ได้ส่งผลต่อการทำความเข้าใจเนื้อหา เนื่องจากนิทานภาพประกอบไม่จำเป็นต้องอธิบายรายละเอียดทั้งหมดจากตัวอักษร เพราะใช้ภาพสื่อสารเป็นหลัก และกลุ่มเป้าหมายที่เป็นเด็กและเยาวชนสามารถจดจำภาษาภาพได้ดีกว่าภาษาที่เป็นตัวอักษร “การดู (รูป) การ์ตูน การอ่านหนังสือการ์ตูน เด็กจะสัมผัสเนื้อหาของเรื่องหรือสารจากภาพเป็นหลัก เนื้อหาบางส่วนหากบรรยายด้วยตัวหนังสือจะเยิ่นเย้อและเข้าใจยาก การเล่าเรื่องด้วยภาพจึงเหมาะสมอย่างยิ่งสำหรับเด็ก เพราะการที่เด็กได้สัมผัสองค์ประกอบของเรื่องราวผ่านภาพ ประสบการณ์ที่รับรู้จะเข้มข้นกว่า และจดจำได้นานกว่าภาษาที่เป็นตัวอักษร”¹ ดังนั้นการลดทอนรายละเอียดและใช้ภาพในการสื่อสารแทนจึงช่วยให้เข้าใจเรื่องราวได้ดียิ่งขึ้น

การเล่าเรื่องใน**นิิทราชาคริตฉบับการ์ตูน**จึงมีความสำคัญในการนำเสนอวรรณคดีไทยแก่กลุ่มเป้าหมายได้อย่างเหมาะสมผ่านการเล่าเรื่องโดยใช้รูปแบบของร้อยแก้วที่มีภาพประกอบคำบรรยาย การใช้บอลูนคำพูดและบทสนทนาของตัวละคร รวมถึงการอธิบายขยายความให้เด็กเข้าใจง่าย ทั้งยังมีการแทรกข้อคิดคติเตือนใจ และเรื่องของความมีเหตุผลไว้อย่างกลมกลืน

ดังกล่าวมานี้จะเห็นได้ว่าการเล่าเรื่องมีความสำคัญในการถ่ายทอดเรื่องเล่า**นิิทราชาคริต** ทั้ง 2 ส่วนวนให้มีความน่าสนใจด้วยการเล่าเรื่องที่สอดคล้องกับความนิยมแห่งยุคสมัย และสัมพันธ์กับผู้เสพที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย แม้**นิิทราชาคริต**ทั้ง 2 ส่วนวนจะเป็นเรื่องเล่าที่เกิดขึ้นต่างยุคสมัย และผ่านการสร้างสรรค์ปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับกาลเวลา และกลุ่มเป้าหมาย แต่ลักษณะสำคัญที่เรื่องเล่า**นิิทราชาคริต**มีส่วนร่วมกันคือ การเล่าเรื่องที่มีความสนุกสนาน แต่แฝงไว้ซึ่งความรู้ และคติเตือนใจอันลึกซึ้ง ลักษณะเช่นนี้เป็นลักษณะสำคัญประการหนึ่งในวรรณกรรมอาหรับ

วรรณกรรมอาหรับส่วนใหญ่เป็นบทกวี และคติเตือนใจนักเดินทาง มีเนื้อหาเกี่ยวกับความทุกข์ ความสุข ความรัก ความเกลียดชัง การต่อสู้ ช่างชิงอำนาจ ความปรารถนาชีวิตที่ดีกว่า เรื่องเล่าจึงมีเนื้อหาสนุกสนานโลดโผนไปตามจินตนาการ นิทานเรื่องสำคัญซึ่งเป็นเสมือนตัวแทนของสังคมอาหรับ และความใฝ่ฝันของคนอาหรับในยุคหนึ่งคือนิทานอาหรับราตรี ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าจินตนาการของมนุษย์จะเกิดอะไรขึ้นก็ได้ทั้งสิ้น โดยไม่ต้องพยายามหาเหตุผล ไม่ต้องแปลกใจว่าคนชายเนื้อจะแต่งงานกับพระราชธิดาอย่างไร ไม่ต้องสงสัยว่ากระยาจกจะไปเป็นพระราชาได้อย่างไร และคุณค่าของนิทานชุดนี้ประการหนึ่งอยู่ที่ เป็นกวีพิพากษ์ ซึ่งทำให้เห็นว่าในที่สุดก็มีการประณามคนที่ทำชั่ว และสรรเสริญคนที่ทำดี แม้จะเป็นเรื่องเหลือเชื่อแต่มีความจริงแฝงอยู่ในรูปของนิทาน²

¹ ภิรนนท์ อนุวัชศิริวงศ์. (2552).การ์ตูน : มหัศจรรย์แห่งการพัฒนาสมองและการอ่าน. หน้า 88.

² กุสุมา รัชชมณี. จินตนิมิตในนิทานอาหรับราตรี. ใน เอกสารการประชุมวิชาการ เรื่องนิิทราชาคริต. หน้า 54-59.

นิทราชาคริตจึงเป็นเรื่องเล่าจินตนาการที่สะท้อนให้เห็นความใฝ่ฝันของมนุษย์ทุกคนที่ปรารถนาจะได้รับความสุขสบาย ซึ่งเป็นลักษณะร่วมที่เป็นสากลของมนุษยชาติไม่เฉพาะชาวอาหรับเท่านั้น นอกจากนี้**นิทราชาคริต**ยังชี้ให้เห็นถึงการได้รับผลของกรรมดี และกรรมชั่ว รวมถึงการให้คติเตือนใจในเรื่องความเป็นมาของชีวิต **นิทราชาคริต**จึงไม่ได้เป็นแค่เรื่องเล่าประโลมโลกไร้สาระ แต่ได้แสดงให้เห็นความจริงของชีวิตผ่านประสบการณ์ของตัวละคร เพื่อให้ผู้อ่านได้ตระหนักว่าทั้งเรื่องเล่า และชีวิตจริงล้วนประกอบไปด้วยความจริง ความหลง ความไม่แน่นอน และจุดสิ้นสุด **นิทราชาคริต**จึงเป็นอุทาหรณ์เพื่อให้ดำเนินชีวิตอยู่ในโลกที่เป็นมาด้วยความจริงประมาท

2. การให้ความรู้เกี่ยวกับความเชื่อ วัฒนธรรม และประเพณี

การเล่าเรื่องใน**นิทราชาคริต**ทั้ง 2 ส่วนวน มีความสำคัญในการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับความเชื่อ วัฒนธรรม และประเพณี โดยผู้อ่านจะเห็นได้จากการเล่าเรื่องโดยการแทรกความรู้ที่ปรากฏอยู่โดยตลอดเรื่อง ซึ่งความสำคัญของการเล่าเรื่องในการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับความเชื่อ วัฒนธรรม และประเพณีมี 3 ประเด็น ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับความเชื่อ วัฒนธรรม และประเพณีไทย ความรู้เกี่ยวกับความเชื่อ วัฒนธรรม และประเพณีอาหรับ และความรู้สองวัฒนธรรมมีรายละเอียด ดังนี้

2.1 ความรู้เกี่ยวกับความเชื่อ วัฒนธรรม และประเพณีไทย

นิทราชาคริตทั้ง 2 ส่วนวนมีการเล่าเรื่องโดยแทรกความรู้เกี่ยวกับความเชื่อ วัฒนธรรม และประเพณีไทยไว้หลายประการ ได้แก่ หลักธรรมของผู้ปกครอง คุณวุฒิสี่ประการของผู้เป็นขุนนาง ซึ่งการเล่าเรื่องดังกล่าวได้แสดงให้เห็นโลกทัศน์ด้านความเชื่อ ความเชื่อ วัฒนธรรม และประเพณีว่า ผู้เป็นผู้ปกครองหรือพระเจ้าแผ่นดินนั้นจำเป็นต้องมีคุณธรรมในการปกครอง เพื่อความผาสุกของอาณาประชาราษฎร์ และความสงบร่มเย็นของบ้านเมือง

2.1.1 หลักธรรมของผู้ปกครอง

หลักธรรมของผู้ปกครอง เรียกว่า จาตุกรณราชกิจ คือ “ราชกิจ 4 ประการ ได้แก่ การตัดสินความเมือง ดูแลทุกข์สุขของราษฎร บำรุงผลประโยชน์บ้านเมือง และการป้องกันพระนคร”¹ ดังปรากฏในลิลิตนิทราชาคริต ความว่า

¹ สุรีเนตร จรัสจรวงเกียรติ. (2549, 29 กรกฎาคม). “ความเป็นไทย” ที่ปรากฏในวรรณกรรมร้อยกรองเรื่องลิลิตนิทราชาคริต. *ลายไทย*. (ฉบับพิเศษวันภาษาไทยแห่งชาติ): 58.

แต่ปางบรรพ์ยังมี เจ้าธานีในประเทศ เขตอาหรับรมย์สถาน ไทศาลโสคนบุรี ศรีแบกแดดนคร ภูธรครองยุติธรรม ผดุงเขตราชธานีมา ผ่องประชาสำราญ พันภัยพานพิบัติ ดัดความเมืองซื่อตรง ไปเว้นทรงดำริ ตริจาตุรราชการ คือวิจารณ์คุณโทษ ประโยชน์ผลผู้ทำ กรรมชอบผิดแต่ให้ ชอบชอบให้ควรกรรหนึ่งวิจารณ์ทั่วทุกข์ สุขอำมาตย์ราษฎร ดับอิทธิฤทธิ์ ถ้อยความ ตามสมควรคุณโทษ หนึ่งในตรีประโยชน์พารา ประมวลมาซึ่งราชทรัพย์ โดยฉบับ บรูพา เลี้ยงศาสนานาจักร บริรักษันครโดยควร หนึ่งในไต่สวนการศึกษา ระลึกภายนอกใน เพื่อราญไพบริยุทธ์ ทุกทิศประทุษป้องกัน สรรพภัยผ่อนปรน จาตุกรณย์ราชกิจ...¹

คุณธรรมทั้งสี่ประการนี้พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าทรงมีพระราชอิบายว่าทรงคัดมาจากพระธรรมศาสตร์ เรียกว่า “จาตุกรณย์ราชกิจ” เป็นหลักการที่กาหลิบทรงใช้ในการปกครองบ้านเมือง ทำให้บ้านเมืองร่มเย็นเป็นสุข หลักจาตุกรณย์ราชกิจมีที่มาจากหลักธรรมในพระธรรมศาสตร์ของกฎหมายตราสามดวง ซึ่งพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชอิบายเกี่ยวกับจาตุกรณย์ราชกิจไว้ในพระราชนิพนธ์คู่เรื่องทำยเล่มว่า “จาตุกรณย์ (จาตุกรณย์) ราชกิจสี่ประการนี้ คือธรรมสี่ประการซึ่งคัดมาแต่พระธรรมศาสตร์ในกฎหมาย เล่ม 1 หน้า 11 บรรทัดที่ 7”²

ในนิทราชาคริตฉบับการ์ตูนได้อ้างถึงตัวบทจากลิลิตนิทราชาคริตแล้ว อธิบายขยายความเพิ่มเติม ดังนี้

“...ตริจาตุรราชการ คือวิจารณ์คุณโทษผลประโยชน์ผลผู้ทำ กรรมชอบผิดแต่ให้ ชอบชอบให้ควรกรร...” อันเป็นราชกิจข้อที่หนึ่ง หมายถึง การทำหน้าที่ตัดสินคดีความตามที่มีผู้ร้องทุกข์ให้เป็นไปโดยเที่ยงธรรมนั่นเอง พระองค์ทรงวินิจฉัยคดีอย่างรอบคอบและตัดสินอย่างยุติธรรมทุกครั้ง

คุณธรรมข้อที่สอง คือ “...หนึ่งวิจารณ์ทั่วทุกข์ สุขอำมาตย์ราษฎร ดับอิทธิฤทธิ์ถ้อยความ ตามสมควรคุณโทษ...”อันหมายถึง การบำบัดทุกข์บำรุงสุขแก่ราษฎร พระเจ้าฮารูนออลราชจิตทรงมักจะปลอมพระองค์เป็นสามัญชนเสด็จประพาสยังที่ต่าง ๆ เพื่อตรวจตราดูแลทุกข์สุขของราษฎรด้วยพระองค์เอง ไม่ถือพระองค์ว่าทรงเป็นกาหลิบผู้ยิ่งใหญ่เลย

คุณธรรมในข้อที่สาม มีว่า “...หนึ่งตรีประโยชน์พารา ประมวลมาซึ่งราชทรัพย์ โดยฉบับบรูพาเลี้ยงศาสนานาจักร บริรักษันครโดยควร...” อันหมายถึง การบำรุงผลประโยชน์

¹ จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. (2553). ลิลิตนิทราชาคริต. หน้า 39.

² แหล่งเดิม. หน้า 189.

แก่บ้านเมือง โดยพระองค์ทรงแบ่งราชทรัพย์ส่วนหนึ่งเพื่อบำรุงศาสนาและพัฒนาบ้านเมือง ทำให้นครแตกแตกเป็นศูนย์กลางแห่งความมั่งคั่งทั้งด้านเศรษฐกิจการค้า และศาสนสถาน ดังปรากฏมัสยิดที่งดงามมากมายที่นคร

คุณธรรมข้อที่สี่ ในราชกิจแห่งกาหลิบก็คือ การป้องกันพระราชอาณาจักรให้ปราศจากข้าศึกศัตรูดังว่า “...หนึ่งได้สวนการศึกษา ระลึกภายนอกใน เพื่อราญไพรียุทธ์ ทุกทิศ ประทุษป้องกัน สรรพภัยผ่อนปรน จาตุภคณราชกิจ...” โดยพระองค์ได้ทรงฝึกฝนให้ทหารทุกคน มีฝีมือยอดเยี่ยมรวมไพร่พลเป็นกองทัพที่เกรียงไกร และพร้อมรับมือข้าศึกศัตรูอยู่ตลอดเวลา กิตติศัพท์ชื่อนี้เรื่องหรือไปไกล ทำให้เหล่าอาณาจักรโดยรอบครั้นคร้ามจึงไม่มีใครกล้ายกทัพมาราวี เหล่าราษฎรน้อยใหญ่ที่พระองค์ทรงปกครองจึงอยู่ร่วมกันอย่างถ้อยที่ถ้อยอาศัยร่วมเย็นเป็นสุขโดยถ้วนหน้ากัน¹

หลักธรรมในการปกครองที่ปรากฏในเรื่องที่เรียกว่า “จาตุภคณราชกิจ” เป็นหลักธรรมที่มีอยู่จริงซึ่งพระมหากษัตริย์ไทยทรงยึดถือปฏิบัติในการปกครองบ้านเมือง และยังสอดคล้องกับพระราช จริยวัตรของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว หลักธรรมดังกล่าวเป็นสิ่งสำคัญสำหรับพระมหากษัตริย์ โดยเฉพาะในสมัยที่ยังปกครองในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ประการแรกพระมหากษัตริย์ดำรงสถานะเป็นประมุขแห่งรัฐ และยังมีสถานะเป็นเจ้าของชีวิตที่สามารถให้คุณ-โทษ หรือขึ้นชื้อตายแก่ผู้อยู่ใต้พระบรมโพธิสมภารของพระองค์ การตัดสินใจเมืองจึงขึ้นอยู่กับพระราชวินิจฉัยของพระองค์ และในการตัดสินนั้นก็ต้องทรงตัดสินอย่างเป็นธรรม

คุณธรรมข้อที่สองคือการดูแลทุกข์สุขของราษฎร คุณธรรมข้อนี้เป็นพระราชกรณียกิจที่ผูกพันกับพระองค์อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เนื่องจากพระองค์ทรงมีสถานะเป็นเจ้าของชีวิตของราษฎร ดังนั้นการดูแลราษฎรให้อยู่อย่างร่มเย็นเป็นสุขจึงเป็นสิ่งที่พระมหากษัตริย์พึงกระทำในทางกลับกันการที่ราษฎร บ้านเมืองอยู่อย่างร่มเย็นเป็นสุขนั้น ก็ย่อมแสดงให้เห็นถึงพระบุญญาธิการ และพระบารมีของพระมหากษัตริย์ และหากบ้านเมืองสงบร่มเย็นชาวเมืองก็ย่อมจะสรรเสริญ และยอมรับในความเป็นพระมหากษัตริย์ผู้ทรงมีพระปรีชาและทรงคุณธรรม

คุณธรรมข้อที่สามคือการบำรุงอาณาจักรและศาสนจักร คุณธรรมข้อนี้สามารถเห็นได้ในทุกยุคทุกสมัยจากการปกครองของพระมหากษัตริย์ไทย ที่นอกจากจะทรงทำนุบำรุงบ้านเมืองแล้ว ยังทรงเป็นองค์อัครอุปถัมภ์แก่ศาสนาต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือพระพุทธศาสนาซึ่งพระมหากษัตริย์ไทยแต่ยุคบรรพกาลทรงมักนิยมสร้างพระพุทธรูป สลุปเจดีย์

¹ ชลลดา ชะบางบอน. (2550). นิทราชาคริต (ฉบับการ์ตูน). หน้า 9-13.

วัดวาอารามเพื่อเป็นการทำนุบำรุงพระศาสนา และเป็นความเชื่อในการเสริมพระบารมีให้รุ่งเรืองยิ่งขึ้นไป

คุณธรรมข้อสุดท้ายคือการป้องกันพระนครให้รอดพ้นจากการรุกรานของอริราชศัตรู คุณธรรมข้อนี้ก็เป็นสิ่งที่บูรพมหากษัตริย์ไทยได้ถือเป็นพระราชกรณียกิจอันสำคัญมาโดยตลอดทุกยุคทุกสมัย เพื่อรักษาประเทศชาติบ้านเมืองเอาไว้ ไม่ให้ตกเป็นของชนชาติอื่น ราชกิจทั้งสี่ประการซึ่งเป็นราชกิจสำคัญของกาหลิบทองในลิลิตนิทราชาคริตนี้ เมื่อพิจารณาแล้วอาจเทียบเคียงได้กับพระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวที่ทรงได้ปฏิบัติเพื่อความผาสุกของอาณาประชาราษฎร์ตลอดรัชสมัยของพระองค์

หลักธรรมของผู้ปกครองจึงเป็นความรู้ประการหนึ่งที่แทรกในเรื่องนิทราชาคริตทั้ง 2 ส่วนวนซึ่งทำให้ผู้อ่านได้รับความรู้เกี่ยวกับหลักการปกครองซึ่งเป็นหลักธรรมที่เคยใช้อยู่จริงในสังคมไทย และกาหลิบทองใช้ปกครองบ้านเมืองอย่างร่มเย็นเป็นสุข

2.1.2 คุณวุฒิสี่ประการของผู้เป็นขุนนาง

การแทรกความรู้เรื่องคุณวุฒิของการเป็นข้าราชการในนิทราชาคริตสะท้อนให้เห็นโลกทัศน์เกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้ที่จำเข้ารับราชการว่าหน้าที่พระมหากษัตริย์จะทรงแต่งตั้งบุคคลใดเข้ารับราชการนั้น ต้องมีคุณวุฒิ 4 ประการ ได้แก่ การมีบรรพบุรุษเป็นขุนนาง มีอายุที่เหมาะสม มีความรู้ความสามารถ และมีสติปัญญา คุณวุฒิทั้งสี่ประการปรากฏอยู่ในพระราชกำหนดเก่า ดังที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชธิบายไว้ในพระราชนิพนธ์คู่มือเรื่องทำยเล่ม ความว่า “คุณวุฒิสี่ประการนี้ มีในพระราชกำหนดเก่า กฎ 50 กฎหมายเล่ม 2 หน้า 381 กับมีเพิ่มอุดหนุนในพระราชกำหนดใหม่ กฎ 38 หน้า 489 นั้นอีก”¹ ในลิลิตนิทราชาคริตปรากฏเนื้อความตอนนางจอบแก้วกล่าวสอนอาบู่พะชันว่า ดังนี้

มารดรจะแจ้งแจก	นิตินสาร
ตามคติโบราณ	กล่าวไว้
คุณวุฒิสี่ประการ	ความประกอบ ยศแฮ
สำหรับชาติตยราชได้	เลือกเลี้ยงมนตรี

¹ จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. (2553). *ลิลิตนิทราชาคริต*. หน้า 192.

หนึ่งมีพงศ์พื้นเมือง	เสนา นานฤ
หนึ่งเจริญชนมา-	ยูแล้ว
หนึ่งเรียนรอบวิทยา	ยลทราบ เสรีจเฮย
หนึ่งยิงปัญญาแล้ว	ผ่องพันโหดเขลา ¹

คุณวุฒิข้อแรกคือ ต้องมีบรรพบุรุษรับราชการมาก่อน ในข้อนี้จะเห็นว่าการรับราชการนั้นเป็นการสืบเชื้อสายมาจากบรรพบุรุษ เพราะฉะนั้นคนธรรมดาสามัญจึงอาจไม่มีโอกาสที่จะได้เข้ารับราชการ อนึ่ง การที่บุคคลผู้เข้ารับราชการมีบรรพบุรุษเป็นข้าราชการมาก่อนย่อมเป็นที่น่าเชื่อถือและไว้วางพระราชหฤทัยแด่พระมหากษัตริย์ เพราะอย่างน้อยลูกหลานของเหล่าบรรดาขุนนางย่อมเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ ได้รับการอบรมสั่งสอนศิลปวิทยาการด้านต่าง ๆ มาแล้วเป็นอย่างดี ซึ่งหากเป็นบุคคลธรรมดาในช่วงสมัยหนึ่งนั้นการได้รับโอกาสทางการศึกษาเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้ยาก

คุณวุฒิข้อที่สองคือ มีอายุที่เหมาะสม กล่าวคือมีพร้อมด้านคุณวุฒิและวัยวุฒิ การคัดเลือกบุคคลที่มีอายุเหมาะสมเข้ารับราชการย่อมเป็นการดี เพราะอย่างน้อยการมีอายุตามเกณฑ์ที่กำหนดย่อมเป็นเครื่องยืนยันด้านวุฒิภาวะ และการมีประสบการณ์ต่อโลก ทำให้มีความคิดความอ่านที่ลึกซึ้งรอบคอบในการตัดสินใจกระทำสิ่งต่าง ๆ

คุณวุฒิประการที่สามและสี่คือ การมีความรู้ความสามารถ และการมีสติปัญญา คุณวุฒิทั้งสองประการนี้เป็นสิ่งสำคัญในการที่จะสนองพระราชโอรชบายของพระมหากษัตริย์ให้บรรลุผลสำเร็จ เพราะหากเป็นผู้สืบเชื้อสายมาจากขุนนาง มีวัยวุฒิพร้อม แต่ขาดความรู้ความสามารถและสติปัญญา ย่อมไม่เป็นประโยชน์ในการเข้ารับราชการ ดังนั้นคุณวุฒิข้อที่สามและสี่นี้ถือเป็นสิ่งที่สำคัญมาก ใน **ลิลิตนิทราชาคริต** นางจอบแก้วได้กล่าวกับอาบุญหะชันว่า การที่กาหลิบฮารูนอาลราชิจิตจะคัดคนเข้ารับราชการนั้น ต้องมีคุณวุฒิเหล่านี้สองถึงสามประการ และให้อาบุญหะชันได้ไตร่ตรองว่า การที่กาหลิบทรงรับอาบุญหะชันเป็นข้าราชการนั้นเพราะวุฒิอันใด ดังความว่า

เจ้าจุงดำริรู้	ประมาณ ตนเทอญ
พระโปรดชุบเลี้ยงปาน	ดังนี้
เพราะเหตุวุฒิสถาน	ใดซึ่ง มีแฮ
เห็นตระหนักจักลี	หลีกพันเห่อheim ¹

¹ จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. (2553). **ลิลิตนิทราชาคริต**. หน้า 116.

ส่วนนิทราชาคริตฉบับการ์ตูน นางจอบแก้วได้สอนอาบู่หะซันเกี่ยวกับบุคลิ
4 ประการ และว่าเขานั้นไม่ได้มีคุณสมบัติครบถ้วนแต่มีโอกาสเป็นที่โปรด จึงต้องประมาณตน
กตัญญู และทำหน้าที่ด้วยความเพียร ดังความว่า

นางจอบแก้วยินดียิ่งนักที่ลูกชายจะได้รับราชการสนองคุณแผ่นดิน นางจึงสอนบุคลิ 4
ประการ อันเป็นคุณธรรมสำหรับภษัตริย์ในการเลือกใช้มนตรี คือ 1. มีบรรพบุรุษรับราชการ
2. มีอายุที่เหมาะสม 3. มีความสามารถในวิชาแขนงต่าง ๆ 4. มีสติปัญญาเป็นเลิศ เจ้ามิได้มี
คุณสมบัติครบถ้วน แต่เจ้ามีโอกาสอันดีที่เป็นที่โปรด เจ้าก็ต้องรู้จักประมาณตน อย่าเห่อเหิมใน
อำนาจ อย่าคิดหาประโยชน์ส่วนตน อย่าอกตัญญูต่อพระองค์ จงตั้งใจทำหน้าที่ของตนด้วย
ความเพียร...²

หากพิจารณาจะเห็นว่าอาบู่หะซันนั้นไม่ได้มีบรรพบุรุษเป็นขุนนาง เพราะ
ครอบครัวของเขานั้นทำการค้าขายและเขายังอยู่ในวัยเด็กหนุ่ม เพราะฉะนั้นการที่กาหลิบฮารูน
อาลราชจิตรับอาบู่หะซันเข้ารับราชการย่อมเป็นผลจากคุณวุฒิด้านความรู้ความสามารถและ
สติปัญญา เพราะกาหลิบน่าจะทรงเห็นถึงความสามารถและสติปัญญาของอาบู่หะซัน ในแง่นี้จะ
เห็นว่าการเข้ารับราชการไม่ได้ยึดติดกับการต้องสืบเชื้อสายมาจากบรรพบุรุษที่เป็นข้าราชการอีก
ต่อไป แต่คนธรรมดาที่มีความรู้ความสามารถ มีสติปัญญา ก็สามารถที่จะเข้ารับราชการได้
เช่นเดียวกัน

การเล่าเรื่องในนิทราชาคริตทั้ง 2 ส่วนนี้จึงมีความสำคัญในการถ่ายทอด
ความรู้เกี่ยวกับความเชื่อ วัฒนธรรม และประเพณีไทยผ่านการเล่าที่แทรกความรู้เอาไว้ทำให้ผู้อ่าน
ได้เห็นถึงระบบความคิด ความเชื่อ วัฒนธรรม และประเพณีที่มีอยู่ในสังคมไทยในอดีต และที่ยังคง
ดำรงอยู่มาจนถึงสมัยปัจจุบัน

2.2 ความรู้เกี่ยวกับความเชื่อ วัฒนธรรม และประเพณีอาหรับ

การแทรกเกร็ดความรู้ของมุสลิมในที่นี้ หมายถึง ความรู้อันเป็นหลักปฏิบัติหรือหลักการ
ดำเนินชีวิตของชาวมุสลิม หรือชาวอาหรับ อันมีพื้นฐานมาจากศาสนาอิสลาม ในลิลิตนิทรา

¹ จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. (2553). ลิลิตนิทราชาคริต. หน้า 116.

² ชลลดา ชะบางบอน. (2550). นิทราชาคริต (ฉบับการ์ตูน). หน้า 97.

ชาคริต ได้แก่ ความเชื่อในพระเจ้าและศาสนาอิสลาม การห้ามดื่มสุราในตอนกลางวัน และการลงโทษโดยการชกศีรษะประจาน มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.2.1 ความเชื่อในพระเจ้าและศาสนาอิสลาม

ชนชาติอาหรับส่วนใหญ่เป็นมุสลิมผู้ศรัทธาต่อพระเจ้าหรือพระอัลลอฮ์ ลิลิตนิทราชาคริตจึงปรากฏความเชื่อเกี่ยวกับพระเจ้า และศาสนาอิสลาม ดังในตอนต้นเรื่องที่กำลังกล่าวถึงองค์ กาหลีบว่าทรงสืบเชื้อสายมาจากพระศาสดามะหะหมัด หรือนบีมุฮัมหมัด ดังนี้

ฮารูนอาลราชิจิดอ้าง	องค์นรินทร์ นามฤ
เกาหลีบครองแผ่นดิน	ด็บร่อน
วงศ์เนืองแต่มนินทร์	มะหะหมัด
ผดุงราชฎีร์ศาสนาซ็อน	เชิดไว้จรรกาล ¹

นบีมุฮัมหมัดเป็นศาสดาที่นำพระวจนะของพระเจ้ามาถ่ายทอดแก่ประชาคมโลก การกล่าวถึงเกาหลีบว่าเป็นผู้สืบเชื้อสายมาจากนบีมุฮัมหมัดจึงเป็นการสร้างความชอบธรรมในการปกครองทั้งฝ่ายพระราชอาณาจักรและพระศาสนจักร พระวจนะของพระเจ้าบันทึกไว้เป็นคัมภีร์ศักดิ์สิทธิ์ชื่อว่า “อัลกุรอาน” ที่มุสลิมใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต การกระทำอันขัดกับคัมภีร์อัลกุรอานเป็นสิ่งที่ไม่ควรปฏิบัติ เพราะถือเป็นการกระทำนอกกริต ไม่เป็นไปตามแนวทางของพระเจ้า ดังที่อ็แมนซั๋วและศิษย์ทั้งสี่ได้ปฏิบัติตนขัดกับหลักการในพระคัมภีร์อัลกุรอาน รังแกประชาชน ทำให้อาณูหะซันรู้สึกไม่พอใจ ดังความว่า

...ชนนับหมื่นบมิชอบ หวังให้มอบแต่เขา เขาเป็นบ่าวบังคับ ให้เรารับกรรมเนียมใหม่ ตามเขาใส่ใจเห็น ฝ่ายเราเป็นจนจิต เขาเห็นผิดเป็นชอบ ประกอบตนบได้ต้อง ช้องขัดคำโกหว่าน...²

นอกจากการกล่าวถึงนบีมุฮัมหมัดและคัมภีร์อัลกุรอานแล้วยังกล่าวถึงพระเจ้าในฐานะที่พระองค์ทรงเป็นผู้กำหนดและบันดาลความเป็นไปในชีวิตมนุษย์ ดังปรากฏในตอนที

¹ จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. (2553). *ลิลิตนิทราชาคริต*. หน้า 8.

² แหล่งเดิม. หน้า 20.

อาบุญหะชั้นคู้มคั้งเนื่องจกเข้าใจว่าตนเป็นกาหลิป นางจอบแก้วขอให้พระเจ้าคู้มครองอาบุญหะชั้นจากภทภัย ดังความว่า

บารมีพระเจ้าโปรด	บำรุง พ่อเทอญ
คำหยาบอย่าพุดจุง	หยุดยั้ง
ไม่นานนั้จักจุง	คุมโทษ ทำแฮ
แม่จักเล่าเมื่อครั้ง	ก่อนนั้นวันวาน
หนึ่งจงเวยพักขึ้น	นมัสการ
ขอพระโปรดบันดาล	จิตเจ้า
ให้พ้นพิการพาล	พาคั้ง คู้มนา
ความคิดผิดข้อเค้า	จักสิ้นเสื่อมกษัย
....	
ขอเชิญอะเหล่าผู้	ทรงฤทธิ์ พระเฮย
โปรดขับผีป่าปริด	โทษร้าย
จากอกหะชั้นสถิต	เป็นสุข สบายนา
โดยเดชพระคงผ้าย	ผ่านพ้นภัยเชิญ ¹

เมื่ออาบุญหะชั้นโดนจำคุกและลงโทษโดยการโบยตี อาบุญหะชั้นพยายามคิดทบทวนหาเหตุที่เกิดขึ้นกับตน จึงคิดว่าจะเกิดอะไรขึ้นก็แล้วแต่พระประสงค์ของพระเจ้า ดังความว่า

ไปร่างกายเท่าเฝ้า	ตามแต่พระเป็นเจ้า
จักต้องพระทัย	ท่านเทอญ ²

และเมื่ออาบุญหะชั้นได้รับการปล่อยตัวกลับบ้าน นางจอบแก้วเห็นว่าที่บุตรของตนได้สติคนมาจนได้รับการปล่อยตัวนั้นเนื่องจากพระเจ้าทรงเมตตาช่วยเหลือจึงกล่าววิภาทต่อพระเจ้าและขอให้โปรดคู้มครองรักษาอาบุญหะชั้นต่อไป ดังความว่า

¹ จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. (2553). *ลิลิตนิทราชาคริต*. หน้า 62-66.

² แหล่งเดิม. หน้า 72.

ควรวายอภิวาทเจ้า	โลกา
ซึ่งโปรดพินภยา-	พารร้าย
ขอพระจุงรักษา	สงวนต่อ ไปแฮ
จักรอดจากบาปบ้าย	เพราะเบื่องบาทหงส์ ¹

ในตอนนี้อาบุญะชั้นได้พบกับกาหลิบซึ่งปลอมพระองค์มาเป็นครั้งที่ 2 อาบุญะชั้นรู้สึกหวาดหวั่นไม่ยอมกพบเพราะคิดว่าพ่อค้าต่างแดนเป็นคนที่ทำให้เขาได้รับโทษจำคุกจึงได้อ้อนวอนพระอัลลอฮ์เพื่อช่วยให้พ้นจากอันตราย ดังนี้

มีอรันรุมอกร้อง	องค์อะ- หล่าเอย
ขอเดชปกข้าพระ	ปางนี้
คนชั่วชาติยักษปะ	ข้าอีก พระเอย
พระโปรดให้เขาดี-	ลาศแคล้วอันตราย ²

ตอนที่อาบุญะชั้นได้เป็นกาหลิบครั้งที่ 2 เมื่อเขาตื่นขึ้นมาในวังของกาหลิบมองเห็นห้องและนางสนมก้านัลก็รู้สึกหวาดหวั่น เพราะคิดว่าเหตุการณ์จะซ้ำร้ายจึงอ้อนวอนต่อพระเจ้าให้ช่วยคุ้มครองให้พ้นจากภัย ดังความว่า

ค่อยแพลงพลิกหน้าเปิด	ตามอง
เห็นอยู่ทุกสิ่งปอง	ไปเปลื้อง
ไอ้พระใหญ่ยิ่งครอง	ภพโลก พระเฮย
ข้าพระมอบชีพเบื่อง	บาทได้เอ็นดู
ขอซูซีพิตข้า	บาทหงส์ พระเฮย
ขจัดขายมารจง	จิตร้าย
เพราะเดชแห่งพระองค์	กำจัด
คงขยาดฤทธิ์ฝ่าย	ผ่านพ้นปวงภัย ³

หลังจากที่ความจริงทุกอย่างถูกเปิดเผย อาบุญะชั้นได้เข้ารับราชการในวังของกาหลิบ เขาได้นำเรื่องที่นายอินดีไปบอกกล่าวแก่นางจอบแก้วมารดาของตน นางจอบแก้วดีใจ และ

¹ จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. (2553). *ลิลิตนิทราชาคริต*. หน้า 77.

² แหล่งเดิม. หน้า 80.

³ แหล่งเดิม. หน้า 99.

ได้กล่าวอบรมสั่งสอนอาบู่หะซันพร้อมทั้งอวยพรและขอให้พระอัลลอฮ์ทรงปกป้องคุ้มครอง ดัง
ความว่า

ขออะหล่าจอมโลกผู้	ผดุงสรรพ สัตว์เฮย
พึงแผ่รัศมีกัน	กอบกั้
อาบู่หะซันบรร-	เทาโทษ ทุกข์นา
ให้สถาพรยัง	อย่ารู้โรยรา ¹

นอกจากพระเจ้าจะทรงเป็นผู้กำหนดความเป็นไปในชีวิตแล้ว การบันดาลให้
เกิดขึ้นและให้สิ้นสุดชีวิตลงก็ล้วนเป็นอำนาจอภิสิทธิ์แห่งพระเป็นเจ้า เมื่อพระเจ้าปรารถนาให้ผู้ใด
กลับสู่พระองค์ก็ไม่มีใครจะปฏิเสธได้ ดังปรากฏในตอนที่กาหลิบตรัสปลอบพระนางโซบิเด
เนื่องจากคิดว่าพระนางทรงเสียพระทัยเพราะนางนอฮาดอลฮั้วตัดได้ถึงแก่ชีวิต ดังความว่า

ร่างกายพระเจ้าโปรด	เป็นมา
ประสิทธิ์ดวงวิญญาณ	อยู่ด้วย
ยามใดพระเจ้าปรารถนา	ให้กลับ
จำจากพรากกันม้วย	สุฟ้าเมืองบน ²

กล่าวได้ว่าพระเจ้ามีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของมุสลิมตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย
ดังนั้นการประพฤติปฏิบัติตนตามหลักบัญญัติของพระเจ้าจึงเป็นสิ่งที่มุสลิมต่างยึดถืออย่าง
เคร่งครัด โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การละหมาด เพื่อแสดงความเคารพต่อพระเจ้า โดยมุสลิมจะมีการ
ละหมาดด้วยกัน 5 เวลา การละหมาดกล่าวถึงในลิลิตนิทราชาคริตตอนที่อาบู่หะซันเข้าวังเป็น กา
หลิบในครั้งแรก เขาคิดว่าตนเองฝันไปจึงนอนต่อ นางก้านัลจึงเข้ามาปลุกอาบู่หะซันเพราะเกรงว่า
จะไม่ทันเวลามาต (ละหมาด) เนื่องจากกาหลิบไม่เคยเว้นว่างจากการละหมาดอันเป็นกิจสำคัญ
ดังความว่า

¹ จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. (2553). *ลิลิตนิทราชาคริต*. หน้า 118.

² แหล่งเดิม. หน้า 148.

พระองค์ทรงภพผู้	ทงธรรม
เรื่องรุ่งแสงหิรัญ	เรือฟ้า
จักตัดผทมพลัน	ทันนมาศ พระเฮย
เนาเนิ่นเกินเกลือกซ้ำ	จักเรื่องสุริยน
...	
พนักงานเห็นไปพื้น	พลิกกาย
จึ่งรำซ้ำบรรยาย	อีกครั้ง
พระองค์ไปเคยวาย	ว่างนมัส- การนา
ยามพระอาทิตย์ยัง	ขอบฟ้าส่องแสง ¹

ในนิทราชาคริตฉบับการ์ตูนความเชื่อเกี่ยวกับพระเจ้าปราภทอนที่อาบ
หะชั้นปลอบมารดาว่าพ่อคงไปอยู่กับอาหล่าบนสวรรค์แล้ว ดังความว่า

“อย่าเสียใจไปเลยแม่จ๋า ปาป้าคงไปอยู่กับอาหล่าบนสวรรค์แล้ว เราควรจะยินดี
นะจ๊ะ”²

นางจอบแก้วกล่าวอ่อนวอนให้พระอัลลอฮ์ช่วยอาบหะชั้นลูกชายให้พ้นจาก
การถูกผีร้ายสิงสู่ ดังความว่า

...พระอาหล่าผู้ทรงฤทธิ์ โปรดช่วยลูกข้า้น้อยด้วยเถิด

“ขอเชิญอาหล่าผู้	ทรงฤทธิ์ พระเฮย
โปรดขับผีป่าปด	โทษร้าย
จากอกหะชั้นสติด	เป็นสุข สบายนา
โดยเดชพระคงผู้	ผ่านพ้นภัยเชิญ” ³

นอกจากนี้ในตอนที่กำลังฮารุนอาลราชจิตทรงตรัสปลอบพระทัยพระนาง
ไซบีเด เพราะทรงคิดว่าพระนางทรงเสียพระทัยในการจากไปของนางนอตาซอลอ์วัตต์ พระองค์ก็ได้

¹ จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. (2553). *ลิลิตนิทราชาคริต*. หน้า 28.

² ชลลดา ชะบางบอน. (2550). *นิทราชาคริต (ฉบับการ์ตูน)*. หน้า 15.

³ แหล่งเดิม. หน้า 70.

กล่าวกับพระนางไซบีเดว่านางนอตาซอลลัวด์คงไปอยู่สวรรค์ตามพระบัญชาของพระเจ้าแล้ว ดังความว่า

...นางข้าหลวงที่พระนางรักเหมือนน้องสาวนั้นบัดนี้ได้ไปอยู่สวรรค์ตามบัญชาของพระเจ้าแล้ว อย่าได้เสียใจเลย เพราะถึงอย่างไรนางก็ไม่อาจฟื้นคืนชีพได้...¹

การละหมาดเป็นศาสนกิจที่ชาวมุสลิมต้องปฏิบัติเป็นกิจวัตร ปรากฏตอนที่นางก้านัลปลุกอาบูหะซัน แต่อาบูหะซันไม่ยอมลุกขึ้น นางก้านัลจึงบอกว่าถึงเวลาต้องละหมาดแล้ว อาบูหะซันจึงลุกขึ้นอย่างรวดเร็ว ซึ่งแสดงให้เห็นว่าอาบูหะซันให้ความสำคัญกับการละหมาดอันเป็นศาสนกิจที่มุสลิมทุกคนต้องกระทำ ดังความว่า

“ตื่นบรรทมเกิดเพคะ แสงอาทิตย์แรงกล้าขึ้นมากแล้ว อีกเดี๋ยวก็ถึงเวลาเสด็จออกว่าราชการที่ท้องพระโรงนะเพคะ” หะซันเพิ่มพ้ำว่า “เราฝันว่าเป็นกาหลิบจริง ๆ ด้วย...อืม...” แต่เขาก็ยังพลิกตัวนอนต่อ นางจึงว่า “ถึงเวลาต้องละหมาดยามเช้าแล้วเพคะ ตื่นบรรทมเกิด” หะซันจึงลุกพรวดขึ้น...²

การให้ความรู้เรื่องความเชื่อในพระเจ้าและศาสนาอิสลามที่ปรากฏอยู่ภายในเนื้อเรื่อง**นิทธาชาคริต**ทั้ง 2 ส่วนวนเป็นความเชื่อที่มีพื้นฐานมาจากดินแดนอาหรับที่ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม ทำให้เห็นถึงความสอดคล้องระหว่างความเชื่อ และฉากที่เกิดขึ้นในนครแบกแดดบนแผ่นดินอาหรับ แม้ว่าจะทรงพระราชนิพนธ์ตามชนบแบบไทย แต่ผู้อ่านเรื่องนิทธาชาคริตก็สามารถได้รับสาระความรู้เกี่ยวกับความเชื่อในพระเจ้า และหลักปฏิบัติในศาสนาอิสลาม

2.2.2 การห้ามดื่มสุราในตอนกลางวัน

มุสลิมมักจะไม่นิยมดื่มสุรา เนื่องจากเป็นข้อห้ามทางศาสนาอิสลาม แต่**ลิลิตนิทธาชาคริต**กล่าวว่า อาบูหะซัน กาหลิบ และเพื่อนอาบูหะซันดื่มสุราโดยมีข้อกำหนดให้ดื่มในยามรัตติกาลเท่านั้น เนื่องจากเป็นประเพณีของบ้านเมืองที่ห้ามดื่มสุราตอนกลางวัน ดังความว่า

¹ ชลลดา ชะบางบอน. (2550). **นิทธาชาคริต (ฉบับการ์ตูน)**. หน้า 117.

² แหล่งเดิม. หน้า 49.

คุณำเข้าราชตรี ประเพณีในนครา ทวยประชาครันครำม ห้ามบให้เสพสุรา
ในเวลาทิวาวาร ยามรัตติกาลจึงควร จวนค่ำจึงหะชัน จุดเทียนพลันรุ่งโรจน์ โชติช่วงแสง
ชัชวาลัย เครื่องสุรบาานแต่งตก ยกตั้งโต๊ะกลางตรง วางถ้วยลงรินสุรา...¹

ในนิทราชาคริตฉบับการุณการห้ามดื่มสุราในตอนกลางวันปรากฏตอน
อาบู่หะชันเลี้ยงสหายต่างเมืองซึ่งเป็นกาหลิบลอมพระองค์มา มีการอธิบายอย่างชัดเจนว่าการ
ห้ามดื่มสุราตอนกลางวันเป็นประเพณีของชาวอาหรับ ดังความว่า

...ครันมีดสนทจึงสั่งจัดเครื่องสุราเพื่อฉลองรับสหายใหม่ เพราะตามประเพณีอาหรับ
แล้วห้ามดื่มสุราในยามทิวา เมื่อเข้ารัตติกาลจึงจะเสพสุราได้...²

ดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่าแม้การดื่มสุราจะเป็นข้อห้ามในศาสนาอิสลาม
แต่ในลิลิตนิทราชาคริตมีการกล่าวว่ำตัวละครดื่มสุรา แต่เป็นการดื่มในตอนกลางคืน
โดยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าทรงกล่าวไว้ในเนื้อเรื่องว่ำเป็นประเพณีของชาวอาหรับ
ซึ่งผู้อ่านจะได้เข้าใจเกี่ยวกับข้อปฏิบัติในการห้ามดื่มสุราของชาวนครแบกแดด นับเป็นความรู้อีก
อย่างหนึ่งทรงแทรกไว้ในเนื้อเรื่องนิทราชาคริตทั้ง 2 ส่วนวน

2.2.3 การลงโทษด้วยการชื้อสุประจาน

การลงโทษชื้อสุประจานเป็นวิธีการลงโทษแบบอาหรับซึ่งปรากฏในตอนอาบู่
หะชันได้เป็นกาหลิบลและสั่งลงโทษอีมานซ์และศิษย์ทั้งสี่ ดังความว่ำ

นำเขาทั้งห้าผูก	กลางถนน
ศิษย์สี่สี่แต่ตน	ละร้อย
อาจารย์ดอกสัปตน	ตัวเอก
เขียนสี่เท่าอย่างน้อย	นับไว้ใส่คแนน
ทดแทนที่อยาบช้า	สาธารณ
กวนราชฎ์ชาติสามานย์	ชั่วแท้
แล้วเอาชื้อสุประจาน	ตัวหนึ่ง
ให้ชื้อห้าคนแล้ว	กลับหน้ามาหลัง

¹ จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. (2553). ลิลิตนิทราชาคริต. หน้า 16.

² ชลลดา ชะบางบอน. (2550). นิทราชาคริต (ฉบับการุณ). หน้า 38.

สั่งให้เพชรฆาตแล้ว	พระท่ามะรง
นำทะเวนเวียนวง	รอบด้าว
เกริ่นโทษเกริกท้าวจง	อย่าเยี่ยง มั่นแฮ
แล้วขับอย่าให้ก้าว	เหยียบพื้นดินภู ¹

การเขียนและเนรเทศเป็นการลงโทษที่ปรากฏโดยทั่วไป แต่การลงโทษโดยการชั่งอัฐิประจานเป็นการลงโทษเฉพาะของอาหรับ ซึ่งไม่ได้ให้ซึ่งแบบปกติ แต่ “ให้ซึ่งห้าคนแล้ว กลับหน้า มาหลัง” ซึ่งอาจเป็นการแสดงให้เห็นว่าคนที่อยู่บนหลังอัฐิในลักษณะนี้คือผู้ทำความผิด และการลงโทษนี้ไม่ปรากฏมีอยู่ในบทลงโทษตามธรรมเนียม จึงอาจกล่าวได้ว่าเป็นความรู้ใหม่ที่ผู้อ่านรับจาก **ลิลิตนิทราชาคริต**

ใน **นิทราชาคริตฉบับการ์ตูน** ได้กล่าวว่าการชั่งอัฐิประจานด้วยการกลับหน้า มาหลังนั้นเป็นการลงโทษที่น่าอัปอายในดินแดนอาหรับ ซึ่งในฉบับการ์ตูนให้รายละเอียดต่างไป จากฉบับลิลิต คือ อีแมนซัวและศิษย์ทั้งสี่ชั่งอัฐิคนละตัว โดยผูกมัดอัฐิแต่ละตัวต่อกัน ดังนี้

...เมื่อเขียนตีจนครบจำนวนแล้วก็จับคนทั้งหมดนั่งหันหลังชั่งอัฐิที่ผูกมัดต่อกันห้าตัว ให้เพชรฆาตตระเวนรอบเมือง เหล่าชาวบ้านต่างโห่ร้องด่าทอ ไล่ปาก้อนหินใส่อย่างรังเกียจ เพราะในดินแดนอาหรับนั้น การนั่งหันหลังชั่งอัฐิถือเป็นการประจานที่น่ารังเกียจและน่าอัปอาย อย่างยิ่ง...²

การเล่าเรื่องโดยให้ความรู้เกี่ยวกับความเชื่อในพระเจ้าและศาสนาอิสลามมีความสำคัญ ในการแสดงให้เห็นโลกทัศน์ของชาวมุสลิมซึ่งมีความศรัทธาต่อพระเจ้าหรือพระอัลลอฮ์ ซึ่งเชื่อว่าพระองค์ทรงเป็นผู้กำหนดชะตาชีวิตของมนุษย์ทุกคน

สำหรับชาวมุสลิมพระเจ้านี้มีอิทธิพลต่อชีวิตตั้งแต่เกิดจนกระทั่งสิ้นลมหายใจ ดังนั้นชีวิตของมุสลิมจึงมีความผูกพันอยู่กับศาสนาอย่างแยกไม่ออก และการปฏิบัติตามบทบัญญัติของพระเป็นเจ้านั้นเป็นสิ่งที่พึงกระทำ ในแง่นี้อิสลามจึงไม่ใช่แค่ศาสนา แต่เป็นวิถีชีวิต และพระเจ้าคือผู้กำหนดควบคุมความเป็นไปต่าง ๆ ทั้งยังทรงเป็นที่พึ่งหรือผู้อภิบาลของชาวมุสลิม การเล่าเรื่องโดยแทรกความรู้เกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวจึงทำให้ผู้อ่านได้เข้าใจเกี่ยวกับความคิดความ

¹ จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. (2553). **ลิลิตนิทราชาคริต**. หน้า 37.

² ชลลดา ชะบางบอน. (2550). **นิทราชาคริต (ฉบับการ์ตูน)**. หน้า 56.

เชื่อของผู้คนชาวอาหรับซึ่งเป็นเพื่อนร่วมโลกอีกชนชาติหนึ่งที่มีวิถีชีวิต ความคิด ความเชื่อ แตกต่างไปจากสังคมไทยซึ่งมีพระพุทธศาสนาเป็นพื้นฐาน

การห้ามดื่มสุราในตอนกลางวันเป็นการแสดงให้เห็นโลกทัศน์ของชาวอาหรับผ่านการเล่าเรื่องใน**นิทราชาคริต** เนื่องจากศาสนาอิสลามมีบทบัญญัติในการห้ามดื่มสุรา แต่ใน**นิทราชาคริต**ให้มีการดื่มสุราได้ในยามราตรี เนื่องจากกลางวันนั้นต้องทำงาน ประกอบกิจการต่าง ๆ จึงไม่เหมาะที่จะดื่มสุรา เพราะอาจทำให้เสียการงานได้ ต่อเมื่ออาทิตย์ลับขอบฟ้ามีการอนุญาตให้ดื่มสุราได้ ซึ่งในส่วนนี้อาจขัดกับหลักทางศาสนาไปบ้าง แต่เนื่องจากความเป็นนิทานอาจทำให้เกิดการเล่าที่ลดทอนความศักดิ์สิทธิ์เพื่อความสนุกสนาน

การลงโทษโดยการช็อลูประจานนั้นอาจเป็นเรื่องที่แปลกใหม่สำหรับผู้อ่าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวที่ผู้คนสมัยนั้นอาจไม่เคยรู้จัก หรือไม่เคยเห็นสตรีชนิดนี้ และไม่เคยได้ยินได้ฟังเกี่ยวกับวิธีการทำโทษในลักษณะนี้มาก่อน เพราะในไทยคงไม่มีวิธีการทำโทษโดยการช็อลูประจานดังกล่าว เนื่องจากช็อลูนั้นไม่ใช่สตรีประจำถิ่นของไทย พิธีวิวาทที่มีการอ่านสาส์นสัญญาต่อหน้าบ่าวสาว การลงชื่อของแขกเพื่อเป็นพยาน รวมถึงพิธีศพที่มีการหันเท้าศพไปทางเมืองเมกกะนั้นก็เป็่วิถีปฏิบัติตามข้อกำหนดทางศาสนาอิสลาม ซึ่งถูกถ่ายทอดผ่านการเล่าเรื่องใน**นิทราชาคริต**

การเล่าเรื่องใน**นิทราชาคริตชาคริต**ทั้ง 2 ส่วนวนได้แทรกความรู้เกี่ยวกับความเชื่อ วัฒนธรรม และประเพณีอาหรับอันมีพื้นฐานในการใช้ชีวิตมาจากศาสนาอิสลาม ซึ่งความเชื่อ ขนบธรรมเนียมประเพณีที่ปรากฏ ได้แก่ ความเชื่อในเรื่องพระเจ้าและศาสนาอิสลาม การห้ามดื่มสุราในตอนกลางวัน การลงโทษโดยการช็อลูประจาน ความรู้ดังกล่าวที่แทรกไว้ในเรื่องได้แสดงให้เห็นถึงโลกทัศน์ทางด้านความเชื่อ ความเชื่อ วัฒนธรรม และประเพณีของชาวอาหรับซึ่งพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระราชนิพนธ์แทรกไว้อย่างน่าสนใจ ทำให้เกิดมุมมอง และเข้าใจถึงภูมิหลังของเรื่องเล่า**นิทราชาคริต** อันมีศาสนาอิสลามเป็นพื้นฐาน การทำความเข้าใจชนต่างชาติศาสนาน่าจะสอดคล้องกับพระราชวิเทโศบายในการที่จะหลอมรวมประเทศสยามให้เป็นปึกแผ่นมั่นคงเพื่อป้องกันการเข้ามาแทรกแซงจากชาติตะวันตกที่กำลังออกล่าอาณานิคมในสมัยนั้น ดังนั้น การสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยในประเทศจึงเป็นเรื่องสำคัญ เพื่อไม่ให้ต่างชาตินำเรื่องความแตกต่างทางด้านเชื้อชาติศาสนามาใช้เป็นข้ออ้างในการเข้ามาปกครอง

ประการหนึ่งหากมองในด้านประวัติศาสตร์ มุสลิมมีบทบาทสำคัญในฐานะชนชั้นปกครองมาตั้งแต่สมัยอยุธยา โดยเฉพาะมุสลิมเชื้อสายของเดกอะหมัดที่ได้รับราชการ

ในกรมท่าขวา โดยเฉพาะตำแหน่งจุฬาราชมนตรีมาจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ “ชนชั้นนำของนิกายชีอะฮ์ในสยามที่สืบเชื้อสายมาจากเอกอะหมัดมีบทบาทอยู่ในหน่วยงานสำคัญหลายหน่วยงานในระบบราชการสยาม ส่วนใหญ่ดำรงตำแหน่งอยู่ในกรมท่าขวาในตำแหน่งเจ้ากรมคือจุฬาราชมนตรี ซึ่งมีหน้าที่ดูแลด้านการค้าและการติดต่อกับชาวต่างชาติ ในสังกัดกรมพระคลัง”¹ กลุ่มมุสลิมจึงเป็นชนกลุ่มหนึ่งที่มีบทบาทด้านการเมืองการปกครองของไทย และอาจกล่าวได้ จุฬาราชมนตรีมีบทบาทในการปกครองควบคุมดูแลชนชาวมุสลิมในประเทศด้วย

แม้ว่าหน่วยงานกรมท่าขวาจะยกเลิกไปในสมัยรัชกาลที่ 5 แต่พระองค์ก็ทรงมีพระมหากรุณาธิคุณต่อชาวมุสลิมในการที่ทรงรับกิจการด้านศาสนาไว้ในพระบรมราชูปถัมภ์ และพระราชทานพระราชทรัพย์ในการบำรุงศาสนาอิสลาม เช่น การสร้างมัสยิด โรงเรียนสอนศาสนา ทั้งยังเคยเสด็จมาเป็นประธาน หรือให้เจ้านายเชื้อพระวงศ์เสด็จมาเป็นประธานในพิธีมุฮัรรัม ของมุสลิมชีอะฮ์อยู่เสมอ จนมีการกล่าวกันว่าพระองค์ทรงเป็นแขกเจ้าเซ็นพระองค์หนึ่ง

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงรับกิจการด้านศาสนาไว้ในพระบรมราชูปถัมภ์ โดยเฉพาะศาสนาอิสลามนิกายชีอะฮ์ ทั้งยังเคยเสด็จมาเป็นองค์ประธาน หรือทรงให้เจ้านายเชื้อพระวงศ์เสด็จมาเป็นประธานในพิธีมุฮัรรัมเป็นประจำทุกปี เมื่อเสด็จพระราชดำเนินมาร่วมในการพิธีดังกล่าวพร้อมด้วยพระบรมวงศานุวงศ์และขุนนางผู้ใหญ่ ทรงฉลองพระองค์ชุดดำตามแบบประเพณีของมุสลิมชีอะฮ์ในพิธีมุฮัรรัมด้วย เหตุนี้จึงเป็นที่กล่าวกันว่าในหลวงทรงเป็นแขกเจ้าเซ็นองค์หนึ่ง²

พระมหากรุณาธิคุณในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวยังแผ่ไปถึงมุสลิมในหัวเมืองมลายู ซึ่งจะเห็นได้จากการที่พระองค์ได้เสด็จประพาสหัวเมืองภาคใต้เพื่อเยี่ยมเยียนและสดับทุกข์สุขของชาวมุสลิมในหัวเมืองปัตตานี การเสด็จเพื่อดูแลทุกข์สุขของราษฎรดังกล่าวของพระองค์เชกเช่นเดียวกับกาหลิบฮารูนอาลราชะจิตใน **นิทราชาคริต** และเมื่อทรงเสด็จกลับ พระนครก็ทรงดำเนินปรับปรุงการปกครองในหัวเมืองมลายูในหลาย ๆ ด้าน

หลังเสด็จกลับพระนครทรงดำเนินการปรับปรุงแบบแผนการปกครองในหัวเมืองมลายู และผ่อนปรนในด้านต่าง ๆ เช่น การยกเลิกให้หัวเมืองมลายูส่งเครื่องราชบรรณาการ

¹ จุฬิศพงศ์ จุฬารัตน์. (2550). กลุ่มระบับบนชั้นชะฎัตเจ้าเซ็นครั้งแผ่นดินกรุงรัตนโกสินทร์. **สมาคมประวัติศาสตร์ฯ**. (29): 234-240.

² จุฬิศพงศ์ จุฬารัตน์. (2550). กลุ่มระบับบนชั้นชะฎัตเจ้าเซ็นครั้งแผ่นดินกรุงรัตนโกสินทร์. **สมาคมประวัติศาสตร์ฯ**. (29): 253-257.

การออกกฎข้อบัญญัติให้ข้าราชการที่จะไปประจำการในหัวเมืองมลายูพูดภาษามลายูท้องถิ่น เพื่อให้เข้าถึงประชาชนในพื้นที่ และให้ใช้กฎหมายอิสลามตามจารีตประเพณีทางศาสนา ในการพิจารณาพิพากษาคดีความเรื่องครอบครัวและมรดก¹

การเล่าเรื่องโดยแทรกความรู้เกี่ยวกับความเชื่อ วัฒนธรรม และประเพณี อหรับจึงเป็นการเปิดโลกทัศน์ให้เกิดความเข้าใจกลุ่มคนที่มีความแตกต่างทางด้านศาสนา นั่นคือ การข้ามผ่านกำแพงทางด้านความเชื่อและวัฒนธรรมเพื่อพยายามทำความเข้าใจความเป็นอยู่ของชนต่างเชื้อชาติศาสนาที่อยู่ภายใต้การปกครองทำให้สามารถบริหารจัดการการปกครองภายในประเทศได้ง่ายยิ่งขึ้น ซึ่งเป็นการเรียนรู้ผู้คนในสังคมพหุวัฒนธรรม

จากที่กล่าวมานี้จะเห็นว่าการเล่าเรื่องใน **นิทธราชาคริต** ทั้ง 2 ส่วนวนมีความสำคัญในการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับความเชื่อ วัฒนธรรม และประเพณี ทั้งในส่วนที่เป็นของอาหรับซึ่งมีพื้นฐานมาจากศาสนาอิสลาม และส่วนที่เป็นความเชื่อ วัฒนธรรม และประเพณีของไทย การเล่าเรื่องโดยให้ความรู้เกี่ยวกับประเพณีวัฒนธรรมอิสลามที่สอดคล้องไปกับลักษณะธรรมเนียมความเชื่อแบบไทยนี้ถือเป็นความดีเด่นอีกประการหนึ่งที่ทำให้เรื่องเล่า **นิทธราชาคริต** มีความน่าสนใจ เพราะทำให้ผู้อ่านเกิดความเข้าใจเรื่องราว **นิทธราชาคริต** ได้ดียิ่งขึ้น เนื่องจากเรื่องเล่า **นิทธราชาคริต** มีที่มาจากนิทานอาหรับ การแทรกความรู้เกี่ยวกับความเชื่อ วัฒนธรรม ประเพณีอาหรับจึงช่วยให้เนื้อเรื่องมีความสมจริงยิ่งขึ้น และความเชื่อ วัฒนธรรม และประเพณีไทยดังกล่าวก็นำมาแสดงให้เห็นการผสมผสานทางด้านความเชื่อ วัฒนธรรม และประเพณีที่แตกต่างกัน เมื่อผู้อ่านได้อ่านก็ไม่ว่ารู้ดีว่าเป็นเรื่องของชาวต่างชาติเสียทีเดียว เพราะยังคงมีลักษณะความเชื่อประเพณีแบบไทยแทรกอยู่มาก แต่ในขณะที่เดียวกันผู้อ่านก็จะได้รับรู้เกี่ยวกับความเชื่อ ประเพณีของชาวอาหรับไปด้วย ดังนั้นการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับความเชื่อ วัฒนธรรม และประเพณี ของอาหรับและไทย จึงทำให้เรื่องเล่า **นิทธราชาคริต** มีคุณค่าในการหลอมรวมความคิด ความเชื่อ และประเพณีวัฒนธรรมที่แตกต่างเอาไว้ได้อย่างกลมกลืน

2.3 ความรู้สองวัฒนธรรม

การให้ความรู้สองวัฒนธรรมเป็นการให้ความรู้ระหว่างความรู้ของไทยและความรู้ของมุสลิม ปรากฏในพิธีวิวาห์และพิธีศพซึ่งมีการนำเสนอความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการวิวาห์และการ

¹ ดลยา เทียนทอง. (2556). **สถาบันพระมหากษัตริย์กับมุสลิมในแผ่นดินไทย**. หน้า 50.

ปฏิบัติเมื่อมีคนเสียชีวิตทั้งในลักษณะที่เป็นแบบไทยและมุสลิมประสมประสานกันไป โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.3.1 พิธีวิวาห์

ลิลิตนิทราชาคริตกล่าวว่าการวิวาห์ระหว่างอาบูหะซันและนางนอซา ตอลอว์ดัดจัดขึ้น 10 วัน โดยแบ่งเป็นก่อนวันงานหรือการสมโภชเฉลิมฉลอง 9 วัน และวันงานที่ประกอบพิธี 1 วัน ดังความว่า

มีการกำหนดเก้า	ราตรี แล้วเฮย
วันสิบสวดดี	ฤกษ์ได้
วิวาห์สวัสดิ์	โดยเยี่ยง อย่างแฮ
เชิญประชุมกันให้	พรั่งพร้อมเวลา
...	

จักบรรยายตำรา การวิวาห์มงคล หนอาหรับฉบับบุรุษ ทั่วตระกูลเสนา บันดาจะ
แต่งงาน เมื่อเล่นการมหรสพ ครบจนพวารเสร็จสรรพ วันที่สิบสงสาว อ่านเรื่องราวสัญญา
เชิญเพื่อนมาเป็นพยาน...¹

พิธีวิวาห์ประกอบด้วยสองส่วนคือ ส่วนที่เป็นลักษณะของอาหรับหรือชาวมุสลิมอันมีแบบแผนจากศาสนาอิสลามและส่วนที่เป็นธรรมเนียมอย่างไทย ส่วนที่เป็นลักษณะของมุสลิมคือ การอ่านสารสัญญาและการให้ผู้มาร่วมงานลงชื่อเป็นพยาน โดยมีอิมแอมหรืออิหม่ามเป็นผู้นำประกอบพิธี ซึ่งเป็นไปตามข้อบัญญัติในพระคัมภีร์อัลกุรอาน ดังความว่า

บนานจึงอิมแอม ผู้แทนศาสดาจารย์ อื่นอ่านสารสัญญา ให้ผู้มานั่งชุม นุ่มกันฟัง
เป็นพยาน ข้อคำขานเชิดชู ว่าอาบูหะซัน อันเป็นข้าภุทร นอซาตอลอว์ดัด ข้าพระรัตนนารี
มีจิตจงสัญญา เพื่อนราธิเบศร ผู้ปกเกล้าชาวประชา ทรงกรุณาพระราชทาน ให้สมานสมร
ไมตรี เป็นสวามีภริยา เขาทาสทั้งสอง ปองจิตยอมยินดี ตามประเพณีในโลก บอฮาโภาค
แผกใจ รังเกียดไต่ต่อกัน ขอทำสัญญาไว้ ฝ่ายชายใส่รัจะถนอม ยอมรับตามโกหฺร่าน ไปคิด
อ่านปรวนแปร แซเชื่อนล้มลำเอียง แม้นจักเคียดคู่เค็ด้า บเกินเค้าเหลือขนาด ตามในศาสน์
กำหนด รักเท่าหมดเสมอกัน ฉันภรรยาหลวงสี่ ไปกตชีเป็นทาส เกินอำนาจสามี่ อยู่โดยดี
ด้วยกัน ตราบชีวันมรณา คำสัญญาสตรี จักไปมีชีชาย หมายถึงปิดปกกลอบลัก หนึ่งจะจงรัก

¹ จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. (2553). **ลิลิตนิทราชาคริต**. หน้า 125.

ภัสดา พิงวาศาส์สอน ยามกินนอนปฏิบัติ เป็นอัคราอาจิน ตามระบิลโกหฺร่าน ท่านผู้สร้าง
โลกา เล็งนัยนาเป็นหลัก ประจักษ์พระเหตุย ช่วยคຸ້มภัยเพทพ็อง อย่าตคต็องสองรา
หนึ่งผู้มาเป็นพยาน ลงลักษณึสาสนึเส้นหมึก จารึกชื่อเป็นพยาน ไปตราบกาลชึพม้วย
โดยสุขสวัสดิ์ด้วย พระเจ้าปกครอง สองเทอญ¹

การทำพิธีแต่งงานเป็นตามรูปแบบของศาสนาอิสลามคือมีการทำสัญญาลง
ชื่อเป็นพยาน และปรากฏข้อบัญญัติเกี่ยวกับการมีคู่ครองของผู้ชายว่าสามารถมีภรรยาได้สี่คน แต่
ต้องมีความรัก และสามารถดูแลภรรยาทั้งสี่ได้อย่างเท่าเทียมกัน ส่วนผู้หญิงต้องจงรักภักดีต่อสามี
มีสามีมากกว่าหนึ่งคนไม่ได้ พิธีการที่เป็นธรรมเนียมของไทย คือการกำหนดฤกษ์ยามในการ
แต่งงาน และการแต่งกายของเจ้าสาวตามสี่ประจำวัน 7 วัน ดังความว่า

ป่าวสาวแต่งเมื่อนี้	ศุกรวาร
วันซึ่งเคยนมัสการ	ทั่วหน้า
จึงแต่งเยี่ยงอย่างปาน	เสาร์ก่อน
เวียร่าตามสีฟ้า	ตลอดสิ้นสัปดาห์
บรรสานมีสอดเสื่อ	วันเสาร์
พื้นม่วงอ่อนงามเพรา	เพริศพริ้ง
อาภรณ์พิจิตรฉายา	ฉลัฎฐ- พรรณแฮ
นิลมนิรัตน์กลิ้ง	กลอนน้ำสาล์วลัว
แต่งตัวปัทมราชัน	วันรวี
จรรยาจรัสมณี	แจ่มจ้า
แสงจับรับพรรณฉวี	แดงเปล่ง
สรวมสนอบสนิทผ้า	แต่พื้นพรรณแดง
จันทร์เปล่งนุ่งห่มผ้า	ไข่มพัสตร์
แต่งเครื่องสี่ขาวจรัส	ผ่องแผ้ว
มุกดาสกาวรัตน์	เรียวระดับ
แปลงเปลี่ยนโอบอ้อมแก้ว	กอบรุ่งเรืองชู

¹ จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. (2553). *ลิลิตนิทราชาคริต*. หน้า 124.

ชมพู่พรรณพัสดรีใช้	อังคาร
มณีจักรัตนประพาฬ	เผือดคัล้า
ประดับสรรพอลังการ	งามแง่
ผาดพิศพิจิตรล้า	เล่นเพียงอัปสร
พัสดรภรณ์พฤษพื้น	เชียวสรรพ ลิงแฮ
ขจีจรัสรัตนปิลันธน์	เลื่อมแพ้ว
มรกตสดสีบรร-	เจ็ดเพริศ พรายเฮย
ซ้อซ้ออนอาภรณ์แผ้ว	เพ่งเพียงพะวงตาย
แต่งกายพฤษล้วน	สีเหลือง
ดูตั้งกาญจนประเทือง	เทียบแท้
ไพฑูริย์รัตนรองเรือง	รังสฤษฏ์
ผาดผ่านสังวาลแม่	กลับกลิ้งกลอกนาย
พรรณรายเพชรรัตนรุ่ง	เรื่องจรัส จรูญเฮย
วันศุกร์ประสาธน์จัด	รจิตไว้
น้ำเงินพิพิพัสด-	ตราส่ง ชับแฮ
งามเงื่อนเดือนเนตรให้	แต่ตั้งตลิ่งหลง ¹

การกำหนดพิธีแต่งงานเป็นวันศุกร์ซึ่งเป็นความเชื่อแบบไทยเนื่องจากคำว่า “ศุกร์” นั้นพ้องเสียงกับคำว่า “สุข” ที่มีความหมายว่าความสุข จึงถือเป็นวันมงคลในการจัดพิธีวิวาห์ แต่งกายด้วยเสื้อผ้าและเครื่องประดับตามสีของวันก็เป็นความเชื่อที่ปรากฏอยู่ในวรรณคดีหลายเรื่อง “การใช้เสื้อผ้าตลอดจนเครื่องประดับจำพวกเพชรนิลจินดาต่าง ๆ อย่างที่ทรงพรรณนาเอาไว้ในตอนนี้เป็นไปตามแบบอย่างที่ปรากฏในวรรณคดีของไทยโดยทั่วไป หรือในสวัสดิรักษาคำกลอน สุภาภิตสอนหญิงของสุนทรภู่ เป็นต้น”² ซึ่งการกำหนดวันแต่งงานและการแต่งกายตามสีของวันมีจุดมุ่งหมายเพื่อความเป็นสิริมงคลจึงอาจกล่าวได้ว่าเป็นรูปแบบความเชื่ออย่างไทย

ในนิทราชาคริตฉบับการ์ตูนกล่าวถึงพิธีแต่งงานว่าจะมีกระถางรูปและเครื่องสักการะบูชา ตลอดจนการเปลี่ยนชุดเจ็ดชุดในแต่ละวันตามสีของวันซึ่งเป็นความเชื่อแบบไทย แต่ก็มีกรกล่าวคำสัญญา ลงนามรับรองเป็นสามีมภรรยาที่ดีต่อกันตามคำสอนในคัมภีร์อัลกุรอานซึ่งเป็นพระคัมภีร์สำคัญของศาสนาอิสลาม ดังความว่า

¹ จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. (2553). *ลิลิตนิทราชาคริต*. หน้า 125-126.

² รื่นฤทัย สัจจพันธุ์. (2550). *อิทธิพลวรรณกรรมต่างประเทศที่มีต่อวรรณกรรมไทย*. หน้า 158.

...เหล่าเพื่อนเจ้าบ่าวเจ้าสาวรายล้อมโต๊ะพิธีที่มีกระถางธูปกำยานและเครื่องสักการบูชา คู่บ่าวสาวนั่งอยู่บนตั่งกลางห้องใกล้โต๊ะพิธีนั้น

จากนั้นอีแหม่นหลวง ซึ่งเป็นพระประจำราชสำนักได้มาประกอบพิธีสมรสให้แก่คู่บ่าวสาว โดยให้แขกผู้มาร่วมงานเป็นพยานว่าเจ้าบ่าวและเจ้าสาวจะเคารพรัก ซื่อสัตย์ต่อกัน และจะปฏิบัติตามหลักสามภรรยาที่ดีดังคำสอนในคัมภีร์อัลกุรอานตลอดไป สุดท้ายจะขึ้นและนางอวดัดจึงลงนามรับรองไว้เป็นหลักฐานการสมรสเป็นอันเสร็จพิธีการ

พิธีต่อมาเป็นการเลี้ยงฉลองงานวิวาห์เป็นเวลาสิบวันสิบคืน ซึ่งตลอดสิบวันนี้มีการละเล่นต่าง ๆ มหรสพ และดนตรีมาแสดง เจ้าสาวจะต้องเปลี่ยนเครื่องแต่งกายไม่ซ้ำกันถึงเจ็ดชุดในแต่ละวัน ครั้นครบกำหนดจึงเป็นพิธีส่งตัวโดยผู้เฒ่าซึ่งเป็นที่นับถือในพระราชสำนัก¹

จากที่กล่าวมานี้แสดงให้เห็นว่า **นิทราชาคริต** ทั้ง 2 ส่วนนี้ได้แทรกความรู้เรื่องพิธีวิวาห์ ซึ่งประกอบด้วย 2 ส่วนคือพิธีตามแบบอาหรับอันมีที่มาจากศาสนาอิสลาม และความเชื่อตามแบบไทย

2.3.2 พิธีศพ

ลิลิตนิทราชาคริต กล่าวถึงการจัดการศพตามธรรมเนียมของศาสนาอิสลาม คือ การหันเท้าของศพไปทางเมืองเมกกะ อันเป็นเมืองสำคัญทางศาสนา ดังปรากฏตอนที่อาบู่หะซันวางแผนแก้มตายกับนางนอซาดอลอวดัดผู้เป็นภรรยา ความว่า

ความสำคัญชันช้า ซึ่งจักทำเป็นตาย มีแยกค่ายลึกซึ้ง ไปมีซึ่งเคืองระคาย
 ข้าจะตายก่อนเจ้า จงทราบเค้าเงื่อนงำ นำผ้าห่อดังศพ ครอบแล้วจัดลงหีบ ดังจะรีบไปฝัง
 ผ้าโพกบังหน้าไว้ ตั้งทำให้ไปเฉพาะ เหมาะตรงเมืองเมกกะ คือเมืองพระมะหะหมัด
 ตามลัทธิถือกัน เมื่อจัดสรรพร้อมสรรพ กลับไปนั่งครวญคร่ำ ร่ำไต่กาจหนัก ประหนึ่งรัก
 ภัสดา อิกพัสดราซึ่งนุ่ง ฉีกจยงยับเยิน สยายผมเดินรำพัน ถึงรักกันนานา ไต่กาดูรพิลาป
 ทาบตีอกร่ำไร...²

อาบู่หะซันแก้มตายโดยทอดตนลงห่อผ้า หันเท้าไปทางเมืองเมกกะ ส่วนนางนอซาดอลอวดัดแสวงร้องไห้ ฉีกเสื้อผ้าให้รุงรัง และสยายผมให้ยุ่งเหยิง ทูบอกชกตัวไปหาพระนางไซบีเด ดังความว่า

¹ ชลลดา ชะบางบอน. (2550). **นิทราชาคริต (ฉบับการ์ตูน)**. หน้า 103-105.

² จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. (2553). **ลิลิตนิทราชาคริต**. หน้า 133-134.

อาบู่ฟุ้งชอบใจ	ทอดตนในห่อผ้า
เมียช่วยจัดบิณฑบาต	เรียบริ้วดัดบิณฑบาต
คูคูผีตายพลัน	หันตื่นต่อแค้นคิ้ว
เมืองเมกกะอะคร้าว	วัดตั้งเดิมมา
ภรรยาจัดสำเร็จ	เสร็จแล้วทำสลัดให้
น้ำเนตรตกอกไข่	ขนาดเพียงผิวพรรณ
กรรุมอกชกหัว	ทุ่มทอดตัวสออื่น
เสียงสท่อนสทั้น	พ่างเหี่ยวเรือนพัง
ผ้ารุงรังฉีกขาด	ริ้วแรงกลาดติดห้อย
เป็นท่อนเล็กท่อนน้อย	ยับทั้งกายา
เปลือยเกศายุ่งเหยง	ประปรกเชิงตั้งบ้า
ทูปอกชกเกศร้า	แย่งยื้อผมตน
น้ำอัสสุชลอาบพักตร์	สูดตำหนักนุมนหน้า
ไซบีเดเป็นเจ้า	ร่ำร้องเสียงดัง ¹

เมื่อนางนอชาติอลทำการสำเร็จก็เป็นหน้าที่ของอาบู่หะซัน เขาจึงให้ภรรยา
แก้มตาย แล้วตัวเองแสวงโสภณศาสดาไปหาองค์กาหลิบ ดังความว่า

ในขณะนั้นหะซัน ให้ภรรยาทำตาย คลุมร่างกายดูก่อน ผ่อนลงโลงเสร็จสรรพ
ผันเข้าสู่เมกกะ ทูบอุระโสกา แต่งกายอย่างยุ่ง นุ่งห่มไปสมประดี โปกเกศีเอียงขว้า
เดินหน้าจ้ำเงื่อนศร้า ไปที่เฝ้าภูบาล...²

ดังกล่าวข้างต้นจะเห็นลักษณะของการศพบโดยห่อผ้าและหันเท้าไปทาง
เมืองเมกกะซึ่งเป็นความเชื่อทางศาสนาอิสลาม แต่หากสังเกตถึงการแสดงความอาลัยด้วยการ
สยายผม หรือฉีกเสื้อผ้าเพื่อแสดงความโศกเศร้าน่าจะเป็นธรรมเนียมของไทย ซึ่งรับมาจากฝ่าย
พราหมณ์ ดังที่ปรากฏว่าในงานพระราชพิธีบรมศพก็มีพราหมณ์เดินก้มหน้าสยายผมเพื่อแสดง
ความโศกเศร้า “ปกติแล้วพราหมณ์จะมวยผมไว้เรียบริ้ว การสยายผมเป็นอุปมาอุปไมย หรือเพื่อ
แสดงความเศร้าโศกอย่างถึงที่สุด หรือการแสดงเหตุหายนะ การสยายผมเป็นธรรมเนียมของ
อินเดียโบราณ แต่เดิมคนโบราณทั้งในสุวรรณภูมิและชมพูทวีปต่างรวบผมเป็นมวย เมื่อผู้ที่รัก

¹ ชลลดา ชะบางบอน. (2550). นิทราชาคริต (ฉบับการ์ตูน). หน้า 135.

² แหล่งเดิม. หน้า 142.

สิ้นชีวิตไป จะปลดมวยสยายผมลงมาดูกระเซอะกระเซิงแสดงความเศร้าเสียใจ และบอกกับผู้คนว่าอยู่ในเวลาไว้ทุกข์”¹

ใน**นิทราชาคริตฉบับการ์ตูน**กล่าวถึงพิธีศพที่มีการห่อศพใส่หีบเหมือนจะไปฝังยังเมืองเมกกะ และการสยายผมเพื่อแสดงการไว้ทุกข์ ดังความว่า

...วันรุ่งขึ้นให้นางอวดัดนำผ้าห่อศพมัดเขาแล้วใส่ลงหีบเหมือนจะเตรียมไปฝังที่เมืองเมกกะตามประเพณี แล้วจึงไปนั่งสยายผมร้องไห้คร่ำครวญต่อหน้าพระนางไซบีเด...

เช้าวันถัดมานางอวดัดจึงสยายผม แสดงอาการว่าโศกเศร้าเสียใจเพราะสามีตาย แล้วมานั่งร้องไห้ร้องไห้ที่ตำหนักพระอัครมเหสี...²

ดังกล่าวนี้แสดงให้เห็นว่า**นิทราชาคริต**ทั้ง 2 ส่วนวนได้แทรกความรู้เกี่ยวกับพิธีศพโดยมีทั้งความรู้เกี่ยวกับการจัดการศพตามแนวทางของอิสลาม และการไว้ทุกข์แสดงความอาลัยต่อการสูญเสียตามธรรมเนียมไทย

3. สารค่าสอน

การเล่าเรื่องใน**นิทราชาคริต**ทั้ง 2 ส่วนวนมีสารค่าสอน 6 ประการ ได้แก่ ความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ การคบเพื่อน ความเพียรพยายาม การมีสติ ความกตัญญู และความมีน้ำใจ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.1 ความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์

นิทราชาคริตได้นำเสนอคุณธรรมจริยธรรมเกี่ยวกับความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ผ่านการเล่าเรื่องที่แสดงให้เห็นถึงการปกครองของพระองค์ที่ทำให้บ้านเมืองและราษฎรอยู่อย่างร่มเย็นเป็นสุข ข้อนี้เป็นการถวายพระเกียรติแด่พระมหากษัตริย์ว่าพระองค์ทรงมีพระปรีชาสามารถในการปกครองบ้าน ใน**ลิลิตนิทราชาคริต**เล่าเรื่องโดยกล่าวว่าพระมหากษัตริย์หรือกาหลิบฮารูน อลราชัจฉินั้นสืบเชื้อสายมาจากศาสนานบีมุฮัมมัด จึงเป็นการแสดงให้เห็นชาติกำเนิดของพระองค์เพื่อให้ประชาราษฎรเกิดความเคารพศรัทธาในพระองค์ยิ่งขึ้น ในลักษณะนี้พระมหากษัตริย์อาจเทียบได้กับตัวแทนของพระเป็นเจ้าที่ส่งมาเพื่อบำบัดความสงบร่มเย็นเช่นเดียวกับความเชื่อของไทยที่เชื่อว่าพระมหากษัตริย์คือพระนารายณ์อวตารลงมาดับทุกข์เข็ญ

¹ Kornkit Disthan. (2560). “พราหมณ์สยายผม” เพื่อแสดงความเศร้าโศกอย่างถึงที่สุด. (ออนไลน์)

² ชลลดา ชะบางบอน. (2550). **นิทราชาคริต (ฉบับการ์ตูน)**. หน้า 111-112.

บันดาลความผาสุกให้เกิดขึ้นในแผ่นดิน จึงควรแก่การเคารพเทิดทูน ดังในเนื้อหาจะเห็นว่ามีการกล่าวถึงพระเกียรติคุณของพระมหากษัตริย์อยู่บ่อยครั้งจากตัวละครในเรื่อง ตัวอย่างเช่นในตอนที่อาบุญหะชั้นได้รับราชการ นางจอบแก้วก็ได้กล่าวสั่งสอนบุตรของตนว่าให้มีความกตัญญูจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ ดังความว่า

อย่าเพลงอย่าพลิกเค้า	คุณญ- ธรเอย
มันจิตคิดกตัญญู	ต่อท้าว
ใดดีช่วยซ้อษฐ	เชิดเกียรติ ท่านนา
พระประสงค์สุดด้าว	จูงสู้อาสา ¹

ความดังกล่าวข้างต้นนี้แสดงให้เห็นถึงการปลูกฝังความกตัญญูความจงรักภักดีของข้าราชการหรือประชาชนที่มีต่อพระมหากษัตริย์ โดยมีนางจอบแก้วเป็นผู้สื่อสารไปยังอาบุญหะชั้นผู้เป็นบุตรชาย ส่วนใน**นิทธราชาคริตฉบับการ์ตูน**ก็ได้แสดงให้เห็นความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ผ่านอาบุญหะชั้นที่มีความจงรักภักดีต่อองค์กาหลิบ ความว่า

เสนาหะชั้นนั้นจำคำสอนของมารดาเป็นที่ตั้ง จงรักภักดีองค์กาหลิบเป็นที่สุด...²

การแสดงออกถึงความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์นี้ถือเป็นศีลธรรมอย่างหนึ่งในสังคมไทยที่ได้รับการปลูกฝังสืบต่อกันมา เนื่องจากถือว่าพระมหากษัตริย์นั้นเป็นผู้ทรงคุณอันประเสริฐในฐานะที่พระองค์ทรงเป็นที่พึ่ง บัดเป่าทุกชีวิตบนบันดาลความสุขร่มเย็นให้เกิดขึ้นกับบ้านเมืองและราษฎรของพระองค์ ดังนั้นบรรดาราษฎรผู้อาศัยใต้บรมโพธิสมภารของพระมหากษัตริย์จึงควรแสดงความจงรักภักดีกตัญญูต่อพระองค์ ซึ่ง**นิทธราชาคริต**ได้ทำหน้าที่ในการปลูกฝังเรื่องความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ไว้ได้อย่างแยบคาย

3.2 การคบเพื่อน

นิทธราชาคริตมีการเล่าเรื่องที่ทำให้ข้อเตือนใจเกี่ยวกับการคบเพื่อน หรือการมีกัลยาณมิตรที่ดี *“กัลยาณมิตร คือ มิตรที่มีคุณอันบัณฑิตพึงนับ, เพื่อนที่ดี”*³ ซึ่งลักษณะของมิตรที่ดีปรากฏอยู่

¹ จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. (2553). **ลิลิตนิทธราชาคริต**. หน้า 117.

² ชลลดา ชะบางบอน. (2550). **นิทธราชาคริต (ฉบับการ์ตูน)**. หน้า 99.

³ พุทธิไมชาจารย์ (ป. อ. ปยุตโต). (2561). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์**. หน้า 17.

ในกัลยาณมิตรธรรม 7 เมื่อคบแล้วจะนำมาซึ่งความดีงามและความเจริญ แต่อานูหะชั้นได้เจอกับมิตรจอมปลอมที่นำไปสู่ทางเสื่อม เมื่อเขาได้นำเงินมาเลี้ยงเพื่อนจนทรัพย์สินที่มีร้อยหรือหมัดไปเพื่อนตีจาก ไม่มีเพื่อนคนไหนให้ความช่วยเหลือ นางจอบแก้วจึงกล่าวสั่งสอนอานูหะชั้นเกี่ยวกับเพื่อนกินและเพื่อนตายว่า “เพื่อนกินหาง่าย เพื่อนตายหายาก” ซึ่งเป็นการคัดโคลงกระทู้จากโคลงโลกนิติมาแทรกเอาไว้ ส่วนวนเพื่อนกินหาง่าย เพื่อนตายหายากนี้ น่าจะเป็นที่คุ้นชินของคนไทยส่วนใหญ่ และสามารถเน้นย้ำความหมายเกี่ยวกับการเลือกคบเพื่อนได้เป็นอย่างดี

เหตุการณ์ที่อานูหะชั้นได้พบเจอกับตัวเองว่ารอบตัวมีแต่เพื่อนกิน เมื่อเขาสิ้นทรัพย์ต่างก็พากันตีจาก เมื่ออานูหะชั้นได้พบกับพ่อค้าชาวต่างเมืองซึ่งก็คือกาหลิบฮารุนอาลราชจิต อานูหะชั้นกลับได้พบเจอกับสิ่งดี ๆ ในท้ายที่สุด ดังนั้นการเลือกคบเพื่อนจึงเป็นสิ่งที่สำคัญมาก หากคบเพื่อนที่ไม่ดี ก็จะนำไปสู่ทางที่ไม่ดี แต่หากคบเพื่อนที่ดีก็จะนำไปพบเจอกับสิ่งที่ดี ดังสุภาษิตที่ว่า “คบคนพาลพาลพาไปหาผิด คบบัณฑิตบัณฑิตพาไปหาผล” ในเรื่องการคบเพื่อนดังกล่าวนี้ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงกล่าวไว้ในส่วนปัจฉิมพจน์ เพื่อเป็นการให้ข้อคิดแก่ผู้อ่าน ความว่า

ความหมายในเรื่องนี้	หะชั้น
คบเพื่อนมากมายครั้น	นับร้อย
ยามขัดสัดพลัน	แพลงหมด
คบผู้มีคุณน้อย	หนึ่งให้ภัยชู
คบภูธรเศเจ้า	ธรรณี ดลฤฯ
อาจส่งเป็นกษัตริย์	ดุจพ้อง
คบถูกที่คนดี	เดียวดุจ ร้อยแฮ
คบเพื่อนจำเพียรต้อง	เลือกซ้ำหลายครา ¹

ความจากโคลงข้างต้นนี้ได้แสดงให้เห็นความสำคัญของหลักจริยธรรมของสังคมในการเลือกคบเพื่อนได้เป็นอย่างดี เพราะหากมีเพื่อนมากมาย แต่ล้วนเป็นเพื่อนที่นำไปในทางเสื่อมก็ไม่ใช่ประโยชน์อันใด ผิดกับการได้เจอ ได้คบเพื่อนดีแม้เพียงคนเดียวก็นับว่าเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง ดังนั้นในการที่จะคบใครเป็นเพื่อนจึงต้องพิจารณาให้ถี่ถ้วนว่าควรคบหาสมาคมหรือไม่ เพราะจะส่งมาถึงตัวเองในที่สุด เช่นเดียวกับนิทราชาคริตฉบับการ์ตูนที่แสดงให้เห็นว่าการคบ

¹ จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. (2553). *ลิลิตนิทราชาคริต*. หน้า 182-183.

เพื่อนกินได้นำความทุกข์ยากมาสู่ชีวิตของอาบู่หะซัน ซึ่งเป็นอุทาหรณ์สำหรับผู้อ่านได้เป็นอย่างดี ดังที่นางจอบแก้วได้กล่าวกับอาบู่หะซันว่า

เป็นธรรมดาของมนุษย์ที่จะหาเพื่อนกินได้ง่าย แต่เพื่อนตายสหายากยิ่งนัก¹

เล่าเรื่องใน**นิทราชาคริต** จึงมีความสำคัญในการทำหน้าที่เป็นอุทาหรณ์คติเตือนใจในการดำเนินชีวิตอย่างรอบคอบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการคบเพื่อนนั้นจำเป็นต้อง “เลือกข้าหลายครา” เพราะหากคบเพื่อนที่ไม่ดีจะนำพาตัวเองไปสู่ความทุกข์ได้ดังเช่นอาบู่หะซัน

3.3 ความเพียรพยายาม

การเล่าเรื่องใน**นิทราชาคริต**มีความสำคัญในการปลูกฝังเรื่องความเพียรพยายาม ความเพียรพยายาม เป็นหลักธรรมในทางพุทธศาสนาอย่างหนึ่ง ซึ่งความเพียร หรือ วิริยะ หมายถึง “ความเพียร, ความบากบั่น, ความเพียรเพื่อจะละความชั่ว ประพฤติความดี, ความพยายามทำกิจ ไม่ทอดทิ้ง”² อันเป็นหลักธรรมที่ปรากฏอยู่ในอิทธิบาท 4 คือคุณธรรมที่จะนำไปสู่ความสำเร็จในชีวิต ดังเช่นอาบู่หะซันที่ประกอบกิจการค้าขายด้วยความเพียรพยายามทำให้มีทรัพย์สินเพิ่มพูนขึ้น ซึ่งในแง่นี้การที่อาบู่หะซันต้องดูแลกิจการทั้งหมดแทนบิดา และต้องดูแลแม่ด้วยนั้นถือเป็นภาระอันยิ่งใหญ่สำหรับเด็กหนุ่มเพียงคนหนึ่ง แต่อาบู่หะซันก็สามารถทำหน้าที่ยังคงกล่าวได้เป็นอย่างดี

เมื่ออาบู่หะซันเลี้ยงเพื่อนจนสิ้นทรัพย์สินและไม่ได้รับความช่วยเหลือจากเพื่อน เมื่อเห็นว่าพี่งใครไม่ได้เขาก็ได้หันกลับมาพึ่งความสามารถของตัวเอง แม้จะรู้สึกท้อแท้และผิดหวังจากการคบเพื่อน แต่เขาก็มีมานะอดทนพยายามในการฟื้นฟูฐานะของตัวเอง และด้วยความเพียรพยายามดังกล่าวก็ส่งผลให้เขาประสบความสำเร็จกลับมามีเงินมีทองอีกครั้งหนึ่ง ความเพียรพยายามจึงเป็นศีลธรรมในการดำเนินชีวิตที่แสดงให้เห็นว่าไม่ว่าชีวิตจะประสบชะตากรรมตกทุกข์ได้ยากอย่างไร แต่หากมีความเพียรพยายามก็สามารถที่จะทำให้ชีวิตกลับมาดีขึ้นได้อีกครั้ง เพราะความพยายามเป็นทางนำไปสู่ความสำเร็จ อาบู่หะซันจึงเป็นตัวอย่างและแบบอย่างแก่ผู้อ่านในการใช้ชีวิตด้วยความเพียรพยายามได้เป็นอย่างดี

¹ ชลลดา ชะบางบอน. (2550). **นิทราชาคริต (ฉบับการ์ตูน)**. หน้า 25.

² พุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตฺโต). (2561). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์**. หน้า 411.

3.4 การมีสติ

การเล่าเรื่องในนิทราชาคริตมีความสำคัญในการปลูกฝังเรื่องการมีสติผ่านพฤติกรรมของตัวละครเอกอย่างอาบุญหะชัน ซึ่งสตินั้นมีความหมายว่า “*ความระลึกได้, นึกได้, ความไม่เผลอ, การคุมใจไว้กับกิจ หรือคุมจิตไว้กับสิ่งที่เกี่ยวข้อง*”¹ ซึ่งปรากฏอยู่ในหลักเบญจธรรมอันเป็นหลักปฏิบัติเพื่อมิให้ตกไปสู่ทางแห่งอบาย ในนิทราชาคริตจะเห็นได้ว่าอาบุญหะชันเป็นผู้รักสนุกจนขาดสติในการพิจารณาไตร่ตรอง ทำให้ตัวเองได้รับความเดือดร้อนคือตกสู่ทางแห่งอบายเพราะความขาดสติอยู่บ่อยครั้ง ดังจะเห็นได้จากการนำเงินมาเลี้ยงเพื่อนโดยไม่ยั้งคิดไตร่ตรอง จนในที่สุดเงินที่มีก็ร่อยหรอหมดไป ในครั้งที่อาบุญหะชันดื่มเหล้ากับพ่อค้าปลอมและถูกวางยาจนหมดสตินั้น เมื่อเขาตื่นขึ้นมาในวังของกาหลิบกก็เกิดความสับสนสงสัยว่าตนเองนั้นคือใคร แต่แล้วก็กลับเชื่อว่าตัวเองนั้นคือองคิอกาหลิบเพราะความต้องการที่จะให้เป็นอย่างนั้น ดังความว่า

หะชันพึงเสริจสัน	สารแสดง นันนอ
คลายคลีความเคลือบแคลง	คาดหมั้น
สมจิตคิดซึ่งแสง	หาอยาก เป็นนา
ไปนีกยศศักดิ์นั้น	เกิดด้วย อันใด ²

ความดังกล่าวข้างต้นแสดงให้เห็นว่าอาบุญหะชันหลงติดกับดักมายาของกาหลิบเนื่องจากความปรารถนาในตัวของเขาที่อยากเป็นกาหลิบ จึงทำให้เชื่อไปอย่างนั้นโดยไม่ได้คิดไตร่ตรองว่าเกิดอะไรขึ้นกับตัวเอง หากอาบุญหะชันมีสติในการพิจารณาตนเอง เขาอาจจะสามารถหลุดพ้นกับดักมายาในครั้งนี้ไปได้ แม้ในครั้งที่สองหลังจากที่เขาได้รับบทเรียนจากการเป็นกาหลิบมาแล้วในครั้งที่หนึ่ง แต่ก็ไม่วายที่จะหลงเหลือหักถของกาหลิบอีกครั้ง ดังความว่า

หุยินนัยนายนล	หลงเหลือหักถมีดม้วย
นีกสนุกใจด้วย	ใคร่เหล้นเหมือนกัน ³

การหลงติดกับดักมายาครั้งนี้ ทำให้อาบุญหะชันขาดสติถึงขั้นที่ถอดเสื้อผ้าเครื่องทรงลงไปเต้นรำกับเหล่าสนมกำนัล ซึ่งในนิทราชาคริตฉบับการ์ตูนก็มีการกล่าวถึงในตอนนี่ว่า

¹ พุทธิมาจารย์ (ป. อ. ปยุตโต). (2561). *พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์*. หน้า 431.

² จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. (2553). *ลิลิตนิทราชาคริต*. หน้า 35.

³ แหล่งเดิม. หน้า 108.

ความดีใจทำให้เขากระโดดโลดเต้น ชักชวนนางรำให้รำรำพร้อม ๆ กัน ... ครั้นแล้วก็คิดอุทริถอดเครื่องประดับ ถอดหมวกทอง และถอดเสื้อคลุมอันงดงามออกเหลือแต่เสื้อและกางเกงบาง ๆ อย่างละชิ้น แล้วรำรำอยู่กลางวงล้อมของนางกำนัล ปากก็ร้องเพลงเหย้าหยอกเหล่านางใน พร้อมกับทำท่าเต้นตลกขบขันเป็นที่สุด¹

ความดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าอาบุญหะชั้นประพฤติตนโดยขาดสติจึงต้องกลายเป็นตัวตลกในสายตาของผู้อื่น เพราะหากอาบุญหะชั้นมีสติในการพิจารณาไตร่ตรองจะไม่ปล่อยตัวหลงกับมายาที่กาหลิบฮารุนอาลราชจิตได้สร้างขึ้น แม้ตอนที่ได้รับราชการเป็นเสนาบดีคลังอาบุญหะชั้นก็ยังใช้ชีวิตอย่างขาดสติ จ่ายทรัพย์สินฟุ่มเฟือยนำความเดือดร้อนมาสู่ตนอีกครั้ง ดังกล่าวนี้อาจเห็นว่าการขาดสตินั้นเป็นสิ่งที่นำความทุกข์ยากมาสู่ตน ดังเช่นอาบุญหะชั้นที่เป็นเยี่ยงอย่างในเรื่องนี้ได้ดี ดังนั้นการแสดงตัวอย่างให้เห็นโทษของการขาดสติในการดำเนินชีวิตของอาบุญหะชั้น จึงเป็นอุทาหรณ์ที่จำเอนให้ผู้อ่านได้ใช้ชีวิตของตนอย่างมีสติ

3.5 ความกตัญญู

การเล่าเรื่องในนิทราชาคริตได้ปลูกฝังเกี่ยวกับความกตัญญูเอาไว้ “กตัญญูตา ความเป็นคนกตัญญู, ความเป็นผู้รู้คุณท่าน”² ความกตัญญูเป็นสิ่งที่ชาวไทยยึดถือปฏิบัติกันมาทุกยุคทุกสมัย เพราะความกตัญญูนั้นคือเครื่องหมายของคนดี ดังเช่นอาบุญหะชั้นที่ได้ทำหน้าที่ดูแลมารดาของเขาเมื่อบิดาเสียชีวิต และเมื่อเขาได้เป็นกาหลิบ ก็ไม่ลืมที่จะนึกถึงมารดาของตน จึงได้บัญชาให้โกยฟานำทองคำพันลึงไปมอบให้นางจอบแก้วผู้เป็นมารดาของตน ดังความว่า

บัดมีคำสั่งให้	โกยฟา
ไปเบิกทองคำมา	เมื่อนี้
พันลึงนับไตรตรา	จงแน นอนเฮย
แล้วจูงไปที่ชี้	ชื่อบ้านอาบุญ

¹ ชลลดา ชะบางบอน. (2550). นิทราชาคริต (ฉบับการ์ตูน). หน้า 93.

² พุทธิโฆษจารย์ (ป. อ. ปยุตฺโต). (2561). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์. หน้า 2.

ถามดูหญิงหนึ่งนั้น	มารดา เขานา
ตามชื่อเรียกขานา	จอบแก้ว
ถิ่นเดียวกับที่มา	ท่าโพษ ทัดท้อเฮย
สูงส่งสุวรรณแล้ว	รีบฝ้ายคืนวัง ¹

ความดังกล่าวข้างต้นจะเห็นว่าแม่อาบุญหะชั้นจะได้เป็นกาหลิบ แต่เขาก็ไม่ลืมที่จะนึกถึงมารดาของตน การให้ไทยพานำทองคำพันลี้มไปมอบแก่นางจอบแก้วจึงเป็นเสมือนการแสดงความกตัญญูตอบแทนแด่ผู้มีพระคุณ นั่นคือมารดาซึ่งได้เลี้ยงดูเขามาจนเติบโตใหญ่ ใน **นิทราชาคริต ฉบับการ์ตูน** อาบุญหะชั้นก็ยังคงเป็นตัวอวสานของความกตัญญู เมื่อเขาได้รับราชการในวังของกาหลิบแล้วก็ยังหาเวลาไปเยี่ยมเยียนมารดาของตน ทั้งยังซื้อของบำรุงสำหรับคนชราไปฝากด้วยด้วยความว่า

วันที่ทั้งสองเข้าเมืองไปเยี่ยมคารวะนางจอบแก้ว ก็ซื้อของบำรุงสำหรับคนชราไปให้เสมอ²

การกระทำของอาบุญหะชั้นดังกล่าวจึงเป็นการแสดงให้เห็นศีลธรรมอันดีงามในเรื่องของความกตัญญูที่อาบุญหะชั้นมีต่อนางจอบแก้วผู้เป็นมารดา ความประพฤติดังกล่าวนี้จึงเป็นแบบอย่างที่ดีที่ผู้อ่านจะได้ซึมซับไปจากตัวละครว่าเราควรปฏิบัติกับผู้มีพระคุณอย่างไร

3.6 ความมีน้ำใจ

ใน **นิทราชาคริต** ได้ปลูกฝังเรื่องความมีน้ำใจผ่านความประพฤติของอาบุญหะชั้น คือ ความมีน้ำใจ “เป็นการเห็นอกเห็นใจ เห็นคุณค่าของเพื่อนมนุษย์ มีความเอื้ออาทร เอาใจใส่ให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลกัน”³ ซึ่งจะเห็นได้ตั้งแต่ต้นเรื่องเมื่ออาบุญหะชั้นทำการค้าขายจนมีเงินมากมาย เขาได้นำเงินส่วนหนึ่งมาใช้จ่ายในการเลี้ยงเพื่อนฝูง แน่แน่นอนว่าส่วนหนึ่งการที่เขาจัดงานเลี้ยงนั้นเพื่อต้องการหาความสุขสำราญให้แก่ตนเอง แต่กระนั้นเราก็เห็นว่าอาบุญหะชั้นยังมีน้ำใจในการเชิญชวนเพื่อนบ้านมาร่วมกินเลี้ยงกับตนด้วย จนเพื่อน ๆ ต่างพากันชื่นชมยกยออาบุญหะชั้นลักษณะดังกล่าวอาจมองในมุมมองทั้งศาสนาพุทธและอิสลาม การมีน้ำใจให้การช่วยเหลือสิ่งของ

¹ จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. (2553). **ลิลิตนิทราชาคริต**. หน้า 38.

² ชลลดา ชะบางบอน. (2550). **นิทราชาคริต (ฉบับการ์ตูน)**. หน้า 107.

³ มีศีลธรรมหวังดีต่อผู้อื่น. (2564). **ความมีน้ำใจ**. (ออนไลน์).

ต่าง ๆ แต่ผู้อื่นในทางพระพุทธศาสนาอาจเทียบได้กับการทำทาน ซึ่งทาน หมายถึง “การให้, ยกมอบแก่ผู้อื่น, ให้ของที่ควรให้แก่คนที่ควรให้ เพื่อประโยชน์แก่เขา, สละปันสิ่งของของตนเพื่อประโยชน์แก่ผู้อื่น, สิ่งที่ให้, ทรัพย์สินสิ่งของที่มอบให้หรือแจกออกไป”¹ ใน**นิทธราชาคริตฉบับการ์ตูน**ตอนที่เขาได้เป็นกาหลิบได้เข้าไปห้องรับรอง รับประทานอาหารในห้องกาหลิบ เขาไม่ลืมที่จะเชิญชวนเมศเรอและเหล่านางในมาร่วมดื่มกินกับเขาด้วย การกระทำของอาบูหะซันได้รับการชื่นชมจากกาหลิบฮารูนอาลราชิจิตซึ่งแอบซุ่มทอดพระเนตรอยู่ การที่อาบูหะซันได้รับการชื่นชมจากกาหลิบดังกล่าว จึงเป็นสิ่งยืนยันว่าการกระทำของเขาเป็นสิ่งที่น่ายกย่อง เมื่อผู้อ่านได้อ่านก็จะเห็นว่า การที่จะได้รับการชื่นชมนั้น ประการหนึ่งมาจากความมีน้ำใจต่อเพื่อน หรือคนรอบข้าง ซึ่งเป็นแบบอย่างที่ดีในการนำไปใช้ปฏิบัติตนเพื่อให้เป็นที่รักแก่คนรอบข้าง

หากมองในมุมมองของศาสนาอิสลามการกระทำดังกล่าวของอาบูหะซันข้างต้นก็คือหลักการเรื่องชะกาตที่บัญญัติไว้สำหรับชาวมุสลิมได้ปฏิบัติ เพื่อมุ่งสู่สวรรค์และการได้รับความโปรดปรานจากอัลลอฮ์ “ทุกส่วนของทรัพย์สินที่ได้จัดออกชะกาตแจกจ่ายให้เรียบร้อยนั้น เจ้าของทรัพย์สินนั้นได้ชื่อว่า ฮัจบิบ คือคนรักคนโปรดปรานของพระเจ้า ผู้ทรงเมตตากรุณาเขาผู้นั้นจะรอดพ้นปลดปล่อยจากขุมนรก และเขาจะได้สำรวจสวรรค์ชื่อว่า ยันนัตุนนาศิม”²

ดังที่กล่าวมานี้ แสดงให้เห็นว่าการเล่าเรื่องใน**นิทธราชาคริต**มีความสำคัญในการปลูกฝังศีลธรรมให้แก่สังคม ศีลธรรมดังกล่าวเป็นทั้งหลักศีลธรรมทางศาสนา และหลักจริยธรรมที่ได้รับการยอมรับภายในสังคม ถือเป็นค่านิยม หรือแบบแผนทางสังคมที่ถูกนำเสนอผ่านการเล่าเรื่องเพื่อให้ผู้อ่านใช้เป็นแนวทางการประพฤติปฏิบัติ หรือเป็นตัวอย่างแก่ผู้อ่านเพื่อจะได้ละเว้นจากสิ่งที่ไม่ถูกไม่ควร ลักษณะดังกล่าวนี้ถือเป็นความดีเด่นของ**นิทธราชาคริต**ที่ได้แทรกข้อคิดคติเตือนใจในการดำเนินชีวิตไว้ในเรื่องเล่าที่มีความสนุกสนานได้อย่างกลมกลืน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง**นิทธราชาคริตฉบับการ์ตูน**ที่มีกลุ่มเยาวชนเป็นกลุ่มเป้าหมายหลัก การปลูกฝังศีลธรรมผ่านการเล่าเรื่องที่มีทั้งการบรรยายและภาพประกอบการ์ตูนจะทำให้เด็กเห็นสิ่งที่เป็นแบบอย่างควรปฏิบัติตาม และสิ่งที่เป็นเยี่ยงอย่างสำหรับเป็นอุทาหรณ์เพื่อเตือนสติของตนได้ชัดเจนยิ่งขึ้น การเล่าเรื่องใน**นิทธราชาคริต**จึงแสดงให้เห็นว่าวรรณคดีมีความสามารถในการปลูกฝังศีลธรรมให้แก่สังคม แม้วรรณคดีเรื่องนี้ไม่ได้ทำหน้าที่ในการสอนศีลธรรมแก่สังคมโดยตรง แต่ก็ได้ทำให้เห็นว่าศีลธรรมใดเป็นที่พึงปรารถนาให้เกิดขึ้นและมีอยู่ในสังคมบ้าง

¹ พุทธิโฆษจารย์ (ป. อ. ปยุตโต). (2561). **พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์**. หน้า 142.

² บุรีต มุคตารี. **เดือนสติผู้หลงลืม**. หน้า 69-70.

4. การนำเสนอแนวคิดทางศาสนา

จากการศึกษาพบว่า การเล่าเรื่องใน **นิทธาชาคริต** มีความสำคัญในการสื่อแนวคิดทางศาสนา ซึ่งผู้อ่านสามารถที่จะเห็นแนวคิดผ่านการเล่าเรื่องโดยใช้คู่ตรงข้าม ทั้งชื่อเรื่อง ตัวละคร รวมถึงเหตุการณ์ พฤติกรรมของตัวละคร และการเล่าเรื่องโดยใช้ฉากสัญลักษณ์ โดยแนวคิดทางศาสนาที่ปรากฏใน **นิทธาชาคริต** สามารถมองผ่านมุมมองทางพระพุทธศาสนา และมุมมองทางศาสนาอิสลาม ซึ่งเป็นภูมิหลังที่กำเนิดเรื่องเล่า **นิทธาชาคริต** โดยแนวคิดดังกล่าว ได้แก่ แนวคิดเรื่องไตรลักษณ์ในศาสนาพุทธ และแนวคิดเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับพระเจ้าในศาสนาอิสลาม มีรายละเอียด ดังนี้

4.1 แนวคิดเรื่องไตรลักษณ์ในศาสนาพุทธ

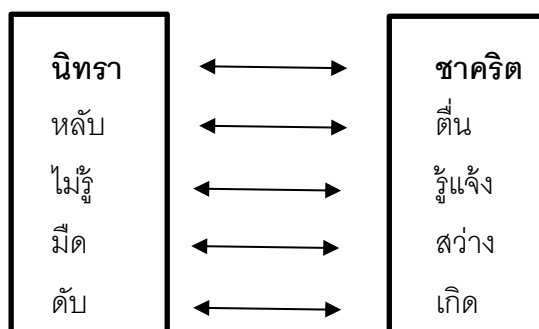
เรื่องเล่าหรือวรรณกรรมจึงไม่ได้เล่าเพื่อความบันเทิงเพียงอย่างเดียว แต่ยังเล่าเพื่อนำเสนอให้เห็นความเป็นจริงในชีวิต ผ่านชะตากรรม พฤติกรรมของตัวละคร หรือเหตุการณ์ต่าง ๆ “วรรณกรรมจะแสดงความเป็นจริงของโลกผ่านชะตาชีวิตตัวละคร เหตุการณ์ในเรื่อง กลวิธีการเขียน เพื่อให้ผู้อ่านตระหนักและซึมซาบความเป็นจริงของโลก เช่น ความพลัดพรากจากสิ่งที่รัก การพบกับสิ่งที่ไม่พึงประสงค์ ความไม่แน่นอนของสิ่งต่าง ๆ”¹ ใน **นิทธาชาคริต** ก็มีการเล่าเรื่องโดยใช้คู่ตรงข้ามและฉากสัญลักษณ์ทำให้เห็นถึงแนวคิดสำคัญทางพระพุทธศาสนาเรื่อง “ไตรลักษณ์” โดยชี้ให้เห็นถึงความเป็น อนิจจัง หรือเรียกอีกอย่างว่า อนิจจตา มีความหมายว่า “ความไม่เที่ยง ความไม่คงที่ ความไม่ยั่งยืน ภาวะที่เกิดขึ้นแล้วเสื่อมและสลายไป”² ดังกล่าวนี้อาจเป็นอนิจจังจึงเป็นสภาวะที่ไม่จริงมั่นคงถาวร ซึ่งมีลักษณะ คือ “1. เป็นไปโดยการเกิดและสลายไป คือ เกิดดับ ๆ มีแล้วไม่มี 2. เป็นของแปรปรวนคือ เปลี่ยนแปลงสภาพไปเรื่อย ๆ 3. เป็นของชั่วคราว อยู่ได้ชั่วคราว ๆ 4. แแย้งต่อความเที่ยงคือ โดยสภาวะของมันเองก็ปฏิเสธความเที่ยงอยู่ในตัว”³

ใน **นิทธาชาคริต** ทั้ง 2 ส่วนวนมีการเล่าเรื่องโดยใช้คู่ตรงข้ามเพื่อสื่อความคิดเรื่องความเป็นอนิจจัง อันแสดงให้เห็นผ่านชื่อเรื่อง ซึ่งประกอบจากคำ 2 คำ คือ “นิทธา” ที่มีความหมายว่า “หลับ” และ “ชาคริต” ที่มีความหมายว่า “ตื่น” ซึ่งคำสองคำเป็นคำ “คู่ตรงข้าม” ที่แสดงให้เห็นการดำรงอยู่ของสองสิ่งที่มีความขัดแย้งกันในโลก และต้องดำรงอยู่ไปด้วยกัน ไม่สามารถที่จะแยกจากกันได้ ในแง่นี้การหลับและการตื่น จึงมีความหมายเทียบเท่ากับ “ความไม่รู้” กับ “ความรู้แจ้ง” “ความมืด” กับ “ความสว่าง” หรือ “การเกิดขึ้น” และ “การดับ”

¹ ประคอง เจริญจิตกรรม. (2556). **หลักการเขียนวิจารณ์วรรณกรรม**. หน้า 8.

² ธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต). (2547). **ไตรลักษณ์: อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา**. หน้า 4.

³ พุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตโต). (2561). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์**. หน้า 536.

ลักษณะดังกล่าวนี้เป็นคู่ตรงข้ามที่แสดงให้เห็นสัจธรรมแห่งความไม่เที่ยงของสิ่งทั้งหลายในโลก ไม่มีสิ่งไหนที่จะดำรงอยู่ได้ในสภาพที่เป็นนิจ ความเป็นอนิจจังแสดงให้เห็นผ่านตัวละครคู่ตรงข้ามระหว่างกาหลิบฮารุนอาลราชจิตและอาบุญหะชันที่มีการสลับสถานภาพระหว่างกัน ลักษณะดังกล่าวนี้อาจสื่อว่าสถานภาพ ตำแหน่ง ล้วนเป็นสิ่งสมมติ เป็นเพียงภาพมายา เฉกเช่นเดียวกันกับชะตาชีวิตของตัวละครสำคัญอย่างอาบุญหะชัน ซึ่งจะเห็นว่าการเล่าถึงตัวละครอาบุญหะชันกล่าวถึงเขาว่าเป็นบุตรชายของนายวาณิชแห่งนครแบกแดดกับนางจอบแก้ว ต่อมาบิดาของเขาได้เสียชีวิต เขาได้พบกับความไม่เที่ยงแท้ของชีวิต หรือสังขารตั้งแต่ต้น ความตายของบิดาเป็นจุดเริ่มต้นให้อาบุญหะชันได้ประสพกับเหตุการณ์ที่ไม่คาดคิด

เมื่ออาบุญหะชันทำการค้าจนมีทรัพย์สินสมบัติมากมาย และได้นำทรัพย์สินมาใช้เลี้ยงเพื่อน ในขณะที่เกิดเหตุการณ์ข้างตน แน่แน่นอนว่าอาบุญหะชันย่อมเปี่ยมไปด้วยความสุข ความยินดีในทรัพย์สิน เพื่อนฝูง ความสนุกสนานรอบตัว ทำให้เกิดอาการ “จิตฟูงยินดี ยิ่งนา” แต่ความสุขของอาบุญหะชันดำรงอยู่เพียงชั่วขณะ เพราะเมื่อทรัพย์สินเริ่มร่อยหรอลง เพื่อนฝูง ความสุข ความสนุกสนานก็เริ่มหมดลง ความยินดีปรีดาก็กลับกลายเป็น “หน้าเบิกบานกลับสลด รันทดจิตเจ็บใหม่” เข้ามาแทนที่ แต่ด้วยชีวิตที่ไม่มีอะไรแน่นอน ทำให้เขามีโอกาสพบกับกาหลิบฮารุนอาลราชจิต ด้วยความประสงค์ของกาหลิบทำให้อาบุญหะชันได้กลายเป็นกาหลิบ ใช้ชีวิตอย่างสุขสบายภายใต้การดูแลปรนนิบัติของเหล่าขุนนางและนางสนมกำนัล แต่ความสุขดังกล่าวก็ขึ้นเพียงชั่วข้ามคืน เพราะในที่สุดอาบุญหะชันต้องเข้าไปอยู่ในคุกโทษฐาน “ปรับเป็นบ้าเป็นกบฏ” เขาก็ได้พยายามเข้าใจว่าสิ่งที่เกิดขึ้นกับเขานั้นเป็นเพียงความฝันเท่านั้น

ในการได้เป็นกาหลิบครั้งที่ 2 ของอาบุญหะชัน เขาได้เกิดความเข้าใจอย่างกระจ่างชัดว่าตนเองไม่ใช่กาหลิบ เป็นเพียงแต่อาบุญหะชันนายวาณิช เหตุการณ์ต่อมาอาบุญหะชันได้รับราชการในวังของกาหลิบ แต่ใช้จ่ายฟุ่มเฟือยจนเงินหมดตัวเป็นหนี้เป็นสิน ซึ่งเหตุการณ์ดังกล่าว ก็แสดงให้เห็นว่าแม้จะมีเงินทองมากมายขนาดไหน แต่เงินทองเหล่านั้นก็ย่อมมีวันหมดไป มีความเสื่อมสิ้น

ไป เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับอาบูหะซัน มีลักษณะของความเปลี่ยนแปลงไม่คงที่ ตั้งแต่ความยินดีเมื่อมีทรัพย์ ความทุกข์เมื่อสิ้นทรัพย์ ความสุขเมื่อได้เป็นกาหลิบ ความทุกข์เมื่อต้องโทษ การที่ตัวละครได้รับความทุกข์และความสุขสลับกันไปโดยตลอดดังกล่าวนี้จึงช่วยเน้นย้ำให้เห็นความเป็นจริงในชีวิตของมนุษย์ที่ไม่มีอะไรแน่นอน มีดีมีร้าย มีสุขมีทุกข์ปะปนกันไป ไม่มีใครที่จะมีความสุขได้ตลอด หรือไม่มีใครจะมีความสุขอยู่ได้ในทุกเมื่อเชียววัน “เมื่อตัวละครเอกเรียนรู้ความฝันและความจริงตั้งแต่ต้นจนจบก็จะนำไปสู่การมองเห็นสังขารของชีวิต”¹ ว่าทุกสิ่งทุกอย่างย่อมผันแปรไปตามเหตุปัจจัยต่าง ๆ ทำให้เกิดลักษณะแห่งความไม่เที่ยงแท้แน่นอนขึ้น

นอกจากนี้การเล่าโดยใช้คู่ตรงข้ามตัวละครอีแมนซัวและศิษย์ทั้งสี่ซึ่งมีสถานภาพและความประพฤติที่ตรงกันข้าม ซึ่งเป็นการชี้ให้เห็นว่า สิ่งที่เห็นที่เข้าใจนั้นใช้ว่าจะคาดคะเนได้อย่างถูกต้อง เพราะบางครั้งสิ่งที่มองเห็นภายนอกอาจไม่เป็นดังที่คิด อีแมนที่เป็นผู้นำทางศาสนาแท้จริงแล้วอาจเป็นคนบาปที่แฝงตัวมาภายใต้รูปลักษณะของผู้ทรงศีล เพราะฉะนั้นแล้วรูปทั้งหลายจึงไม่ใช่ของเที่ยงที่สามารถยึดมั่นถือมั่นเอาได้ว่าเป็นอย่างนั้นอย่างนี้ตามที่คิดคะเนการดำรงอยู่ในโลกที่ไม่เที่ยงแท้มีความเป็นอนิจจังลักษณะดังกล่าวจึงต้องอาศัยสติปัญญาในการพิจารณาและดำเนินชีวิตด้วยความไม่ประมาท

ความเป็นอนิจจังดังกล่าวนี้ยังถูกนำเสนอผ่านการเล่าเรื่องโดยใช้ฉากสัญลักษณ์กลางวันและกลางคืน เป็นตัวกำหนดให้เห็นความเปลี่ยนแปลงไม่คงที่ ซึ่งฉากดังกล่าวนี้ยังมีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงสถานภาพของตัวละครอาบูหะซัน ดังที่อาบูหะซันได้นึกในใจว่า “เมื่อค่ำคือหะซัน พ่อค้า” แต่เมื่อตื่นเข้ามาเขาก็กลับกลายเป็นกาหลิบ ฉากกลางวันและกลางคืนจึงเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงความไม่แน่นอนของชีวิต วันนี้อารวย แต่พรุ่งนี้อาจจะยากจน วันนี้ได้เป็นพระราชา แต่พรุ่งนี้อาจจะไปเป็นนักโทษอยู่ในคุกก็ได้ ไม่มีใครที่จะรักษาสถานะที่พึงปรารถนาที่พอใจไว้ได้เช่นเดียวกันกับที่ไม่มีใครสามารถที่จะหยุดคืนวันให้ดำรงอยู่ตลอดไปได้

การเล่าเรื่องในนิทราชาคริต จึงมีความสำคัญในการสื่อแนวคิดเรื่องไตรลักษณ์ทางพุทธศาสนาโดยเฉพาะความเป็น “อนิจจัง” ซึ่งนำเสนอด้วยการเล่าเรื่องโดยใช้คู่ตรงข้าม เห็นได้จากการตั้งชื่อเรื่อง สถานภาพของตัวละคร และเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับตัวละครเอกของเรื่อง ตลอดจนการใช้ฉากสัญลักษณ์กลางวันและกลางคืน เพื่อให้เห็นถึงลักษณะความเปลี่ยนแปลงไม่มั่นคง และเหตุการณ์ดังกล่าวแม้ว่าจะเล่าผ่านชื่อเรื่อง ฉาก หรือตัวละครในเรื่อง ซึ่งเป็นบุคคลหรือเหตุการณ์สมมติ แต่การเล่าเรื่องก็ได้ทำหน้าที่ในการสื่อแนวคิดมายังผู้อ่านผ่านตัวละครที่ประสบเหตุการณ์

¹ ศรัณย์ภัทร์ บุญสุข. (2563, กรกฎาคม-สิงหาคม). พื้นที่และเวลาใน ลิลิตนิทราชาคริต : ลักษณะและความสำคัญ.

ชะตากรรมต่าง ๆ ภายในเรื่อง ดังเช่นชีวิตของอาบูหะซัน “ในตอนเป็นผู้หลับ คือชีวิตในฝันเมื่อได้เสวยสุขอย่างพระราชา แต่ชีวิตในตอนเป็นผู้ตื่น คือชีวิตปกติตามความเป็นจริง”¹ ทำให้ผู้อ่านให้มองเห็นความเป็นจริง หรือสัจธรรมบางอย่างของโลก คือ “ความเป็นอนิจจัง” หรือความไม่แน่นอนของสิ่งต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความเป็นอนิจจังของชีวิต ความไม่แน่นอนของชีวิตนำมาสู่ความทุกข์ ดังเช่นอาบูหะซัน ดังนั้นจึงควรตระหนักรู้ในความไม่ยั่งยืน ว่าสิ่งทั้งหลายนั้นเป็นอนัตตา เป็นมายาไม่ใช่ตัวตัวตน และใช้สติปัญญาใคร่ครวญไตร่ตรองเพื่อที่จะดำเนินชีวิตอยู่ในโลกแห่งความไม่เที่ยงนี้ด้วยความไม่ประมาท

4.2 แนวคิดเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับพระเจ้าในศาสนาอิสลาม

เรื่องเล่า**นิทราชาคริต**ที่มีที่มาจากนิทานอาหรับซึ่งมีภูมิหลังทางความเชื่อในศาสนาอิสลาม เรื่องความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับพระเป็นเจ้า ซึ่งมุสลิมเชื่อว่าทุกสิ่งทุกอย่างที่เกิดขึ้นนั้นเป็นเพราะความประสงค์ขององค์อัลลอฮ์ ดังนั้นมนุษย์ทุกคนจึงมีหน้าที่ในการแสดงความภักดีและปฏิบัติตามพระประสงค์ของพระองค์ เพราะพระองค์คือผู้กำหนดความเป็นไปในชีวิต “ชะตากรรมของท่านเป็นกรรมสิทธิ์ของอัลลอฮ์ผู้ทรงมองเห็น ทรงรอบรู้ ผู้ซึ่งไม่มีสิ่งใดแม้เท่าเมล็ดที่ซ่อนอยู่ในแผ่นดินหรือในท้องฟ้า ก็ไม่สามารถจะเด็ดตลอดสายตาพระองค์ไปได้”²

ชาวมุสลิมจึงต้องปฏิบัติต่ออัลลอฮ์ด้วยความเคารพยำเกรง ในฐานะที่พระองค์คือผู้อภิบาล ผู้บันดาลชีวิตให้เป็นไป เช่นเดียวกันใน**นิทราชาคริต**ที่มีการเล่าเรื่องโดยสื่อแนวคิดทางศาสนาอิสลามซึ่งแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับอัลลอฮ์เอาไว้ ดังจะเห็นได้จากฉากสัญลักษณ์ต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นประตู สะพาน ที่ตีความไปถึงหนทางที่มุ่งสู่ความโปรดปรานเพื่อไปยังสวนสวรรค์ของอัลลอฮ์ กลางวันและกลางคืนที่แสดงให้เห็นถึงอำนาจของพระเป็นเจ้าเพื่อให้เหล่าผู้ศรัทธาได้ระลึกถึงพระองค์ทั้งในยามทิวาราตรี หรือการกล่าวอ้างของความคุ้มครองดูแลจากพระองค์ ที่เห็นได้เด่นชัดในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับพระเจ้าในลิลิตนิทราชาคริตคือเรื่องของการดื่มสุราอันเป็นฉากและความรู้ที่แทรกอยู่ในเรื่อง การดื่มสุราถือเป็นสิ่งต้องห้ามในศาสนาอิสลาม ซึ่งในเรื่องระบุว่าให้ดื่มสุราได้ในตอนกลางคืนเท่านั้น แม้ว่าเนื้อหาตอนนี้จะขัดกับหลักศาสนา แต่การดื่มสุราของตัวละครในเรื่องก็ได้สะท้อนให้เห็นโทษของสุรา

ดังกล่าวนี้อาจเรียกได้ว่าเป็นวิธีการห้าม โดยการแสดงตัวอย่างให้เห็นถึงการเสียสติในการควบคุมตัวเอง และนำความทุกข์มาสู่ตน ดังคำสอนปรากฏในศาสนาอิสลามว่า “อัลเลาะห์เจ้าได้

¹ กุสมา รักษมณี. (2547). **ปกรณ์นิทาน**. หน้า 38.

² อนุล-อะฮฺลา เมาร์ดูดี. (2524). **ระบบบอบชีวิตแห่งอิสลาม**. หน้า 13.

ทรงสาปแช่งคนดื่มเหล้า คนขายเหล้า คนที่ซื้อเหล้า คนที่แบกหาม ถือเหล้า และคนที่แบกรับช่วงกันต่อไป โดยให้เขาเหล่านั้นไกลจากสันติสุขของพระองค์¹ ดังนั้นผู้อ่านจึงจะเห็นได้ว่าการดื่มสุราของอาบูหะซันทำให้เขาประสบเคราะห์กรรม ซึ่งหากมองในมุมมองทางศาสนาอิสลามแล้วอาบูหะซันอาจโดนลงทัณฑ์เนื่องจากการฝ่าฝืนข้อกำหนดของพระเจ้า

นอกจากนี้เราจะเห็นลักษณะการดำเนินชีวิตบางอย่างของอาบูหะซันความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ชอบเลี้ยงเพื่อนฝูง หรือความกตัญญูต่อมารดาของเขา ลักษณะดังกล่าวอาจมีที่มาจากระบบความเชื่อทางศาสนา ดังที่ นูร็อต มุคตารี ได้กล่าวว่า “อัลเลาะห์จะรับรองคนที่ปฏิบัติพร้อมสามประการคือ คนที่ละหมาด พร้อมด้วยการจ่ายชั๊กกาต คนที่กตัญญูทำความดีต่อบิดามารดา และคนที่เจริญรอยตามโอองการของพระองค์ พร้อมกับปฏิบัติตามคำสั่งของร่อซูล”²

ชั๊กกาต หรือชะกาต หมายถึง “การชำระล้าง, ชัดเกลากิเลส, การบุญ การบริจาคทรัพย์ประจำปีตามบทบัญญัติของศาสนา”³ ชั๊กกาตหรือการบริจาคนี้อาจเทียบได้กับการทำทานเพื่อลดความตระหนี่ถี่เหนียว ทำให้เกิดความเห็นอกเห็นใจในการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เช่นเดียวกับการที่อาบูหะซันได้เลี้ยงเพื่อน เติญคนที่ผ่านไปมารับประทานอาหารที่บ้าน อีกทั้งอาบูหะซันยังเป็นตัวละครที่เป็นภาพตัวอย่างของความกตัญญูต่อมารดาตามหลักศาสนา เพราะเมื่อได้เป็นกาหลิบก็ได้ให้ไภยกานำทองมาให้มารดาของตน

การเล่าเรื่องในลิลิตนิทราชาคริตได้แทรกความเชื่อในเรื่องพระเจ้าหรืออัลลอฮ์เอาไว้เห็นได้จากกล่าวถึงการขอความคุ้มครองจากอัลลอฮ์ เช่นในตอนที่อาบูหะซันคิดว่าตนเองยังเป็นกาหลิบ แล้วเกิดทะเลาะถกเถียงกับมารดาของตน นางจอบแก้วก็ได้ขอพระองค์อัลลอฮ์ให้ช่วยขับสิ่งไม่ดีออกไปจากตัวอาบูหะซันเพราะคิดว่าบุตรชายโดนผีป่าสิงสู่ พระอัลลอฮ์จึงเป็นผู้อภิบาลและเป็นผู้กำหนดชะตาชีวิตสำหรับชาวมุสลิมตั้งแต่เกิดจนกระทั่งเสียชีวิต ดังเช่นในตอนที่กาหลิบฮารูนออลราชะจิตทรงตรัสปลอบพระทัยพระนางโซบิเดถึงการจากไปของนางนอซาทอลฮ์ว่า

¹ นูร็อต มุคตารี. (2552). *เดือนสติผู้หลงลืม*. หน้า 24.

² แหล่งเดิม. หน้า 65.

³ ปิ่น มุทุกันต์. (2534). *ประมวลศัพท์ 6 ศาสนา*. หน้า 363.

ร่างกายพระเจ้าโปรด	เป็นมา
ประสิทธิวิญญูญาณ	อยู่ด้วย
ยามใดพระปรารธนา	ให้กลับ
จำพราจากกันม้วย	สู่ฟ้าเมืองบน ¹

โคลงบทดังกล่าวข้างต้นสะท้อนให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับพระเป็นเจ้าได้เป็นอย่างดีว่าพระเจ้าหรือ อัลลอฮฺทรงเป็นผู้กำหนด ผู้ให้ชีวิตและวิญญูญาณ และเมื่อพระองค์มีความประสงค์ที่จะให้กลับคืนสู่พระองค์ก็ไม่มีใครสามารถเลี่ยงได้ ซึ่งในนิทราชาคริตฉบับการ์ตูนก็ได้กล่าวถึงตอนนี้อย่างน่าสนใจว่า

กาหลิบฮารูนทรงเห็นพระมเหสีพระเนตรแดงกำลังทรงคิดว่าพระนางโคกเศร่า รีบเข้าไปปลอบพระทัยว่านางข้าหลวงที่พระนางรักเหมือนน้องสาวนั้นบัดนี้ได้ไปอยู่บนสวรรค์ตามบรรชาของพระเจ้าแล้ว²

ดังนั้นมนุษย์ในฐานะบ่าวจึงต้องยอมรับสิ่งที่พระเจ้ายำงายบันดาลให้ไปด้วยความเคารพยำเกรง และหากมองในมุมมองของปรัชญาซูฟี (Sufism) ซึ่งพจนานุกรมศัพท์ศาสนาสากล ฉบับราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้ความหมายของคำนี้ไว้ว่า “ซูฟี ใช้ในความหมาย 2 ประการ คือ (1) หมายถึงบุคคล (2) หมายถึงแนวความเชื่อและการปฏิบัติที่บุคคลหรือกลุ่มบุคคลยึดถือ มีลักษณะเน้นการขัดเกลาจิตใจ ตัดการหมกมุ่นในเรื่องทางโลก เพื่อเข้าถึงพระเป็นเจ้า”³ ซูฟีเป็นแขนงหนึ่งของศาสนาอิสลามที่ใฝ่ฝันจะบรรลุถึงพระผู้เป็นเจ้า และถือหลักการว่าไม่มีสิ่งใดอยู่นอกจาก อัลลอฮฺ “ซูฟีให้ความหมายของ ลาลิลาฮะ อิล ลัลลอฮฺ ว่า ไม่มีสิ่งใดอยู่นอกจากอัลลอฮฺ ซูฟีจึงถือว่าพระผู้เป็นเจ้าคือสิ่งเป็นจริง (Reality) สิ่งเดียวเท่านั้น สิ่งอื่น ๆ นอกจากนั้นล้วนแต่เป็นมายา เป็นสิ่งลวง โลกนี้ไม่มีความเป็นอยู่ที่แท้จริง ของจริงอย่างเดียวคือพระผู้เป็นเจ้า”⁴ จะเห็นว่าหลักการความเชื่อในพระเป็นเจ้าดังกล่าวนี้สอดคล้องกับเนื้อเรื่องลิลิตนิทราชาคริตที่ต้องการสื่อให้เห็นความเป็นมายาของชีวิตผ่านชะตากรรมของตัวละคร และอาจต้องการสื่อสารไม่ควรถือว่ายึดติดหลงอยู่กับความเป็นมายาดังกล่าว เพราะท้ายที่สุดแล้วสิ่งที่มีอยู่จริงคือพระเจ้าเพียงพระองค์เดียว จึงต้องมุ่งพัฒนาจิตวิญญูญาณเพื่อเข้าถึงพระเป็นเจ้า

¹ จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. (2553). *ลิลิตนิทราชาคริต*. หน้า 148.

² ชลลดา ชะบางบอน. (2550). *นิทราชาคริต (ฉบับการ์ตูน)*. หน้า 117.

³ ราชบัณฑิตยสถาน. (2552). *พจนานุกรมศัพท์ศาสนาสากล ฉบับราชบัณฑิตยสถาน*. หน้า 544.

⁴ อิมรอน มะลูลีม. (2539). *ปรัชญาอิสลาม*. หน้า 167.

จากข้างต้นการเล่าเรื่องใน**นิทธราชาคริต**จึงมีความสำคัญในการสื่อแนวคิดทางศาสนาอิสลามเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับพระเป็นเจ้า เพราะพระองค์คือผู้อภิบาล ผู้ประทานผู้บันดาลสิ่งต่าง ๆ ให้เกิดขึ้น ดังนั้นเมื่อทุกอย่างเป็นไปได้เพราะความประสงค์ของพระองค์ มนุษย์ทุกคนจึงควรยอมรับ มุ่งสู่ทางอันพระองค์สถิตย์ไว้ เพื่อจะได้หลุดพ้นจากโลกอันเป็นมายาและเข้าถึงพระองค์

จากที่กล่าวมานี้ เป็นความสำคัญของการเล่าเรื่องใน**นิทธราชาคริต**ที่การเล่าเรื่องได้ทำหน้าที่สื่อแนวคิดสำคัญทางศาสนา ทั้งแนวคิดเรื่องความเป็นอนิจจังในศาสนาพุทธ และแนวคิดเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับพระเป็นเจ้าในศาสนาอิสลาม ผ่านการเล่าเรื่องโดยใช้คู่ตรงข้าม ฉากสัญลักษณ์ และการแทรกเกร็ดความรู้เกี่ยวกับความเชื่อในพระเจ้า ความสำคัญของการเล่าเรื่องดังกล่าวจึงทำให้**นิทธราชาคริต**เกิดความหมายที่ลึกซึ้ง และมีคุณค่ามากกว่าการเป็นแค่เรื่องเล่าที่ให้ความบันเทิงเพียงอย่างเดียว เพราะสื่อให้ผู้อ่านได้ตระหนักถึงความเป็นอนิจจังของสิ่งทั้งหลาย และดำเนินชีวิตด้วยความมีสติไม่ประมาท ทั้งยังแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ทางด้านความเชื่อของมนุษย์ที่มีต่อพระเจ้า ซึ่งทรงเป็นผู้กำหนดความเป็นไปของสิ่งทั้งหลาย เป็นผู้ดำรงอยู่ทุกหนแห่ง เป็นผู้ปกป้องคุ้มครอง ดังนั้นมนุษย์ (มุสลิม) ผู้มีศรัทธาจึงควรระลึกถึงพระองค์อยู่เสมอทุกช่วงเวลา

จากที่กล่าวมาทั้งหมดนี้เป็นความสำคัญของการเล่าเรื่องใน**นิทธราชาคริต**ทั้ง 2 ส่วน ซึ่งการเล่าเรื่องดังกล่าวมีความสำคัญในการสืบทอดรักษามรดกวัฒนธรรมไทย การถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับความเชื่อ วัฒนธรรม และประเพณี การปลูกฝังศีลธรรมให้แก่สังคม และการนำเสนอแนวคิดทางศาสนาสื่อแนวคิดทางศาสนา การเล่าเรื่องใน**นิทธราชาคริต**ดังกล่าวแสดงให้เห็นความสำคัญทั้งในด้านของการสร้างความบันเทิง ให้ความรู้ วิจารณ์สังคม รวมถึงการอบรมสั่งสอนให้อุทสาหกรรม และปลูกฝังศีลธรรมอันเป็นค่านิยมเพื่อสร้างบรรทัดฐานให้แก่สังคม

5. การเล่าเรื่องแบบวรรณคดีนิทาน

การเดินทางและการต่อสู้เอาชนะกับอุปสรรคเป็นเหตุการณ์สำคัญในวรรณคดีประเภทนิทานซึ่งตัวละครเอกมักต้องพลัดพราก และผจญอุปสรรคต่าง ๆ “นิทานเป็นเรื่องที่เกิดจากจินตนาการก็จริง แต่เนื้อเรื่องของนิทานมักจะเลียนแบบชีวิตจริง ๆ ของคนคือ สร้างเรื่องให้ตัวละครซึ่งมักจะเป็นพระเอกออกเดินทางไปผจญภัยในโลกกว้าง ได้พบอุปสรรคนานัปการ พระเอกฝ่าฟันอุปสรรคนั้น และได้รับความสุขสำราญในตอนจบเรื่องเหมือนกับชีวิตจริงของคนเราที่จะต้อง

เผชิญกับอุปสรรคต่าง ๆ กว่าที่จะประสบความสำเร็จ”¹ โจเซฟ แคมป์เบลล์ ได้กล่าวถึง “ทฤษฎีการผจญภัยของวีรบุรุษ” หรือ “Monomyth” ว่า

วงจรผจญภัยของวีรบุรุษสามารถแบ่งได้ 3 ขั้นตอน คือ การออกเดินทาง การครอบครอง และการเดินทางกลับ ซึ่งใน 3 ขั้นตอนก็จะมีประเด็นย่อยดังนี้

1. ขั้นตอนการออกเดินทาง ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ เสียงเรียกสู่การผจญภัย การปฏิเสธเสียงเรียก ความช่วยเหลือจากพลังเหนือธรรมชาติ การข้ามธรณีประตูแรก และการติดอยู่ในห้องปลาวาฬ

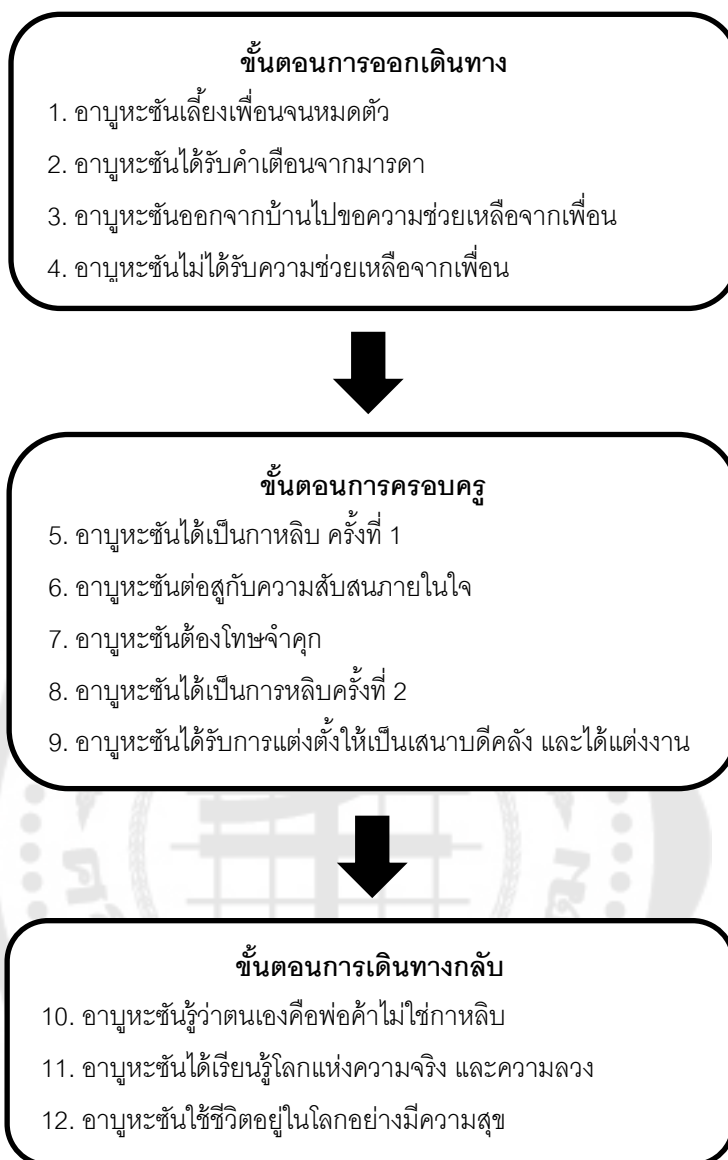
2. ขั้นตอนการครอบครอง ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน ได้แก่ ถนนแห่งการทดสอบทดลอง การพบกับองค์เทวี หญิงในฐานะผู้ช่วยวน การเป็นหนึ่งเดียวกับพระบิดา การเปลี่ยนสถานะเป็นเทพเจ้า และความดิ่งามสูงสุด

3. ขั้นตอนการเดินทางกลับ ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน ได้แก่ การปฏิเสธที่จะเดินทางกลับ การหลบหนีโดยใช้เวทมนต์ การช่วยเหลือจากด้านนอก การข้ามธรณีประตูของการกลับคืน เจ้าแห่งสองโลก และอิสระแห่งการดำรงอยู่²

ใน **นิทราชาคริต** ปรากฏขนบการเดินทาง และการต่อสู้กับอุปสรรคของตัวละคร อานูหะชัน ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการผจญภัยของวีรบุรุษดังแผนผังต่อไปนี้

¹ ราชบัณฑิตยสถาน. (2552). **พจนานุกรมศัพท์วรรณกรรมไทย**. หน้า 262.

² โจเซฟ แคมป์เบลล์. อ้างถึงใน ปัทกัตร์ธอ ธรรมกวินทิพย์ และบารณี บุญทรง. (2563). **การผจญภัยของวีรบุรุษ : กรณีศึกษาจากพระอภัยมณี**. (ออนไลน์)

จากแผนผังข้างต้นขั้นตอนออกเดินทางขั้นแรกคือ “เสียงเรียกแห่งการมัจญัย” ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นที่อาบู่หะซันได้ประสบเหตุการณ์บางอย่างทำให้ต้องออกจากบ้านอันจะนำไปสู่จุดเปลี่ยนของชีวิต นั่นคือ การประสบความทุกข์ยากจากการนำเงินมาเลี้ยงเพื่อนจนหมดสิ้น ด้วยเหตุนี้เขาจึงจำเป็นต้องเดินทางเพื่อไปยืมเงินเพื่อน ต่อมาเป็นขั้น “ความช่วยเหลือจากพลังเหนือธรรมชาติ” ซึ่งอาจจะเป็นการปกป้องคุ้มครอง ให้คำปรึกษาหรือได้รับของวิเศษ ในขั้นนี้ได้รับการตักเตือนจากนางจอบแก้วผู้เป็นมารดา ขั้นต่อมาคือ “การข้ามธรณีประตูแรก” เมื่ออาบู่หะซันไม่ฟังคำเตือนของมารดาเพราะอยากจะทำใจเพื่อนสักครั้ง จึงเดินทางออกจากบ้านไป ดังความว่า

กล่าวถ้อยคำเสร็จแล้ว รีบออกจากบ้านแล้ว
 คลาดเข้าเขตคาม เพื่อนา
 ถามหาเพื่อนทุกบ้าน ตามระยะโดยด้าน
 นำแลหลังเมือง¹

ในนิทราชาคริตฉบับการ์ตูนบรรยายตอนนี้ว่า

อาบุญหะชันไม่อยากเชื่อว่าเพื่อนฝูงที่บอกว่ารักใคร่ตนหนักหนาจะเปลี่ยนแปลงไป เช่นนี้ จึงออกตระเวนไปตามบ้านเพื่อนรัก ด้วยหวังว่าจะหยิบยืมเงินสักเล็กน้อยมาทำการค้าได้²

การออกจากบ้านไปขอความช่วยเหลือจากเพื่อนเป็นจุดเริ่มต้นที่จะได้เดินทางออกจากบ้านเพื่อไปต่อสู้อุปสรรคที่รออยู่ข้างหน้า และขั้นตอนสุดท้ายของขั้นตอนการเดินทางคือ “การติดอยู่ในห้องปลาวาฬ” ซึ่งเป็นขั้นตอนที่ตัวละครตกอยู่ในสถานการณ์มืดมิดเสมือนอยู่ในห้องของปลาวาฬ นั่นคือ การออกจากบ้านไม่ประสบความสำเร็จเนื่องจากไม่มีใครให้ความช่วยเหลือ ขั้นตอนต่อมาคือ “การครอบครอง” เริ่มที่ “ถนนแห่งการทดสอบทดลอง” อาบุญหะชันตั้งใจในการประหยัดอดออม ใช้จ่ายเท่าที่จำเป็น ไม่นานก็กลับมีทรัพย์อีกครั้ง ดังความว่า

...จำเดิมแต่นั้นไป เขาก็ตั้งใจประหยัด ตัดการจ่ายวายประโยชน์ ชั่วแต่โภชนาหาร
 มินานค่อยมีทรัพย์ โดยลำดับเดือนมา...³

ในนิทราชาคริตฉบับการ์ตูน บรรยายตอนนี้ว่า

อาบุญหะชันได้รับบทเรียนอันมีค่ายิ่งต่อชีวิตแล้ว หลังจากวันนั้นเขาจึงขายห้องเช่าทั้งหมดนำเงินที่ได้มาเป็นทุนทำการค้าเล็กๆ น้อยๆ ใช้ชีวิตอย่างมัธยัสถ์อดออม ตัดรายจ่ายที่ไม่จำเป็น และตั้งใจแน่วแน่ว่าจะไม่คบหาเพื่อนกินในนครแบกแดดอีกต่อไป

ความขยันขันแข็งและความฉลาดของอาบุญหะชันทำให้การค้ามีผลกำไรเพิ่มพูน อาบุญหะชันเฝ้าเก็บออมเงินทองจนฐานะกลับมามั่นคงอีกครั้งหนึ่ง¹

¹ จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. (2553). *ลิลิตนิทราชาคริต*. หน้า 12.

² ชลลดา ชะบางบอน. (2550). *นิทราชาคริต (ฉบับการ์ตูน)*. หน้า 26.

³ จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. (2553). *ลิลิตนิทราชาคริต*. หน้า 13.

เมื่ออาบู่หะซันมีเงินก็อยากกลับมาคบเพื่อนอีก ในครั้งนี้ได้พบกับกาหลิบซึ่งปลอมพระองค์มาเป็นพ่อค้า กาหลิบวางยานอนหลับอาบู่หะซันและให้ทาสแขกดำแบกพาไปยังวังของกาหลิบ การเดินทางของอาบู่หะซันจึงเป็นการเดินทางโดยที่ตนเองไม่ได้สติ ไม่รู้ตัว และไม่ได้ตั้งตัวมาก่อน เมื่อตื่นขึ้นในวังของกาหลิบ อาบู่หะซันจึงต่อสู้กับตัวเองเพื่อหาคำตอบ แท้จริงแล้วเขาเป็นใคร ซึ่งในขั้นแรกเขาพยายามที่จะบอกตัวเองว่าสิ่งที่ประสบเป็นความฝัน ไม่ใช่ความจริง เขาจึงหลับตานอนนิ่ง ชาวพนักงานจึงเรียกอาบู่หะซัน อาบู่หะซันลุกขึ้นมาและพบกับเมศเรอ ซึ่งทูลเชิญกาหลิบอาบู่หะซันออกจากราชการ ด้วยความสับสนเขาจึงถามเมศเรอเพื่อความแน่ใจว่าตัวเขาคือใคร ดังความว่า

จงใจเฟ่งพัทตร์ผู้	ทูลสนอง
ใครซึ่งท่านนี้ปกป้อง	เรียกร้อง
ทรงธรรมผิดทำนอง	เราใช่ ท่านนา
เราเคยพบพ้อง	พัทตร์เจ้าสักคราว ²

ในนิทราชาคริตฉบับการ์ตูนบรรยายตอนนี้ว่า

...กาหลิบหะซันเริ่มสับสน จึงกล่าวว่า ท่านเป็นใคร เราเคยรู้จักกันด้วยหรือ แต่ว่าเราไม่เคยพบกันมาก่อนเลยนะ³

เมศเรอยืนยันว่าอาบู่หะซันคือองค์กาหลิบ แต่อาบู่หะซันไม่เชื่อจึงขอคำตอบยืนยันจากเหล่าขุนก ฎ ที่นั่นว่าเขาคือใคร ดังความว่า

ขุนกคนหนุ่มน้อย	เอ็งบอกแต่จริงถ้อย
ที่แท้กูใคร	แมนฤ ⁴

ในนิทราชาคริตฉบับการ์ตูนบรรยายว่า

¹ ชลลดา ชะบางบอน. (2550). นิทราชาคริต (ฉบับการ์ตูน). หน้า 32.

² จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. (2553). ลิลิตนิทราชาคริต. หน้า 30.

³ ชลลดา ชะบางบอน. (2550). นิทราชาคริต (ฉบับการ์ตูน). หน้า 50.

⁴ จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. (2553). ลิลิตนิทราชาคริต. หน้า 31.

..หะชั้นถามคนทั้งห้องพระโรงว่าตนเป็นใคร ทุกคนกราบพุดเสียดก็ก้องว่า พระองค์
คือกาหลิบฮารูนอาลราชจิตพระราชาผู้ทรงธรรมพระเจ้าข้า¹

ยุบูกตอบว่าอาบู่หะชั้นคือกาหลิบ แต่อาบู่หะชั้นไม่เชื่อ จึงเรียกนางกำนัลนางหนึ่งมากัด
นิ้วเพื่อจะได้รู้ว่าเป็นความจริงหรือความฝันกันแน่ พร้อมสอบถามเหล่านางกำนัลว่าตนคือกาหลิบ
จริงหรือ ดังความว่า

เร็วแม่มานี่น้อง โคมเจ็ดแม่มาต้อง
กึ่งก้อยพีธา
เอาพันตาขบคั้น ดูพี่จักตื่นหมื่น
แลรื้อยังนอน หลับนา

...นางทั้งผองเราถาม จงแจ้งความแต่สัตย์ ตัวเราขัดแนฤฯ คือพระเจ้าทรงธรรม
อย่าบิดผันพุดเพื่อ บอกแต่จริงใจเนื้อ อย่าได้อำพราง เสีย²

ในนิทราชาคริตฉบับการ์ตูนบรรยายว่า

...หะชั้นหันมาหานางกำนัลอยู่งานพัด ยืนมือออกไปให้นางกัด เมื่อรู้สึกเจ็บจึงคิด
ว่านี่คือความจริงมิใช่ความฝัน³

การไต่ถามเพื่อพิสูจน์ว่าตนคือใคร สิ่งที่เหมาะสมเป็นความจริงหรือความฝันดังกล่าวนี้อาจ
เทียบได้กับ “หญิงในฐานะผู้ยั่วชวน” ซึ่งตัวละครต้องผ่านบททดสอบแห่งความลุ่มหลงมัวเมา
การต่อสู้กับตนเองของอาบู่หะชั้นยังเทียบได้กับชั้น “การเป็นหนึ่งเดียวกับพระบิดา” คือต้องเผชิญ
บททดสอบอันสาหัส เมื่อได้พ่ายแพ้ให้กับความเป็นกาหลิบที่ถูกสมมติขึ้นเพียงชั่วคราว และหลังจาก
การได้เป็นกาหลิบเพียงหนึ่งวัน จากที่เคยสุขสบายอยู่ในวัง เขาต้องเป็นทุกข์รับโทษอยู่ในคุกถึง 21
วัน ในระหว่างที่อยู่ในคุกอาบู่หะชั้นก็ได้ต่อสู้กับตนเองอีกครั้ง ว่าเหตุที่เกิดขึ้นมีสาเหตุจากอะไร แต่
พยายามเท่าไรก็ไม่สามารถคิดหาสาเหตุได้ ดังความว่า

¹ ชลลดา ชะบางบอน. (2550). นิทราชาคริต (ฉบับการ์ตูน). หน้า 51.

² จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. (2553). ลิลิตนิทราชาคริต. หน้า 31-32.

³ ชลลดา ชะบางบอน. (2550). นิทราชาคริต (ฉบับการ์ตูน). หน้า 51.

...ไปเข้าใจเรื่องราว สาวต้นหายปลายหลุด คิดบอยุดเลื่อนไหล เหตุอันใดดังนี้
คือว่าใครจักชี้ ออกให้สว่างไสว ได้นา¹

ในนิทราชาคริตฉบับการ์ตูนบรรยายว่าอาบุญหะชันคิดไม่ตกว่าสิ่งที่เกิดขึ้นกับตนเป็น
ความจริงหรือความฝัน ดังนี้

...สรุปแล้วเราเป็นกาหลิบหรืออาบุญหะชันพ่อค้าธรรมดา ๆ ละนะ ? อาบุญหะชันคิด ๆ ๆ
จนหัวแทบแตกก็ยังไม่รู้ว่าอะไรคือความจริง อะไรคือความฝัน²

หลังจากพันโทอาบุญหะชันได้กลับไปเป็นกาหลิบครั้งที่ 2 เทียบได้กับ “การเปลี่ยนเป็น
สถานะเทพเจ้า” ซึ่งทำให้รู้สึกราวกับได้เกิดใหม่เป็นคนละคน และในที่สุดการเดินทางของอาบุญ
หะชันก็มาถึงขั้น “ความดีสูงสุด” เมื่อความจริงทุกอย่างก็กระจ่าง กาหลิบฮารุนอาลาธาจิตแต่งตั้ง
อาบุญหะชันให้เข้ารับราชการในวัง และได้แต่งงานกับนางนอชาติอลอวัตต์ ชีวิตคู่ราบรื่นมีความสุข
อาบุญหะชันจึงได้รู้อย่างชัดเจนว่าการที่ตนได้เป็นกาหลิบนั้นไม่ได้เป็นความจริง เพราะที่แท้แล้วตน
คือ นายวาณิชหนุ่ม “อาบุญหะชัน” ซึ่งเทียบได้กับขั้นตอนสุดท้ายของทฤษฎีการผจญภัยของวีรบุรุษ
ในส่วนของ “การข้ามธรณีแห่งการกลับคืน” คือการกลับสู่โลกแห่งความเป็นจริง “การเป็นเจ้าแห่ง
สองโลก” คือการสร้างสมดุลระหว่างโลกเดิมกับสิ่งที่ได้เรียนรู้ ในที่นี้คือโลกแห่งความจริงและความ
ลวงที่ดำรงอยู่ด้วยกัน เมื่อสามารถสร้างสมดุลระหว่างสองโลกได้แล้วก็จะนำไปสู่ขั้นสุดท้ายคือ
“อิสระแห่งการดำรงอยู่” ที่สามารถดำรงชีวิตอยู่ในโลกแห่งความจริง และความลวงได้ด้วยความไม่
ประมาท

ดังกล่าวนั้น แสดงให้เห็นการเดินทางและการต่อสู้อุปสรรคของอาบุญหะชันนั้นเป็นไปตาม
แบบแผนการผจญภัยของวีรบุรุษ กล่าวคือ มีจุดเริ่มต้นให้ต้องเดินทางออกจากที่คุ้นเคย ได้รับการ
ทดสอบต่าง ๆ ตกอยู่ในสถานการณ์อันตราย ได้รับการช่วยเหลือ และในที่สุดก็ผ่านพ้นได้ใช้ชีวิต
อย่างมีความสุข ซึ่งการผจญภัยดังกล่าวนี้ก็เช่นกันที่เป็นชนบทที่ปรากฏอยู่ในวรรณคดีนิทาน

¹ จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. (2553). *ลิลิตนิทราชาคริต*. หน้า 74.

² ชลลดา ชะบางบอน. (2550). *นิทราชาคริต (ฉบับการ์ตูน)*. หน้า 76.

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง การเล่าเรื่องในลิลิตนิทราชาคริต และนิทราชาคริตฉบับการ์ตูน มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาการเล่าเรื่องในลิลิตนิทราชาคริต และนิทราชาคริตฉบับการ์ตูน ทำให้เห็นถึงกลวิธีการเล่าเรื่อง และความสำคัญของการเล่าเรื่องในนิทราชาคริตทั้งสองสำนวน คือ ลิลิตนิทราชาคริต พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และนิทราชาคริตฉบับการ์ตูน ของสำนักพิมพ์สกายบุ๊กส์ ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 1 พ.ศ 2550 ซึ่งผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ลักษณะร่วมของการเล่าเรื่องในนิทราชาคริต

จากการศึกษาการเล่าเรื่องในนิทราชาคริตทั้ง 2 ฉบับ พบว่า มีการเล่าเรื่องที่น่าสนใจปรากฏอย่างเด่นชัด 4 ประการ คือ การเล่าเรื่องโดยใช้คู่ตรงข้าม การเล่าเรื่องโดยใช้ฉากสัญลักษณ์ การเล่าเรื่องโดยใช้ชนบววรรณคดี และการเล่าเรื่องโดยให้ความรู้ ดังนี้

1.1 การเล่าเรื่องโดยใช้คู่ตรงข้าม

นิทราชาคริตมีการเล่าเรื่องโดยใช้การตั้งชื่อเรื่องโดยใช้คู่ตรงข้าม ซึ่งชื่อเรื่องนิทราชาคริตเป็นภาษาสันสกฤต คือ “นิทรา” แปลว่า “หลับ” และ “ชาคริต” แปลว่า “ตื่น” ซึ่งมีความหมายตรงตามชื่อเรื่องในภาษาอังกฤษคือ The Sleeper Awaken การใช้ชื่อเรื่องคู่ตรงข้าม “นิทรา” และ “ชาคริต” เป็นคำที่สามารถสื่อความหมายครอบคลุมเนื้อหาของเรื่อง และเป็น การเกริ่นนำเพื่อบอกถึงเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นในเรื่องได้เป็นอย่างดี การสร้างตัวละครคู่ตรงข้ามเชิงสัญลักษณ์ มีการสร้างตัวละครคู่ตรงข้ามระหว่างกาหลิบฮารุนอาลราชะจิตกับอานูหะซัน ซึ่งมีลักษณะเป็นตัวละครคู่ตรงข้ามกันทางสถานภาพ แต่ในขณะเดียวกันตัวละครทั้งสองก็ได้สลับสถานภาพระหว่างกัน กล่าวคือ กาหลิบฮารุนอาลราชะจิตมีสถานภาพเดิมเป็นกษัตริย์แต่เมื่อต้องการตรวจราชการของบ้านเมืองพระองค์ได้เปลี่ยนสถานภาพเป็นพ่อค้าเพื่อเสด็จพระราชดำเนินไปรับทราบทุกข์สุขของราษฎร ส่วนอานูหะซัน มีสถานภาพเดิมเป็นพ่อค้า แต่ได้กลายเป็นกาหลิบถึง 2 ครั้ง

ตัวละครทั้ง 2 ตัว ยังมีบทบาทตรงกันข้าม กล่าวคือ กาหลิบฮารุนอาลราชะจิต มีบทบาทในฐานะผู้ทดสอบ และเป็นสัญลักษณ์แทนทิพยอำนาจของพระเป็นเจ้าเพื่อทดสอบความอดทน

แก่บรรดาผู้ศรัทธา ส่วนอาบูหะซันมีฐานะเป็นผู้ถูกทดสอบและเป็นสัญลักษณ์แทนผู้ศรัทธาที่ต้องพิสูจน์ตนเองต่อพระเป็นเจ้า เมื่อเขาได้พิสูจน์ตนเองผ่านจึงได้รับผลตอบแทนที่งดงามที่สุดในที่สุด

นอกจากนี้ยังมีตัวละครคู่ตรงคือ อีแมนซั๋วและศิษย์ทั้งสี่ ซึ่งมีลักษณะเป็นคู่ตรงข้ามภายในตัวเอง กล่าวคือ อีแมนมีหน้าที่เป็นผู้นำในศาสนา เป็นที่เคารพแก่ศาสนิกชน เป็นผู้ให้คำสอนความรู้และการปฏิบัติที่ถูกต้องแก่อิสลามิกชน แต่อีแมนซั๋วศิษย์ทั้งสี่ กลับมีความประพฤติผิดนอกกรอบ ยสร้างความสะดวกร่อนให้กับชาวบ้านซึ่งผิดกับหลักปฏิบัติในคัมภีร์อัลกุรอาน อีแมนซั๋วและศิษย์ทั้งสี่จึงเป็นตัวละครที่เปรียบเสมือนสัญลักษณ์ของ “คนบาปในคราบนักบุญ” ที่มีหน้าที่เป็นผู้นำทางศาสนาแต่ได้กระทำตัวผิดหลักศาสนาเสียเอง

1.2 การเล่าเรื่องโดยใช้ฉากสัญลักษณ์

นิทราชาคริตทั้ง 2 ส่วนพบว่ามีการใช้ฉากสัญลักษณ์ ได้แก่ **ประตู: การเปลี่ยนผ่านสถานภาพ** ฉากสำคัญที่เกี่ยวกับประตู คือ เมื่ออาบูหะซันรับเลี้ยงพ่อค้าต่างเมือง พ่อค้า หรือองค์กาหลิบฮารูนอาลราชิจิดได้วางยาในสุราให้อาบูหะซันดื่ม จนอาบูหะซันหมดสติไป พระองค์จึงสั่งให้ทาสแบกอาบูหะซันออกจากประตูบ้านเพื่อเข้าสู่วัง การออกจากบ้านเข้าสู่ประตูวังถือเป็นการเปลี่ยนผ่านสถานภาพของอาบูหะซันจากพ่อค้าให้กลายเป็นกาหลิบ **สะพาน: การบรรจบของสองฟากฝั่ง** สะพานเป็นจุดที่อาบูหะซันและกาหลิบฮารูนอาลราชิจิดได้พบกัน จึงเป็นเหมือนจุดเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างอาบูหะซันกับกาหลิบฮารูนอาลราชิจิดซึ่งเป็นคนที่มีสถานภาพแตกต่างกันราวกับอยู่คนละฟากฝั่งให้มาบรรจบกัน อีกนัยหนึ่งสะพานอาจเป็นสัญลักษณ์แห่งการบรรจบของความฝันและความจริง นอกจากนี้การข้ามสะพานของอาบูหะซันอาจมีความหมายถึงการข้ามสะพานไปสู่สวรรค์ของอัลลอฮ์ตามความเชื่อในศาสนาอิสลาม **สุรา: หยดน้ำแห่งความสิ้นสติ** ฉากการดื่มสุรา พบได้ตลอดทั้งเรื่องในลิลิตนิทราชาคริต สุราเป็นสื่อหรือเครื่องมือที่กาหลิบทรงใช้ ทำให้อาบูหะซันหมดสติและนำเข้าวัง สุราจึงมีความหมายเทียบเท่ากับยานอนหลับหรือยาพิษ เมื่อดื่มแล้วทำให้เกิดอาการหมดสติไม่ต่างจากคนเสียชีวิต นำมาซึ่งความทุกข์และโทษภัยแก่ตนเอง อีกทั้งการดื่มสุรายังถือเป็นข้อห้ามในศาสนาอิสลามอย่างหนึ่ง **กลางคืน-กลางวัน: ความไม่แน่นอนของชีวิต** ฉากกลางคืน-กลางวันมีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงในชีวิตของตัวละครอาบูหะซัน กลางคืนมีนัยถึงความมืดมิด ความไม่กระจ่าง ส่วนกลางวันนั้นหมายถึงความกระจ่างแจ้ง ความสว่าง ซึ่งการเปลี่ยนสถานภาพระหว่างการเป็นอาบูหะซันพ่อค้า กับการเป็นกาหลิบนั้น ใช้ฉากของกลางวันและกลางคืนประกอบเพื่อแสดงให้เห็นความไม่แน่นอนในชีวิตของตัวละครที่หมุนเวียนไปตามกาลเวลา ทั้งนี้กลางวันและกลางคืน ในในทัศนะของศาสนา

อิสลาม อาจเป็นสัญญาณเพื่อให้ผู้ศรัทธาได้ระลึกถึงมหิทธานุภาพแห่งพระผู้เป็นเจ้า เพื่อจะได้ปฏิบัติศาสนกิจภาระหน้าที่ของตนให้ถึงพร้อม ไม่ผิดพลาดวันประกันพรุ่ง เพื่อมุ่งสู่แดนสวรรค์ของพระเป็นเจ้า

1.3 การเล่าเรื่องโดยใช้ชนบวรณคดี

นิทธราชาคริต ทั้ง 2 ส่วนนวนมีเล่าเรื่องโดยการสืบชนบวรณคดีไทย ได้แก่ **การใช้ชนบวรณคดีไทย** ได้แก่ บทพระนามพจน์ บทสรรเสริญพระมหากษัตริย์ บทชมความงาม และบทปัจฉิมพจน์ ซึ่งการนำชนบวรณคดีไทยมาใช้ในการดำเนินเรื่องแสดงให้เห็นความเชื่อมโยงของ **นิทธราชาคริต** กับ **บวรณคดีไทย** ได้เป็นอย่างดี **การอ้างอิงตัวบทจากบวรณคดี** โดยการนำตัวบทจาก **โคลงโลกนิติ** มาแทรกในตอนที่น่าจ่อมแก้วกล่าวสอนอาบู่หะชั้นเรื่องการคบเพื่อน ซึ่งโคลงบทดังกล่าวเป็นโคลงกระทู้สุภาษิต “**เพื่อนกินหาง่าย เพื่อนตายหายาก**” ซึ่งโคลงบทดังกล่าวแสดงความหมายได้ตรงกับเนื้อหาของเรื่องเป็นอย่างดี **นิทธราชาคริต** ทั้งสองส่วนจึงแสดงให้เห็นความเชื่อมโยงกับบวรณคดีไทยที่มีมาแต่โบราณ แม้ว่านิทธราชาคริตทั้งสองส่วนจะเกิดขึ้นต่างสมัยกัน มีรูปแบบคำประพันธ์ที่แตกต่างกันแต่ลักษณะของบวรณคดีไทยก็ยังคงดำรงอยู่ ซึ่งแสดงให้เห็นความดีเด่นของเรื่องเล่า **นิทธราชาคริต** ที่สามารถดำรงลักษณะความเป็นไทยอยู่ในเรื่องเล่าของต่างชาติ

1.4 การเล่าเรื่องโดยให้ความรู้

นิทธราชาคริต ทั้ง 2 ส่วนนวนมีการเล่าเรื่องโดยให้ความรู้ ใน **ลิลิตนิทธราชาคริต** พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีพระบรมราชาธิบายคำศัพท์อ้างอิงไว้เป็นความรู้ท้ายเรื่อง จำนวน 40 คำ ลักษณะดังกล่าวคล้ายกับ glossary ของตะวันตกซึ่งถือว่าพระองค์ได้ทรงนำวิทยาการการเขียนหนังสือแบบตะวันตกมาประยุกต์ใช้ในการเขียนหนังสือไทยหนังสือไทยอันให้ความรู้เพิ่มเติมแก่ผู้อ่านเพื่อที่จะได้เข้าใจเนื้อหาได้ดียิ่งขึ้น ส่วน **นิทธราชาคริตฉบับการ์ตูน** เล่าเรื่องโดยให้ความรู้ซึ่งเป็นการอธิบายศัพท์ 2 คำ คือคำว่า “อาหฺล่า” และ “ชาวที” และให้ความรู้ท้ายเรื่องเกี่ยวกับพระราชนิพนธ์ลิลิตนิทธราชาคริต และเกร็ดสนุกจากศัพท์ซึ่งมีศัพท์สำคัญ 6 คำ คือคำว่า กาลิลิบ อัลดุอรานนมาซ มะหะหมัดหรืออนบีมะหะหมัด อัลดลฮ์ และอีแมนหรืออิหม่าม ซึ่งเป็นคำศัพท์สำคัญทางศาสนาอิสลามเพื่อให้เด็กซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายได้รับความรู้และเข้าใจเรื่องราวได้ดีขึ้น

2. ความสำคัญของการเล่าเรื่องในนิิทราชาคริต

ความสำคัญของการการเล่าเรื่องในลิลิตนิิทราชาคริตมี 5 ประการ ได้แก่ ความสำคัญของการเล่าเรื่องในลิลิตนิิทราชาคริต และนิิทราชาคริตฉบับการ์ตูน การให้ความรู้เกี่ยวกับความเชื่อ วัฒนธรรม และประเพณี สาระคำสอน แนวคิดทางศาสนา และการเล่าเรื่องแบบวรรณคดีนิิทาน

2.1 ความสำคัญของการเล่าเรื่องในลิลิตนิิทราชาคริต และนิิทราชาคริตฉบับการ์ตูน

ลิลิตนิิทราชาคริตเล่าเรื่องโดยใช้รูปแบบคำประพันธ์ประเภทลิลิต ประกอบด้วยร้อยและโคลงซึ่งแสดงให้เห็นความเอาพระทัยใส่ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวในการเลือกรูปแบบคำประพันธ์มาใช้ให้สอดคล้องเหมาะสมกับเรื่องเล่าประเภทนิิทาน การใช้รูปแบบคำประพันธ์เก่าแก่ของไทยยังแสดงให้เห็นพระราชดำริในการอนุรักษ์มรดกภูมิปัญญาของไทยทำให้ผู้อ่านเกิดความตระหนัก ภาคภูมิใจในความเป็นไทย นอกจากนี้**ลิลิตนิิทราชาคริต**ยังมีความสำคัญในการให้ความรู้ และให้แง่คิดคติเตือนใจ **ลิลิตนิิทราชาคริต**จึงไม่ได้เป็นแค่เรื่องที่แต่งขึ้นเพื่อไว้ “อ่านเพลินเห็นชั้น” เท่านั้น แต่ผู้อ่านยังได้รับสาระประโยชน์ที่สามารถนำไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิต โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือการมองเห็นลักษณะสามัญของสิ่งทั้งหลายว่าเป็นสิ่งที่ไม่เที่ยงแท้ จึงควรดำเนินชีวิตด้วยความรู้เท่าทัน มีสติ และไม่ประมาท

นิิทราชาคริตฉบับการ์ตูนแต่งด้วยร้อยแก้วซึ่งเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายที่เป็นเด็ก เพราะจะทำให้เข้าใจได้ง่ายกว่าคำประพันธ์ร้อยกรอง แต่**นิิทราชาคริตฉบับการ์ตูน**ได้นำพระราชนิพนธ์จาก**ลิลิตนิิทราชาคริต**มาแทรกไว้จำนวน 11 ตัวบท ซึ่งแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ทางด้านกับ**ลิลิตนิิทราชาคริต**ซึ่งเป็นต้นฉบับในการนำมาสร้างสรรค์**นิิทราชาคริตฉบับการ์ตูน**การเล่าเรื่องใน**นิิทราชาคริตฉบับการ์ตูน**ยังมีการเล่าเรื่องโดยใช้บอลลูนคำพูด การขยายความ และการให้เหตุผลซึ่งเหมาะสม กับกลุ่มเป้าหมายที่เป็นเด็กและเยาวชนจะได้เข้าใจเรื่องราวที่เกิดขึ้นอย่างเป็นเหตุเป็นผล นับเป็นการปลูกฝังเรื่องความมีเหตุผลให้กับกลุ่มเป้าหมายได้อย่างกลมกลืน นอกจากนี้ยังมีการลดทอนเนื้อหาบางประการเนื่องจากรูปแบบคำประพันธ์ และกลุ่มเป้าหมายที่เป็นเด็กจึงต้องสร้างความกระชับชัดเจน แต่การลดทอนเนื้อหาที่ไม่ได้ส่งผลต่อการทำความเข้าใจเนื้อหาเพราะ**นิิทราชาคริต**ฉบับนี้มีลักษณะเป็นนิิทานภาพประกอบที่ใช้ภาพในการสื่อสารเป็นหลัก ประกอบกับบอลลูนคำพูดซึ่งแสดงคำพูด บทสนทนา และอารมณ์ความรู้สึกของตัวละคร ทำให้ผู้อ่านซึ่งเป็นเด็กเข้าใจได้ดียิ่งขึ้น

2.2 การให้ความรู้เกี่ยวกับความเชื่อ วัฒนธรรม และประเพณี

การเล่าเรื่องใน**นิทธาชาคริต**ทั้ง 2 ส่วนมีความสำคัญในการให้ความรู้เกี่ยวกับความเชื่อ วัฒนธรรม และประเพณีทั้งของอาหรับและของไทย การถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับความเชื่อ วัฒนธรรม และประเพณีอาหรับ เช่น ความเชื่อในพระเจ้าและศาสนาอิสลาม ซึ่งสำหรับชาวมุสลิมนั้นศาสนาและพระเจ้านั้นมีอิทธิพลต่อชีวิตอย่างแยกไม่ออกตั้งแต่เกิดจนกระทั่งสิ้นลมหายใจ ศาสนาสำหรับชาวมุสลิมจึงไม่ใช่สิ่งที่แยกออกจากชีวิตแต่ศาสนาคือวิถีชีวิต ผู้อ่านจะเห็นความคิดความเชื่อของชาวอาหรับ เช่น การห้ามดื่มสุราตอนกลางวัน การลงโทษโดยการชกศีรษะ ประจาน การแต่งงานโดยพิธีวิวาห์ พิธีศพที่ปฏิบัติตามหลักศาสนาอิสลาม ดังกล่าวนี้อธิบายเป็นการเปิดมุมมองใหม่ให้ผู้อ่านได้รับความรู้ที่ไม่ทราบมาก่อน อีกทั้งยังมีส่วนในสร้างความสมจริงให้เกิดขึ้นกับ**นิทธาชาคริต**ซึ่งใช้ฉากสถานที่ในนครแบกแดด ซึ่งเป็นดินแดนของอาหรับ อันมีศาสนาอิสลามเป็นภูมิหลัง ทำให้ผู้อ่านเกิดความเข้าใจวิถีชีวิตของผู้คนวัฒนธรรม ความเชื่อ ขนบธรรมเนียมประเพณีที่แตกต่างจากไทย การถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับความเชื่อ วัฒนธรรม และประเพณีไทยเกี่ยวกับหลักธรรมของผู้ครอง คุณวุฒิ 4 ประการของผู้เป็นขุนนาง พิธีวิวาห์ พิธีศพ ซึ่งการแสดงให้เห็นความดีเด่นของเรื่องเล่า**นิทธาชาคริต**ในการให้ความรู้ไปพร้อมกับความสนุกสนานบันเทิง ทำให้ผู้อ่านได้เห็นถึงระบบความคิด ความเชื่อ วัฒนธรรม และประเพณีอาหรับ และความเชื่อ วัฒนธรรม และประเพณีไทยที่มีอยู่ในสังคมไทยในอดีต และที่สืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน

2.3 สารคำสอน

นิทธาชาคริตมีสารคำสอนที่สำคัญ 6 ประการ คือ เรื่อง**ความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์** ซึ่งแสดงให้เห็นว่าพระมหากษัตริย์ทรงเป็นผู้ที่ทำให้บ้านเมืองร่มเย็นเป็นสุข จึงควรแก่การเคารพเทิดทูน ดังนั้นในเรื่องจึงมีการกล่าวถึงความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ เช่นตอนที่นางจอบแก้วได้กล่าวสั่งสอนอาบูหะซันให้กตัญญูรู้คุณจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ ซึ่งการแสดงออกถึงการจงรักภักดีถือเป็นศีลธรรมอย่างหนึ่งในสังคมไทยที่ได้รับการสืบทอดปลูกฝังกันมาอย่างยาวนาน **การคบเพื่อน** มีการเล่าเรื่องที่ให้ข้อเตือนใจเกี่ยวกับการคบเพื่อนปรากฏให้เห็นตั้งแต่ต้นเรื่องเมื่ออาบูหะซันได้เลี้ยงเพื่อนจนในที่สุดตัวเองเกิดความเดือดร้อนและไม่มีใครเพื่อนคนไหนที่จะช่วยเขาได้เลย การคบเพื่อนของอาบูหะซันจึงเป็นอุทาหรณ์ให้คิดสอนใจในการดำเนินชีวิตอย่างรอบคอบโดยเฉพาะการเลือกคบเพื่อนที่ดีเพราะหากเลือกคบเพื่อนที่ไม่ดีแล้วอาจนำความทุกข์มาสู่ตัวเองได้ **ความเพียรพยายาม** มีการปลูกฝังเรื่องการเพียรพยายามจากความประพฤติของอาบูหะซันที่ต้องต่อสู้กับอุปสรรคต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการต่อสู้กับจิตใจของตนเอง เพื่อให้หลุดพ้นจากการถูกรวบงำจากอำนาจฝ่ายต่ำซึ่งจะนำความทุกข์ร้อนมาสู่ตน

ความพยายามจึงเป็นศีลธรรมพื้นฐานในการดำเนินชีวิต เพื่อนำไปสู่หนทางแห่งความสำเร็จ และการหลุดพ้นจากอุปสรรคต่าง ๆ **การมีสติ** ตัวละครอาบุญหะชั้นที่มีลักษณะเป็นคนที่รักสนุกจนขาดสติทำให้เกิดความทุกข์แก่ตัวเองหลายต่อหลายครั้ง ดังนั้นอาบุญหะชั้นจึงเป็นตัวอย่างให้เห็นว่าต้องดำเนินชีวิตอย่างมีสติด้วยความไม่ประมาท **ความกตัญญู** ความกตัญญูเป็นเครื่องหมายของคนดีจะเห็นได้ว่าอาบุญหะชั้นก็เป็นตัวอย่างที่ดีในเรื่องนี้เพราะไม่ว่าเขาจะได้เป็นกาหลิบหรือได้รับราชการในเวลาต่อมาเขาก็ไม่ลืมที่จะตอบแทนพระคุณของมารดาทั้งนำทองไปมอบให้ หรือเวลาที่กลับไปเยี่ยมมารดาก็จะซื้อของบำรุงไปให้มารดาเสมอ ดังกล่าวนี้ถือเป็นการแสดงให้เห็นคุณธรรมศีลธรรมที่ดีงามซึ่งสมควรเอาเป็นแบบอย่าง **ความมีน้ำใจ** เห็นได้ว่าอาบุญหะชั้นเป็นคนที่มีความใจซอปลีงเพื่อนฝูง หรือแม้แต่ตอนที่ตัวเองได้ไปเป็นกาหลิบในวังก็ไม่ลืมที่จะชวนเมศเรอและนางสนมกำนัลให้มาทานอาหารด้วยกัน ลักษณะดังกล่าวนี้ถือเป็นเรื่องที่น่าชื่นชมและเป็นแบบอย่างให้นำไปใช้ปฏิบัติเพื่อให้เป็นที่รักแต่คนรอบข้าง ลักษณะดังกล่าวนี้ นับเป็นความดีเด่น อีกประการหนึ่งของเรื่องเล่านิทานชาคริตที่สามารถแทรกข้อคิดคติสอนใจศีลธรรมให้แก่สังคมไว้ในเรื่องเล่าที่มีความสนุกสนานไว้ได้อย่างกลมกลืน

2.4 แนวคิดทางศาสนา

การเล่าเรื่องโดยใช้ตัวละครคู่ตรงข้ามและฉากได้สื่อแนวคิดทางศาสนาทั้งทางพระพุทธศาสนาและศาสนาอิสลามอันเป็นภูมิหลังของนิทานชาคริต คือแนวคิดเรื่องความเป็นอนิจจัง ที่แฝงไว้ตั้งแต่การตั้งชื่อเรื่องที่มีลักษณะตรงกันข้าม คือ “นิทรา” กับ “ชาคริต” ซึ่ง “นิทรา” อาจจะมี ความหมายเทียบได้กับการหลับ ความไม่รู้ ความมืด หรือการดับ ส่วน “ชาคริต” มีความหมายถึง การตื่น การรู้แจ้ง ความสว่าง หรือการเกิด ลักษณะดังกล่าวนี้แสดงให้เห็นความไม่เที่ยงแท้แน่นอนของสิ่งทั้งหลายในโลกที่ไม่สามารถจะดำรงสติอยู่เป็นอนิจลักษณะได้ มีความผันแปร มีการเกิดก็ต้องมีการดับไป มีทุกข์ก็ต้องมีสุขปะปนกันไป

ลักษณะความเป็นอนิจจังดังกล่าวยังแสดงให้เห็นผ่านชีวิตของตัวละคร ที่มีความเปลี่ยนแปลงไม่แน่นอนจากพ่อค้าได้กลายเป็นกาหลิบหรือจากกาหลิบกลายเป็นพ่อค้า ซึ่งตำแหน่งฐานะหน้าที่เหล่านี้ ล้วนเป็นสิ่งสมมุติ เช่นเดียวกับอิมานฮั้วและศิษย์ทั้งสี่ที่มีสถานภาพภายนอกเป็นผู้ทรงศีลแต่ความประพฤตินั้นนอกรีตลอย จึงไม่อาจเชื่อถือได้ว่าสิ่งที่เห็นที่เป็นนั้นเป็นสิ่งที่เที่ยงแท้แน่นอน

นอกจากนี้ยังมีการใช้ฉากสัญลักษณ์กลางวันและกลางคืนแทนการหมุนเวียนเปลี่ยนไปของวันและเวลา แสดงให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลง ไม่คงที่คงทนที่จะดำรงอยู่ในลักษณะนั้น ๆ

ได้ตลอด ทำให้ผู้อ่านได้มองเห็นความเป็นจริงหรือสัจธรรมบางอย่างของโลก ในที่นี้คือความเป็นอนิจจัง เกิดการตระหนักรู้ ยอมรับ และใช้ปัญญา ไตร่ตรอง เพื่อดำเนินชีวิตอยู่ในโลกแห่งความเป็นอนิจจังด้วยความไม่ประมาท **แนวคิดเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับพระเจ้า** โดยใช้ฉากสัญลักษณ์และการแทรกเกร็ดความรู้เพื่อแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับอัลลอฮ์ ดังจะได้เห็นจากฉากสัญลักษณ์ต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นประตู สะพานที่สามารถตีความไปถึงหนทางที่มุ่งสู่ความโปรดปรานเพื่อไปยังสวนสวรรค์ของอัลลอฮ์ กลางวันและกลางคืนที่แสดงให้เห็นทิพยอำนาจของพระเป็นเจ้าเพื่อมนุษย์จะได้ระลึกถึงพระองค์ทั้งยามที่วาระตรี ฉากการดื่มสุราและการแทรกความรู้เกี่ยวกับการห้ามดื่มสุราในตอนกลางวันของชาวอาหรับ ซึ่งการดื่มสุรานี้ยังถือเป็นข้อห้ามในศาสนาอิสลาม

ความสัมพันธ์ของมนุษย์กับพระเจ้ายังแสดงให้เห็นผ่านการดำเนินชีวิตของตัวละคร ไม่ว่าจะเป็นการปฏิบัติตามบทบัญญัติของพระคัมภีร์ซึ่งเป็นวัจนะของพระผู้เป็นเจ้า การวิงวอนต่อพระเป็นเจ้าให้ช่วยคุ้มครองเมื่อยามมีภัยหรือการยอมรับในชะตากรรมเพราะเชื่อว่าเป็นพระประสงค์ของพระเจ้า เหล่านี้จึงแสดงให้เห็นว่า การเล่าเรื่องใน **นิทราชาคริต** ได้แสดงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับพระเจ้า ในฐานะที่พระเจ้าทรงเป็นผู้บันดาลความเป็นไปของชีวิตมนุษย์ มนุษย์ทุกคนจึงควรยอมรับและมุ่งสู่หนทางของพระองค์

2.5 การเล่าเรื่องแบบวรรณคดีนิทาน

จากที่กล่าวมาทั้งหมดนี้แสดงให้เห็นความสำคัญของการเล่าเรื่องใน **นิทราชาคริต** ทั้ง 2 ส่วน ซึ่งแสดงให้เห็นว่า **นิทราชาคริต** ไม่ได้เป็นเพียงเรื่องเล่าเพื่อความบันเทิงเพียงอย่างเดียว แต่ยังมีคุณค่าในการให้ความรู้ การอบรม สั่งสอนปลูกฝังศีลธรรม ค่านิยม และบรรทัดฐานให้แก่สังคม ความสำคัญของการเล่าเรื่องใน **นิทราชาคริต** ทั้ง 2 ส่วนจึงแสดงให้เห็นถึงคุณค่าของวรรณคดี **นิทราชาคริต** ดังที่สมาคมวรรณคดีได้กล่าวยกย่อง **นิทราชาคริต** ฉบับพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเอาไว้ว่ามีความดีเด่นทั้งในเรื่องของเนื้อหาสาระ การสร้างความเข้าใจโดยแทรกเกร็ดความรู้เอาไว้ ทำให้ทุกชนชั้นสามารถอ่านเข้าใจได้แม้เป็นเรื่องยาก อีกทั้งยังได้สอดแทรกขนบธรรมเนียม ภาษิต ความรู้ และข้อคิดคติเตือนใจเอาไว้ ซึ่ง **นิทราชาคริต** ทั้ง 2 ส่วนนี้ได้แฝงข้อคิด คติเตือนใจควบคู่ไปกับความบันเทิง โดยผู้อ่านจะเห็นว่าในที่สุดคนชั่วจะต้องถูกลงโทษและคนดีจะได้รับผลตอบแทนที่ดี ดังคำสอนที่เป็นอมตะว่า **“ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว”** เพราะในที่สุดอ็อแมนซั้วและศิษย์ทั้งสี่ได้รับการลงโทษ ส่วนอาบูหะซันได้รับการตอบแทนที่ดีจากองค์กาหลิบ ดังกล่าวนี้ การเล่าเรื่องในเรื่องเล่า **นิทราชาคริต** ทั้ง 2 ส่วนจึง

มีความสำคัญ และคุณค่าทั้งในด้านความรู้ ความคิด คติเตือนใจ รวมถึงทัศนคติ ซึ่งถูกแฝงไว้ภายใต้ความสนุกสนานบันเทิงของเรื่องเล่าประเภทนิทาน

อภิปรายผล

นิเทศศาสตร์ที่มีที่มาจากนิทานเรื่องย่ออยู่ใน**นิทานอาหรับราตรี** ซึ่งนางเซherine ซัดได้เล่าถวายเพื่อเปลี่ยนพระทัยของพระเจ้าซาร์เรียรีไม่ให้ฆ่านาง พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงนำเนื้อความเรื่องนี้มาจากฉบับแปลภาษาอังกฤษมาทรงพระราชนิพนธ์โดยใช้รูปแบบคำประพันธ์ประเภทลิลิต ชื่อว่า "ลิลิตนิเทศศาสตร์" ซึ่งพระราชนิพนธ์ของพระองค์ได้ทำให้เกิด**นิเทศศาสตร์**ขึ้นมาอีกหลากหลายสำนวนในเวลาต่อมา ในปัจจุบันได้มีการนำพระราชนิพนธ์**ลิลิตนิเทศศาสตร์**มาสร้างสรรคในรูปแบบของการ์ตูนนิทานภาพประกอบ เป็นการนำ**นิเทศศาสตร์**ออกมาเผยแพร่ให้เป็นที่รู้จักแก่เยาวชนคนรุ่นใหม่ด้วยวิธีการเล่าเรื่องที่มีความสนุกสนานและง่ายต่อการทำความเข้าใจ ทั้งยังแฝงไปด้วยสาระ แนวคิด คุณธรรมภายใต้ความบันเทิงสนุกสนาน ผู้อ่านจึงได้รับทั้งความรู้ ความบันเทิง และข้อคิด

ความนิยมเรื่อง**นิเทศศาสตร์**ประการหนึ่งนอกจากเนื้อหาที่มีความสนุกสนานบันเทิงประโลมโลกตามรูปแบบของเรื่องเล่าประเภทนิทานแล้ว วิธีการเล่าเรื่องนับว่าเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้เรื่องเล่าเรื่องนี้มีที่น่าสนใจ ซึ่งจะเห็นได้ว่าการเล่าเรื่องใน**นิเทศศาสตร์**ทั้งสองสำนวนนั้นได้สร้างลักษณะเฉพาะที่โดดเด่นให้เกิดขึ้นจากการเล่าเรื่อง ได้แก่ การเล่าเรื่องโดยใช้คู่ตรงข้าม การเล่าเรื่องโดยใช้ฉากสัญลักษณ์ การเล่าเรื่องโดยใช้ชนบวรณคดี การเล่าเรื่องโดยให้ความรู้ ทำให้**นิเทศศาสตร์**มีความน่าสนใจ ผู้อ่านสามารถเข้าใจเรื่องราวได้อย่างลึกซึ้ง **นิเทศศาสตร์**จึงเป็นวรรณคดีที่แฝงไปด้วยคติธรรมและความรู้มากมาย

การเล่าเรื่องโดยการใช้ชนบการประพันธ์แบบไทยใน**ลิลิตนิเทศศาสตร์**ยังแสดงให้เห็นพระอัจฉริยภาพของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวในการนำวรรณคดีที่มีที่มาจากต่างชาติ มาแปรรูปสร้างสรรคให้เข้ากับรูปแบบความนิยมแบบไทย ทำให้ผู้อ่านอ่านได้โดยง่าย เพราะมีความคุ้นเคยกับรูปแบบคำประพันธ์ดังกล่าว ทั้งยังแสดงให้เห็นว่าการรับวิทยาการความรู้จากต่างชาติเข้ามานั้น ไม่จำเป็นจะตั้งละทิ้งพื้นฐานความเป็นไทยไปทั้งหมด แต่สามารถที่จะนำมาประยุกต์ใช้ในลักษณะของการผสมผสานเพื่อเปิดพื้นที่ให้กับ "ศิลปวิทยาการต่างชาติ" หลอมรวมอยู่บนพื้นฐานของ "ความเป็นไทย" ซึ่งสอดคล้องกับที่ชลดา เรื่องรักษ์ลิขิต ได้ให้

ข้อคิดเห็นว่าคุณลักษณะของ **ลิลิตนิทราชาคริต** “เปรียบเหมือนกับนำตุ๊กตาต่างชาติมาปรับแต่งตัวและสวมใส่เครื่องแต่งกายแบบไทย”¹

ส่วน **นิทราชาคริตฉบับการ์ตูน** มีการเล่าเรื่องโดยการแนะนำตัวละคร และการเล่าเรื่องโดยใช้ภาพประกอบคำบรรยาย บอลลูกคำพูด และบทสนทนา การนำเรื่องเล่า **ลิลิตนิทราชาคริต** มาสร้างสรรค์ใหม่ในรูปแบบที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวด้วยการแนะนำตัวละคร การใช้ภาพประกอบคำบรรยาย บอลลูกคำพูด และบทสนทนาทำให้ง่ายต่อการทำความเข้าใจสำหรับกลุ่มผู้อ่านเป้าหมายที่เป็นเด็กและเยาวชน อีกทั้งมีการนำเสนอรายข้อคิดคติสอนใจผ่านพฤติกรรมของตัวละครเพื่อเน้นย้ำให้ผู้อ่านได้เห็นถึงสิ่งที่ควรเอาเป็นแบบอย่างและไม่ควรเอาเป็นแบบอย่าง เป็นการปลูกฝังค่านิยมทางสังคมที่ถูกต้องดีงามให้กับผู้อ่าน นอกจากนี้วิธีการเล่าที่สร้างเอกลักษณ์เฉพาะแล้ว การเล่าเรื่องใน **นิทราชาคริตฉบับการ์ตูน** ยังมีการเล่าโดยขยายความ และให้เหตุผลเพื่อให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายที่เป็นเด็ก มีการลดทอนรายละเอียดบางอย่างเพราะใช้ภาพในการสื่อสารเป็นหลัก ทำให้เด็กเข้าใจได้ง่ายขึ้น

การเล่าเรื่องใน **นิทราชาคริตฉบับการ์ตูน** ดังกล่าวจึงเป็นตัวอย่างของการสร้างสรรค์วรรณคดีในรูปแบบใหม่ที่มีความโดดเด่นในการ “พัฒนา” ให้มีลักษณะเฉพาะ และ “การอนุรักษ์” ของเดิมให้ดำรงอยู่ในพื้นที่เดียวกันอย่างประสานกลมกลืนในลักษณะที่เกื้อกูลกัน กล่าวคือ การเล่าเรื่องที่สร้างเอกลักษณ์เฉพาะใน **นิทราชาคริตฉบับการ์ตูน** ทำให้เรื่องเล่า **นิทราชาคริต** ได้เข้าถึงกลุ่มผู้อ่านที่หลากหลาย เพราะสามารถทำความเข้าใจได้ง่าย ส่วนการเล่าเรื่องที่มีลักษณะร่วมกับลิลิตนิทราชาคริตเป็นการเน้นย้ำให้เห็นความดีเด่นของการเล่าเรื่องในเรื่องเล่า **นิทราชาคริต** ว่าเป็นหนังสือที่แต่งดี เป็นที่ยอมรับของคนทั่วไป ดังที่สมาคมวรรณคดีได้กล่าวยกย่องวรรณคดีเรื่องนี้เอาไว้ ทำให้เรื่องเล่า **นิทราชาคริต** ยังคงดำรงอยู่ได้ในสังคมปัจจุบัน

การเล่าเรื่องใน **นิทราชาคริต** ทั้ง 2 ส่วนดังกล่าวจึงแสดงให้เห็นถึงความเชื่อมโยงทางด้านเนื้อหาและวรรณศิลป์ที่สืบต่อกันมาแม้ผ่านเวลามาอย่างยาวนาน แต่เรื่องเล่าชุดนี้ยังคงมีความสำคัญและคุณค่าทั้งในด้านการอนุรักษ์สืบทอดขนบวรรณคดีของไทย การให้ความรู้ ข้อคิดคติเตือนใจไปพร้อมกับความสนุกสนานเพลิดเพลิน ลักษณะดังกล่าวแสดงให้เห็นพระอัจฉริยภาพในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวในการนำนิทานซึ่งเป็นบันเทิงคดีมาใช้ในการแสดงแง่คิดของการใช้ชีวิต ถือเป็นพระราชกุศโลบายในการเตือนสติพระบรมวงศานุวงศ์ผ่านเรื่องเล่าที่

¹ ชลดา เรื่องรักษ์ลิลิต. (2546). ขนบวรรณคดีไทยในพระราชนิพนธ์เรื่องกาพย์เห่เรือ นิทราชาคริต และเงาะป่า. ใน **ปียราชกวีนิพนธ์**. หน้า 54.

สนุกสนานได้อย่างแยบยล และหากมองถึงจุดประสงค์ในการพระราชนิพนธ์ **นิทราชาคริต** ฉบับภาษาไทยขึ้นมาเพื่อพระราชทานเป็นของขวัญเนื่องในวาระขึ้นปีใหม่ ก็นับว่าเป็นการสร้างวัฒนธรรมการอวยพรแบบใหม่ผ่านตัวของวรรณคดี แสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงของสิ่งต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับการล่วงไปของวันเวลาจากปีเก่าเปลี่ยนเป็นปีใหม่ จึงต้องใช้ชีวิตอย่างมีสติ “เมื่อพิจารณาวัตถุประสงค์ในการพระราชนิพนธ์ในโอกาสวันขึ้นปีใหม่ ซึ่งเป็นเวลาแห่งการเปลี่ยนผ่าน ยิ่งแสดงให้เห็นว่านิทราชาคริตให้ความสำคัญต่อการมีสติไตร่ตรอง และความไม่ประมาทในชีวิต ซึ่งเชื่อมโยงไปสู่การใช้ชีวิตในโลกที่เปลี่ยนแปลง”¹ **นิทราชาคริต** จึงเป็นวรรณคดีที่มีคุณค่าในการให้ความบันเทิงที่แฝงไปด้วยข้อคิด คติเตือนใจ และแสดงให้เห็นพระอัจฉริยภาพด้านอักษรศาสตร์และวรรณคดีในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้เป็นอย่างดี

ข้อเสนอแนะ

1. ควรนำวิธีการศึกษาการเล่าเรื่องไปใช้ศึกษาวรรณคดีเรื่องอื่น ๆ โดยเฉพาะวรรณคดีประเภทนิทานที่มีที่มาจากอาหรับหรือสันสกฤตเพื่อจะได้เห็นลักษณะเด่นของการเล่าเรื่องในนิทานอาหรับหรือนิทานสันสกฤต
2. ควรศึกษาการเล่าเรื่องจากวรรณคดีที่นำไปสร้างสรรคดีด้วยรูปแบบใหม่ เช่น หนังสือการ์ตูน แอนิเมชัน เพื่อจะได้เห็นลักษณะเฉพาะของการเล่าเรื่องในรูปแบบต่าง ๆ

¹ ศรัณย์ภัทร์ บุญฮก. (2563, กรกฎาคม-สิงหาคม). พื้นที่และเวลาใน ลิลิตนิทราชาคริต : ลักษณะและความสำคัญ. มหาวิทยาลัยศิลปากร. 40(4): 115.

บรรณานุกรม

- C.C Club. (2556ก). Drawing Comic 1 **พื้นฐานที่ดีสำหรับการเริ่มวาดการ์ตูน**. แปลโดย ตามฝัน. นนทบุรี: ไอดีซีฯ.
- C.C Club. (2556ข). Manga Bible 1 **ครบทุกพื้นฐาน การหัดวาดการ์ตูน**. แปลโดย ณิชชา. นนทบุรี: ไอดีซีฯ.
- Daasee.com. (2563). **อัลกุรอานตามหมวดหมู่**. สืบค้นเมื่อ 15 กรกฎาคม 2563, จาก <http://daasee.com/quran/index.php?lv=4&id=546-547-548-569-&tp=1>.
- Emily S. Chasse. (1953). **Telling Tales**. New York: Neal-Schuman.
- Kornkit Disthan. (2560). **“พราหมณ์สยายผม” เพื่อแสดงความศรัทธาโคกย่ำถึงที่สุด**. สืบค้นเมื่อ 18 กรกฎาคม 2563, จาก <https://www.posttoday.com/social/general/521983>.
- Oxford University. (1933). **THE OXFORD ENGLISH DICTIONARY VOLUME VII N-Poy**. Clarendon: Oxford at the clarendon press.
- กช ช่างชูวงศ์. (2546). **วาดการ์ตูนคอมมิค**. กรุงเทพฯ: วาดศิลป์.
- กนก ชูลักษณ์. (2542). **หนังสือการ์ตูนสำหรับเด็ก**. ภูเก็ต: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏภูเก็ต.
- กรมวิชาการ. (2536). **หนังสืออ่านกวีนิพนธ์ เรื่องนิทราชาคริต**. พิมพ์ครั้งที่ 27. กรุงเทพฯ: ศูนย์ศาลาดพร้าว.
- กาญจนา แก้วเทพ. (2549). **เอกสารการสอนชุดวิชา การสร้างสารในงานนิเทศศาสตร์**. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- กุสุมา รัชชมณี. (2547). **ปกรณัมนิทาน**. กรุงเทพฯ: แม่คำผาง.
- กุสุมา รัชชมณี. **จินตนิมิตในนิทานอาหรับราตรี**. ใน **เอกสารการประชุมวิชาการ เรื่องนิทราชาคริต**. หน้า 54-59. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กุหลาบ มัลลิกะมาส. (2555ก). **ความรู้ทั่วไปทางวรรณคดีไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 15. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- กุหลาบ มัลลิกะมาส. (2555ข). **วรรณคดีวิจารณ์**. พิมพ์ครั้งที่ 16. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ครองธรรม นีละไพจิตร. (2559). **กลวิธีการเล่าเรื่องแบบนวนิยายแนวใหม่ในนวนิยายของ ปอลล ก็มาร์**. สืบค้นเมื่อ 18 กรกฎาคม 2562, จาก <https://www.rsu.ac.th/jla/public/>

upload/journal/article/abstract/20160630NSUV05.pdf.

คอแก้ว อับดุลสลาม เพชรทองคำ. (2563). **อัศศิโรฎุ สะพานข้ามนรกสู่สวรรค์**. สืบค้นเมื่อ 15

กรกฎาคม 2563, จาก <https://www.islammore.com/view/4611>.

คัลเลอร์ โจนธาณ. (2561). **ทฤษฎีวรรณคดี: ความรู้ฉบับพกพา**. แปลโดย สุันทนา วรรณศิลป์
เบล. กรุงเทพฯ: บ็ูคส์แคป.

จรรยา สุทธิญาโณ. (2541, มีนาคม-เมษายน). บทบาทของสุราต่อความเชื่อของมนุษย์. **ร่มโพธิ์
แก้ว**. 5(26): 34.

จารุณี สุขชัย. (2550). **มิติความเป็นไทยในหนังสือการ์ตูนไทย**. วิทยานิพนธ์ นศ.ม.

(นิเทศศาสตร์พัฒนาการ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่าย
เอกสาร.

จิรัฏฐ อาดนารี. (2551). **การศึกษาเปรียบเทียบกลวิธีการเล่าเรื่องในอรรถกถาโมหสถ**

ชาดก กับวรรณกรรมร้อยกรองเรื่องพระมโหสถสมัยรัตนโกสินทร์. วิทยานิพนธ์ ศศ.

ม. (ภาษาไทย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่าย

เอกสาร.

จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. (2553ก). **ลิลิตนิทราชาคริต**. กรุงเทพฯ: วิสดอม.

จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. (2553ข). พระราชนิพนธ์บทร้องละคร เรื่องนิทราชาคริต. ใน **เป็นถนิม**

ประดับกรรณ ทุกเมื่อ: นิทราชาคริต. ขอนแก่น: ขอนแก่นการพิมพ์.

จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. (2563). **พระราชดำรัสตอบนักเรียนทุนในกรุงเทพฯ พ.ศ. 2440**.

สืบค้นเมื่อ 12 ธันวาคม 2563, จาก <https://www.llpch.news/2019/09/23/29622/>.

จุลศักดิ์ อมรเวช. (2544). **ตำนานการ์ตูน**. กรุงเทพฯ: แสงดาว.

จุฬิศพงศ์ จุฬารัตน์. (2550). กรุ่นระบับบนชั้นชะภูตเจ้าเซ็นครั้งแผ่นดินกรุงรัตนโกสินทร์. **สมาคม**

ประวัติศาสตร์ฯ. (29): 217-258.

เจตนา นาควัชร. (2542). **ทฤษฎีเบื้องต้นแห่งวรรณคดี**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ศยาม.

จันทรภรณ์ ยศสุนทร. (2554). **การดัดแปลงในวรรณกรรมการ์ตูนเรื่องพระลอ**. วิทยานิพนธ์

ศศ.ม. (ภาษาไทย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.

ชญาตี เกรงั้งซี่. (2560). **การ์ตูนนิทานเวตาล : การสร้างสรรค์และคุณค่า**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.

(ภาษาไทย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

ชลดา เรื่องรักษ์ลิขิต. (2546ก). ขนบวรรณคดีไทยในพระราชนิพนธ์เรื่องกาพย์เห่เรือ นิทราชาคริต

และเงาะป่า. ใน **ปียราชกวิพนธ์**. หน้า 41-83. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์

มหาวิทยาลัย.

ชลดา เรื่องรักษ์ลิขิต. (2546ข). ความเป็นเอกภาพของพระราชนิพนธ์เรื่องลิลิตนิทราชาคริต. ใน **เอกสารการประชุมวิชาการ เรื่องนิทราชาคริต**. หน้า 61-87. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ชลดา เรื่องรักษ์ลิขิต. (2559). **วรรณวิจัย: รวมบทความวิจัยวรรณคดีอยุธยาและรัตนโกสินทร์บางเรื่อง**. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ชลลดา ชะบางบอน. (2550). **นิทราชาคริต (ฉบับการ์ตูน)**. ปทุมธานี: สกายบุ๊กส์.

ชวน เพชรแก้ว. (2520). **การศึกษาวรรณคดีไทย**. กรุงเทพฯ: อักษรสัมพันธ์.

ดลยา เทียนทอง. (2556). **สถาบันพระมหากษัตริย์กับมุสลิมในแผ่นดินไทย**. กรุงเทพฯ: ศูนย์มุสลิมศึกษา สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ดวงมน จิตรจำนง และ อาภาพรรณ วรรณโชติ. (2535). **ลักษณะสำคัญของภาษาไทย**. บัดตานี: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

เตือนใจพี่น้องอิสลาม. (2558). **วิธีป้องกันญินและชัยฏอน**. สืบค้นเมื่อ 15 กรกฎาคม 2563, จาก https://web.facebook.com/1425651741037065/posts/1615765945358976/?_rdc=1&_rdr.

ถิรนนท์ อนุวัชศิริวงศ์. (2552). **การ์ตูน : มหัทศจรยแห่งการพัฒนาสมองและการอ่าน**. กรุงเทพฯ: มูลนิธิเด็ก.

ธนพล เพ็งแก้ว. (2559). **การสืบทอดและสร้างสรรค์วรรณกรรมเรื่องจันทโครพ**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (ภาษาไทย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

ธรรมปฏิภก (ประยุทธ์ ปยุตโต). (2547). **ไตรลักษณ์: อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา**. กรุงเทพฯ: มูลนิธิพุทธธรรม.

ธเนศ เวศร์ภาดา. (2537) **เอกสารประกอบการสอนวิชาวรรณกรรมวิจารณ์**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย

นนท์กมล ลิ้มธนะกุล. (2561). **สิงห์ไกรภพ Lion Heart Chronicle : การผสมผสานวรรณคดีไทยกับรูปแบบการ์ตูนญี่ปุ่น**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (ภาษาไทย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

นพพร ประชากุล. (2552ก). **ยกอักษร ย้อนความคิด เล่ม 1 ว่าด้วยวรรณกรรม**. กรุงเทพฯ: อ่าน.

- นพพร ประชากุล. (2552ข). **ยอกอักษร ย้อนความคิด เล่ม 2 ว่าด้วยสังคมศาสตร์**. กรุงเทพฯ: อาน.
- นภาพรรณ หะวานนท์. (2552, พฤษภาคม-สิงหาคม). **วิธีการศึกษาเรื่องเล่า: จุดเปลี่ยนของการวิจัย ทางด้านสังคมศาสตร์. สังคมลุ่มน้ำโขง**. 5(2): 9.
- นุรีออต มุคตารี. (2552). **เดือนสติผู้หลงลืม**. กรุงเทพฯ: ส. วงศ์แสงเยี่ยม.
- บารุง คำเอก. (2558. พฤษภาคม – สิงหาคม). **อิทธิพลของศาสนาพราหมณ์-ฮินดูในสมัย รัตนโกสินทร์ต้นต้น**. *Veridian E-Journal*. 8(2): 2400.
- ปัทมศรีอร ธรรมกวินทิพย์ และบารณี บุญทรง. (2563). **การผจญภัยของวีรบุรุษ : กรณีศึกษา จากพระอภัยมณี**. สืบค้นเมื่อ 15 กรกฎาคม 2563, จาก http://www.human.nu.ac.th/jhnu/file/journal/2015_02_13_10_46_44-07%20%E0%B8%9B%E0%B8%9E%E0%B8%B1%E0%B8%81%E0%B8%95%E0%B8%A3%E0%B9%8C%E0%B8%AD%E0%B8%A3.pdf.
- ประคอง เจริญจิตกรกรรม. (2556). **หลักการเขียนวิจารณ์วรรณกรรม**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ประพจน์ อัสววิรุฬห์การ. (2546). **วรรณคดีและการแสดงนิทราชาคริต**. ใน **เอกสารการประชุมวิชาการ เรื่องนิทราชาคริต**. หน้า 115-134. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประเสริฐ ผลิตผลการพิมพ์. (2556). **100 ปี การ์ตูนไทย จากสยามคลาสสิกสู่ไทยโมเดิร์น**. กรุงเทพฯ: มติชน.
- ปิ่น มุทุกันต์. (2534). **ประมวลศัพท์ 6 ศาสนา**. กรุงเทพฯ: มีเดียโฟกัส.
- พริมรตา จันทร์โชติกุล. (2553). **หนุมานในหนังสือการ์ตูนไทยปัจจุบัน**. วิทยานิพนธ์ อ.ม. (ภาษาไทย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- พิทยลาภพฤฒิยากร (2553). **การเทียบเคียงหลักฐานที่มาของเรื่องพื้นหนึ่งราตรี**. ใน **ลิลิตนิทราชาคริต**. หน้า 237-242. กรุงเทพฯ: วิสดอม.
- พิสิทธิ์ กอบบุญ. (2562, มกราคม-มิถุนายน). "จดหมายเหตุพยาน ฟลิต: เรื่องเล่าของความเปลี่ยนแปลง. **นวัตกรรมสื่อสารสังคม**. (7): 1.
- พุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตฺโต). (2561). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์**. กรุงเทพฯ: สหธรรมิก.
- พูนพิศ อมาตยกุล. (2553). **อาบู่หะซัน**. ใน **คลาสสิคสังวาส: รวมบทความเกี่ยวกับดนตรี คลาสสิคในหลากหลายมุมมอง**. กรุงเทพฯ : วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล

มีรวาน สมะอุณ. **อัลหะดีษ ชุดที่ 2**. กรุงเทพฯ: มานพ วงศ์เสงี่ยม.

มารศรี สอทิพย์. (2551). **เรื่องเล่าทางประวัติศาสตร์เกี่ยวกับสมเด็จพระนเรศวรมหาราช:**

กลวิธีการเล่าเรื่องกับการสร้างภาพลักษณ์. วิทยานิพนธ์ อ.ด.. (ภาษาไทย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.

มาโนช ดินลานสกุล. (2545). **กลวิธีการเล่าเรื่องแบบกระแสน่าสนใจในเรื่องสั้นเข้ารอบสุดท้าย**

รางวัลซีไรต์ พ.ศ. 2524- 2542. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (ภาษาไทย). สงขลา: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยทักษิณ. ถ่ายเอกสาร.

มีศีลธรรมหวังดีต่อผู้อื่น. (2564). **ความมีน้ำใจ**. สืบค้นเมื่อ 27 มกราคม 2564, จาก <https://sites.google.com/site/misilthrrmhwangdixphuxun/khwam-min>

มุหัมมัด บิน อิบรอฮีม อัลดุวัยญีรีย. (2563) **บทลงโทษของการเสพสุรา**. แปลโดย ยูซุฟ อับ

บักร. สืบค้นเมื่อ 15 กรกฎาคม 2563, จาก <https://www.islammore.com/view/2212>.

ยุพร แสงทักษิณ. (2553). พระราชประวัติพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. ใน **ลิลิต**

นิทราชาคริต. หน้า 235-236. กรุงเทพฯ: วิสดอม.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). **พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554**. กรุงเทพฯ :

ราชบัณฑิตยสถาน.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2552). **พจนานุกรมศัพท์วรรณกรรมไทย**. กรุงเทพฯ : ราชบัณฑิตยสถาน.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). **พจนานุกรมศัพท์วรรณกรรมอังกฤษ-ไทย ฉบับราช**

บัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2545. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.

รัตนฤทัย สัจจพันธุ์. (2549. มกราคม – มีนาคม). กลวิธีการเล่าเรื่องใน “เจ้าหญิง”.

ราชบัณฑิตยสถาน. 31(1): 228-246.

รัตนฤทัย สัจจพันธุ์. (2558). **ข้ามชาติ ข้ามศาสตร์ ข้ามศิลป์**. กรุงเทพฯ: แสงดาว.

รัตนฤทัย สัจจพันธุ์. (2550). **อิทธิพลวรรณกรรมต่างประเทศที่มีต่อวรรณกรรมไทย**. กรุงเทพฯ:

มหาวิทยาลัยรามคำแหง

วชิรญาณ. (2563). **พระบรมราชาบาท ทรงพระราชนิพนธ์เมื่อ พ.ศ. 2428**. สืบค้นเมื่อ 18

กรกฎาคม 2563, จาก <https://vajirayana>.

วรวิชญ เวชุนุเคราะห์. (2548). **ประวัติการ์ตูนไทย**. กรุงเทพฯ: คู่สุภาลาดพร้าว.

วรัทพร ศรีจันทร์. (2551). **การเล่าเรื่องและการดัดแปลง เดธไนต์ ฉบับ หนังสือการ์ตูน แอนิ**

เมชั่น ภาพยนตร์ และนวนิยาย. วิทยานิพนธ์ นศ.ม. (วทวิทยา). กรุงเทพฯ: บัณฑิต

วิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.

- วัฒนา บุรกลีกร. (2513). **ลิลิตนิทราชาคริตพระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ 5 เปรียบเทียบกับ เรื่องอาบู่หะชั้นในนิยายอาหรับราตรีฉบับภาษาอังกฤษ**. วิทยานิพนธ์ อ.ม. (ภาษาไทย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- ศรัณย์ภัทร์ บุญฮก. (2563, กรกฎาคม-สิงหาคม). **พื้นที่และเวลาใน ลิลิตนิทราชาคริต : ลักษณะ และความสำคัญ**. **มหาวิทยาลัยศิลปากร**. 40(4): 99-119.
- ศักดิ์ดา วิมลจันทร์. (2549). **เจาะใจการ์ตูน**. กรุงเทพฯ: มูลนิธิเด็ก.
- ศิริพร ณ ถกลาง. (2557). **ทฤษฎีคติชนวิทยา: วิธีวิทยาในการวิเคราะห์ตำนานนิทานพื้นบ้าน**. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศิลป์ศุภา แจ่มสว่าง. (2557). **ลักษณะเด่นและบทบาทของการ์ตูนรามเกียรติ์ ฉบับรามาวตาร**. วิทยานิพนธ์ อ.ม. (ภาษาไทย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- สถาบันภาษาไทย กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2543). **ประชุมโคลงโลกนิติ**. กรุงเทพฯ: สถาบันภาษาไทย.
- สมาคมนักเรียนเก่าอาหรับประเทศไทย.(ม.ป.ป.) **พระมหาคัมภีร์อัลกุรอาน พร้อมความหมายภาษาไทย**. มาตีเนาะห์: ศูนย์กษัตริย์พะฮัด เพื่อการพิมพ์อัลกุรอาน.
- สาวิตรี พิทยรังสียานนท์. (2551). **รูปแบบการสื่อสารการ์ตูนไทยในรูปแบบการ์ตูนญี่ปุ่น ศึกษาเฉพาะพระอภัยมณีซาก้า**. สารนิพนธ์ ว.บ. (ภาษาไทย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- สุกัญญา สุขฉายา. (2557). **วรรณคดีนิทานไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุจิตรา จงสถิตย์วัฒนา. (2546). **การศึกษาพระราชนิพนธ์ในฐานะวรรณคดีคำสอน**. ใน **ปิยราชกวีนิพนธ์**. หน้า 23-39. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุจิตรา จงสถิตย์วัฒนา. (2548). **เจิมจันทร์กั้งสดาล ภาษาวรรณศิลป์ในวรรณคดีไทย**. กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุดารัตน์ มาศวรรณมา, (2553). **การเปลี่ยนแปลงของนิทานสู่หนังสือการ์ตูนนิทานไทย**. **วารสารข้อพระยอม**, 21(21), 89.
- สุทธิลักษณ์ พิทักษ์วงศ์. (2552). **การเล่าเรื่องย้อนอดีตในวรรณกรรมของ ม.ล. เนื่องนิลรัตน์**. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (ภาษาไทย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

- สุภัค มหาวรรการ. (2554.) การสร้างตัวละครคู่ตรงข้ามในบทละครเรื่องอิเหนา. ใน **เอกสารหลังการประชุมวิชาการระดับชาติ “ภาษา วรรณคดี และการสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ : การเรียนรู้และสร้างสรรค์จากสังคมไทยสู่สังคมโลก”** วันที่ 22 กรกฎาคม 2554. รุ่งฤดี แพลงสรและคณะ. หน้า 267-278. กรุงเทพฯ: ภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- สุภาพ กันธะกิจ. (2553. กรกฎาคม – สิงหาคม). ลิลิตนิทราชาคริตบทพระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ 5. **ศิลปากร**. 53(4): 21.
- สุวีเนตร จรัสจรวงเกียรติ. (2549, 29 กรกฎาคม). “ความเป็นไทย” ที่ปรากฏในวรรณกรรมร้อยกรองเรื่องลิลิตนิทราชาคริต. **ลายไทย**. (ฉบับพิเศษวันภาษาไทยแห่งชาติ): 48.
- สายวรุณ น้อยนิมิตร. (2541). **นวัตศน์แห่งวรรณกรรมไทย**. กรุงเทพฯ: ชย อิมเปค อินเตอร์เนชั่นแนล จำกัด.
- อบล-อะอุลา เมาร์ดูตี. (2524). **ระบอบชีวิตแห่งอิสลาม**. กรุงเทพฯ: อัล-ญีฮาด.
- อรรถจักร์ สัตยานุรักษ์. (2538). การเปลี่ยนแปลงโลกทัศน์ของชนชั้นผู้นำไทยตั้งแต่รัชกาลที่ 4 – พ.ศ 2475” กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อิมรอน มะลูดีม. (2539). **ปรัชญาอิสลาม**. กรุงเทพฯ: อิสลามิกอะเคเดมี.
- อิรวดี ไตลังคะ. (2543). **ศาสตร์และศิลป์แห่งการเล่าเรื่อง**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- อุบลวรรณ เปรมศรีรัตน์. (2558, มกราคม-มิถุนายน). การเล่าเรื่องทางนิเทศศาสตร์: ศึกษาจากงานวิจัย. **นิเทศศาสตร์และนวัตกรรม นิด้า**. 2(1): 33.
- เอกกนก พนาดำรง. (2559, กันยายน-ธันวาคม). การเขียนเรื่องเล่าด้วยเทคนิคการเล่าเรื่อง. **เวชบันทึกศิริราช**. 9(3): 194-195.

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล

จารุวัฒน์ ทองใส

วัน เดือน ปี เกิด

30 กรกฎาคม 2534

สถานที่เกิด

พัทลุง

วุฒิการศึกษา

พ.ศ. 2558 ปริญญาการศึกษาบัณฑิต (กศ.บ.)

สาขาวิชาการศึกษา

จาก มหาวิทยาลัยทักษิณ

พ.ศ. 2563 ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ศศ.ม.)

สาขาวิชาภาษาไทย จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

